

“ТЭН ХУН” ХХК

**ТӨВ АЙМГИЙН ЖАРГАЛАНТ СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ
НАРАНТОЛГОЙ УУРХАЙН 2024 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН**

**Улаанбаатар
2024**

АГУУЛГА

1. НАРАНТОЛГОЙН УУРХАЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	7
1.1. Түүхэн товчоо.....	10
1.2. Нарантолгойн алтны ордны геологийн бүтэц	11
1.3. Цаг уур, уур амьсгалын онцлог	12
1.4. Нарантолгойн уурхайн техник эдийн засгийн үндэслэл	13
1.5. Уурхайн гол барилга байгууламж	14
1.5.1. Далд уурхайн барилга байгууламж.....	15
1.5.2. Баяжуулах үйлдвэр	16
1.5.3. Хаягдлын далан.....	18
1.5.4. Цахилгаан эрчим хүчний хангамж.....	20
1.5.5. Усан хангамж	22
1.5.6. Химийн бодисын агуулах	23
1.5.7. Баяжуулах үйлдвэрийн лаборатори	24
1.5.8. Техникийн засвар үйлчилгээний барилга байгууламж.....	25
1.5.9. Тэсрэх материалын агуулах	26
1.5.10. Түлшний агуулах ба шатахуун түгээх станц (ШТС).....	27
1.6. “Тэн Хун” ХХК-ний байгаль орчны үнэлгээ, холбогдох зөвшөөрлүүд.....	28
1.6.1. “Тэн Хун” ХХК-ны эзэмшдэг тусгай зөвшөөрөл	28
1.6.2. Газар ашиглах зөвшөөрөл, гэрчилгээ.....	28
1.6.3. Байгаль орчны холбогдох зөвшөөрөл.....	28
1.6.4. Байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлын тайлан	29
1.7. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн нийт зардал.....	29
2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛГО	29
3. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	30
3.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл.....	30
3.2. Хөрс орчинд үзүүлэх нөлөөлөл	32
3.2.1. Хөрсний хүнд металлын шинжилгээ	33
3.3. Ургамал, амьтанд үзүүлэх нөлөөлөл.....	35
3.4. Усан орчинд үзүүлэх нөлөөлөл	36
3.4.1. Далд уурхайн шүүрлийн усны судалгаа	36
3.4.2. Усны төлбөр, ус ашиглалтын байдал.....	37
3.4.3. Ус ашиглах зөвшөөрөл, гэрээ болон дүгнэлт.....	38
3.4.4. Усны тоолуурын бүрэн бүтэн байдлыг хангах, тоолуур баталгаажуулах.....	39
3.4.5. Сум, орон нутгийн булаг шандны эхийг сэргээн засварлах	42

4. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	45
4.1. Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт	46
4.2. 2012-2024 оны хооронд тарьсан модны тайлан	50
4.3. Биологийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт	55
5. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	55
6. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	55
7. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	55
7.1. Химийн бодисын хадгалалт, тээвэрлэлт, хэрэглээ зарцуулалт.....	55
7.1.1. Химийн бодисын хадгалалт	55
7.1.2. Химийн бодисын тээвэрлэлт	56
7.1.3. Химийн бодисын хэрэглээ	57
7.1.4. Химийн бодис алдагдсанаас үүсэх нөлөөллийг бууруулах, арилгах зөвлөмж	57
7.2. Галын аюулгүй байдал	57
7.3. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал	61
7.4. Эрүүл мэндийн үзлэг	63
8. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	67
8.1. Бүх нийтийн их цэвэрлэгээ зохион байгуулах	70
8.2. Хог хаягдлын цэвэрлэгээний бүсчлэлийн зураг боловсруулах	72
8.3. Аюултай хог хаягдал нийлүүлэх гэрээ байгуулах	73
8.4. Хог хаягдал цуглуулах тээвэрлэх гэрээ	73
9. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖИЛТИЙН НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ	74
10. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	75
10.1. Үүрэг хариуцлага	76
11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	78
11.1. Хөрсөн бүрхэвчийн мониторинг	78
11.2. Ургамлан нөмрөгийн мониторинг	85
11.3. Агаарын чанарын мониторинг	94
11.4. Усан орчны мониторинг	95
12. ХАВСРАЛТ МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТУУД	98

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Нарантолгой уурхай	7
Зураг 2. Нарантолгойн уурхайн байршил	8
Зураг 3. Хүдрийн биетийн хэлбэр, хэмжээ (блок загварчлалаар, хойшоо харсан байдал).....	11
Зураг 4. Цаг уурын ОЖД мэдээ, Жаргалант сумын цаг уурын харуулын мэдээ	12
Зураг 5. Нарантолгойн алтын уурхайн захиргаа, ажилчдын байрны цогцолборын бүдүүвч зураг	14
Зураг 6. Далд уурхайн босоо ам.....	15
Зураг 7. Баяжуулах үйлдвэр	16
Зураг 8. Хаягдлын далан	18
Зураг 9. Хаягдлын далангийн схем	19
Зураг 10. Уурхайн дэд станц оролтын шугамын хүчин чадал (35000V).....	20
Зураг 11. Уурхайн гадаад цахилгаан хангамжийн ерөнхий байршил.....	21
Зураг 12. Уурхайн дотоод цахилгаан хангамжийн ерөнхий схем.....	21
Зураг 13. Ахуйн болон технологийн хэрэглээний гүний худаг	22
Зураг 14. Химийн бодисын агуулах	23
Зураг 15. Баяжуулах үйлдвэрийн лаборатори	24
Зураг 16. Техникийн засвар, үйлчилгээний барилга.....	25
Зураг 17. Тэсрэх материалын агуулах	26
Зураг 18. Шатахуун түгээх станц.....	27
Зураг 19. Агаарын чанарын хэмжилт	31
Зураг 20. Ургамлын зүйлүүдийн биомасс авч буй байдал	35
Зураг 21. Тоолуурын сүүлийн баталгаажуулалт-2024	41
Зураг 22. “Хоолтын Амны” нойр булчирхайн рашааныг тохижуулахын өмнөх байдал.....	42
Зураг 23. “Хоолтын Амны” нойр булчирхайн рашааныг тохижуулсаны дараах байдал	43
Зураг 24. “Хоолтын Амны” ходоодны рашааныг тохижуулахын өмнөх байдал.....	43
Зураг 25. “Хоолтын Амны” ходоодны рашааныг тохижуулсаны дараах байдал	44
Зураг 26. Нарсны суулгац тарихын өмнөх бэлтгэл ажил	47
Зураг 27. Шан татсан байдал.....	47
Зураг 28. Мод тарьж буй байдал.....	48
Зураг 29. “Тэн Хун” ХХК-ны бяцхан ой хамгаалагч	48
Зураг 30. Мод тарихад оролцсон ажилтан, албан хаагчид	49
Зураг 31. Уурхайн хашаанд мод тарьж буй байдал	49
Зураг 32. Төв аймгийн БОАЖГ-ын шалгалт.....	51
Зураг 33. Эрдэнэтолгой ууланд ойжуулах ажлын шалгалтын явц	51

Зураг 34. Төв аймгийн Батсүмбэр сумын онцгой байдлын газрын хяналт шалгалт	58
Зураг 35. Галын аюулгүй байдал, Гамшгийн эрсдлийн сургалт	59
Зураг 36. Практик сургалт	59
Зураг 37. Галын сарааны өнгө үзэмж, бүрэн бүтэн байдлыг сэргээн засварлав.....	60
Зураг 38. Галын сарааны будгийн ажил	60
Зураг 39. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын сургалтад амжилттай оролцсон ажилтнууд.....	62
Зураг 40. Саармагжуулах бүтээгдэхүүн	63
Зураг 41. ХАБ сайн сахиагч ажилчид.....	63
Зураг 42. Витаминжуулалтын аян	64
Зураг 43. ХАБ-ын мэдлэг шалгах АХА тэмцээн	64
Зураг 44. Намрын галын аюулгүй байдлын сургалт	65
Зураг 45. Намрын галын аюулгүй байдлын практик сургалт	65
Зураг 47. Хог ангиалан ялгаж буй байдал.....	68
Зураг 48. Ажилчдад хог ангиалан ялгах талаар зөвлөгөө өгч буй байдал	69
Зураг 49. Ангиалан ялгах хогийн сав байршуулсан байдал.....	69
Зураг 50. Орчны хог орчны цэвэрлэгээ	70
Зураг 51. Орчны хог орчны цэвэрлэгээний өмнөх ба дараах байдал	70
Зураг 52. Салдагаас уурхай хүртэлх замын цэвэрлэгээ	71
Зураг 53. Хог хаягдлын цэвэрлэгээний өдөр	71
Зураг 54. Орчны хог хаягдлын бүсчлэлийн зураг	72
Зураг 55. БОМТБТ-г сумын ИТХ-ын танилцуулах үеийн зураг	75
Зураг 56. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 1-Баяжуулах үйлдвэр.....	80
Зураг 57. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 2-Уурхайн кемп.....	81
Зураг 58. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 3-Хаягдлын далан	82
Зураг 59. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 4-Талбайн гадна	83
Зураг 60. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 5-Герман ам	84
Зураг 61. Баяжуулах үйлдвэр орчмын ургамлын бичиглэл.....	86
Зураг 62. Уурхайн кемп орчмын ургамлын бичиглэл	88
Зураг 63. Лицензийн талбайн гадны орчмын ургамлын бичиглэл	90
Зураг 64. Герман амны доод хэсгийн ургамлын бичиглэл.....	92
Зураг 65. Герман амны ургамлын бичиглэл	93

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. “Тэн Хун” ХХК-ийн мэдээлэл.....	9
Хүснэгт 2. Талбайн булангийн цэгүүдийн газарзүйн солбицолууд	9
Хүснэгт 3. “Тэн Хун” ХХК-ийн эзэмшдэг ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлүүд	28
Хүснэгт 4. Газар ашиглалтын зөвшөөрөл, гэрчилгээ.....	28
Хүснэгт 5. Байгаль орчны холбогдох зөвшөөрөл, хүчинтэй хугацаа.....	28
Хүснэгт 6. Хаягдлын далангийн шаврын химийн шинжилгээ	34
Хүснэгт 7. Хөрсний зүсэлтийн цэгүүдийн бичиглэлийн мэдээлэл	34
Хүснэгт 8. Усны гэрээ, дүгнэлтийн мэдээлэл.....	38
Хүснэгт 9. Усны баталгаажуулалтын тоолуурын заалт-1	39
Хүснэгт 10. Усны баталгаажуулалтын тоолуурын заалт-2	39
Хүснэгт 11. Усны баталгаажуулалтын тоолуурын заалт-3	40
Хүснэгт 12. Усны баталгаажуулалтын тоолуурын заалт-4	40
Хүснэгт 13. 2023, 2024 оны рашаан, булаг тохижуулахад орсон нийт зардал.....	44
Хүснэгт 14. Шимт хөрсний овоолгын химийн шинжилгээний дүн	45
Хүснэгт 15. Шимт хөрсний овоолгын физик-механикийн шинжилгээн дүн	46
Хүснэгт 16. 2012-2024 оноос хүртэл тарьсан модны тайлан	50
Хүснэгт 17. Тарьсан модны мэдээлэл	53
Хүснэгт 18. Хөрсний дээжинд задлан шинжилгээ хийсэн арга, нарийвчлал	78
Хүснэгт 19. Хөрсний зүсэлтийн цэгүүдийн бичиглэлийн мэдээлэл	79
Хүснэгт 20. Төслийн талбай орчмын агаарын чанар	94
Хүснэгт 21. Гал тогооны усны шинжилгээний дүн	95

Диagramмын жагсаалт

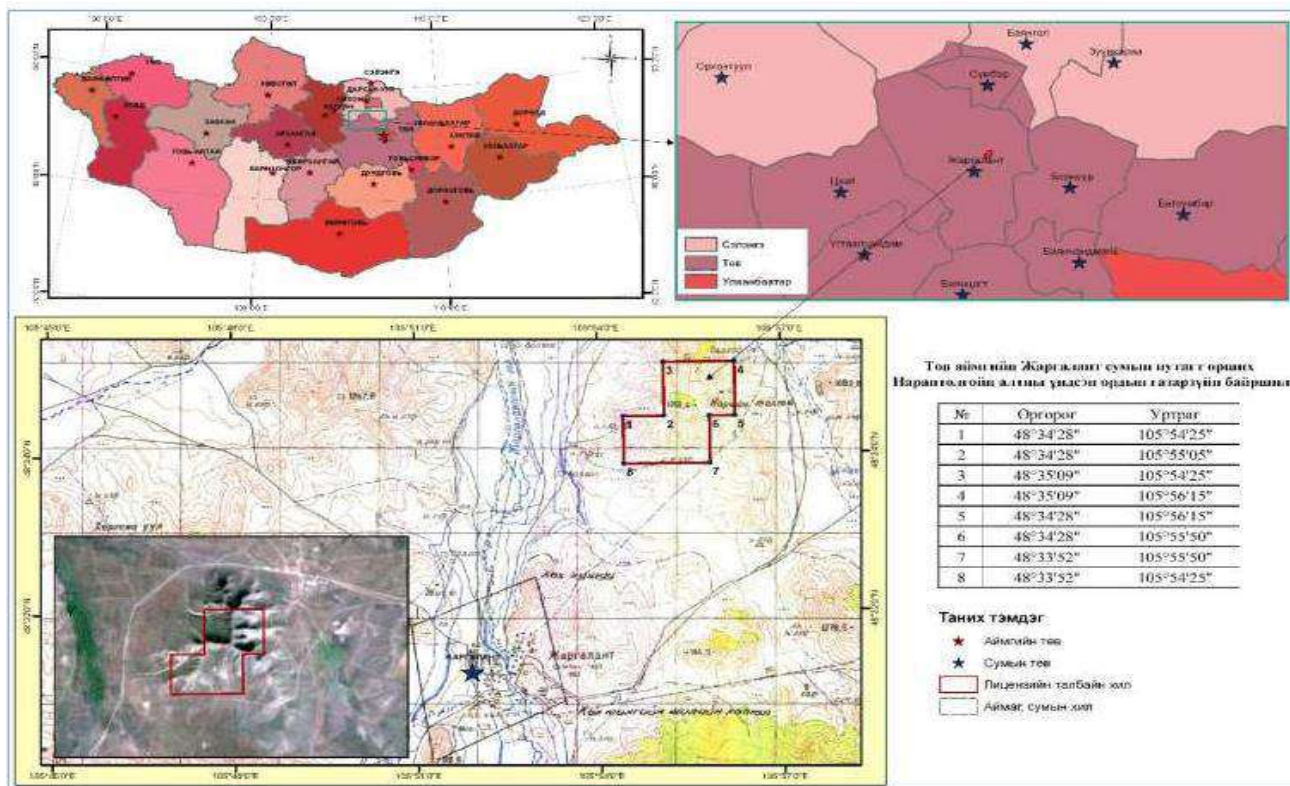
Диagramм 1. 2020-2024 оны усны төлбөр төлөлтийн байдал.....	37
Диagramм 2. Хэсгүүдийн харьцаа	77

1. НАРАНТОЛГОЙН УУРХАЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Нарантолгой алтны үндсэн ордыг 1966-1970 онуудад Герман геологичид илрүүлж байсан бөгөөд 2013 онд нарийвчилсан хайгуулын ажлыг гүйцэтгэж 2015 онд улсын нэгдсэн нөөцийн санд бүртгүүлсэн байна.

Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших 375.18 га талбай бүхий ашигт малтмал ашиглах MV-000713 тоот тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг эзэмшиж байгаа бөгөөд уг тусгай зөвшөөрөл нь 2037 он хүртэл хүчинтэй, АМТХуулийн дагуу 10 жилээр 2 удаа сунгагдах эрх нь нээлттэй. БНХАУ-аас 100 хувийн хөрөнгө оруулалттай компани бөгөөд 2006 оноос эхлэн хөрөнгө оруулалт хийгдсэн.

БНХАУ-ын Янтай Тэн Хун компани нь 2004 оны 7 дугаар сард Монгол Улсад хөрөнгө оруулан Тэн Хун ХХК-ийг анх байгуулсан. Манай компани нийт 185 ажилчидтай үүнээс 25 ажилчин нь хятад 160-н монгол ажилчидтай болно. 2006 оноос эхлэн уг ордыг ашиглалтанд бэлтгэх зорилгоор далд уурхайн малгалт нэвтрэлтүүдийг хийх, хуучин малталтуудыг сэргээн засварлах, барилга байгууламжуудыг барих, дэд бүтцийг хөгжүүлэх, ордыг ашиглах эрхзүйн баримт бичгийг боловсруулж батлуулах зэрэг бэлтгэл ажлуудыг хийж улмаар 2010 оноос далд уурхайн ашиглалтыг эхлүүлсэн. Нийт ажилчид нь Үйлдвэр төлөвлөтийн хэлтэс, Дотоод хяналтын хэлтэс, Байгаль орчин хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн хэлтэс, Баяжуулах үйлдвэр, Санхүүгийн хэлтэс, Хангамжийн хэлтэс, Хүний нөөц захиргаа удирдалгын хэлтэс, Тоног төхөөрөмж засвар үйлчилгээний хэлтэс гэсэн 8-н хэлтэст хувиарлагдан ажилладаг.

Зураг 1. Нарантолгой уурхай

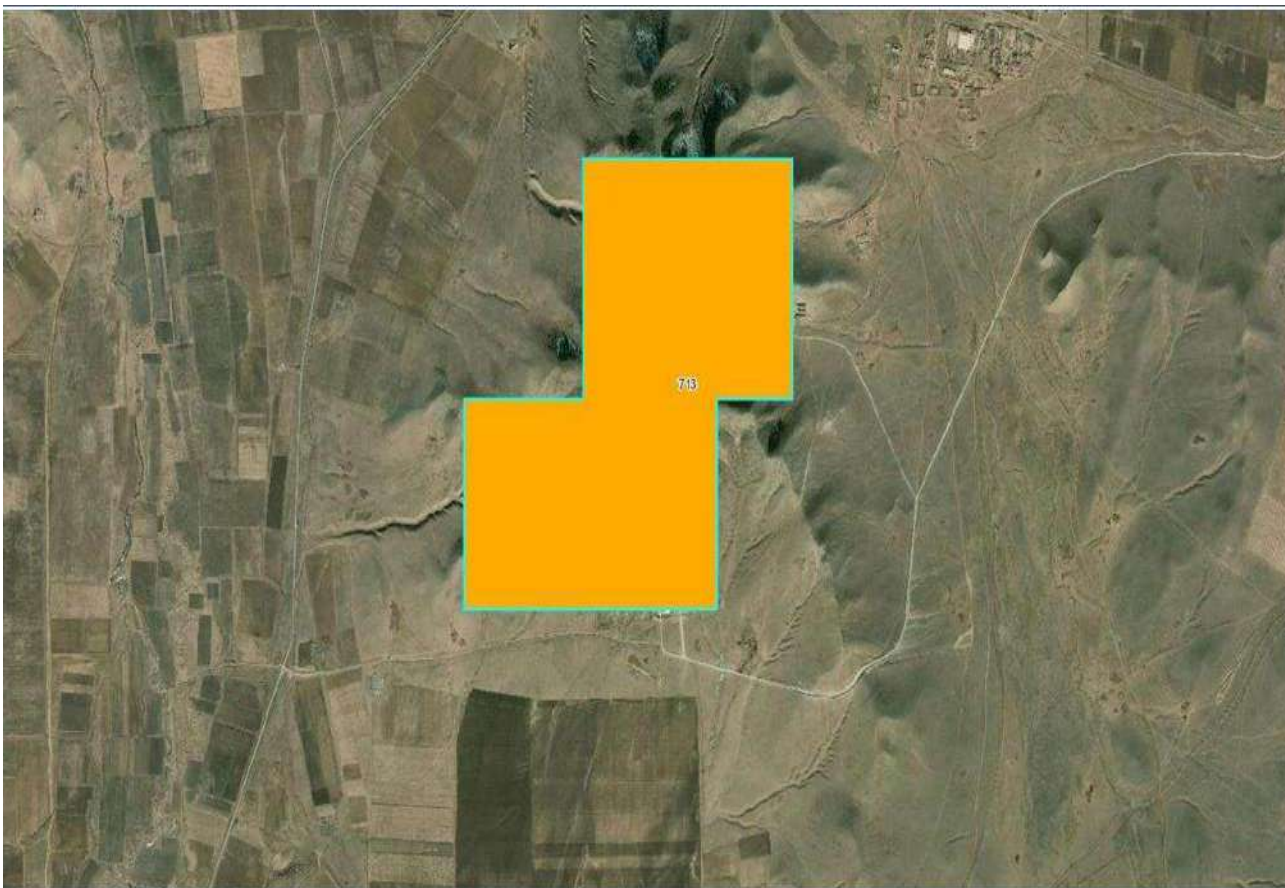
Уурхайн үйл ажиллагаа явагдаж буй газрын засаг, захиргааны харьяалал

Уурхай байршил: “Тэн Хун” ХХК-ийн олборлолт явуулж буй “Нарантолгойн алтны үндсэн орд” нь Төв аймгийн Жаргалант суманд байрладаг аймгийн төвөөс 140 км, Улаанбаатар хотоос баруун хойш 130 км зайд байрладаг.

Төсөл хэрэгжиж буй нутгийн иргэд мал аж ахуй, газар тариалан голлон эрхэлдэг. Сүүлийн жилүүдэд алт, нүүрс олборлолтын үйл ажиллагаа эрхлэх болсон бөгөөд газар тариалан хүнсний ногоо, фермерын аж ахуй хурдацтайгаар хөгжиж байгаа дэд бүтэц сайн хөгжсөн төвийн нутагт байрлаж байгаа болно.

Сүхбаатар-Улаанбаатар хотыг холбосон хатуу хучилттай засмал зам ордоос зүүн тийш 12 км-н зайтай өнгөрнө. 2013 онд энэ замаас Жаргалант сум хүртэл хатуу хучилттай засмал зам тавигдсан бөгөөд энэ замаас төслийн талбай хүртэл 7 км сайжруулсан шороон замтай. Нарантолгойн ордоос зүүн хойд зүгт 52 км-т Дархан-Улаанбаатарын төмөр зам өнгөрдөг.

Нарантолгойн ордоос урагш 2-3 км зайд Борнуур, Цагаан булагийн 110 кВ-ын өндөр хүчдэлийн цахилгаан дамжуулах шугам, Борнуур, Угтаалыг холбосон 35 кВ-ын цахилгаан шугам зэрэгцэн өнгөрнө. Нарантолгойн уурхай нь Борнуур-Жаргалантын 35 кВ-ын цахилгаан дамжуулах шугамаас тэжээгдэж байна.

Зураг 2. Нарантолгойн уурхайн байршил

Ангилал: Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах төсөл /Далд аргаар ашиглах уурхайн ТЭЗҮ-ийг боловсруусан/

Төслийн зорилго, ач холбогдол: Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулснаар, улс орон нутгийн экспортын орлого нэмэгдэхээс гадна уурхай болон уурхайг дагалдан тухайн бүс нутагт ханган нийлүүлэгч, үйлчилгээ, жижиг дунд үйлдвэрлэл хөгжих, аж ахуй нэгжүүд шинээр байгуулагдаж, олон тооны ажлын байр бий болж, орон нутагт ажил эрхлэлт нэмэгдэх, ажилгүйдэл ядуурлыг бууруулах, шинээр хүн амын төвлөрөл бий болох зэрэг олон эерэг нөхцөл бүрдэх болно.

Хүснэгт 1. “Тэн Хун” ХХК-ийн мэдээлэл

Нарантолгой төслийг хэрэгжүүлэгч аж ахуй нэгж	Аж ахуй нэгжийн Улсын бүртгэлийн дугаар	Үйл ажиллагааны чиглэл	Нарантолгой ХХК-ийн хаяг, байршил
“Тэн Хун” ХХК	9019016020	Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт байрлах “Нарантолгойн алтны үндсэн орд”-ын төсөл	Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг, 2-р хороо, Богд-Ар хороолол, 2а байр 14 тоот

Ажиллах хүчний тухай: Нарантолгойн алтны уурхай нь жилд 81000 тн хүдэр олборлох хүчин чадалтай бөгөөд төслийн ТЭЗҮ-д баяжуулах үйлдвэрийн хүчин чадлыг тооцохдоо далд уурхайн хүчин чадал, захиалагчийн хүсэлт, уурхайн хэтийн төлөв, бүс нутгийн цаг уурын нөхцөл зэргийг харгалзан үзэж 12 тн/цаг хүчин чадалтай байхаар тооцсон байна. Нарантолгойн уурхай нь жилийн турш тогтмол үйл ажиллагаатай байх бөгөөд олборлолт, баяжуулах үйлдвэрийн үйл ажиллагаа бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж жигдэрсэн тохиолдолд 206 орчим үндсэн ажилтан /уурхайн удирдлага, ИТА-10%, тусгай мэргэжлийн ажилтан-70%, бусад-20%, 80 орчим түр хугацааны гэрээт ажилтан байхаар төлөвлөж байна.

Хүснэгт 2. Талбайн булангийн цэгүүдийн газарзүйн солбицолууд

№	Уртраг			Өргөрөг		
	Градус	Минут	Секунд	Градус	Минут	Секунд
1	105	55	51.11	48	33	53.88
2	105	55	51.11	48	34	29.87
3	105	56	16.12	48	34	29.87
4	105	56	16.12	48	35	10.88
5	105	55	6.12	48	35	10.88
6	105	55	6.12	48	34	29.87
7	105	54	26.12	48	34	29.87
8	105	54	26.12	48	33	53.88
9	105	55	51.11	48	33	53.88

1.1. Түүхэн товчоо

Уурхай эхэлсэн огноо: Нарантолгойн алтны үндсэн орд нь Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт Улаанбаатар-Дархан-Сэлэнгийн засмал замын баруун хэсэгт 20 км орчим зайд оршино. Уг орд нь кварц-бага сульфид-алтны орд бөгөөд үндсэн 1 судал, түүнтэй зэрэгцээ 2 жижиг судлын хэсэг 3 биетээс тогтоно.

Нарантолгойн орд нь босоо-налуу уналттай урт сунасан судлын төрлийн орд бөгөөд далд аргаар ашиглалт явагдаж байгаа орд юм.

1966-1968 онд явуулсан нарийвчилсан эрлийн ажлаар Хэнкель нарын геологиуд (1968) Нарантолгойн орчимд тархсан кварцын судлуудыг гадаргуугаас нь дээжлэн кварцын судлын төрлүүдийг тогтоон, алттай кварцын судлуудыг ялгасан. 1968-1970 онд явуулсан хайгуулын ажлын дүнд Хэнель нар (1971) Нарантолгойн алттай кварцын судлуудыг гадаргуугаас нь сувгаар нээж ховилон сорьцлолт хийсэн ба Үндсэн, Зэрэгцээ судлуудад өрмийн цооног болон далд малталтуудаар хайгуул хийж алт, мөнгөний нөөцийг тооцоолсон.

Нарантолгойн ордын ТЭЗҮ-ийг анх 2009 онд “Уул уурхайн хүрээлэн” гүйцэтгэж байсан бөгөөд ТЭЗҮ-ийн тодотголыг 2015 онд “Абсолютмайнинг” ХХК гүйцэтгэсэн байна.

Уг ТЭЗҮ-ийн тодотгол-1-ийг боловсруулахдаа ордыг 9 жилийн хугацаанд далд уурхайн аргаар, шпурын цэнэгээр тэсэлж, хоршоолон нураан олборлох системээр үргэлжлүүлэн ашиглана.

Техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголыг боловсруулах ажлыг Геологи, Уул уурхайн зөвлөх үйлчилгээ, зураг төслийн “Гоулдмэн Прожект” ХХК-ийн инженерүүд, МУ-ын зөвлөх инженер С. Ичинноров зөвлөснөөр холбогдох хууль дүрэм, журмын хүрэн хийж гүйцэтгэсэн.

1982 онд Бороогийн алтны ордын хайгуулын ажлыг хийсэн Монгол-Германы геологичид Нарантолгойн ордын нөөцийг дахин тооцоолсон. 1997 онд Нарантолгойн ордод ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгогдсон ч ашиглалтанд бэлтгэж амжилгүй байтал “Нинжа” нар Германиудын малтсан хэвтээ амыг дур мэдэн орж штольнийн түвшин, түүнээс дээш болон доош орших блокуудад олборлолт хийсэн байгаа юм. 2004 оны 7 дугаар сард БНХАУ-ын Янтай Тэн Хун компани Монгол Улсад хөрөнгө оруулан “Тэн Хун” ХХК-ийг анх байгуулсан.

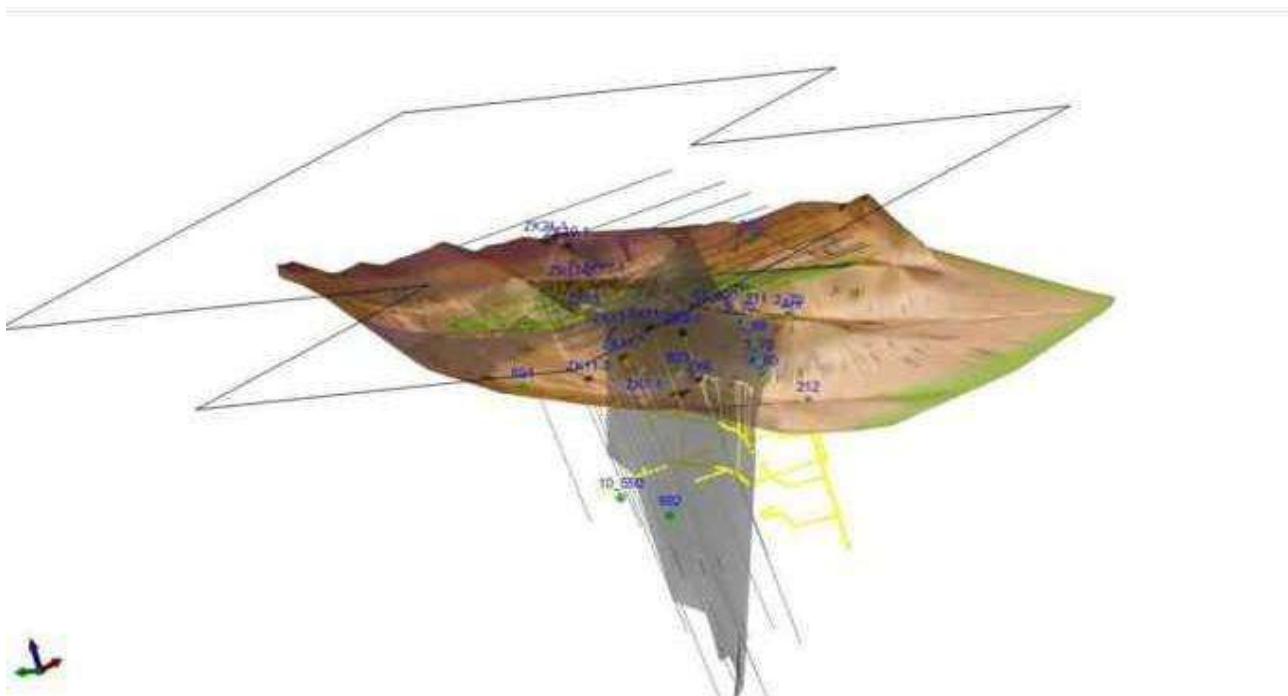
Алтны хайгуул, олборлолтын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулахаар “Тэн Хун” ХХК нь “Восток-Эрдэс” ХХК-ийн MV-000713 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг ГУУКА-ын даргын 2005 оны 04 дугаар сарын 02-ны өдрийн 173 тоот шийдвэрээр 375.18 га “Нарантолгой” нэртэй талбайг шилжүүлэн авсан.

Манай компани нь Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших 375.18 га талбай бүхий ашигт малтмал ашиглах MV-000713 тоот тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг эзэмшиж байгаа бөгөөд уг тусгай зөвшөөрөл нь 2037 он хүртэл хүчинтэй, АТТХуулийн дагуу 10 жилээр 2 удаа сунгагдах эрх нь нээлттэй. БНХАУ-аас 100 хувийн хөрөнгө оруулалттай компани бөгөөд 2006 оноос эхлэн хөрөнгө оруулалт хийгдсэн.

1.2. Нарантолгойн алтны ордны геологийн бүтэц

Нарантолгойн орд нь террейний ангиллаар (Г. Бадарч ба бусад, 2002) арлан нумын бассейн болох Хараа террейнд (Хараа голын бүс) байрлах ба Хараа террейнтэй металлогений дүүрэгчлэлээр давхцдаг Хойд Хэнтийн алтны металлогений бүсийн Бороо-Зуун модны хүдрийн дүүрэгт оршино. Хойд Хэнтийн бүс нь өмнөд, зүүн өмнөд талаараа Ерөө голын хагарлын бүс (Сүжигтэйн), баруун хойд, баруун талаар Баян голын гүний хагарлаар тус тус хязгаарлагддаг.

Хараа группын хурдас дотор дээд пермийн гранодиоримийн хил заагийн хэсэг илэрсэн гидротермаль хувирлын бүс бүхий нэлээд их талбайд болон гүн рүү үргэлжилсэн хэсэгт Кварцийн үндсэн ба зэрэгцээ судлууд байрлана. Мөн кварцийн судлын салбарласан хэсэг, олон тооны янз бүрийн чиглэлд (зүүн, хойш, зүүн хойш) сунасан кварцийн хялгасан судлууд тохиолдоно.

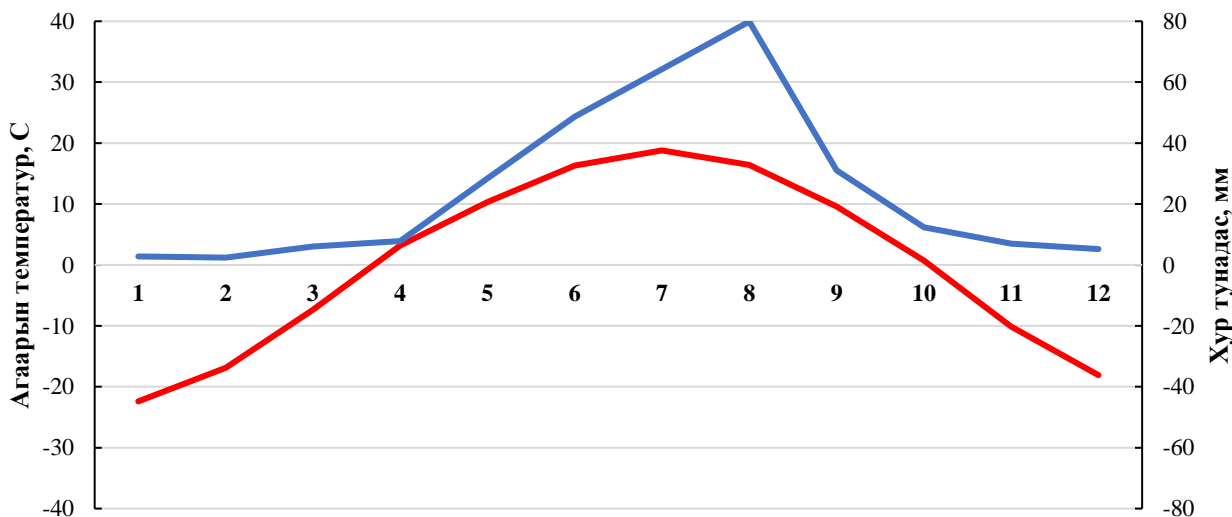
Зураг 3. Хүдрийн биетийн хэлбэр, хэмжээ (блок загварчлалаар, хойшоо харсан байдал)

Нарантолгойн алтны ордын хүдрийн хэмжээ, металлын шинэчилсэн нөөцийн тооцоог “Авсолют Майнинг” ХХК Майкромайн программын блок загварчилалд утга тараах арга ашиглан Бодитой (В) зэргээр ордын хэмжээнд 6.37 г/т алтны дундаж агуулгатай 388,489.00 тн хүдэр бүхий 2744.13 кг алт, Боломжтой (С) зэргээр 7.44 г/т алтны дундаж агуулгатай 695,000.50 тн хүдэр бүхий 5813.13 кг алтыг тус тус тооцоолж, нийт (В+С) 6.88 г/т алтны дундаж агуулга бүхий 1,083,489.51 тн хүдэр буюу 8557.26 кг алтны нөөцийг тооцсон байна. АМГ-ын 2015-03-24 өдрийн Н/26 тоот тушаал болон 2015 оны 02 дугаар сарын 16-ны өдрийн УУЯ, АМГ-н ХХ-01-12 дугаар бүхий Эрдэс баялагийн зөвлөлийн дүгнэлтээр 736,479.48 хүдэр буюу 8185,35 кг алт, 36178,49 кг мөнгө гэж баталсан байна.

1.3. Цаг уур, уур амьсгалын онцлог

Эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, агаарын температурын хоногийн хэлбэлзэл нэлээд өндөр (хавар, намар). Өвлийн улирал нь хахир, хүйтэн, 11-р сараас 3-р сар хүртэл харьцангуй удаан үргэлжилнэ. Хамгийн их хүйтэн нь 1-р сард -48°C -д хүрнэ. Тогтвортой цасан бүрхүүл 11-р сарын дундаас 3-р сарыг дуустал үргэлжилдэг. Хөрсний хөлдөлт 9-р сарын дундаас 5-р сарын сүүлч хүртэл үргэлжлэх бөгөөд гүн нь өвөлдөө 3.0 м хүрэх боловч мөнх цэвдэг байдаггүй. Хаврын улирал 3-р сарын сүүлчээс 6-р сарын эхэн хүртэл үргэлжлэх ба хоногийн температурын хэлбэлзэл ихтэй, агаарын хуурайшилт их, хүчтэй салхитай байдаг. Зун нь бусад улирлаас арай богино, агаарын хамгийн их халуун 7-р сард нэмэх $19-26^{\circ}$ -д хүрнэ. Жилд орох хур тунадасны хэмжээ 300-400 мм, түүний 60-80% нь 7, 8-р саруудад унадаг бөгөөд хур тунадастай өдрийн тоо жилд дунджаар 60 хоног. Салхины дундаж хурд 4-8 м/сек, голдуу баруун-хойд, хойд, зүүн-хойд зүгээс салхилах бөгөөд заримдаа 20-22 м/сек хүрдэг (Монгол Улсын Үндэсний атлас, 2009 он).

Жаргалант суманд 1964 оноос цаг уурын харуул ажиллаж байсан ба 1993 онд цаг уурын өртөө байгуулагдсан. Уг цаг уурын өртөө хойд өргөргийн $48^{\circ}31'$, зүүн уртрагийн $105^{\circ}53'$ -г, далайн түвшнээс дээш 990 м өндөрт оршино.

Зураг 4. Цаг уурын ОЖД мэдээ, Жаргалант сумын цаг уурын харуулын мэдээ

Судалгааны талбай нь газар зүйн байрлалаар Хэнтий уулсын баруун хэсгийн захын нам уулсын бүсэд байршина. Орд нь Монгол орны хангай, тал хээрийн завсрын бүсэд хамаарах бөгөөд газрын гадаргуугийн өндөржилт нь Нарантолгой уул 1246.2 м, Жаргалантын гол, Тал булагийн гол, Бяцхан булагийн хөндийнүүдээр эргэн тойроны уул толгодоос тусгаарлагдсан харьцангуй өндөр уулсыг бүрдүүлж байна. Нарантолгой уул нь хойноосоо урагш сунаж тогтдог бөгөөд уулын хойд хэсэг нь бүнхэр хэлбэрийг үүсгэнэ. Энэ уул нь 1-2 м-ийн гүнтэй олон тооны хуурай жалга сайруудаар хэрчигдсэн байна.

Усан сүлжээ нь Хойд мөсөн далайн ай савд багтах ба талбайн баруун хэсгээр Жаргалантын тогтмол урсацтай гол урсаж Загдалын голд цутгадаг. Загдалын гол нь Хараагийн голд цутгана.

1.4. Нарантолгойн уурхайн техник эдийн засгийн үндэслэл

Төсөл хэрэгжүүлэгч “Тэн Хун” ХХК нь Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг Монгол Улсын хууль, дүрэм журмын хүрээнд эдийн засгийн хувьд үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэйгээр уурхайн ашиглалтыг явуулж улмаар улс, орон нутгийн эдийн засгийн өсөлтөд бодитой хувь нэмэр оруулах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дүрэм журмыг нэвтрүүлэх, орон нутгийн ард иргэдийг ажлын байраар хангах, далд уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлтийг төлөвлөгөөний дагуу хийх, орон нутагт хүлээлгэн өгөх зэрэгт энэхүү төслийн зорилго оршино.

Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг 1966-1970 онуудад Германы геологичид илрүүлж байсан бөгөөд 2013 онд нарийвчилсан хайгуулын ажлын гүйцэтгэж 2015 онд улсын нэгдсэн нөөцийн санд бүртгүүлсэн байна.

Алтны хайгуул, олборлолтын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулахаар “Тэн Хун” ХХК нь “Восток-Эрдэс” ХХК-ийн MV-000713 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг ГУУКА-ын даргын 2005 оны 04 дүгээр сарын 02-ны өдрийн 173 тоот шийдвэрээр 375.18 га “Нарантолгой” нэртэй талбайг шилжүүлэн авсан.

Нарантолгойн алтны үндсэн ордод хамаарах MV-000713 дугаартай тусгай зөвшөөрлийг БНХАУ-ын хөрөнгө оруулалттай “Тэн Хун” ХХК эзэмшиж байгаа бөгөөд уг ордыг далд уурхайгаас ашиглах ТЭЗҮ-ийг 2009 онд Уул уурхайн хүрээлэн боловсруулж ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлэн батлуулсан. Энэхүү ТЭЗҮ-ийг боловсруулах явцад Уул уурхайн хүрээлэнгийн мэргэжилтнүүд мэргэжлийн шинжээчдийн баг бүрдүүлэн ажиллаж зохих дүгнэлтүүдийг хийсэн.

Төв аймгийн Жаргалант суманд орших MV-000713 тоот тусгай зөвшөөрөлд Нарантолгой алтны үндсэн ордод 2013 онд хийгдсэн нөөцийг дахин тооцож шинэчилсэн нөөцийн тооцоог 2014 он “АВСОЛЮТ МАЙНИНГ” ХХК нөөцийг дахин тооцож шинэчилсэн нөөцийг Эрдэс баялгийн зөвлөлд оруулжээ. Ашигт малтмалын газрын 2015-03-24 өдрийн Н/26 тоот тушаал болон 2015 оны 02 дугаар сарын 16-ны өдрийн УУЯ, АМГ-н ХХ-01-12 дугаар бүхий Эрдэс баялагийн зөвлөлийн дүгнэлтээр нөөцийг баталж хүлээн авсан.

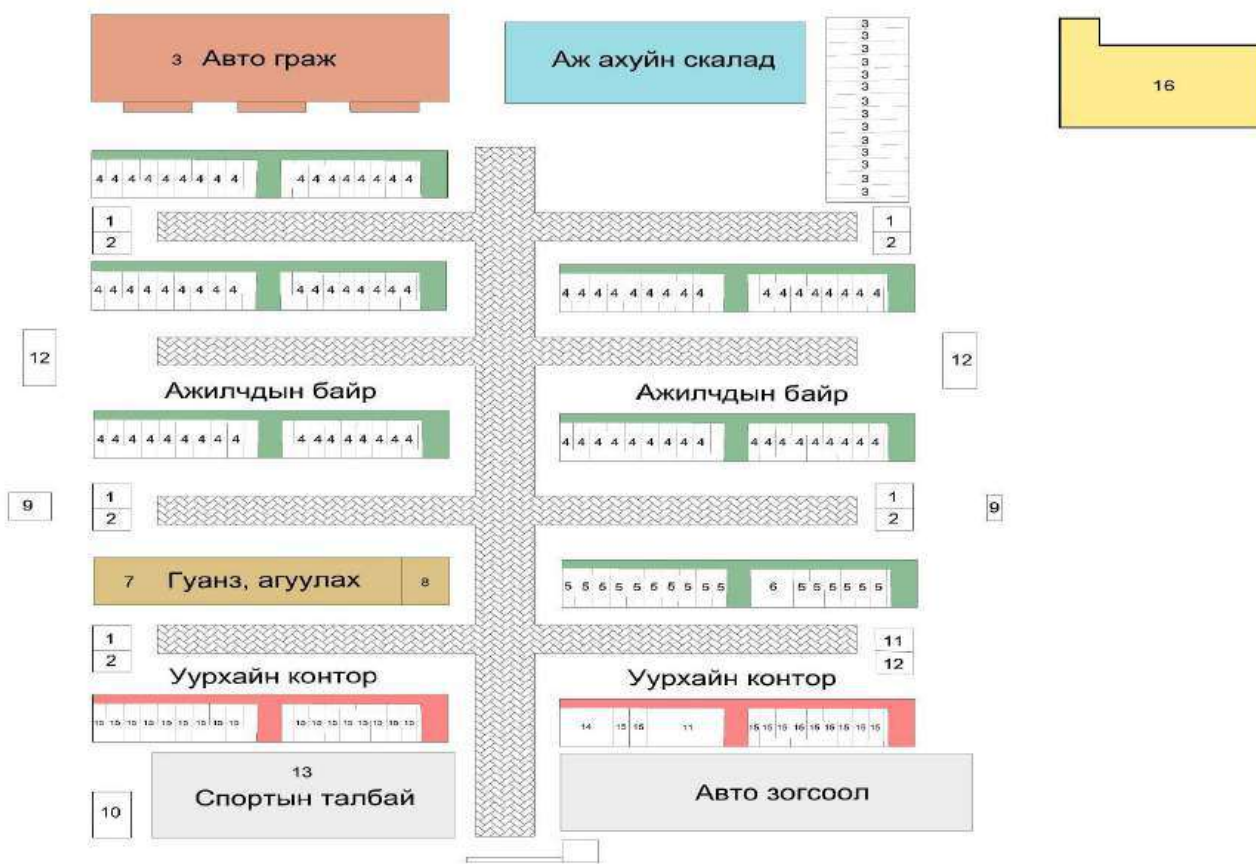
Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам Ашигт малтмал, газрын тосны газар эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр 2021.05.19-ны өдөр “Тэн Хун” ХХК-ийн захиалгаар Уул уурхайн зураг төслийн “Гоулдмэн Прожект” ХХК боловсруулсан Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэл (ТЭЗҮ)-ийг хэлэлцэж № Т/21-09-07 дүгнэлтийг гаргасан. Энэхүү дүгнэлтийг үндэслэн Ашигт малтмал, газрын тосны газрын даргын 2021 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрийн Т/211 тоот тушаалаар Нарантолгой алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол /1/-ыг хүлээн авсан. Энэхүү техник-эдийн засгийн үндэслэл нь ерөний мэдээлэл, геологи, далд уурхайн технологи, баяжуулах үйлдвэр, дэд бүтэц, эдийн засаг, байгаль орчин, хөдөлмөр хамгаалал гэсэн хэсгүүдээс бүрдэх ба төслийн мэдээллийг ерөнхий байдлаар үзүүлсэн байна.

1.5. Уурхайн гол барилга байгууламж

Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг ашиглах далд уурхайн гадаргуугийн барилга байгууламжуудад уурхайн хэвийн үйл ажиллагааг хангахад шаардагдах бүх барилга байгууламжуудыг бий болгосон.

Нарантолгойн уурхайд 2006-2017 оны хооронд хөрөнгө оруулалт жил бүр хийгдэж ирсэн бөгөөд нийт 11.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийгдсэн байна. Тус хөрөнгө оруулалтын үлдэгдэл өртөг нь 2020 оны 01-р сарын 01-ний байдлаар 2.86 тэрбум төгрөг байна.

Уурхайд ажиллах ажилчид нь уурхай дээр байрлах бөгөөд 52x8 м талбай бүхий 6-12 өрөөтэй, сэндвич хавтангаар барьсан 12 ширхэг нэг давхар байрнууд (Зураг 3), спорт заал, автограж, уурын зуух, хоолны газар, угаалгын байр, эмнэлгийн байр, хүнсний агуулах, зочид буудал, шатахуун түгээх газар зэрэг цогцолборыг баяжуулах үйлдвэрийн урд талд тусгай талбайд барьж байгуулсан болно. Мөн 3-н давхар тоосгоор барьсан уурхайн оффисын байрыг 2012 онд барьж ашиглалтанд оруулсан байна. Уурхайн оффисын байр ашиглалтанд орсноор ажилчдад хөдөлмөр аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтыг тогтмол явуулах болсон байна.

Тайлбар: 1- Усны өрөө, 2- Уурын зуух, 3- Агуулах, граж, 4- Ажилчдын өрөө, 5- Эмэгтэй ажилчдын өрөө, 6- Соёлын танхим, 7- Хоолны газар, 8- Гал тогоо, 9- Хогийн цэг, 10- Гадаа жорлон, 11- Ус буцалгах өрөө, 12- Нүүрсний агууламж, 13- Спортын талбай, 14- Хурлын танхим, 15- Уурхайн хэлтэс, тасаг, 16- Уурхайн захиргаа, эмнэлгийн пункт

Зураг 5. Нарантолгойн алтын уурхайн захиргаа, ажилчдын байрны цогцолборын бүдүүвч зураг

1.5.1. Далд уурхайн барилга байгууламж

Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг ашиглах далд уурхайн үндсэн барилга байгууламжинд хүдрийн биетийг нээхэд зориулагдсан 3 гол ам №1, №2, №3, №4, босоо мухар ам №2 нэмж гүнзгийрэх ба түвшний агааржуулалтын болон тээврийн штрекүүд, кваршлегүүд, уурхайн их амуудын ойролцоох байгууламж зэрэг малталтуудыг шинээр нэвтрэхээр байна.

Далд уурхайн ашиглалтын явцад уулын малталтаар хайгуул хийж, нөөцийг нэмэгдүүлэх, өсгөх боломжийг судлах бөгөөд суналын дагуу хоёр тийшээ болон гүнрүү нөөц өсөх магадлалтай байгаа болно.

Зураг 6. Далд уурхайн босоо ам

1.5.2. Баяжуулах үйлдвэр

Баяжуулах үйлдвэрийн барилга нь 100 х 40 м талбай бүхий хүдэр бутлах, баяжуулах, хаягдлыг саармагжуулах хэсэг цехүүд зэргээс бүрдэнэ. Нарантолгойн алтны үндсэн ордын хүдрийг БНАГУ-ын Фрайбергийн эрдэм шинжилгээний институт болон ЗХУ-ын “ВНИЙ промзолото” институтэд лабораторийн болон хагас үйлдвэрлэлийн туршилтын үр дүнд тулгуурлан БНХАУ-д түгээмэл хэрэглэгдэж байгаа гравитац болон цианаар уусгах (CIP технологи) баяжуулалтын аргыг хэрэглэж боловсруулалт хийхдээ 2 шатны бутлуур сонгож авсан.

Зураг 7. Баяжуулах үйлдвэр

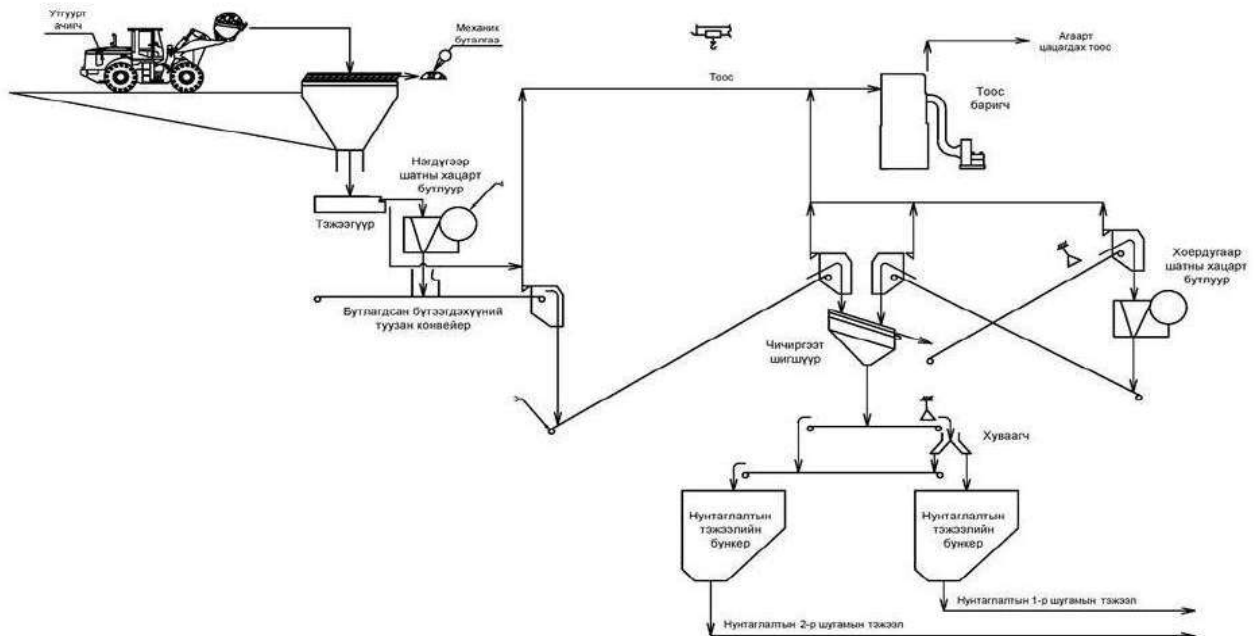
Баяжуулах технологи нь алтыг цианаар уусгаж, электролизийн аргаар тунгаан цэвэршүүлээд, металлургийн аргаар хайлуулан боловсруулж эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг. Баяжуулах үйлдвэр өдөрт 300 тн, жилд 9×10^4 тн хүдэр боловсруулж, баяжуулах металл авалт 90.5%, хайлуулах металл авалт 99% байх бөгөөд жилийн 300 хоногт үйлдвэрлэл явуулж, жилд 260 кг алт, 200 кг мөнгө гаргаж авахаар тооцоолсон.

Баяжуулах үйлдвэр нь дараах үндсэн цех хэсгүүдтэй. Үүнд:

- Бутлах цех
- Баяжуулах цех
- Хаягдлын сан

Бутлах цех нь 27 x 6.6 м талбай эзэлсэн нэг давхар барилга бөгөөд дотроо 350 мм-ийн хөдөлгөөнгүй шигшүүр бүхий 900 x 1240 маркийн бутлуурын тэжээгч, засварын ажилд хэрэглэх өргөх төхөөрөмж, 2 шатны хацарт бутлуур, туузан дамжуулагч, бутлагдсан хүдийн агуулах зэрэг тоног төхөөрөмжийг агуулдаг.

Бутлагдсан хүдийн бункер нь 2м x 1м x 1м хэмжээтэй байна. бутлагдсан хүдэр туузан дамжуулагч тээвэрлэгдэн бункерт хийгдэх ба эндээс тээрийн тэжээгчээр дамжин баяжуулах хэсэгт шилжшинэ.

Баяжуулах хэсэг нь 45 x 29.7м талбай эзэлсэн байгууламж юм. Барилгад 2 шатны тээрэм, ангилах төхөөрөмжүүд, гравитациар баяжуулах төхөөрөмжүүд, гидрометаллургийн боловсруулалтын төхөөрөмжүүд болон ус, булингын шахуурга зэрэг бусад төхөөрөмжүүд байрлана. Барилгын 14 м урттай эхний хэсэгт нунтаглах, ангилах процессын тоног төхөөрөмжүүд, дараагийн 18 м-тэй хэсэгт гравитацийн баяжуулалтын төхөөрөмжүүд болон өтгөрүүлэгч байрлуулсан байна.

Үлдсэн 12.5 м урттай хэсэгт гидрометаллургийн тоног төхөөрөмжүүдийг суурилуулсан. Мөн засвар үйлчилгээний зориулалт бүхий талбайтай. Хаягдал болон алт цэвэршүүлэх хэсэг нь барилгын үлдсэн 13 м урттай хэсэгт зэрэгцээ байрладаг. Мөн үүний хэсэгт хаягдлыг саармагжуулах тоног төхөөрөмж бүхий хэсэг байрлаж байна.

1.5.3. Хаягдлын далан

Нарантолгойн ордын нөөц, далд уурхай, баяжуулах үйлдвэрийн хүчин чадал, ордыг ашиглах хугацаанд үндэслэн хаягдлын санд хуримтлагдах хаягдлын нийт эзэлхүүнийг тогтоож баяжуулах үйлдвэрийн технологи, холбогдох дүрэм, шаардлагуудад тулгуурлан хаягдлын шинж чанарыг тодорхойлж хаягдлын далангийн бүтэц, хаягдлыг байршуулах төлөвлөгөөг гаргаж байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээг тодорхойлж гамшиг ослоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнүүдийг төлөвлөсөн.

Нарантолгойн уурхайн баяжуулах үйлдвэрийн баруун аманд байдаг бөгөөд 18 га ашигтай талбайтай 1,0-1,5 сая м³ хаягдлыг хадгалах боломжтой байсан бөгөөд нэмэлт өргөтгөлийн ажлыг 2019 онд шинээр хийж 180,000 тн нэмэгдүүлсэн (Зураг 7. GoogleMapsPro). Уг талбай нь зүүн урагш харсан хонхор уулын аманд байгаа нь салхиар тоос тараагдах боломж бага. Ашиглалтанд аваад 9 жил өнгөрөхөд ан цав хагарал, гадаргийн эвдрэл, цөмрөлт суулт ажиглагдаагүй. Үер, гадаргын уснаас хамгаалах шуудуу, даланг хамгаалсан. Хаягдлыг ул, хананд нэвчих байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэхээс хамгаалж 3 мм-н зузаантай зориулалтын нийлэг материалаар (PVC)-р бүрэн доторлосон.

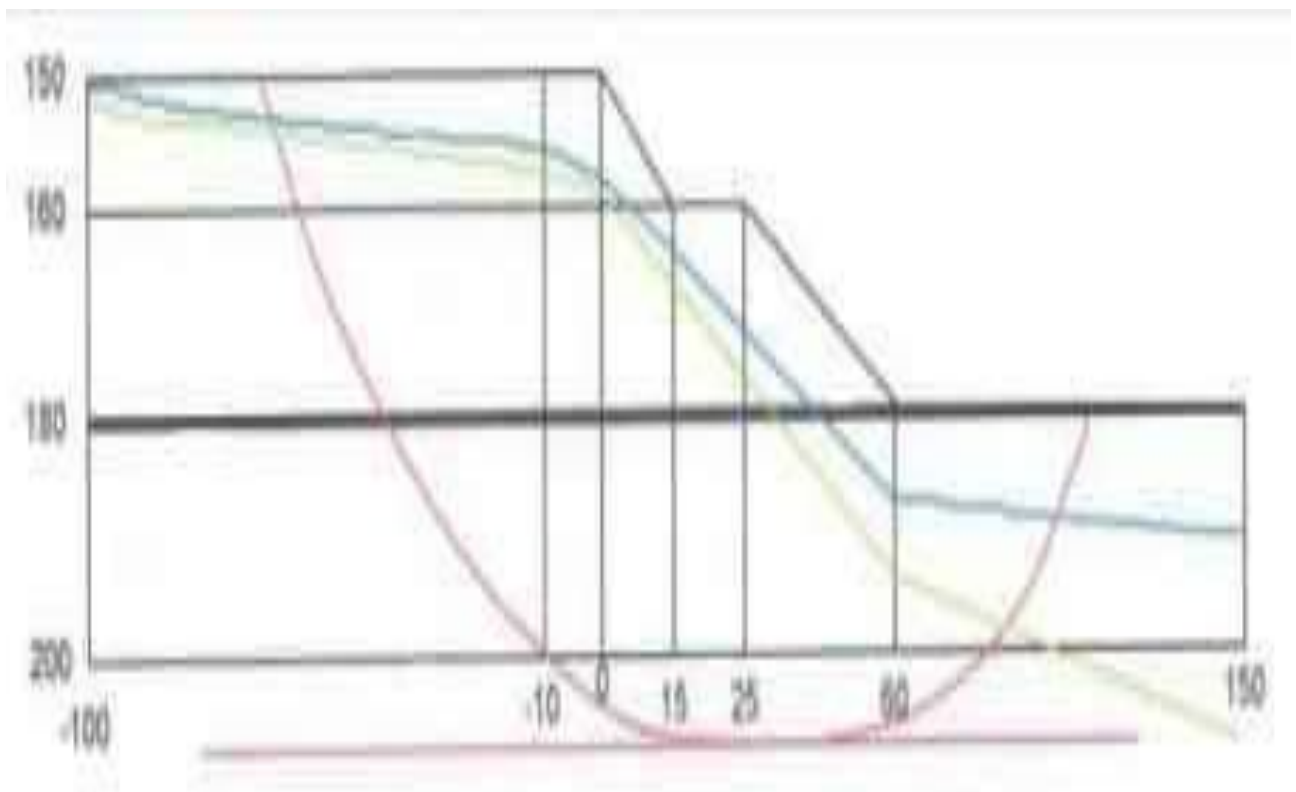

Зураг 8. Хаягдлын далан

Баяжуулахаас гарсан шаварлаг хаягдлыг $\Phi 5000 \times 5600$ хэмжээтэй тусгай зориулалтын торхонд шингэрүүлж усанд уусган дэвээж хоргүйжүүлэх торхонд хийж уусмал дахь цианийн хэмжээг $0,1 \text{ мг/л}$ болтол бууруулна. Хаягдал дахь цианийн агуулга $0,1 \text{ мг/л}$ болгосноор олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн хэмжээнд хүрэх бөгөөд байгаль орчин хүн амьтанд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй аюулгүйн хэмжээнд байна гэж үзэж болно.

Далангийн аюулгүйн хяналт: Хуурай хаягдлын далангын байрлал нь баяжуулах үйлдвэрийн баруун талд оршдог. Далангийн өргөн 500м , урт 600м , ус агуулах талбай 300000м^2 , далангийн суурийн өндрийн тэмдэглэгээ 1093м , тооцоолсон ашиглах өндрийн хэмжээ 32м , дундаж налуу 5° . Анхдагч даланг хаягдал чулуу болон баяжуулах үйлдвэрийн хөрснөөс гарсан холимог чулуугаар байгуулсан. Үүнд:

- Далангийн суулт, элэгдэл, эвдрэл
- Ус зайлуулах суваг шуудуу
- Усны ба хяналтын цооногын шинжилгээ
- Хаягдлын гадаргуугийн хяналт
- Агаарын тоосны шинжилгээ г.м

Зураг 9. Хаягдлын далангийн схем

- Цэнхэр шугам- ус нэвчих үеийн хязгаар
- Шар шугам- хагарах хүчдэлийн бүс
- Улаан шугам- болзошгүй эвдрэлийн хүрээ

1.5.4. Цахилгаан эрчим хүчний хангамж

Нарантолгойн уурхай нь цахилгаан хангамжийн нэгдсэн системд холбогдсон бөгөөд уурхайн бүх цахилгаан эрчим хүчний хэрэглэгчид нь нэгдсэн системээс хангагдаж байна. Цахилгааны эх үүсвэр нь 2500кВА-ын хүчин чадалтай 110/10кВА-ын дэд станцаас тэжээгдэж байна. Уурхайн цахилгаан эрчим хүчийг дараах байдлаар хангаж ажиллаж байна. Үүнд:

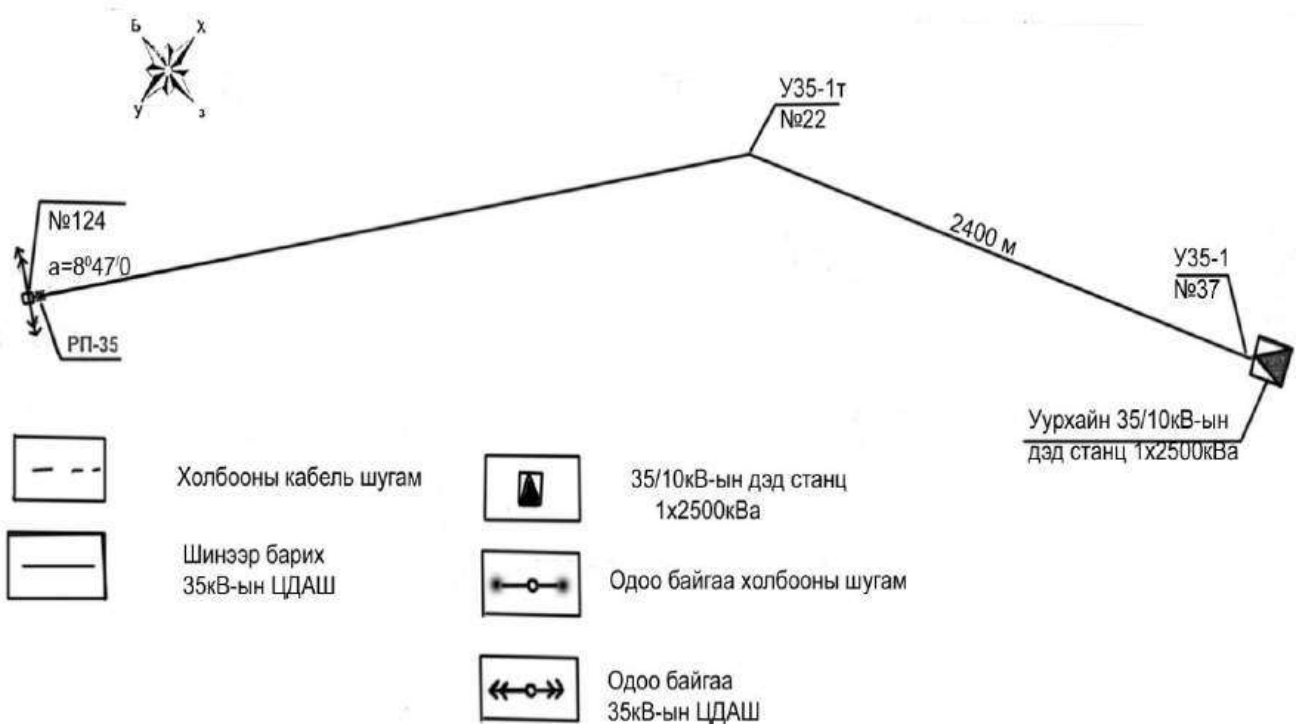
➤ Худгийг 10/0,4 кВ-ын 100 кВА-ын чадалтай дэд станц	1ш
➤ Уурхайн хэрэглэгчдийг 200 кВА-ын чадалтай дэд станц	2ш
➤ 400 кВА-ын дэд станц	1ш
➤ Баяжуулах үйлдвэрийг 1000 кВА-ын чадалтай дэд станц	1ш
➤ Ажилчдын байрыг 200 кВА-ын дэд станц	1ш

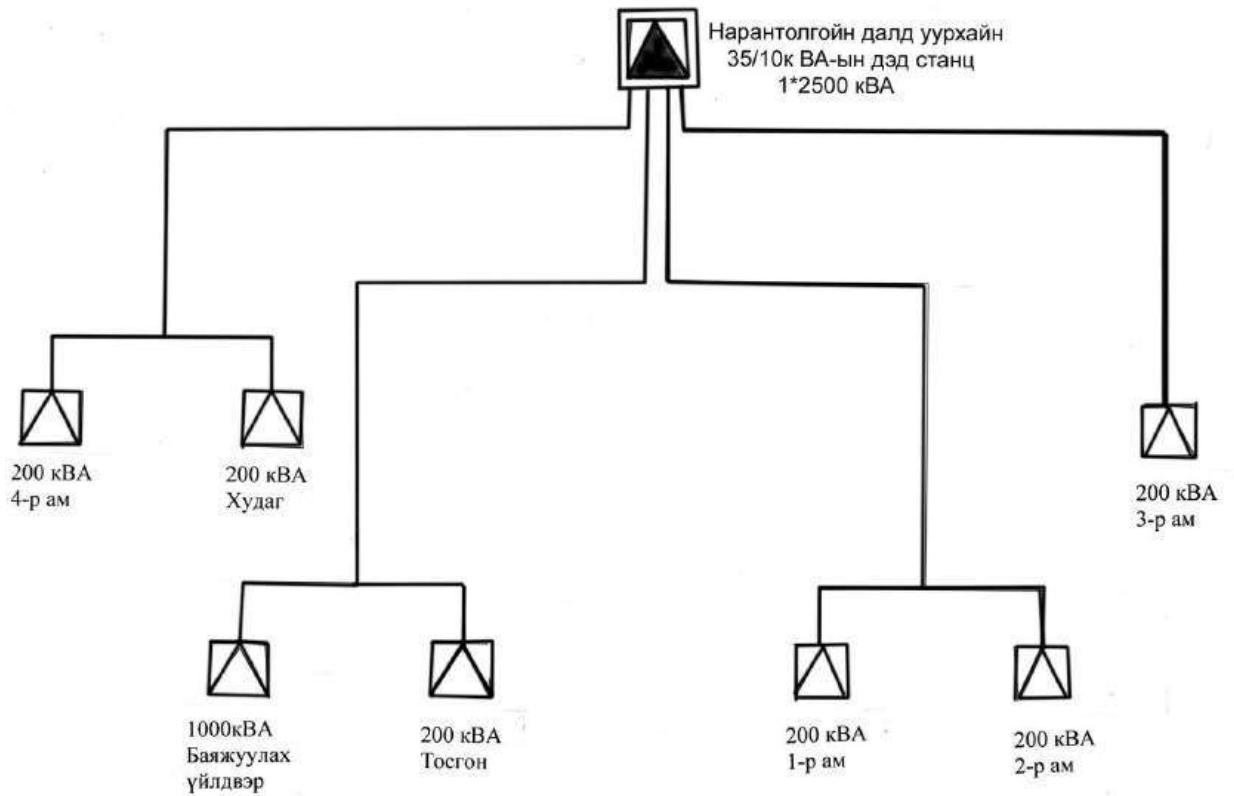
Зураг 10. Уурхайн дэд станц оролтын шугамын хүчин чадал (35000V)

Гадаад цахилгаан хангамж: Нарантолгойн ордоос урагш 3-5 км зайд Борнуур-Цагаанбулагийн 110/35/10 Кв-н өндөр хүчдэлийн цахилгаан дамжуулах шугам, Борнуур-Угтаалыг холбосон 35 Кв-ын шугам тус тус дайран өнгөрдөг. Нарантолгойгоос 2 км зайд орших Талбулаг баг нь Жаргалант сумаас эрчим хүчээр хангагдах ба Жаргалант сумаас татсан 10 кВ-н цахилгаан дамжуулах шугам, 10/0.4-н 4 кВА-н дэд станцтай (Зураг 6). Уурхай нь цахилгаан хангамжийн нэгдсэн системд холбогдсон ба уурхайн цахилгаан хангамжид зориулсан нийт 5 дэд станц байдаг. Уурхайн цахилгааныг эрчим хүчээр хангахын тул 10 кВ-н шугамууд, 10/0.4 кВ-ын дэд станцуудыг барьсан (Зураг 9).

Зураг 11. Уурхайн гадаад цахилгаан хангамжийн ерөнхий байршил

Зураг 12. Уурхайн дотоод цахилгаан хангамжийн ерөнхий схем

1.5.5. Усан хангамж

Технологийн болон ундны усан хангамжинд гүний 1 худгийг ашигладгаас гадна 3-р босоо ам, хаягдлын даланд тогтсон усыг эргүүлэн ашиглах замаар баяжуулах үйлдвэрийн усны хэрэгцээг хангаж байгаа болно. Гүний худгийн усны ундарга 2.6 л/сек. Технологийн усны гол хэрэглэгч нь баяжуулах үйлдвэр юм.

Баяжуулах үйлдвэр нь нийт хэрэгцээт усны 20 хувийг шинэ усаар, 80%-ийг эргэлтийн усаар ашиглаж байгаа болно. Өдөрт хэрэглэх эргэлтийн усны нийт хэмжээ 1267.8 м³ байх бөгөөд энэ нь нэг тн хүдэр баяжуулалтанд 4.2 м³/тн зарцуулалттай байна. Эргэлтийн усанд нэмж оруулах цэвэр усны хэмжээ 20% байх бөгөөд цэвэр усны зарцуулалт 0.71 м³/тн байна. Баяжуулах үйлдвэрт өдөрт дунджаар 300 тн хүдэр баяжуулах бөгөөд өдөрт шаардлагатай цэвэр усны хэмжээ 214.2 м³ байна. Энэ нь цагт 8.9 м³/цаг буюу 2.4 л/сек ундарга шаардана.

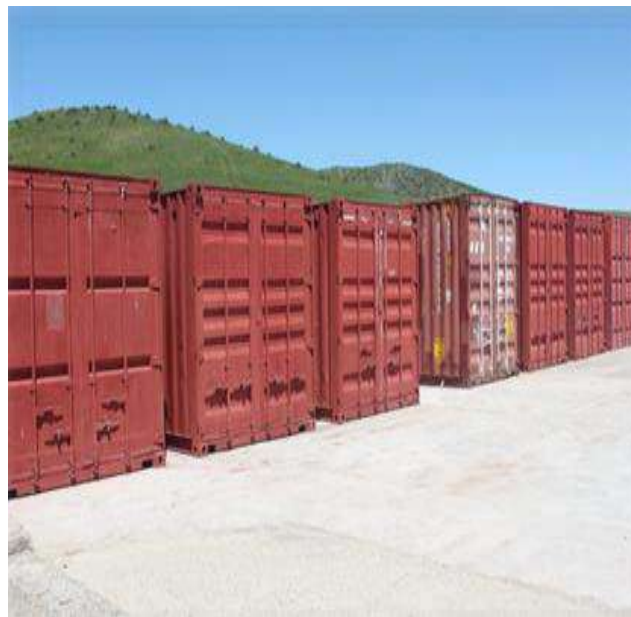
Зураг 13. Ахуйн болон технологийн хэрэглээний гүний худаг

1.5.6. Химийн бодисын агуулах

“Тэн Хун” ХХК-ны үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй химийн бодисуудыг “Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах журам” MNS 6458:2014 стандартын дагуу ангилах, хадгалах ажлыг хийж гүйцэтгэж байна.

Тус компанийн баяжуулах үйлдвэрлэлд Монгол улсын Засгийн газрын тогтоолоор батлагдсан Монгол улсад ашиглахыг хязгаарласан химийн хорт болон аюултай бодисын жагсаалтад багтдаг натрийн цианидыг тусгай зөвшөөрлөөр ашиглагддаг бөгөөд Нарантолгойн уурхайн баяжуулах үйлдвэрийн зүүн урд талд 270 метр зайд стандартын зайн хэмжээн дагуу цианит натрийн төв агуулах байрлаж байна. Агуулахын хашааны дотор хашааг тойрсон шуудуу бүхий усны хамгаалалттай ба цооногоос ус татах насостой. Мөн галын аюулаас хамгаалах хэрэгслийн сараатай. Галын хор болон бусад багаж хэрэгсэл бүрэн байгаа болно. Хашааны гадна 55 метрийн зайд харуулын байртай. Цементэн талбайтай, төмөр торон хашаатай, хамгаалалтын өргөст тортой.

“Тэн Хун” ХХК алтны хүдэр боловсруулах үйлдвэрийн зүүн урд талд 270 метр стандартын зайд цианид натрийн төв агуулах байрладаг. Цианид натрийн агуулах нь 22 тн 11 ширхэг контейнерээс бүрдэнэ. Контейнер тус бүр нь 2 цоож болон лацтай. 24 цагын турш хяналтын 2 камер, хөдөлгөөн мэдрэгч дохиололтой, харуул хамгаалалтын байнгын нэг хамгаалагч хяналт тавин ажилладаг. Өдөрт 2 удаа холбогдох ажилчид шалгалт хийж тэмдэглэл хөтөлдөг байна. 2 тод гэрэлтүүлэгтэй, хашааны дээгүүр өргөст тороор хамгаалагдсан, лацадсан цоожтой байдаг. Агуулахын хашааны дотор хашааг тойрсон шуудуу бүхий усны хамгаалалттай ба цооногоос ус татах насостой. Мөн галын аюулаас хамгаалах хэрэгслийн сараатай. Галын хор болон бусад багаж хэрэгсэл бүрэн байгаа болно. Хашааны гадна 55 м зайд харуулын байртай. Цианид натрийн нөөцийн агуулахын суурь талбай нь 30 м урт, 25 м өргөн, нийт 750 м² талбайг 30 см зузаан цементэлж байгуулсан байна.

Зураг 14. Химийн бодисын агуулах

1.5.7. Баяжуулах үйлдвэрийн лаборатори

Уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа болон баяжуулах үйлдвэрийн технологийн шат дамжлага бүрд хяналт тавих зорилгоор баяжуулах үйлдвэрийн дэргэд шинжилгээний лаборатори ажиллаж байна.

Лаборатори дараах үндсэн үйл ажиллагааг явуулна. Үүнд:

- Хүдрийн найрлагыг судлах
- Хүдэр дэх металлын агуулгыг тодорхойлох
- Технологийн шат дамжлага бүрийн бүтээгдэхүүнүүдэд шинжилгээ хийж чанарын хяналт тавих
- Технологид хэрэглэж байгаа усны болон уусмалын агуулгыг хянах
- Хаягдал дахь хорт бодисын хэмжээнд хяналт тавих

Дээрх үйл ажиллагааг явуулахын тулд баяжуулах үйлдвэрийн шинжилгээний лаборатори нь дараах нэгж хэсгүүдээс бүрдэнэ.

- Дээж авч шинжилгээнд бэлтгэх хэсэг
- Металл хайлуулах цех
- Хими, спекторийн шинжилгээний хэсэг

Лабораторийн үйл ажиллагаа үйлдвэрийн үйл ажиллагаантай зэрэгцээ явагддаг.

Зураг 15. Баяжуулах үйлдвэрийн лаборатори

1.5.8. Техникийн засвар үйлчилгээний барилга байгууламж

Уурхайн засварын үйлчилгээний дэд бүтэц нь уулын механик тоног төхөөрөмж, баяжуулах үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжийн найдвартай ажиллагааг хангахын тулд урсгал засвар, техникийн үйлчилгээ хийхийн зэрэгцээ засвар ашиглалтын хэрэгцээний төрөл бүрийн материал, сэлбэг хэрэгсэл, түлш, тос зэргийг хүлээн авч хадгалах, тавьж олгох зориулалттай.

Ашиглалтын үйлчилгээний өндөр түвшин, материал техникийн хангамжийн найдвартай системээр уурхайд ажиллаж буй бүх тоног төхөөрөмжийн хэвийн ашиглалтыг хангахад үндэслэн засвар техникийн үйлчилгээний ажлын хэмжээг тооцно. Уурхайн засвар техникийн үйлчилгээний дэд бүтцийн зориулалт, зохион байгуулалтын схем боловсруулалт, гарсан тооцооны дагуу дор дурьдсан бүтцийг төсөлд сонгож авсан болно. Үүнд:

1. Уулын механик тоног төхөөрөмжийн агрегатын засварын хэсэг, зөөврийн засвар техникийн үйлчилгээний бригадын хамт
2. Автомашины агрегатын засвар техникийн үйлчилгээний хэсэг
3. Механик цех
4. Цахилгаан тоноглолын засварын хэсэг
5. Материал сэлбэгийн агуулах
6. Автомашины гараж

Зураг 16. Техникийн засвар, үйлчилгээний барилга

1.5.9. Тэсрэх материалын агуулах

Тэсрэх материалын агуулах нь тэсрэх бодисын, тэсрэх хэрэгслийн, түгээх байр, харуулын байр гэсэн нийт 4 барилгатай.

Тэсрэх материалын агуулах нь уурхайн тэсэлгээний ажилд шаардагдах тэсрэх материалыг хадгалах, түгээх үндсэн үйл ажиллагаатай. Нарантолгойн уурхайд ашиглах тэсрэх бодисыг “Мон Маг” ХХК 2023 онд ханган нийлүүлсэн. Уурхайн тэсрэх материалын агуулахын онцгой хамгаалалтын барилга байгууламжийг 2009 онд барьж ашиглалтанд оруулсан. Тус агуулахад харуул хамгаалалтын 2 ажилтан, агуулахын нярав 2 ажилтан ажиллаж хамгаалдаг. Тэсрэх материалын агуулах нь Нарантолгойн уурхайн лицензийн талбай дотор шороон далангаар хамгаалсан хагас далд хэлбэртэй блокоор барьж шавардсан. Агуулахын талбайг бүрэн гэрэлтүүлэхээр тал бүрээс нь 5 ширхэг гэрэлтүүлгээр гэрэлтүүлсэн. Галын цэг болон гал унтраах хэрэгслээр тоноглогдсон. Тэсрэх материалын агуулахын багтаамж нь 20 тн юм.

Тэсрэх материалын агуулахын нутаг дэвсгэрийн зориулалтын талбайд цэнэглэгч машинд болон тэсрэх бодис бэлтгэж үйлдвэрлэх суурин цэгт тэсрэх бодис 2 хоногоос илүүгүй хугацаагаар хадгалахыг зөвшөөрнө. Уурхайн их ам болон налуу малталтын гүнзгийрэлтийн үед тухайн ээлжинд хэрэглэх тэсрэх материалыг эдгээр малталтын амнаас 50 м-ээс багагүй зайд тусгайлан бэлтгэсэн байранд хадгална.

Зураг 17. Тэсрэх материалын агуулах

1.5.10. Түлшний агуулах ба шатахуун түгээх станц (ШТС)

Шатахуун цэнэглэх станцын ажлын зургийг Монгол улсын стандарт MNS 4628 98-ийн зааврыг баримтлан 2009 оны 4-р сард “АКСИОМ констракшн” ХХК-нд доорх байгаль цаг уурын нөхцөлд тохируулан боловсруулан гүйцэтгэсэн. Үүнд:

Гадны агаарын температур 34.3 градус

Салхины хүч 35 кг/м.кв

Цасны ачаалал 50 кг/м.кв

Шатахуун цэнэглэх станцын В20 маркийн бетон хучилттай тавцанг зүүн тийш конторын барилгатай зэрэгцээ /створ/, авто замаас 15 м-ийн зайд байрлуулсан. Орох замын эхэн дээр тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний хурдыг хязгаарласан замын тэмдэг болон галын аюултай бүсийг анхааруулсан тэмдгийг байрлуулсан.

Зураг 18. Шатахуун түгээх станц

1.6. “Тэн Хун” ХХК-ний байгаль орчны үнэлгээ, холбогдох зөвшөөрлүүд

1.6.1. “Тэн Хун” ХХК-ны эзэмшдэг тусгай зөвшөөрөл

Хүснэгт 3. “Тэн Хун” ХХК-ийн эзэмшдэг ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлүүд

№	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	Дугаар	Хүчинтэй хугацаа
А. Ашигт малтмал олборлох ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл			
1	Нарантолгой ордоос ашигт малтмал ашиглахыг тусгай зөвшөөрөл	MV-000713	2007.01.23-30 жил

1.6.2. Газар ашиглах зөвшөөрөл, гэрчилгээ

Хүснэгт 4. Газар ашиглалтын зөвшөөрөл, гэрчилгээ

№	Газар эзэмших зориулалт	Гэрчилгээний дугаар	Газрын хэмжээ м/кв	Хүчинтэй хугацаа
1	Уул уурхайн үйлдвэрийн барилга, байгууламж	0000104232	19984	2022.07.04-2027.07.07
2	Нөөц газар	600104227	3737683	2022.07.04-2027.07.04

1.6.3. Байгаль орчны холбогдох зөвшөөрөл

Хүснэгт 5. Байгаль орчны холбогдох зөвшөөрөл, хүчинтэй хугацаа

№	Газар эзэмших зориулалт	Дугаар	Хүчинтэй хугацаа
1.	Химийн бодис ашиглах зөвшөөрөл	0002622	2024.01.22-2029.01.22
2.	Химийн бодис ашиглах зөвшөөрөл	0001836	2021.03.29-2024.12.31
3.	Ус ашиглуулах дүгнэлт	E-2405-000002	2024.12.31
4.	Ус ашиглах зөвшөөрөл	A/08	2024.12.31
5.	Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт уул уурхай олборлолт	0019332	2024.10.08-2026.10.08

1.6.4. Байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлын тайлан

“Тэн Хун” ХХК нь байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хүрээнд Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт байрлах Нарантолгойн уурхайн газарт орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр жил бүр хэрэгжүүлж байна.

Байгаль орчны зөвлөх үйлчилгээний “Их Зос” ХХК төслийн үйл ажиллагаа, бүтээн байгуулалтын үе шатанд нөлөөлөлд өртөж буй байгаль орчны бүрдэл хэсгүүд буюу агаарын чанар, дуу шуугиан, хөрсөн бүрхэвч, ургамлын нөмрөг, гадаргын усанд хяналт-шинжилгээ хийх хийх цэгүүдийн байршил, дээж авах зэрэг ажиллуудыг гүйцэтгэсэн.

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, орчны төлөв байдалд үзүүлж буй өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ хийх, байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөг багасгах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянахад Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр чухал ач холбогдолтой юм.

Нарантолгой уурхай 2016 оноос 2024 хүртэл “Их Зос” ХХК-иар төслийн талбайн орчны хяналт шинжилгээний мониторингийг жилд 2 удаа гүйцэтгэхээр гэрээ байгуулсан. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрөөр уурхайн үйл ажиллагааны явцад хүрээлэн буй орчинд үзүүлж буй эерэг, сөрөг нөлөөллийг жилүүдийн хооронд тодруулах, тухайн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж боловсруулж, уг зөвлөмжийн дагуу арга хэмжээ авахад оршино.

1.7. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн нийт зардал

Нарантолгойн уурхайн MV-000713 ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд явагдана. Уурхайн 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд үндсэн олборлох, баяжуулах үйл ажиллагаа болон байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг нэгтгэсэн болно. 2024 оны байгаль орчны төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээ, нөхөн сэргээлтийн ажлын зардалд нийт жаран есөн сая жаран таван мянган (72,040,000) төгрөг төлөвлөсөн байна.

2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛГО

Уурхайн ашиглалтын нийт хугацаанд байгаль орчинд, экологийн үйл ажиллагааг Монгол улсын хууль тогтоомж, дагаж мөрдөх стандартуудыг үндэс болгон ажиллана. Энэхүү байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь Нарантолгойн алтны орд газрын үйл ажиллагааны явцад байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээ болон байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, байгаль орчны аудитын тайлан зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй үр дагаврыг хянах, илрүүлэхэд оршино.

3. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн үйл ажиллагаагаар малталт нэвтрэлтийн ажил хийгдэх бөгөөд үүний улмаас уурхайн талбайн болон түүнийг хүрээлэх байгаль орчинд зайлшгүй өөрчлөлт гарна. Үүсэж бий болсон сөрөг нөлөөллийг бууруулах болон арилгах арга хэмжээний үр дүн нь байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагаа нь шинжлэх ухааны үндэслэл бүхий зохион байгуулалт, техникийн арга хэмжээнүүдийн цогц бүрдэл байх бөгөөд эдгээр арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлснээр тухайн уулын үйлдвэр, түүний эргэн тойрон дахь бүс нутагт уулын ажлын явцад экологийн зөвшөөрөгдөх норм, норматив хангагдаж байх ёстой. Уурхайн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчинд дараах сөрөг нөлөөлөл бий болно гэж үзэж байгаа.

- Олборлолтын үйл ажиллагааны улмаас уурхайн орчны тоосжилт нэмэгдэх магадлалтай.
- Янз бүрийн зориулалт бүхий уулын ажил, хаягдал чулуулгийн овоолго, инженерийн болон аж үйлдвэрийн барилга байгууламж барьж байгуулахад газрын гадарга эвдэрч хиймэл рельеф үүсэх. Газар тариалан, бэлчээрийн зориулалттай талбайн хэмжээ багасаж үр өгөөж нь буурах.

3.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Уурхайн үйл ажиллагааны улмаас агаарын бохирдолтод нөлөөлөх нөхцөл нь уулын малталтаас үүсэх овоолго, хүдэр тээвэрлэх, хүдэр бутлах, хаягдлын сан, далан барилга байгууламж барих үед үүсэх тоос шороо, хүйтний улиралд уурын зууханд хэрэглэх нүүрсний утаа зэрэг нь агаар орчныг бохирдуулах эх үүсвэр болно.

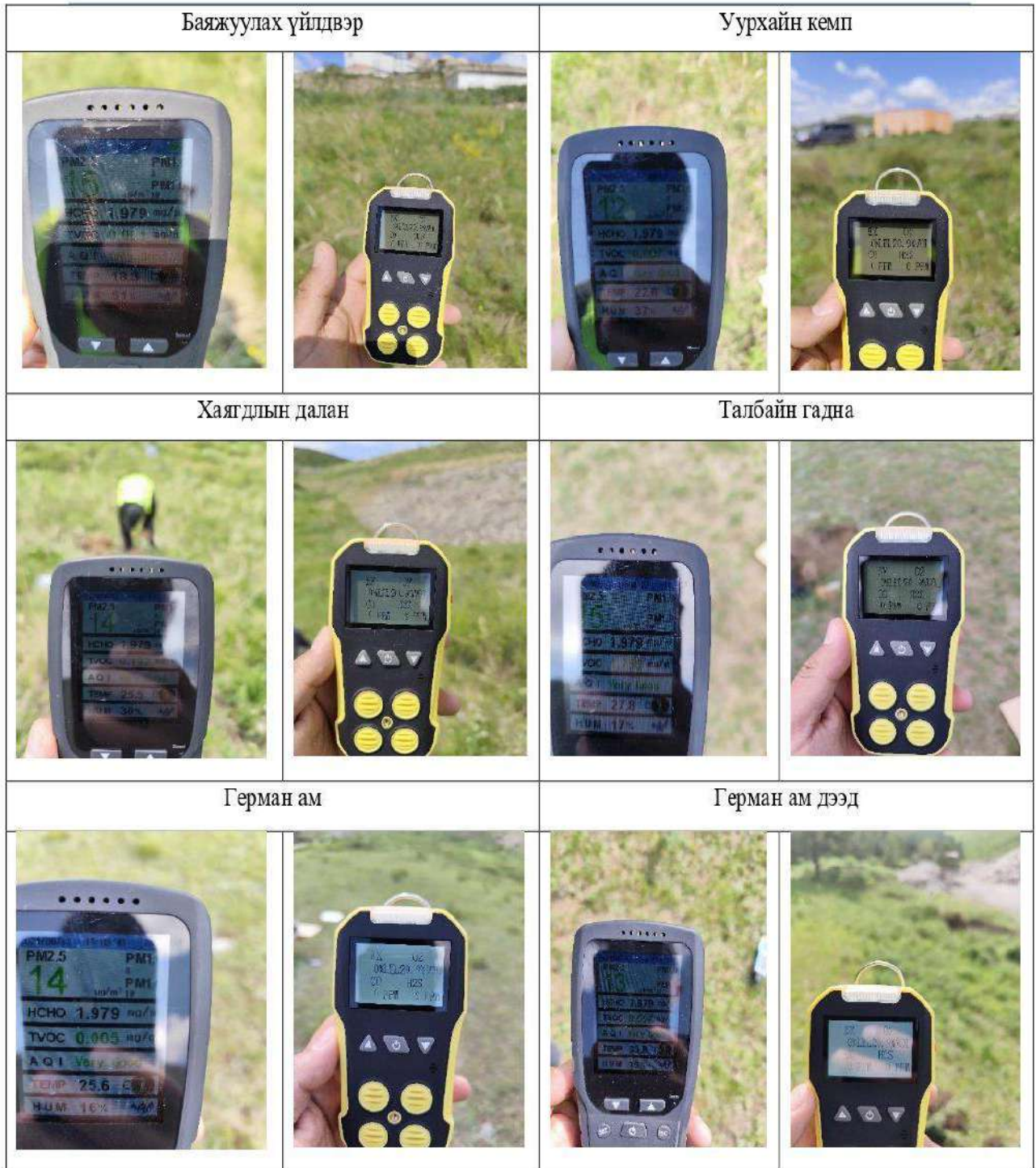
Агаар орчинд үзүүлэх гол сөрөг нөлөөлөл нь уухайн үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилт, машин техникийн хөдөлгүүрээс гарах хүхэрлэг хий, азотын давхар исэл зэрэг бусад хорт хий болно. Агаарын орчинд их хэмжээний тоосжилт үүссэнээр нарийн тоос ургамлын тоос хүртэлтэд сөргөөр нөлөөлж байгалийн аясаар үрээр нөхөн сэргэх үйл явцыг сааруулна. Мөн уурхайн орчинд ажиллаж байгаа ажилчид, нутгийн оршин суугчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлж ая тух алдагдуулах сөрөг үр дагавартай.

Төсөл хэрэгжих бүсэд агаар бохирдуулах гол эх үүсвэрүүдэд нь дараах хүчин зүйлс орно. Үүнд:

- Уурхай дахь машин механизмын үүсгэж буй хөрс ачих буулгах үеийн тоос дэгдэлт
- Дотоод шаталтат хөдөлгүүрийн утаа, тоос

Дээрх хорт бодис, утаа, тоосыг агаарт дэгдэх явцыг бууруулах зорилгоор бага утаа ялгаруулдаг техник, технологи ашиглах, ялгарсан бодисыг агаар мандалаас шүүх арга хэмжээ авах шаардлага гарна. Мөн хаягдлын сангаас цаг агаарын хуурайшилт болон салхи ихтэй үед цагаан тоос дэгдэх, цианидын ууршилтаас агаар орчин бохирдох магадлалтай юм.

Эдгээр нөлөөллийн агаар орчинд учруулах хор хохирол нь бага боловч зохих заавар журмын дагуу ажлыг хийж гүйцэтгээгүйн улмаас агаарын бохирдол үлэмж үүсэх боломжтой байна. Тиймээс уурхайн бүс дэх авто замаас үүсэх тоос, хүдрийн овоолго болон тээвэрлэх, бутлах үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосыг бууруулах арга хэмжээнд хяналт тавин ажиллалаа.

Зураг 19. Агаарын чанарын хэмжилт

“Тэн Хун” ХХК-ын Нарантолгой орд орчмын PM1.0, PM2.5, PM10 тоосонцорын хэмжээ Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 стандартын Агаар дахь түгээмэл тархацтай бохирдуулах бодисын хүлцэх агууламжаас хэтэрсэн үзүүлэлтгүй байв.

Агаарын бохирдол гэж хүрээлэн байгаа агаарт шууд хаягдсан, эсхүл физик, химийн урвалын дүнд шинээр үүсч бий болсон бохирдуулах бодисын агууламж нь агаарын чанарын стандартаас хэтрэхийг хэлнэ.

Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах зөвлөмжүүдийн дагуу арга хэмжээг хэрэгжүүлэн ажиллалаа. Үүнд:

- Агаар орчинд үүсэх тоосжилтыг бууруулахын тулд Монгол улсад мөрдөж байгаа Агаарын чанар, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016 -д заасан стандарт хэмжээнд барих, хяналт тавин ажиллалаа.
- Ажилчдын эрүүл ахуй, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангах, уурхай болон үйлдвэрт ажиллах бүх ажилчдыг хувийн хамгаалалтын хэрэгсэл, тусгай зориулалтын хөдөлмөр хамгааллын хувцасаар ханган ажиллалаа. (тоос тоосонцор үүсгэдэг, тухайн орчинд ажил гүйцэтгэх үед нь амьсгалын замын эрхтнийг хамгаалах зориулалтын шүүлтүүртэй маск, комбинзон зэрэг хамгаалах хувцас хэрэгсэл)

3.2. Хөрс орчинд үзүүлэх нөлөөлөл

Нарантолгойн алтны үндсэн ордын район нь хөрс газарзүйн мужлалтаар хар хүрэн, цайвар хүрэн хөрстэй Орхон-Сэлэнгийн тойргийн хээрийн бүсэд багтана. Орд газрын ашиглалтын талбайн хөрс зүүн талаараа өндөрлөг уулын налуугийн шимт хөрстэй бөгөөд зарим хэсэгтээ асгат угаагдмал болон үржил шим муутай чулуулаг хөрстэй. Харин уулын хормой, баруун, баруун хойд, хойд хэсгээрээ үржил шимээр арвин, чанарын үзүүлэлтээр өндөр үнэлгээтэй манай орны хэмжээнд хамгийн сайн хөрстэй газарт тооцогдоно.

Төсөл хэрэгжих орчны хөрсний үндсэн шинж, нягт, нөөц, найрлагад үнэлгээ өгч хөрсний шинж чанарт гарах өөрчлөл, сөрөг үр дагавар, хамгаалах арга хэмжээг “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ”-г үндэслэл боловсруулж байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгана. Уурхайн ажлын явцад барилга байгууламжийн талбайн шимт хөрс хуулалтын ажлыг технологийн дагуу явуулна. Өнгөн хөрсийг уурхайн хаалтын үед биологийн нөхөн сэргээлтэнд ашиглах ба хадгалах хугацаанд элэгдлээс хамгаалж доторх бичил организмын амьдралыг тэтгэх үүднээс гадаргууг нь ургамалжуулах ажил хийнэ. Нутгийн хөрсний эмзэг байдлыг харгалзан үзэж хөрсний эвдрэлийг бууруулах зорилгоор ногоон байгууламжийг уурхайн эргэн тойронд байгуулсан.

2016-2024 онуудад мониторингийн цэгүүдээс хөрсний 6 ш зүсэлт хийж, хөрсний морфологи бичиглэлийг хээрийн нөхцөлд тодорхойлж, хөрсний үе давхарга бүрээс лабораторийн задлан шинжилгээнд зориулан хаягдлын далан, саармагжуулах цех, хаягдал тээврийн замын өнгөн хөрснөөс 3 ш дээж нийт хөрсний 9 ш дээж авсан.

3.2.1. Хөрсний хүнд металлын шинжилгээ

№	Дээжийн дугаар	Хүнд металлын агууламж										
		Элемент %					Элемент мг/кг					
		Al*	Ca	Mg	K	Fe _{нийт}	As	Ba*	Be	Bi	Cd	
1	NA-01 А-үе											
2	NA-02 А-үе	1.94	0.55	0.58	0.33	2.7	6	120	0.7	<2	<0.5	
3	NA-03 А-үе	1.48	11	0.82	0.14	1.96	8	80	0.5	<2	<0.5	
4	NA-04 А-үе	1.48	5.73	0.65	0.14	2.11	9	80	0.6	<2	<0.5	
5	NA-05 А-үе	2.22	0.63	0.77	0.4	3.01	9	150	0.8	<2	<0.5	
6	NA-06 А-үе	2.12	0.55	0.79	0.25	2.96	6	90	0.8	<2	<0.5	
Хүлцэх агууламж MNS5850:2019							20.00				3.00	
Хортой агууламж MNS5850:2019							50				10	
Аюултай агууламж MNS5850:2019							100				20	
		Элемент мг/кг										
		Co	Cr	Cu	La	Li	Mn	Mo	Ni	P	Pb	
1	NA-01 А-үе											
2	NA-02 А-үе	11	36	20	20	20	542	1	23	680	10	
3	NA-03 А-үе	9	24	24	20	20	289	<1	23	620	9	
4	NA-04 А-үе	8	25	19	20	20	317	<1	20	660	9	
5	NA-05 А-үе	13	39	27	20	20	663	1	27	660	15	
6	NA-06 А-үе	12	38	20	20	20	452	<1	30	620	12	
Хүлцэх агууламж MNS5850:2019		50.00	150.0	100.0				5.0	150.0		100.0	
Хортой агууламж MNS5850:2019		500	400	500				20	1000		500	
Аюултай агууламж MNS5850:2019		1000	1500	1000				50	1800		1200	
		Элемент %					Элемент мг/кг					
		Al	Ti	Na	S	B	Tl	Ga	Sb	Sc	Sr	Hg
1	NA-01 А-үе								<2			
2	NA-02 А-үе	1.94	0.09	0.2	0.03	10	<10	10	<2	4	52	1
3	NA-03 А-үе	1.48	0.07	0.3	0.05	10	<10	<10	<2	3	298	<1
4	NA-04 А-үе	1.48	0.08	0.2	0.04	10	<10	<10	<2	3	126	<1
5	NA-05 А-үе	2.22	0.1	0.2	0.05	10	<10	10	<2	5	53	<1
6	NA-06 А-үе	2.12	0.11	0.2	0.03	<10	<10	10	<2	5	49	<1
Хүлцэх агууламж MNS5850:2019										10.00	800.0	2
Хортой агууламж MNS5850:2019										50	3000	
Аюултай агууламж MNS5850:2019										100	6000	

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

Хөрснөөс дээж авч хүнд металлын агууламжийг “Алс” ХХК-ийн итгэмжлэгдсэн лабораторид тодорхойлуулсан ба MNS5850:2019 стандарттай харьцуулахад стандартын хүлцэх, хортой, аюултай агууламжаас бага хүнд металлын бохирдолгүй байна.

Хүснэгт 6. Хаягдлын далангийн шаврын химийн шинжилгээ

№	Элемент, мг/кг	Шинжилгээний дүн	
		2023	2024
1	Cr*	49.58	120
2	Co	11.65	23.34
3	Ni	33.02	35.90
4	Rb	36.62	56.82
5	Mo	5.34	5.33
6	Cd	4.25	6.89
7	Sn*	0.94	1.08
8	Sb	4.05	4.33
9	W*	3.56	7.55
10	Pb	458	365
11	Bi	4.21	1.76
12	Ba	268	267
13	Sr	201	271
14	As	120	39.08
15	Cu	395	169
16	Mn	417	447
17	Ti	745	1769
18	V	49.02	80.89
19	Zn	230	209
20	Fe, %	2.91	3.03
21	CN	7.38	5.72

Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулагч бодис, элементийн хэмжээ нь хортой агуулгаас давсан тохиолдолд тухайн хөрс нь орчин тойронд байгаа амьд организм, усан давхаргад хортой нөлөөлөл учруулна. Хортой агуулгыг тусгай зөвшөөрөлтэй үйлдвэрлэл, уул уурхайн бүсэд бохирдуулагч бодис, элементийн хөрсөнд агуулагдах ЗДХ-тэй адил утгаар мөрдлөг болгодог.

Хүснэгт 7. Хөрсний зүсэлтийн цэгүүдийн бичиглэлийн мэдээлэл

№	Элемент	Нэгж	Шинжилгээний дүн	MNS5850:2019	Стандарт арга
1	Цианид, CN _{tot}	Мг/кг	8.32	25	MNS ISO 6703(I):2005
Хортой агууламж MNS5850:2019				50	
Аюултай агууламж MNS5850:2019				100	

Хаягдлын далангийн баруун урьд хэсэг, тээврийн зам, герман амны доод хэсгүүдэд авсан дээжшинд Цианидын агууламжийг “Геологийн судалгаа шинжилгээний төв”-ийн

лабораторт тодорхойлуулсан ба MNS5850:2019 стандартын хүлцэх, хортой, аюултай агууламжаас бага, цианидын бохирдолгүй байна.

3.3. Ургамал, амьтанд үзүүлэх нөлөөлөл

Үйлдвэрлэл явуулах талбайн ургамлын нэр, тархалтыг тогтоож ховор болон нэн ховор ургамлыг хамгаалах, шилжүүлэх арга хэмжээ авна. Тухайн орчинд амьдарч байгаа ан амьтны байршил, тоо толгойг тогтоон уурхайн үйл ажиллагаанаас учрах сөрөг нөлөөллийг тогтоож багасгах, арилгах арга хэмжээ авахаас гадна төслийн явцад ургамал ан амьтанд нөлөөлөх нөлөөллийн хяналтыг явуулна.

Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг зөвхөн олборлолт явуулж байгаа талбайгаас гадна төсөл хамаарагдах дэд бүтэц, усан хангамж, цахилгаан, дулааны эх үүсвэр болон ажиллагсадын оршин суух тосгоны байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө гарган холбогдох байгууллагуудад хүргүүлж, тайлант хугацааны эцэст дүгнэсэн. Байгаль орчны хяналтыг жилд 2-оос доошгүй удаа хөндлөнгийн хяналтын байгууллагуудтай хамтран явуулахаас гадна байгаль орчны хяналтыг лабораторийг жилийн турш ажиллуулсан.

2024 оны ургамалжлын судалгааг 06-р сарын 13 өдөр 6 цэгт хийж гүйцэтгэсэн. Ургамлын бичиглэлийн цэгүүдэд бүлгэмдлийн бүтэц болон ургамалжлын ерөнхий үзүүлэлтүүдийг өмнөх жилүүдтэй харьцуулан үзүүлсэн тул 2023 онд ургамал бүлгэмдлийн зонхилогчийн индекс, зүйлийн олон янз байдал болон жигд байдлын индексүүдийг нарийвчлан үзүүлсэн. Олон янз байдлын индекс нь бүлгэмдлийн зүйлийн олон янз байдлын онцлогийг гаргахад өргөн хэрэглэдэг. 1 м² дахь зүйлүүдийн бүрхэц болон харьцангуй жигд байдалд үндэслэн, олон янз байдлын индексийг тодорхойлсон.

Зураг 20. Ургамлын зүйлүүдийн биомасс авч буй байдал

3.4. Усан орчинд үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн хүрээнд Нарантолгойн урд 2.3 км байрлах цэгээс 4 метрийн гүнд байрласан 100 мм шугамаар үйлдвэрлэлийн болон ахуйн хэрэглээний усаа хангахаар төлөвлөсөн. Усны зохистой хэрэглээ, дахин ашиглалтыг үйлдвэрлэл болон ахуйн орчинд хэвшүүлж, усны тоолууржсан системийг ашиглаж, усны бүртгэлийг хөтлөн ажиллаж байна. ТЭЗҮ-нд тусгасны дагуу нийт эргэлтийн усны 80%-ийг дахин ашиглаж, хоногт 300 тн хүдэр боловсруулахад хаягдал шламын чийг, алдагдал 20% буюу хоногт 264 тн усыг нөхөн сэлбэлтээр гүний худгаас авч ашиглана. Мөн далд уурхайн 2, 3, 4 амнаас жилд ойролцоогоор 60 орчим мянгат тн ус шавхагдаж, үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглаж буй гүний худгаас 75 орчим мянган тн ус авч ашиглаж байгаа бөгөөд тухайн ус авч ашиглаж байгаа газруудад гүний усны түвшний бууралт үүснэ. Гүний усны түвшний бууралт, нөхөн сэлбэлтийн талаар гидрогеологийн тооцоо, судалгаа хийгээгүй байна.

Уурхайн ашиглалтаас усан орчинд нөлөөлөх нөлөөллийг бууруулахын тулд авах арга хэмжээ нь юуны өмнө технологийн зориулалтаар ашиглах усны зарцуулалтыг хамгийн оновчтой байлгах, алдагдлыг багасгах явдал юм. Ахуйн хэрэглээний усыг ариг гамтай хэрэглэх, хэрэглэсэн усыг тооцох үүднээс тоолуур тавих, ажилчдын тосгон, хоолны газар, халуун ус, конторын барилга болон бусад барилга объектуудад хэрэглэсэн бохир усыг тухай бүр нь тусгайлан бэлдсэн бохир ус зайлуулах цэгт хаяж, ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг тогтмол хугацаанд хийж байна.

2024 онд үйлдвэрлэлийн болон ахуйн хэрэгцээнд ашиглах усыг төлөвлөсөн хэмжээгээр ашиглах бөгөөд ТЭЗҮ, УАТ, БОНБНҮ-д тусгасан жилд хэрэглэх усыг тоон хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй, төлөвлөгөөний дагуу үйлдвэрлэл явуулж, усыг хэмнэлттэй ашиглах ажлуудыг зохион байгуулж, ус ашигласны төлбөрийг хугацаанд нь төлж ажилласан болно.

3.4.1. Далд уурхайн шүүрлийн усны судалгаа

2024 оны 3-р сард Босоо ам-1 болон Босоо ам 3-т шүүрлийн усны хэмжилт, гүний худгуудын богино хугацааны сорилын туршилтын ажлыг явуулав. Босоо ам-1 хувьд 1, 2, 3-р түвшний хэвтээ малталтуудаас хүдэр олборлолт хийгддэггүй бөгөөд шүүрлийн усны урсац байхгүй хуурайшсан байна. Харин 5-р түвшний хэвтээ малталтаас ус шүүрч буй нь тогтоогдсон. Босоо ам 1-ийн адил 1-3-р түвшиний хэвтээ малталтуудад шүүрлийн ус ажиглагдаагүй.

Эдгээр газрын доорх шүүрлийн усыг хэвтээ малталтуудаас сувгаар урсгаж босоо гол амны ёроолын мөргөцөгт байх ус хуримтлуулах зумфэд нийлүүлдэг. Босоо ам-3т 5-р түвшинд ус хуримтлуулах 1 зумф, 6-р түвшинд 1 зумф үүсгэсэн.

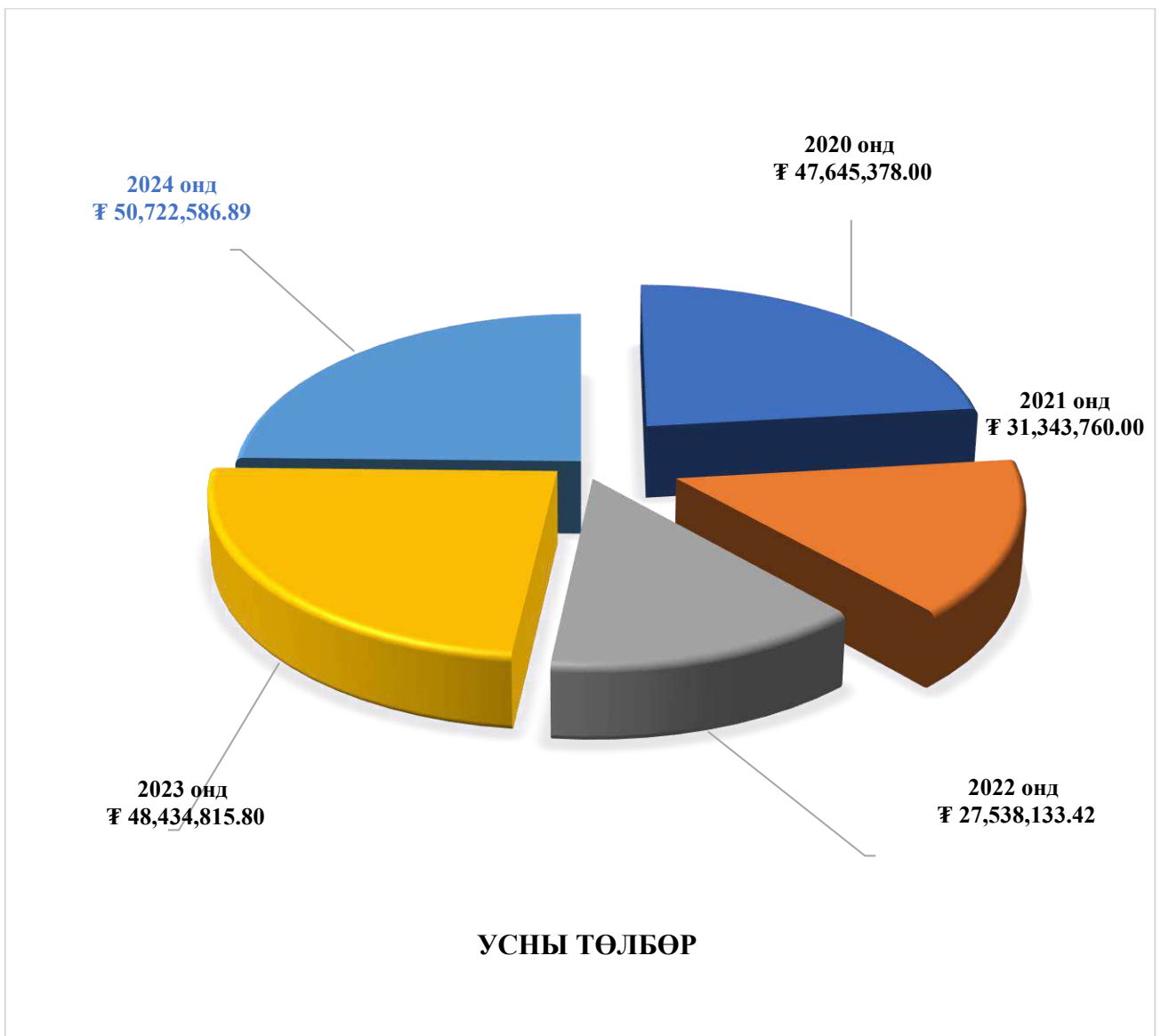
Зумф болгон руу сувгаар урсан орж ирж буй усны урсгалын өнгөрөлтийг дижитал багаж ашиглан нийлбэр урсацийн хэмжээг тодорхойлсон.

3.4.2. Усны төлбөр, ус ашиглалтын байдал

Үйлдвэрлэлд шавхан зайлуулах шүүрлийн ус хэрэглэх ба дутагдах усыг худгаас хангана. Худгийн уснаас улирал тутам дээж авч шинжилгээ хийлгэж хариу болон дүгнэлтийг сав газрын захиргаанд хүргүүлсэн.

“Усны нөөц ашигласны төлбөрийн хувь хэмжээг тогтоох, хөнгөлөх тухай” Монгол Улсын Засгийн Газрын 2013 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 326 тоот тогтоол, Засгийн газрын 2011 оны 10 дугаар сарын 26-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Ашиглалтын зориулалтыг тооцох итгэлцүүр”-г өөрчлөлт оруулах тухай 2013 оны 09 дүгээр сарын 21-ны өдрийн 327 дугаар тогтоолуудыг тус тус үндэслэн ус ашиглалтын төлбөрийг тооцон барагдуулж байна.

Диаграмм 1. 2020-2024 оны усны төлбөр төлөлтийн байдал

3.4.3. Ус ашиглах зөвшөөрөл, гэрээ болон дүгнэлт

“Тэн Хун” ХХК-ийн ус ашиглах гэрээнд заасны дагуу жил бүр ус ашиглах дүгнэлтийг “Усны газар”-аар тухайн жилийн ус ашиглах төлөвлөгөөнд үндэслэн зориулалт тус бүрээр гаргуулж байна. Монгол Улсын “Усны тухай” хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.4, 28.6, 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д заасны дагуу Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг “Усны газар”-ын 2024 оны 08 дүгээр сарын 14-ний өдрийн Е-2405-000002 тоот ус ашиглуулах дүгнэлт, Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргаанаас олгосон 2024 оны 08-р сарын 20-ний өдрийн №17 тоот ус ашиглах гэрээг 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байгуулсан.

Хараа-Ерөө голын сав газарт Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар олборлон баяжуулж алт мөнгө олборлох “Тэн Хун” ХХК-д 2024 онд ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд 9,270.0 м³/жил, 120,324.6 м³/жил усыг шавхан зайлуулж шүүрлийн уснаас технологийн хэрэгцээнд ашиглахыг 2024.08.20-ны А/41 тушаалаар зөвшөөрсөн байна.

Хүснэгт 8. Усны гэрээ, дүгнэлтийн мэдээлэл

Гэрээний дугаар	Хугацаа	Эхлэх	Дуусах	Ус ашиглэх зориулалт
17	5 сар	2024.08.20	2024.12.31	<ul style="list-style-type: none"> • Унд ахуйд • Баяжуулах үйлдвэр • Зам талбайн тоосжилт дарах • Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөнийн хүрээнд урьд жил тарьсан модны усалгаанд • Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөнийн хүрээнд тарьсан модны усалгаанд

Ус ашиглах гэрээнд заасанчлан жил бүр ус ашиглах дүгнэлтийг тухайн жилийн ус ашиглах төлөвлөгөөн дээр үндэслэн зориулалт тус бүрээр тооцоолон гаргуулж ажиллаж байна. Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдрийн хуралдааны шийдвэрийн дагуу Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг “Усны газар” байгуулагдсантай холбоотой 2024 оны ус ашиглуулах дүгнэлтийг 2024 оны 08 дугаар сарын 14-ны өдөр “Усны газар”-аар гаргуулсан.

3.4.4. Усны тоолуурын бүрэн бүтэн байдлыг хангах, тоолуур баталгаажуулах

Нарантолгойн алтын далд уурхайн 2024 оны тоолуурын эхний заалтыг 2023 оны 11 дүгээр сарын 29-ны өдрөөс сүүлчийн заалтыг 2024 оны 09 дугаар сарын 20-ны өдөр хүртэл хугацаанд нийт ашигласан усны хэмжээг баталгаажуулсан усны тоолуураар тооцоосон.

Хүснэгт 9. Усны баталгаажуулалтын тоолуурын заалт-1

№	Суурилуулсан тоолуурууд	2023.11.29-ны заалт /м³/	2023.12.22-ны заалт /м³/	Тоолуурын гүйлтийн зөрүү /м³/
1.	Унд ахуй №2101400033	7605	7841	236
2.	Унд ахуй №1905000770	30941	31343	402
3.	Баяжуулах үйлдвэр №1405000074	117052	119574	2522
4.	Бутлуурын шүүрлийн усны №202200673	24695	27169	2474

Хүснэгт 10. Усны баталгаажуулалтын тоолуурын заалт-2

№	Суурилуулсан тоолуурууд	2023.12.22-ны заалт /м³/	2024.04.30-ны заалт /м³/	Тоолуурын гүйлтийн зөрүү /м³/
1.	Унд ахуй №2101400033	7841	8434	596
2.	Унд ахуй №1905000770	31343	34060	2717
3.	Баяжуулах үйлдвэр №1405000074	119574	127654	8080
4.	Бутлуурын шүүрлийн усны №202200673	27169	39808	12639

Хүснэгт 11. Усны баталгаажуулалтын тоолуурын заалт-3

№	Суурилуулсан тоолуурууд	2023.04.30-ны заалт /м³/	2024.07.01-ны заалт /м³/	Тоолуурын гүйлтийн зөрүү /м³/
1.	Унд ахуй №2101400033	8434	8847	413
2.	Унд ахуй №1905000770	34060	35603	1543
3.	Баяжуулах үйлдвэр №1405000074	127654	127674	20
4.	Бутлуурын шүүрлийн усны №202200673	39808	46461	6653

Хүснэгт 12. Усны баталгаажуулалтын тоолуурын заалт-4

№	Суурилуулсан тоолуурууд	2024.07.01-ны заалт /м³/	2024.09.20-ны заалт /м³/	Тоолуурын гүйлтийн зөрүү /м³/
1.	Унд ахуй №2101400033	8847	9237	390
2.	Унд ахуй №1905000770	35603	37540	1937
3.	Баяжуулах үйлдвэр №1405000074	127674	127687	13
4.	Бутлуурын шүүрлийн усны №202200673	46461	48587	2126

Усны ашиглалтад хяналт тавих үүднээс далд уурхайн шүүрлийн ус татах шугам, үйлдвэрийн болоод унд ахуйн хэрэглээнд дараахь Стандарт, хэмжил зүйн газраар баталгаажуулсан тоолууруудыг суурилуулсан.

УНД АХУЙН №2101400033ТООЛУУРЫН ЗААЛТ

УНД АХУЙН №1905000770 ТООЛУУРЫН ЗААЛТ

ҮЙЛДВЭРИЙН ЭРГЭЛТИЙН УСНЫ №1405000074 ТООЛУУРЫН
ЗААЛТ

ДАЛД УУРХАЙН ШҮҮРЛИЙН УСНЫ №202200673 ТООЛУУРЫН
ЗААЛТ

Зураг 21. Тоолуурын сүүлийн баталгаажуулалт-2024

3.4.5. Сум, орон нутгийн булаг шандны эхийг сэргээн засварлах

Усны тухай хуулийн Баг, хорооны Засаг дарга усны харилцааны талаар дараах бүрэн эрхийг хүрээнд 15.1.2. гол, горхи, булаг, шанд, рашааны эхийг хамгаалах, тохижуулах, мод тарих, ургамалжуулах, ундаргыг нэмэгдүүлэх, бохирдлоос сэргийлэх арга хэмжээнд иргэдийг татан, малчин өрхийн анхдагч холбоотой хамтран жил бүр хамран ажилладаг.

Уг ажлын хүрээнд “Тэн Хун” ХХК-ийн БОХАБЭАХ-ээс 2023, 2024 онд 2 булаг шанд тохижуулах байснаас Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт байрлах Хоолтын Амны нойр булчирхай, ходоодны рашаан булгуудыг сонгон авч сэргээн завсарлаж хаягжуулсан (Зураг 19-22). Эдгээр булгууд нь нутгийн иргэдийн аялж, зугаалах, чөлөөт цагаа өнгөрөөх гол газруудын нэг юм. 2023.09.24-нд 2 булаг шанд тохижуулах ажлын хүрээнд Нарантолгойн уурхайн БОХАБЭАХ, ТТҮЗҮХ-ийн мэргэжилтнүүд болон сумын байгаль хамгаалагч нутгийн иргэдийн хамтран энэхүү ажлыг зохион байгуулсан.

Зураг 22. “Хоолтын Амны” нойр булчирхайн рашааныг тохижуулахын өмнөх байдал

Зураг 23. “Хоолтын Амны” нойр булчирхайн рашааныг тохижуулсаны дараах байдал

Зураг 24. “Хоолтын Амны” ходоодны рашааныг тохижуулахын өмнөх байдал

Зураг 25. “Хоолтын Амны” ходоодны рашааныг тохижуулсаны дараах байдал

Хүснэгт 13. 2023, 2024 оны рашаан, булаг тохижуулахад орсон нийт зардал

№	Бараа материалын нэр	Нэгж/тоо, ш	Нэг бүрийн үнэ
1.	Цэнхэр будаг	2 кг	20,000
2.	Шар будаг	2 кг	20,000
3.	Багс	4 ш	6,000
4.	Будаг шингэлэгч	1 ш	5,500
5.	Хашаа хийх тор	10 боодол	2,000,000
6.	Төмөр шон	9 ш	90,000
7.	Банз	1 банз	10,000
8.	Хадаас	100 гр	6,000
9.	Төмөр утас	1 боодол	10,000
10.	Бинзен	180 л	430,000
12.	Түлш	80 л	312,000
11.	Хулдаасан хэвлэл	МКВ	120,000
Нийт			3,229,000

4. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Нарантолгой далд ордын нөхөн сэргээлтийг “Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5917:2008” стандартад нийцүүлэн БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны 03 дугаар сарын 30-ны өдрийн А-138 дугаар тушаалаар батлагдсан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал”-ын дагуу гүйцэтгэсэн ба нөхөн сэргээлтэнд шаардагдах зардлыг Байгаль орчин, Аялал жуучлалын яамны сайд, Эрдэс баялаг, Эрчим хүчний яамны сайдын хамтарсан 2010 оны 05 дугаар сарын 17-ны өдрийн А-132/112 дугаар тушаалаар болон МУ-ын хууль болон холбогдох тушаал шийдвэрийг мөрдөн ажиллахаар төлөвлөн хийж гүйцэтгэсэн.

Шимт хөрсний нягт, чийгшил, ерөнхий химийн шинжилгээг хийлгэж хяналт тавих арга хэмжээний хүрээнд шимт хөрсний овоолгын чийгшил, хувийн жин, хүнд металлын химийн шинжилгээг Геологийн судалгаа-шинжилгээний төв ТӨҮГ-аар шинжлүүлсэн болно.

Хүснэгт 14. Шимт хөрсний овоолгын химийн шинжилгээний дүн

№	Элемент, мг/кг	Шинжилгээний дүн		Агтестатчилсан утга
		2023 он	2024 он	
1	Cr*	40.25	59.67	376
2	Co	8.42	9.70	12.66
3	Ni	19.15	26.81	43.84
4	Rb	62.11	63.99	79.04
5	Mo	1.19	1.41	1.30
6	Cd	0.25	0.18	0.22
7	Sn*	1.66	1.64	2.86
8	Sb	1.13	1.13	2.09
9	W*	1.97	3.74	4.74
10	Pb	18.51	20.57	17.42
11	Bi	<0.5	<0.5	0.27
12	Ba	570	589	658
13	Sr	321	348	349
14	As	<5	12.84	7.79
15	Cu	28.26	30.01	23.09
16	Mn	560	644	620
17	Ti	2639	3186	5275
18	V	59.14	81.30	84.50
19	Zn	69.47	62.71	71.40
20	Fe, %	2.89	3.58	3.62
21	CN	<1	<1	12.00

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

Хөрсний бохирдлын хэмжээг тодорхойлоход “Хөрсний чанар, Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ. MNS 5850:2008” стандарттай жишиж дүгнэлт гаргасан. Хөрс бохирдуулагч бодисуудын агуулга нь хөрсөнд байж болох хамгийн их хэмжээ буюу зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ (ЗДХ)-нээс давсан тохиолдолд тухайн хөрсийг бохирдсон гэж үздэг. Тиймээс шинжилгээний дүнгээс үзэхэд зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан дүн харагдахгүй байна.

Хүснэгт 15. Шимт хөрсний овоолгын физик-механикийн шинжилгээн дүн

№	Дээж	Чийглэг, %		Хувийн жин, г/см ³	
		2023 он	2024 он	2023 он	2024 он
1	Шимт хөрсний овоолго	8.48	6.94	2.57	2.58

Катион солилцооны багтаамжид солилцооны натрийн жингийн хувь нь хар шороо, хар хүрэн, хүрэн хөрс ба саарал хөрсөнд 5%-иас ихгүй хүртэл байна. Шимт хөрсний овоолгын хөрсний физик-механикийн шинжилгээг Геологийн судалгаа-шинжилгээний төв ТӨҮГ-аар MNS 2143:2000 стандартаар тодорхойлуулав.

4.1. Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт

Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 3.1.11-д “биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах гэж төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн олон янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг хэлнэ” гэж тодорхойлсон.

Мөн хуулийн 8.4.6-д “газрын тос, уул уурхай, цацраг идэвхт ашигт малтмалын ашиглалт зэрэг төсөлд хаалтын үйл ажиллагааны чиглэл, нөхөн сэргээлтийн зорилт, хамрах хүрээ, шалгуур үзүүлэлтүүд, дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээ” хэрэгжүүлэх, 9.6-д “Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, дүйцүүлэн хамгаалал хийх, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан байна” гэж тус тус заасныг үндэслэн манай компани 2024 оны нөхөн сэргээлт болон дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөний дагуу 15.000 мод суулгахар төлөвлөсөн.

Уг ажлын хүрээнд Төв аймгийн Жаргалант сумын Эрдэнэтолгой ууланд 12.000 / *Pinus silvestris* /ширхэг нарсны 2-3 настай суулгац, уурхайн бүсэд 1.000 ширхэг улиас / *Ulmus pumila* /, сумын төвийн ногоон байгууламжинд 1.000 ширхэг улиас / *Ulmus pumila* /, 250 ширхэг голтбор / *Lilac* /, 250 ширхэг монос / *Padus asiatica* /, 250 ширхэг гүйлс / *Armeniaca sibirica* /, 250 ширхэг агч /*Acer palmatum*/ амжилттай тариалсан.

Зураг 26. Нарсны суулгац тарихын өмнөх бэлтгэл ажил

Зураг 27. Шан татсан байдал

Зураг 28. Мод тарьж буй байдал

Зураг 29. “Тэн Хун” ХХК-ны бяцхан ой хамгаалагч

Зураг 30. Мод тарихад оролцсон ажилтан, албан хаагчид

Зураг 31. Уурхайн хашаанд мод тарьж буй байдал

4.2. 2012-2024 оны хооронд тарьсан модны тайлан

2012-2024 оны хооронд Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт байрлах Нарантолгойн уурхайн байгаль орчин, дүйцүүлэн хамгааллын ажлын хүрээнд тарьсан модны тайланг холбогдох байгууллагын албан тушаалтанд тайлагнав.

2010 оны 04 дүгээр сарын 14-ны өдөр “Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай” хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хуулийн 5 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг жил бүрийн 5, 10 дугаар сарын хоёр дахь долоо хоногийн “Бямба” гарагийг бүх нийтээр мод тарих үндэсний өдөр болгон зарласан.

Мод тарих үндэсний өдөр бүх нийтээр мод, бут, сөөг, цэцэг тарих, цаашид арчлан хамгаалах, түүнийгээ амьдралын хэв маяг болгон хэвшүүлэн сурталчилж ажиллахыг Монгол Улсын нийт ард иргэд, айл өрх, төрийн болон төрийн бус байгууллага аж ахуйн нэгж, хандивлагч нарт уриалсанаар мөн Монгол Улсын Ерөнхийлөгч У. Хүрэлсүхийн санаачлагаар “ТЭРБУМ МОД” үндэсний хөдөлгөөн нь 2030 он гэхэд тэрбумаар тоологдох мод тарьж, арчлан хамгаалж, ургуулснаар ойн санг 9%-д хүргэж, цөлжилт, газрын доройтлыг бууруулан, хүлэмжийн хийн шингээлт, усны нөөцийг нэмэгдүүлж, уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулж, ногоон хөгжлийн сэргэлтийг эрчимжүүлэх зорилгын дор “Тэн Хун” ХХК нь нэгдэж идэвхи санаачлагатай оролцоор ирсэн билээ.

Хүснэгт 16. 2012-2024 оноос хүртэл тарьсан модны тайлан

№	Name of Latin	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Total
1	<i>Larix sibirica</i>	0	0	16100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16100
2	<i>Caragana arborescens</i>	0	0	0	315	100	0	0	0	0	0	0	10000	0	10415
3	<i>Pinus silvestris</i>	50	0	0	0	0	12000	12500	0	5000	0	0	5000	12000	46550
4	<i>Lilac</i>	0	0	0	0	10	0	0	0	0	710	0	0	250	970
5	<i>Hippophae rhamnoides</i>	333	0	0	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	533
6	<i>Rosa acicularis</i>	0	0	0	0	10	0	0	0	0	0	220	0	0	230
7	<i>Ulmus pumila</i>	0	0	0	0	0	0	5000	0	0	0	3780	0	2000	10780
8	<i>Rives diacantia</i>	0	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	10
9	<i>Populus laurifolia</i>	250	0	0	150	0	0	0	0	0	0	6000	0	0	6400
10	<i>Padus asiatica</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	250	250
11	<i>Armeniaca sibirica</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	250	250
12	<i>Acer palmatum</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	250	250
	Total	633	0	16100	665	130	12000	17500	0	5000	710	10000	15000	15000	92738

Зураг 32. Төв аймгийн БОАЖГ-ын шалгалт

Зураг 33. Эрдэнэтолгой ууланд ойжуулах ажлын шалгалтын явц

2012.05.14 өдөр бүх нийтийн мод тарих өдөр Нарантолгойн уурхайн бүсэд 231 ш чацаргана, 250 ш улиас, 50 ш нарс Жаргалант сумын төвд 120 ш шар хуайсыг суулгаж, нийт 651 ш суулгацыг суулгасан байна.

2014 онд “Ойн Судалгаа Хөгжлийн Төв” УТҮГ-с томилогдсон 2014 оны ойжуулалтын ажлыг шалгаж хүлээн авах комисс Жаргалант сумын нутаг Зүрхэн дэвсэг, Нарантолгойн зүүн энгэр 2 хэсэг газрын тус бүр 5 га нийт 10 га талбайд 2014 оны 05 сарын 15-наас 05 сарын 28-ны өдөр 2-3 настай Сибирь Шинэс /Larix sibirica/ тарьцаар, хуучин ойжуулалтын шан дотор гар аргаар ойжуулах ажлыг гүйцэтгэсэн.

Нэг га талбайд /тарьц суулгацын тоо, үрийн жин хэмжээ/ 2000 хэмжээгээр анх тарьж суулгаснаас хойш 2014 оны 09 дугаар сарын 12-ны өдөр, намрын тооллогоор 1 га-д 1610 ширхэг, нийт талбайд 16.100 ширхэг таримал ургасан. Тарималын жилийн өсөлт 4-6 см, ерөнхий байдал хэвийн, амьдралын хувь 82 байв.

2015 онд 05 дугаар болон 10 дугаар сарын 2 дахь долоо хоногийн Бямба гаригт Нарантолгойн уурхайн бүсэд 200 ш чацаргана, 315 ш шар хуайс, 150 ш улиас Жаргалант сумын төвд мод тарих ажлыг сумын захиргаатай хамтран 100 ш чацаргана, 100 ш улиас, 200 ш шар хуайс нийт 665 ш суулгацыг суулгасан байна.

2016 оны 05 дугаар 14 өдөр Нарантолгойн уурхайн бүсэд 100 ш шар хуайс, 10 ш нохойн хошуу, 10 ш тэхийн шээг, 10 ш голт бор зэрэг суулгацыг нийт хэлтсүүд, гэрээт компаниудад хуваарийн дагуу нийт 130 ш суулгацыг суулгасан байна.

2017 онд Төв аймгийн Жаргалант сумын Халзан Моностойн, Нэвсээний ар газарт 6 га талбайд 2017.10.14-ний өдөр 2-3 настай нарсны тарьцаар хуучин ойжуулалтын шан дотор гар аргаар ойжуулах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Нэг га талбайд 2.000 хэмжээгээр тооцсон болно. Нийт 12.000 ш тарьцыг суулгаж хүлээлгэн өгсөн.

2018 онд Төв аймгийн Жаргалант суманд байрлах Нэвсээний ам гэдэг газар 5 га газарт ойжуулалт хийн Төв аймгийн засаг даргын захирамжаар томилогдсон комисст хүлээлгэн өгсөн. “Их Тайга” ХХК-иас 3 настай 12.500 ш нарсны суулгацыг суулгасан байна. Уурхайн талбайд 50 сот газарт 5.000 ш хайлаас тарьсан байна. 2020 оны 10 дугаар сарын 17-нд Төв аймгийн Жаргалант сумын Японы амны зүрхний урд өвөрт 2.5 га талбайд нарс модны 2-3 настай 5.000 ш суулгацыг байгууллагын ажилчид, Жаргалант сумын 150 гаруй төрийн албан хаагчдын хамт тарьсан байна.

2021 оны 05 дугаар сарын 17-ны өдөр “Тэн Хун” ХХК-ны ажилчид 122 өрх, төсөвт 5-н байгууллага, нийтийн эзэмшлийн зат талбайд Голт Бор 6 настай 710 ш суулгацыг суулгасан байна.

2022 оны 05 дугаар сарын 16, 17-ний өдрүүдэд нийт 5.000 ш модыг тарьсан. Үүнд: 1000 ш улиас, 220 ш нохойн хошуу, 3.780 ш хайлаасны суулгацыг суулгасан байна. 2022 оны 10-р сарын 05, 06-ны өдрүүдэд 5000 ш тарьж 2022 онд байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу нийт 10.000 ш суулгацыг суулгасан байна.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

2023 онд Төв аймгийн Эрдэнэтолгойн ууланд 5.000 ш нарсны суулгацыг, Жаргалант сумын ногоон байгууламжинд 10.000 ш шар хуайсны суулгацыг суулгасан байна.

2024 оны 10 дугаар сарын 2 дахь долоо хоногийн Бямба гариг буюу 2024.10.12-ны өдөр Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж буй “Тэн Хун” ХХК-ны Нарантолгой алтны уурхайн БОХАБ-ын хэлтсийн ажилтан болон бус хэлтсийн нийт 30 ажилтан албан хаагчид Төв аймгийн Жаргалант сумын Эрдэнэтолгой ууланд 12.000 ширхэг нарсны суулгацийг амжилттай суулгац дууслаа.

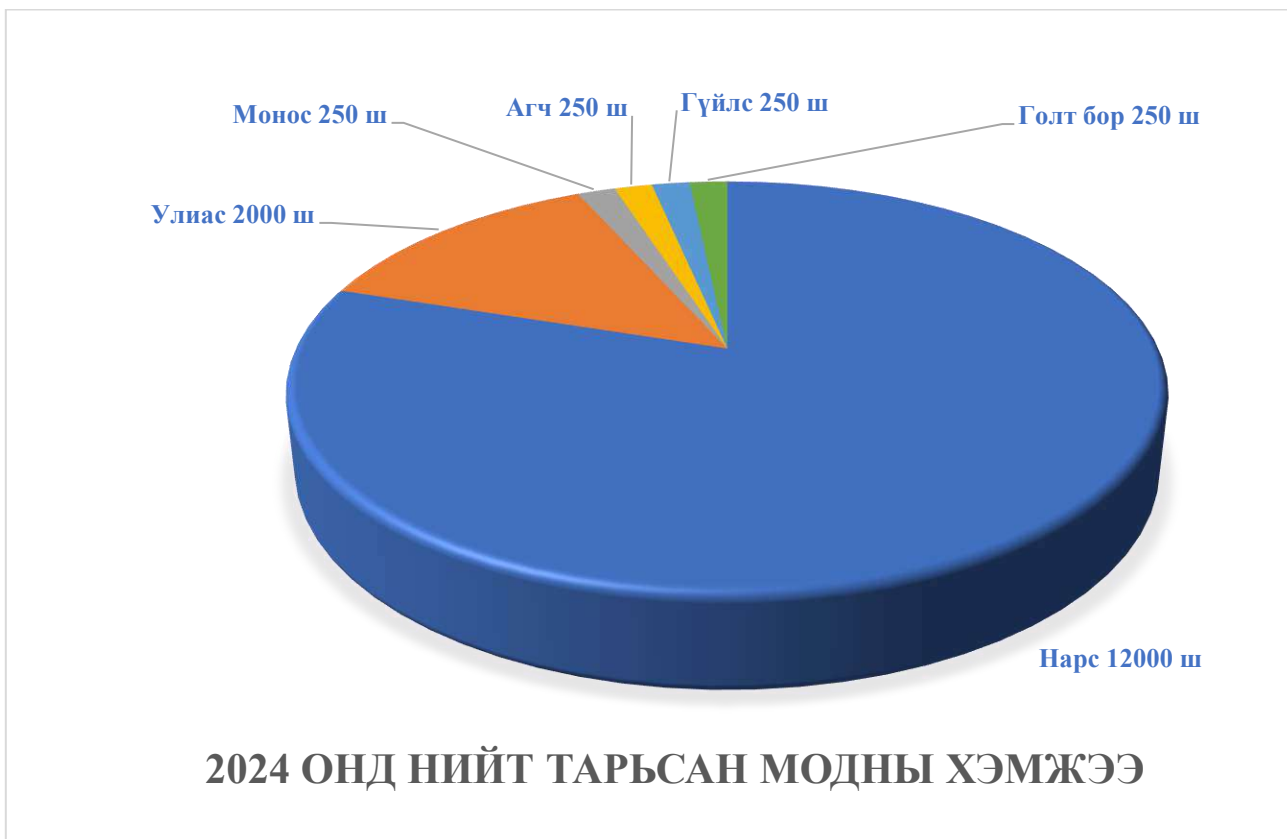
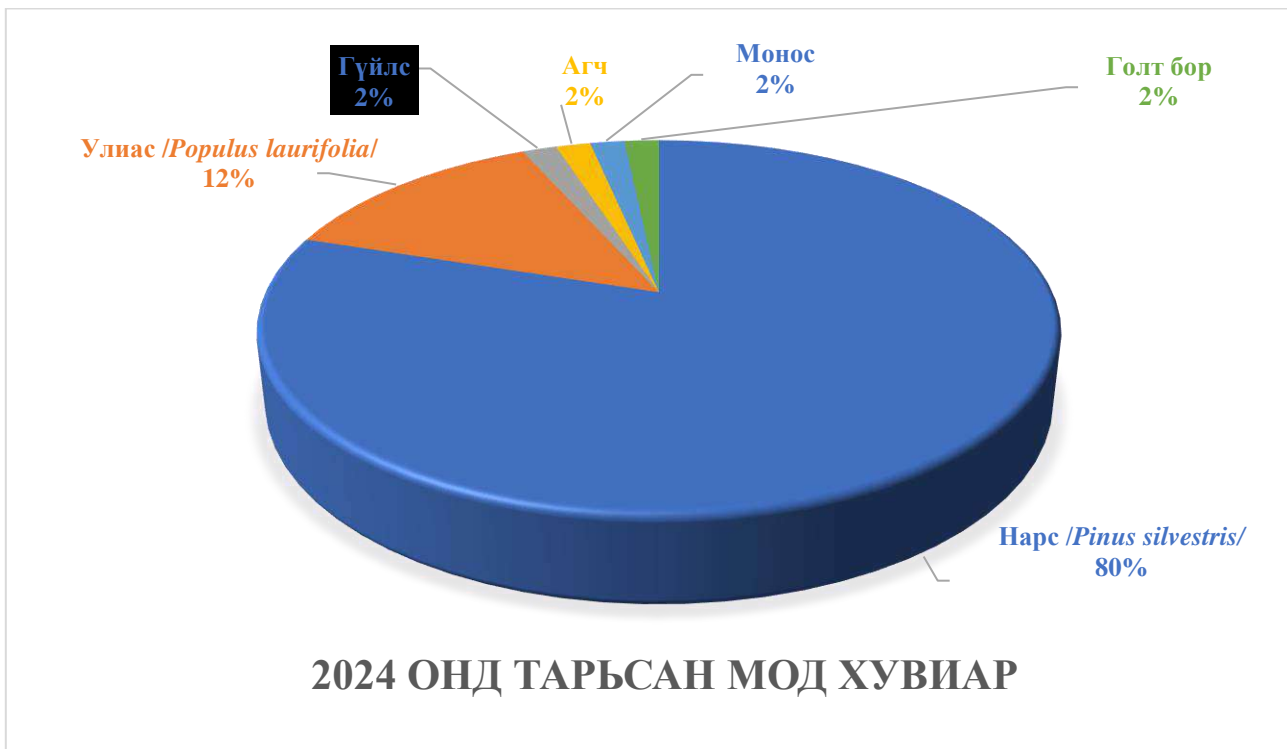
2024.10.13-ны өдөр Нарантолгой уурхайн бүсэд 1.000 ширхэг улиасыг амжилттай суулгаж өндөрлөлөө.

Жаргалант сумын цэцэрлэг хүрээлэнд 1.000 ширхэг улиас, 250 ширхэг голт бор, 250 ширхэг монос, 250 ширхэг гүйлс, 250 ширхэг агч нийт 2.000 ширхэгийг хүлээлгэн өгөв.

Ийнхүү 2024 оны намрын мод тарих ажлын хүрээнд нийт 15.000 ширхэг тарьц суулгацыг амжилттай суулгаж сум, орон нутагт хүлээлгэн өгөв.

Хүснэгт 17. Тарьсан модны мэдээлэл

№	Латин нэр	Тоо, ширхэг	Тарьсан байршил
1	Нарс / <i>Pinus silvestris</i> /	12,000	Эрдэнэтолгой уул
2	Улиас / <i>Populus laurifolia</i> /	1,000	Уурхайн хашаанд
3	Улиас / <i>Populus laurifolia</i> /	1,000	Сумын цэцэрлэгт хүрээлэн
4	Голт бор / <i>lilac</i> /	250	Сумын цэцэрлэгт хүрээлэн
5	Монос / <i>Padus asiatica</i> /	250	Сумын цэцэрлэгт хүрээлэн
6	Гүйлс / <i>Armeniaca sibirica</i> /	250	Сумын цэцэрлэгт хүрээлэн
7	Агч / <i>Acer palmatum</i> /	250	Сумын цэцэрлэгт хүрээлэн
Нийт		15,000	Нийт 25.000.000 сая төгрөг

4.3. Биологийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт

Шимт хөрсийг тухайн ордыг ашиглах ТЭЗҮ, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгаснаар тухайн жилийн уулын ажлын төлөвлөгөөнд тусгаж, бусад газар шорооны ажлын үед холбогдох төсөл баримт бичигт зааснаар хуулж тараах буюу хадгална.

Шимт хөрсний овоолгийг засаж тэгшилэн, хуурайшилттай улиралд усалгаажилтыг тогтмол хийсэн хавар ургамал ургах үед шимт хөрсний зэрлэгийг түүж хэлбэржүүлсэн. Засаж хэлбэржүүлсэн шимт хөрсний овоолго дээрээ дараа жил олон наст ургамлын үрийг цацаж шимт хөрс хийсч үржил шим алдагдахаас сэргийлэх арга хэмжээг авахаар төлөвлөж байна.

5. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд зайлшгүй нүүлгэн шилжүүлэх шаардлагатай асуудал байхгүй байна.

6. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Төслийн ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд уулын өрөмдлөгийн ажил төлөвлөхөөс өмнө археологийн хүрээлэн болон палентологийн хүрээлэнгээр авран хамгаалах хайгуулын судалгааг хийлгэсэн бөгөөд хайгуулын ажлын үед ямар нэгэн дурсгалт зүйл байхгүй байсан. Эдгээр ашиглалтын жилүүдэд нэмэлтээр хайгуулын ажил явагдаагүй учир түүх соёлын дурсгалт зүйл шинээр илэрээгүй болно. Хэрэв талбай орчим тааралдах дурсгалт зүйл олдсон тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагад мэдээлэлийг хүргэнэ. Мөн нийт ажилчдад хамгаалах талаар зөвлөмж заавар өгч ажиллана.

7. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Осол эрдсэлийг бууруулах талаас дараах арга хэмжээг тус тус авч хэрэгжүүллээ. Үүнд:

7.1. Химийн бодисын хадгалалт, тээвэрлэлт, хэрэглээ зарцуулалт

7.1.1. Химийн бодисын хадгалалт

“Тэн Хун” ХХК нь MNS 6488:2014 “Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүний агуулах” ерөнхий шаардлага стандартын дагуу химийн бодисын агуулахыг барьсан. Тус байгууламж нь Нарантолгойн уурхайн алтны хүдэр боловсруулах үйлдвэрийн зүүн урд талд 270 метр стандартын зайд цианид натрийн төв агуулах байрладаг.

Цианид натрийн агуулах нь 22 тн 11 ширхэг контейнерээс бүрдэнэ. Контейнер тус бүр нь 2 цоож болон лацтай. 24 цагын турш хяналтын 2 камер, хөдөлгөөн мэдрэгч дохиололтой, харуул хамгаалалтын байнгын нэг хамгаалагч хяналт тавин ажилладаг.

Цианит натрийг Нарантолгойн алтны уурхайн баяжуулах үйлдвэрт дараах зориулалттай хэрэглэнэ. Үүнд:

1. Нунтагласан хүдрээс алтыг уусгах
2. Алт ууссан уусмалаас алтыг ялган авахад тус тус хэрэглэнэ.

Үйл ажиллагааны явцад цианитын хэрэглээг хянах, орчныг хордуулахгүй байлгах, хаягдлыг саармагжуулах ажлуудыг хатуу хяналтан дор явуулахад анхаарлаа хандуулан ажиллаж байна. Химийн бодисыг тусад нь хадгалах ба бусад бодистой урвалд орохгүй газар тавина. Агуулахад орж гарах тохиолдол бүрт зайлшгүй бүртгэл хөтлөж, авч гарсан химийн бодисыг ил задгай газар тавихыг хатуу хориглосон.

7.1.2. Химийн бодисын тээвэрлэлт

Аюултай бараа гэдэгт хүн, байгаль орчин ба эд хөрөнгөд бодитой аюул учруулж болох шатамхай, тэсрэмтгий, исэлдүүлэгч, зэврүүлэгч зэрэг химийн бодис болон эд зүйлсийг хамруулж авч үздэг.

“Тэн Хун” ХХК нь НҮБ 2020 оны аргачлал, Монгол улсын химийн бодисын тухай хууль, Монгол улсын химийн аюултай ачаа тээвэрлэхтэй холбоотой MNS 4978:2000 стандарт дагуу болон Монгол улсын Иргэнийн хууль, Хог хаягдлын тухай хууль Засгийн газрын 2018 оны 116-р тогтоолын 1, 2-р хавсралт болох “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх тайлагнах журам”, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2018 оны 02-р сарын 02-ны өдрийн А/21 тоот тушаал болон Байгаль орчны аюулгүй байдалтай холбогдох хууль, журмыг үндэслэн “Түмэн эгшиг” ХХК-ны дахин боловсруулах эко үйлдвэртэй 2023 оны 12 дугаар сарын 27-ны химийн бодисын аюултай хог хаягдал шилжүүлэх №12/068 тоот гэрээний нэмэлт хавсралтаар химийн бодисыг техникийн болон аюулгүйн шаардлага хангасан тусгайлан бэлтгэсэн тээврийн хэрэгслээр зөвхөн тогтоосон маршрутын дагуу тээвэрлэсэн.

Мөн аюулгүй ачаа тээвэрлэх эрх бүхий Монгол улсын мэргэшсэн жолоочийн үнэмлэхтэй ажилчдаар химийн хортой, аюултай бодичын тээвэрлэлтийг хийж байна.

Химийн бодисын хайрцаг, сав нь гэмтэлтэй, тээврийн хэрэгсэл бүрэн бус, баримт бичиг зөрчилтэй, тухайн бодис уурхайн талбарт ашиглах зөвшөөрөл аваагүй, анхааруулга, тэмдэг тэмдэглэгээ байхгүй зэрэг тохиолдлуудад тээвэрлэлт хийхийг хориглодог.

Хүнд даацын 20-30 тонн Nord benz DAP машинаар “Тэн Хун” ХХК-ны Төв аймгийн Жаргалант сумын 3-р багын байршлаас хог хаягдлыг тээвэрлэн Төв аймгийн Сэргэлэн сум 4-зөрлөг нутаг дэвсгэрт оршин “Түмэн Эгшиг” ХХК-ны дахин боловсруулах эко үйлдвэрт хүргэсэн байна.

7.1.3. Химийн бодисын хэрэглээ

- ✓ Ус, хөрс, шавар, хаягдлын сан дах цианитын зөвшөөрөгдөх агууламжийн асуудлуудыг мөрдөн ажиллах
- ✓ Цианит хэрэглэх үед битүүмжлэл, агааржуулахыг сайжруулж, хорт бодис алдагдахаас урьдчилан сэргийлэх
- ✓ Цианит хэрэглэх үедээ хүний биеийг хордуулахаас урьдчилан сэргийлж ажлын хувцас, хормогч, гутал, хошуувч, бээлий зэрэг ажлын тусгай хувцсыг заавал хэрэглэх
- ✓ Баяжуулах үйлдвэрт хорт бодисоос хамгаалах хэрэгсэл болон саармагжуулах тусгай бодисуудыг байрлуулах
- ✓ Цианит уусгах ажиллагаа дууссаны дараа цианитын сав болон гялгар уутыг буцааж агуулахад хүлээлгэн өгөх ба хүлээлцэхдээ акт бүрдүүлж, хэн нэгэн хүн зөвшөөрөлгүй авч явах, хэрэглэхийг хориглох
- ✓ Цианит натрийн уусмалыг зөвхөн мэргэжлийн хүн найруулах ба бусад ажилчид агуулахын байранд орох, хортой бодистой харьцахыг хатуу хориглох
- ✓ Уусгаж, хэмжээг хянасны дараа хадгалах саванд хийж, сайн таглаж, түгжих бөгөөд хүргэх замд асгаж дусаахыг хориглох
- ✓ Цехийн дотор байгаа бүх усыг унданд хэрэглэж болохгүй бөгөөд “Хэрэглэхийг хориглоно” гэсэн мэдээлэх тэмдэг байрлуулж, ундны усны тусгай цэг байгуулах

7.1.4. Химийн бодис алдагдсанаас үүсэх нөлөөллийг бууруулах, арилгах зөвлөмж

Гадаргын болон газрын доорхи усанд химийн бодис алдагдах тохиолдолд тухайн усны эх үүсвэрийг унд ахуйн хэрэгцээндээ ашигладаг хүн амын эрүүл мэнд болон мал, амьтанд сөрөг нөлөөлөл учруулна. Төслийн үйл ажиллагааны явцад химийн хортой, аюултай бодисыг гадаргын болон гүний усанд ямар нэг хэмжээгээр алдагдсан тохиолдолд тухайн орон нутгийн байгаль орчны хяналтын газарт яаралтай мэдэгдэхийн зэрэгцээ түүнийг ус хангамжийн эх үүсвэр болгон ашиглаж байгаа хүн, малын хэрэглээг хязгаарлах нь зүйтэй бөгөөд зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд тэднийг нүүлгэн шилжүүлэх, ус хангамжийн шинэ эх үүсвэр бий болгох, нөхөн төлбөр төлөх зэрэг арга хэмжээг нэн яаралтай авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

7.2. Галын аюулгүй байдал

Төсөл хэрэгжүүлэх нутаг дэвсгэрт гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх хяналтын ажлыг Монгол улсын “Галын аюулгүй байдлын тухайн хууль”, “Аж ахуйн нэгж байгууллагад дагаж мөрдөх галын аюулгүй дүрэм”-г мөрдлөг болгон ажилладаг. Уурхай, баяжуулах үйлдвэр, тэсрэх материал болон сэлбэгийн агуулах, шатах тослох материалын агуулах, онцлох тоног төхөөрөмж, хэрэгслийн галын аюулгүй байдлыг хариуцах нь ХАБ хариуцан ажилладаг. Ажлын байранд нарийн дэг журам тогтоож, тамхи татах тусгай байр, галтай ажил, хийн ба цахилгаан гагнуурын ажлыг аюулгүй нөхцлийн дагуу журам боловсруулах хийх, ил задгай гал гаргахгүй байх зарчмыг баримтлан эргүүл жижүүр зохион байгуулж, уурхайн нутаг дэвсгэрийн шатах

тослох, тэсрэх материалын агуулахын орчим хамгаалалтын зурвас байгуулсан. Гал унтраах анхан шатны болон суурин тоног төхөөрөмжийн бэлэн байдлыг хангах, завсар үйлчилгээг цаг тухайд нь хийж, тодорхой арга хэмжээ авч ажиллалаа.

Баяжуулах үйлдвэр, амралтын байрууд, цахилгаан дэд станц, монгол гал тогоо, хятад гал тогоо, тэсрэх материал агуулах, цианидын агуулах, бараа материалын агуулах, шатахуун түгээх дэд станц, оффис зэрэг барилга байгууламжид 3 кг, 5 кг, 35 кг-тай унтаагуур байршуулж нийт 13 галын сарааг будаж өнгө зүсийг сэргээсэн, галын сарааны иж бүрдэлийг 2024 онд шинээр захиалж байршуулсан бөгөөд энэ жил бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавьж ажиллалаа. Мөн өнгөрсөн жил хийгдсэн гал түймрийн аюулаас сэргийлж хуурайшилттай улиралд тэсрэх материалын агуулах, цахилгааны дэд станц, уурхайн гол барилга байгууламжийн эргэн тойрны зэрлэгийг түүж устгах зэрэг арга хэмжээнүүдийг авсан.

Зураг 34. Төв аймгийн Батсүмбэр сумын онцгой байдлын газрын хяналт шалгалт

Зураг 35. Галын аюулгүй байдал, Гамшгийн эрсдлийн сургалт

Зураг 36. Практик сургалт

Зураг 37. Галын сарааны өнгө үзэмж, бүрэн бүтэн байдлыг сэргээн засварлав

Зураг 38. Галын сарааны будгийн ажил

7.3. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал

Уул уурхайн үйлдвэрийн тогтвортой, найдвартай ажиллах гол үнэт баялаг бол ажиллагсад, өөрөөр хэлбэл хөдөлмөрийн хүн. Тиймээс ажилчдын эрүүл аюулгүй орчинд ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн чиглэлд нэн түрүүнд –Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал” гэсэн суурь зарчим хэрэгжих явдал юм.

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтын зорилго нь ажил олгогч, хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэн, ажилтны аюулгүй ажиллах арга барилд сургах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль тогтоомжийн талаарх мэдлэг олгон, осол эндэгдэлгүй, эрүүл ажиллах соёл, зан үйлийг төлөвшүүлэхэд оршино.

“Тэн Хун” ХХК нь үйлдвэрлэлийн осол мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, ХАБЭА-н сургалт сургалт зохион байгуулах хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэх ажлын хүрээнд БОХАБЭА-н хэлтэс Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтыг зохион байгууллаа.

Монгол улсын уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн яамны төрийн нарийн бичгийн даргын 2024 оны 04 сарын 09-ны өдрийн дугаар А/36 тушаалын дагуу Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших “Тэн Хун” ХХК-ны Нарантолгой уурхай Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн салбарын “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сарын аян”-ыг зохион байгуулах ажлын удирдамжийн дагуу 2024 оны 04-р сарын 10-ны өдрөөс 05-р сарын 10-ны өдрийг хүртэл 1 сарын хугацаанд амжилттай зохион байгууллаа.

1. Нарантолгойн уурхай нь Олон Улсын хөдөлмөрийн байгууллагаас 2024 онд дэвшүүлсэн “Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөхцөлд эрүүл, аюулгүй хөдөлмөр эрхэлцгээе” уриан дор сарын аяныг зохион байгуулах тухай удирдлагын шийдвэр гаргаж, холбогдох зардал болох 3,562,500 төгрөгийг төсөвлөж
2. Уриатай уялдуулан нийт ажилтны хамруулсан сарын аяныг зохион байгуулж, үр дүнтэй хэмжихүйц арга хэмжээний төлөвлөгө баталж хэрэгжүүлсэн
3. Сарын аянд удирдлагын манлайллыг хангаж, ажилтан бүрийг оролцуулан, мэдлэг хандлага, соёлыг төлөвшүүлэх чиглэлэр хамтран ажилласан

Галын аюулгүй байдал, Гамшгийн эрсдлийн сургалт

2024 оны 04-р сарын 20-ны өдөр “Галын аюулгүй байдал”, “Гамшгийн эрсдлийн” сургалтыг НОБГ-ын ахмад Н. Гансүх удирдан амжилттай зохион байгуулж өндөрлөлөө. Уг сургалтанд бусдыгаа манлайлан идэвхитэй оролцсон П. Үүрцайх мастериин 4-р ээлжийн оператор Л. Лхагвабазар, оператор С. Лхагвадорж, эрүүл ахуйч Б. Отгонжаргал нарыг тус тус 50,000 төгрөгөөр урамшуулсан.

Зураг 39. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын сургалтад амжилттай оролцсон ажилтнууд

Хор саармагжуулах бүтээгдэхүүн

Аяны хүрээнд нийт ажилчдыг хамруулж 4-н ээлжинд 2 удаагийн давтамжтай 750 ш сүү, сүүн бүтээгдэхүүнийг олгов.

Зураг 40. Саармагжуулах бүтээгдэхүүн

ХАБ-н сайн сахиагч ажилтан

Аюул ослыг хэн сайн таньж илрүүлж, засаж залруулж, өөрийгөө болон бусдыг аюулаас хэрхэн хамгаалах ХАБ-н 6-н сайн сахиагч ажилтан тус тус 100,000 төгрөгөөр урамшуулав.

Зураг 41. ХАБ сайн сахиагч ажилчид

Витаминжуулах аян-2024

2024 оны 04-р сарын 10-наас 04-р сарын 18-ны хооронд 210 ажилтан бүрийн дархлааг дэмжих зорилгоор витаминжуулах аяныг зохион байгуулсан.

Зураг 42. Витаминжуулалтын аян

АХА-асуулт хариултын тэмцээн

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөхцөлд эрүүл, аюулгүй хөдөлмөр эрхэлцгээе уриан дор бүх ажилтны дунд ХАБ-ын мэдлэг шалгах АХА- асуулт хариултын тэнцээг 4 ээлжний бусад ИТА-ын дунд зохион байгуулсан.

Зураг 43. ХАБ-ын мэдлэг шалгах АХА тэмцээн

Зураг 44. Намрын галын аюулгүй байдлын сургалт

Зураг 45. Намрын галын аюулгүй байдлын практик сургалт

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

Монгол Улсын Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 44 дүгээр зүйл, 43 дугаар зүйлийн 2 дах заалт, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.4 дэх заалт, Засгийн газрын 2012 оны 122 дугаар тогтоолын 3.1.7 дах заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор “Эрүүл мэндийн урьдчилсан болон хугацаат үзлэгийн журам”-ыг нэгдүгээр, “Хөдөлмөрийн нөхцөлөөс хамааран эрүүл мэндийн үзлэг хийх жагсаалт”, “Ажил, мэргэжлээс хамааран эрүүл мэндийн үзлэг хийх жагсаалт”-ыг хоёрдугаар, “Эрүүл мэндийн урьдчилсан үзлэгийн хуудас”, “Эрүүл мэндийн үзлэгийн тайланд хавсаргах баримт бичгийн жагсаалт”-ын дагуу 2024 оны 11 дугаар сарын 02-ны өдөр Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэгт байрлах UBLAB лаборатори эмнэлэгтэй хамтран “Уурхайн эмнэлэг” дээр хийгдэж компанийн ажилчид идэвхитэй оролцсон.

№	Үзлэг оношилгооны нэр төрөл	Хүний тоо	Төлбөр
Лабораторийн шинжилгээ			180.000
1	Цусны ерөнхий шинжилгээ /21 үзүүлэлт/		
2	Элэг, цөс /Алат, Асат, Альбумин/		
3	Бөөрний үйл ажиллагаа /Креатинин/		
4	Дотоод шүүрэл /сахар/		
5	Нойр булчирхайн үйл ажиллагаа /амилаза/		
6	Ходоодны шинжилгээ /хелико бактер илрүүлэх/		
7	Өөх тосны солилцоо /ТГ, Холестерин/		
8	Элэгний гепатит /гепатит В, С вирус илрүүлэх/		
9	Серологийн шинжилгээ /ДОХ, Тэмбүү/		
Багажийн оношилгоо			
1	Цээжний рентген зураг		
2	Хэвлийн хэт авиан оношилгоо /ЭХО/		
3	Зүрхний цахилгаан бичлэг /ЭКГ/		
Нарийн мэргэжлийн эмч нарын үзлэг			
1	Дотор, зүрх судасны эмчийн үзлэг, зөвлөгөө		
2	Чих хамар хоолойн эмчийн үзлэг, зөвлөгөө		
3	Мэдрэлийн эмчийн үзлэг, зөвлөгөө		

8. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

“Тэн Хун” ХХК нь Монгол Улсын Хог хаягдлын тухай хуулийн 2 дугаар бүлгийн 9 дугаар зүйл, Монгол улсын Татварын тухай хуулийн 7.4.17, Төв аймгийн Жаргалант сумын ИТХ-ын тэргүүлэгчдийн 2022 оны 10-р сарын 14-ний өдрийн 02 тоот тогтоолыг үндэслэн болно. Энэхүү хог хаягдал цуглуулах тээвэрлэх гэрээ нь хүний эрүүл мэнд байгаль орчинд үзүүлэх хортой нөлөөллийг арилгах түүнээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хог хаягдлыг бууруулах, ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, хадгалах эргүүлэн ашиглах устгах, булах үйлчилгээ хийх тэдгээртэй холбогдох гарах зардлыг төвлөрүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Уурхайн хэмжээнд ахуйн гаралтай, үйлдвэрийн гаралтай гэсэн 2 төрлийн хог хаягдал гарна. Ахуйн гаралтай хог хаягдлын түр цэгийг салхин дор, ажилчдын байрнаас зайтай байрлуулсан.

Хог хаягдлын цэгийг байгуулахдаа хатуу, шингэнээр нь ялган хаяж байхаар төлөвлөх бөгөөд ингэхдээ мөн дахин ашиглагдах, эс ашиглагдахаар нь ялгана. Хог хаягдлын менежментийн талаар дараах арга хэмжээг авч ажиллана. Үүнд:

- Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь бууруулах, ангилах, дахин ашиглах, зүй зохистой хаях дадал зуршлыг ажилчдын дунд хэвшүүлэх
- Хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг ажилчдад танилцуулах, хуулийн хэрэгжилтийг үйл ажиллагаандаа мөрдөх
- Хатуу хог хаягдал түр хадгалах цэгийг байршлыг оновчтой төлөвлөж хог хаягдлын график байгуулж тогтоосон хугацаанд зайлуулах
- Хог хаягдлын савны тоог олшруулах, ангилан ялгах тэмдэг тэмдэглэгээ хийж байгуулах
- Хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад заасны дагуу төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдлыг ангилан ялгах, хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, шатаах, устгах эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх, эдгээр үйл ажиллагаатай холбоотой гэрээ байгуулах, гэрээний хэрэгжилтэд хяналт тавих
- Ахуйн болон аюултай хог хаягдлын бүртгэл хөтөлж, тайланг холбогдох албан тушаалтанд тогтоосон хугацаанд хүргүүлж байх

Аюултай хог хаягдлын менежмент

- Хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын дагуу аюултай хог хаягдал хадгалах байртай болох, аюултай хог хаягдлыг бүртгэх, мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулж зайлуулах арга хэмжээ авах
- Хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын 23 дугаар зүйлд заасны дагуу аюултай хог хаягдлын үүссэн болон хуримтлагдсан хэмжээг нэр, төрөл бүрээр бүртгэх, аюултай хог хаягдал үүсгэгч нь аюултай хог хаягдлыг тус

хуулийн 8.1.4-г заасан зөвшөөрөл бүхий байгууллагад шилжүүлэхэд мөн хуулийн 8.1.7а-д заасан маягтын дагуу дагалдах бичгийг бүрдүүлэх.

- Шатах тослох материалын хаягдлыг орчиндоо сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх нөхцлийг хангаж хадгалах
- Ахуйн болон аюултай хог хаягдлыг ангилан ялгаж зайлуулах, дахин ашиглагдах хог хаягдлыг хоёрдогч түүхий эд авах цэгт нийлүүлэх
- Хог хаягдлын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын 10.3-д заасан үйл ажиллагаануудыг хориглох, мөрдөж ажиллах
- Уурхайн үйл ажиллагаанаас гарах ажилласан тос, масло, химийн бодисын сав, тосны алчуурууд, будаг, аккумулятор, хаягдал дугуй зэрэг хог хаягдал гарах ба эдгээрээс автотransпортын аккумулятор, хаягдал дугуйг дахин боловсруулах үйлдвэрт тушаах
- Ажилласан тос маслог дахин боловсруулах үйлдвэрүүдтэй гэрээ байгуулан нийлүүлэх

Үйлдвэрийн гаралтай хог хаягдал

- Үйлдвэрийн гаралтай хог хаягдал, уурхайн үйл ажиллагаанаас гарах ажилласан тос, масло, химийн бодисын сав, тосны алчуурууд, будаг аккумулятор, хаягдал дугуй зэрэг хог хаягдал гарна.

Зураг 46. Хог ангиалан ялгаж буй байдал

Зураг 47. Ажилчдад хог ангиалан ялгах талаар зөвлөгөө өгч буй байдал

Зураг 48. Ангиалан ялгах хогийн сав байршуулсан байдал

8.1. Бүх нийтийн их цэвэрлэгээ зохион байгуулах

“Тэн Хун” ХХК нь тайлант онд БОХАБЭАХ-ээс зохион байгуулсан хавар, намрын 2 удаагийн их цэвэрлэгээнд компанийн холбогдох удирдлагууд болон хэлтсүүдийн дарга нар энэхүү цэвэрлэгээнд идэвхитэй оролцсон.

Зураг 49. Орчны хог орчны цэвэрлэгээ

Зураг 50. Орчны хог орчны цэвэрлэгээний өмнөх ба дараах байдал

Зураг 51. Салдагаас уурхай хүртэлх замын цэвэрлэгээ

Зураг 52. Хог хаягдлын цэвэрлэгээний өдөр

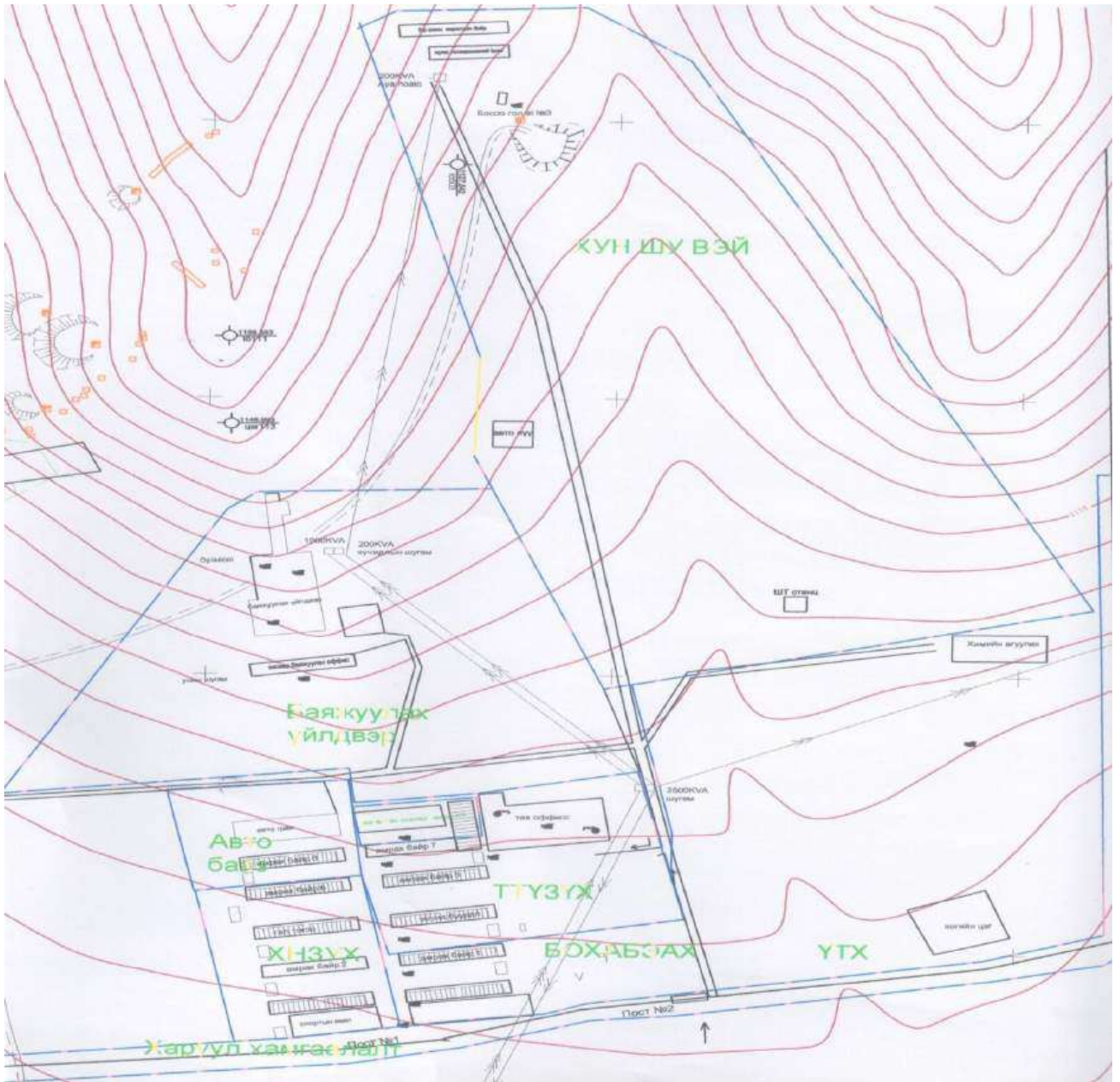
Уурхайн орчны хог хаягдлын цэвэрлэгээний бүсчлэлийг баяжуулах үйлдвэр, авто бааз, ажилчдын хотхоноос хамгаалалтын байр хүртэл гэсэн 8 хэсэгт хувааж тус бүрт нь хэсэгчлэн хувааж зураглал үйлдсэн. Орчны хог хаягдлын цэвэрлэгээний нэгдсэн бүсчлэлийн зурагтай болсоноор төлөвлөгөөт их цэвэрлэгээнүүдийг хэлтэс, нэгжүүдэд хувиарлан өгч цэвэрлэгээг үр дүнтэй зохион байгуулахад чухал ач холбогдолтой ажил болсон.

8.2. Хог хаягдлын цэвэрлэгээний бүсчлэлийн зураг боловсруулах

“Хог хаягдлын тухай” хуулийн 9.2-т заасны дагуу ААНБ нь хог хаягдлаа тусгайлан бэлдсэн цэгт төвлөрүүлсэн, орон нутагтай хог хаягдлын гэрээ байгуулан ажиллах бөгөөд өөрийн эзэмшлийн талбайд тогтмол хугацаанд хогийг цэвэрлэх ажлыг зохион байгуулдаг.

Мөн ААНБ-ын ажилтан бүр “Хог хаягдлын тухай” хуулийн 9.3-д заасны дагуу Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь орчныхоо хог хаягдлыг цэвэрлэх олон нийтийг хамарсан ажилд оролцох үүрэгтэй. Иймд дээрх хуулийн заалтыг үндэслэн энэ хавар, намрын уурхайн цэвэрлэгээний ажлыг тус тус зохион байгуулсан.

Зураг 53. Орчны хог хаягдлын бүсчлэлийн зураг

8.3. Аюултай хог хаягдал нийлүүлэх гэрээ байгуулах

Монгол улсын Иргэний хууль, Хог хаягдлын тухай хуулийн Засгийн газрын 2018 оны 116-р тогтоолын 1, 2-р хавсралт болох “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх тайлагнах журам”, Байгаль орчин, аялал жуучлалын сайдын 2018 оны 02-р сарын 02-ны өдрийн А/21 тоот тушаал болон Байгаль орчин аюулгүй байдалтай холбогдох хууль, журмыг үндэслэн Аюулгүй хог хаягдлыг тээвэрлэх, Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх гэрээг “Түмэн Эгшиг” ХХК-тай байгуулсан.

2023 оны 12-р сарын 27-ний өдрийн №12/068 тоот аюултай хог хаягдал шилжүүлэх гэрээний үргэлжлэх хугацаа нь 2013 оны 12-р сарын 27-ний өдрөөс 2025 оны 12-р сарын 27-ний өдрийг хүртэл 2 /хоёр/ жилийн хугацаатай гэрээ байгуулсан.

2023 оын 12-р сарын 27-ний өдрийн №2023/50 тоот аюултай хог, хаягдал тээвэрлэлтийн гэрээний үргэлжлэх хугацаа нь 2023 оны 12-р сарын 27-ний өдрөөс 2025 оны 12-р сарын 27-ний өдрийг хүртэл 2 /хоёр/ жилийн хугацаатай гэрээг тус тус байгуулсан.

8.4. Хог хаягдал цуглуулах тээвэрлэх гэрээ

Монгол Улсын Хог хаягдлын тухай хуулийн 2 дугаар бүлгийн 9 дугаар зүйл, Монгол улсын Татварын тухай хуулийн 7.4.17, Төв аймгийн Жаргалант сумын ИТХ-ын тэргүүлэгчдийн 2022 оны 10-р сарын 14-ний өдрийн 02 тоот тогтоолыг үндэслэн 2024.01.01-ээс 2025.01.01-нийг хүртэл хог хаягдал цуглуулах тээвэрлэх гэрээг Төв аймгийн Жаргалант сумын Байгаль хамгаалагч С. Нямдоржтой байгуулсан болно.

9. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖИЛТИЙН НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ

2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг 2024 оны 11-р сарын 01-нд Төв аймгийн Жаргалант сумын Баянбулаг 3-р багийн иргэдийн нийтийн хуралд танилцуулсан. Байгаль орчны менежментийн тайлангийн биелэлтийн хэлэлцүүлсэн байдлыг зургаар болон бичгээр хавсаргав.

БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэцүүлэг	Тайланг танилцуулах хэлбэр	Тайлангийн агуулга	Хугацааны тов	Хэрэгжүүлэгч	Хэлэлцүүлэгээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах газар
Сумын ИТХ-д 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг тайлагнах	Багийн Иргэдийн хуралд илтгэл тавьж танилцуулна. Уулзалт хийнэ.	Тухайн жилийн БОМТ-ийн хяналт гүйцэтгэлийг тайлагнах	11-р сарын 1-ны дотор	“Тэн Хун” ХХК	Аман болон бичиг хэлбэрээр	Жаргалант суманд
Төв аймгийн Байгаль орчин аялал жуулчлалын газарт	Хэвлэмэл хэлбэрээр 3 хувь		11-р сарын 1-нд		-	-
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, ХБОБНУГ-т	Хэвлэмэл хэлбэрээр 3 хувь		12-р сарын 1-ны дотор		-	-

“Тэн Хун” ХХК-ийн 2024 оны Байгаль орчны менежментын төлөвлөгөөний дагуух ажилуудыг бүрэн хийж гүйцэтгэсэн мөн сум орон нутагт оруулж байгаа хандив, дэмжлэг тусламж “Тэн Хун” ХХК-ийн үйл ажиллагааны талаар дэлгэрэнгүй танилцуулга тайланг тавьлаа.

Мөн иргэдийн асуултанд хариулж иргэдээс санал хүсэлтийг аман байдлаар авч тэмдэглэж авсан бөгөөд иргэдээс ирсэн санал хүсэлт асуудлыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг авч түүнийгээ дараа дараагийн багийн хурлаар тайлагнахаар шийдвэрлэлээ.

Зураг 54. БОМТБТ-г сумын ИТХ-ын танилцуулах үеийн зураг

10. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Удирдлага, зохион байгуулалтыг сайжруулах нь байгаль орчны менежментийн хэрэгжилтийн баталгааг бий болгож буй хэлбэр гэж үзэж ихээхэн ач холбогдол өгөх ёстой. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангахад зөвхөн байгаль орчны мэргэжилтэн бус бусад алба, хэлтэсийн ажилтнууд болоод гэрээт ажилтан, албан хаагч нарын оролцоо шаардагддаг.

Тус төлөвлөгөөгөөр байгаль орчны менежментийн хэрэгжилтид оролцооны хэлбэрийг тодорхойлон хэрэгжилтийг хангах зорилтуудыг дэвшүүлж ажиллаж байна.

2024 оны хувьд манай байгууллагын удирдлагуудын зүгээс хуулийн хүрээнд зайлшгүй шаардлагатай байдаг баримт бичгүүдийг мэргэжлийн байгууллагаар батлуулж хийлгүүлэн ажилласан. Тухайлбал:

- Байгаль орчны аудитын тайланг “Мон Газар Консалтинг” ХХК-иар хийлгэж батлуулсан.
- 2024 оны ашиглалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг батлуулж мөрдөж ажилласан.
- Орчны хяналт шинжилгээг “Их Зос” ХХК-тай хамтын гэрээ байгуулж зөвлөгөөний дагуу ажлуудыг хэрэгжүүлсэн.
- Газар эзэмших эрхийн захирамжыг Төв аймгийн Жаргалант сумын засаг даргаар батлуулж хуулийн хүрээний үйл ажиллагааг явуулж байна.
- Газар ашиглах гэрээ байгуулж төлбөрийг барагдуулсан.
- Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газартай ус ашиглах дүгнэлтийг гаргуулж, Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргаатай ус ашиглах гэрээг байгуулж усыг зөв зохистой гэрээний дагуу хяналтыг тавин үйл ажиллагаа явуулж байна.
- Ус бохирдуулсан төлбөрийн тухай хуулийн дагуу улирал бүр бохир усны шинжилгээг итгэмжлэгдсэн лабораторт шинжлүүлж бохир усны төлбөрийг тооцуулсан.

10.1. Үүрэг хариуцлага

Ажилчдын орон тоог төслийг хэрэгжүүлэхэд зайлшгүй шаардлагатай техник технологи төслийн хүчин чадал, тоног төхөөрөмжийн тоо нэг бүрээс хамааруулан гаргасан. Төслийн хүчин чадлыг эзэмших, түүнд хүрэхийг зорих хангалттай тооны ажилчдыг тусгаж өгсөн болно. Уурхайн өдөр тутмын үйл ажиллагааг уурхайн үйл ажиллагаа хариуцсан хэлтсийн дарга удирдан явуулна.

Уурхайн ажилчдын тодорхой хэсгийг Төв аймгийн Жаргалант сумаас авч ажиллуулдаг. Орон нутгийн иргэдийг ажлын байраар хангах нь манай төслийн бас нэгэн зорилго билээ. Төслийн хугацаанд уурхайн удирдлагын зохион байгуулалт, бүтэц бүрэлдэхүүн хэвээр байх бөгөөд уурхайн дотоод зохион байгуулалт, төлөвлөгөө шалтгаанаас хамаарч уурхайн хүчин чадалд огцом өөрчлөлт гарах тохиолдолд ажлын байрны орон тоо нэмэгдэж, хасагдаж болно.

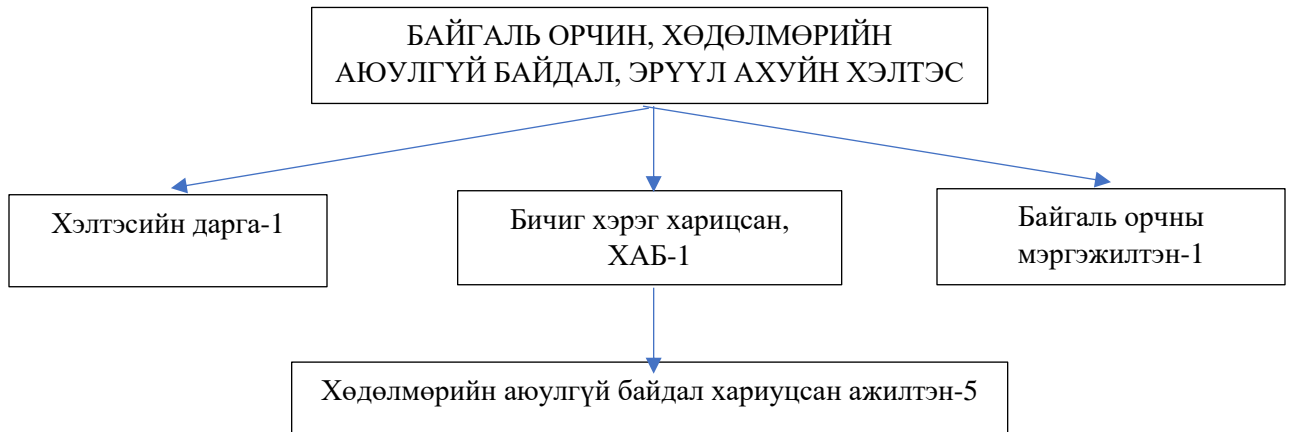
Төсөл хэрэгжих хугацаанд боломжит ханган нийлүүлэлтийг орон нутгаас авахаар тооцож байгаа бөгөөд энэ нь орон нутгийн хувиараа аж ахуй эрхлэгчид болон малчдыг дэмжих тодорхой хэмжээний дэмжлэг болно гэж үзэж байна.

Уурхай нь хоногт 12 цагийн 2 ээлжээр тасралтгүй ажиллах ба ажилчид 14 хоног ажиллаж, 14 хоног амрах системээр ажиллана.

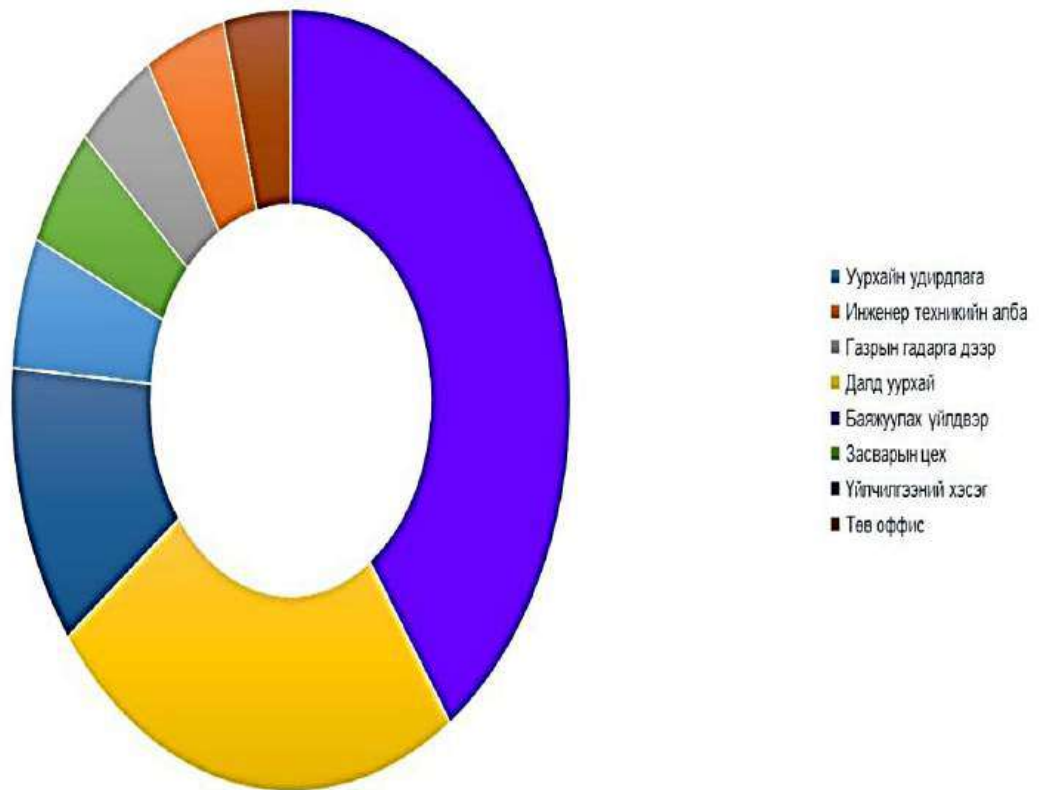
Орон нутгаас авсан ажилчдыг мэргэжлийн сургалтанд хамруулах ба уурхайн нийт ажилчдыг байнгийн сургалт семинарт оролцуулна. Мөн уурхайн ажилчдын эрүүл ахуйг хангах үүднээс эмч ажиллах бөгөөд тогтмол үзлэг хийж, шаардлагатай аваар осол гарсан нөхцөлд шуурхай ажиллана.

Байгууллагын байгаль орчин, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйг дараах 7-н хэлтэсүүдийн үйл ажиллагаагаар ханган ажиллаж байна. Үүнд:

1. Байгаль орчин, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хэлтэс

2. Хүний нөөц захиргаа удирдлагын хэлтэс
3. Баяжуулах үйлдвэрийн хэлтэс
4. Тоног төхөөрөмж засвар үйлчилгээний хэлтэс
5. Үйлдвэр төлөвлөлтийн хэлтэс /далд уурхайн үйл ажиллагааг хариуцан, хяналт тавих/
6. Хадгалалт, түгээлтийн хэлтэс
7. Автобаазын хэлтэс хамтран 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтэнд оролцсон билээ.

Диаграмм 2. Хэсгүүдийн харьцаа

11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

11.1. Хөрсөн бүрхэвчийн мониторинг

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний бүрэлдэхүүн хэсэг болох газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөг төлөвлөгөөнд хөрсний хяналтын цэгүүдээс дээж авч мэргэжлийн итгэмжлэгдсэн лабораториор шинжилгээ хийлгэхээр тусгасан байдаг. Үүний дагуу ШУА, Газарзүй геоэкологийн хүрээлэнгийн хөрс судлалын лаборатори болон “Алс” ХХК итгэмжлэгдсэн лабораториудад дараах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлуулсан.

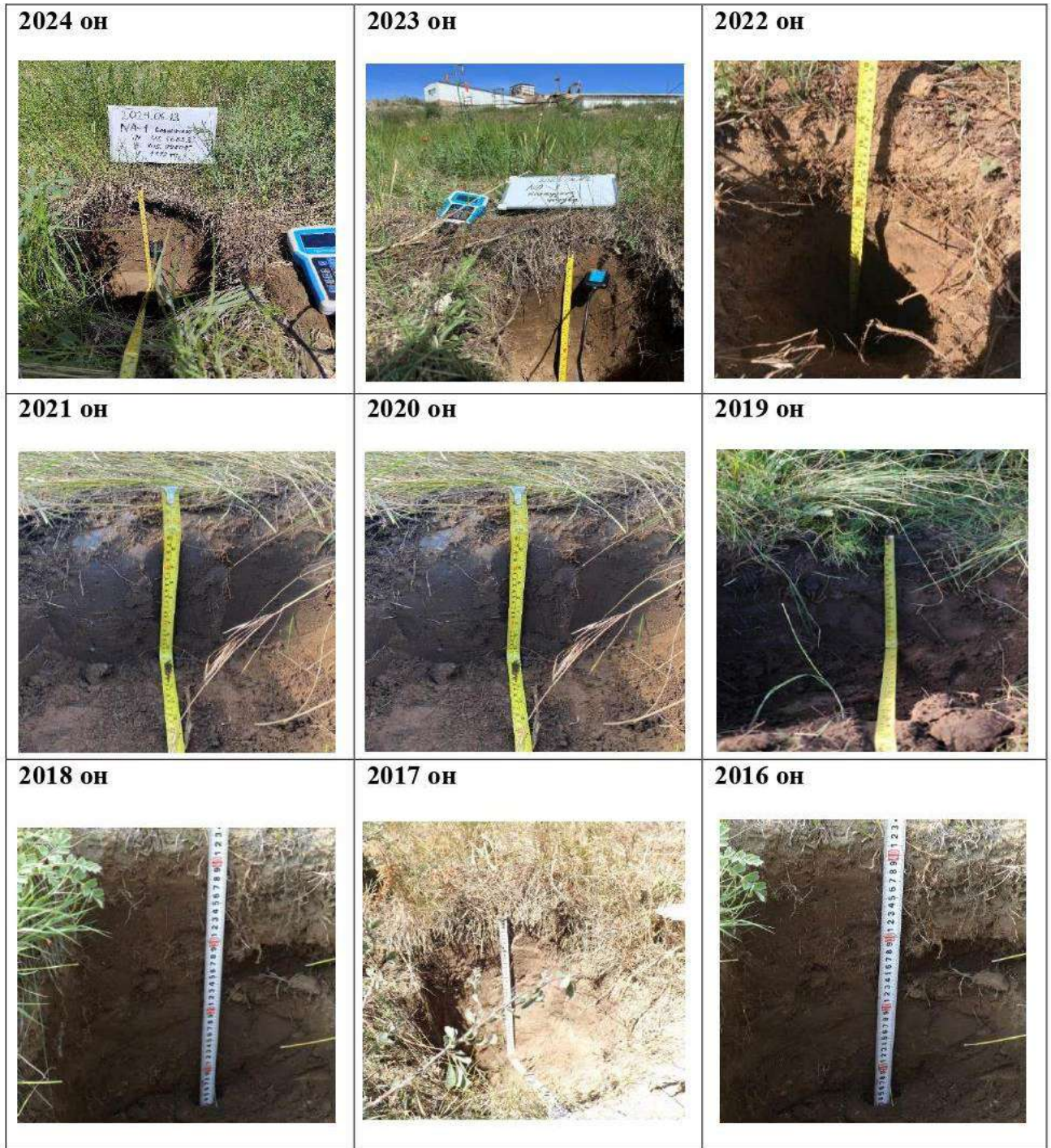
Хүснэгт 18. Хөрсний дээжинд задлан шинжилгээ хийсэн арга, нарийвчлал

№	Үзүүлэлт	Аргазүй	Стандарт
1.	Дээж бэлтгэх, хатаах	Хуурай аргын нөхцөлд	ISO11464:2006 Soil quality-Pretreatment of samples for physical-chemical
2.	Дээж шигших	2 мм	
3.	pH	Хөрс:ус (1:2.5), pH метр	pH-ыг тодорхойлох MNS ISO 10390-2001
4.	CaCO ₃	Кальциметр, эзэлхүүний	Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтийг тодорхойлох арга, MNS 3310:1991
5.	Цахилгаан дамжуулах чадвар	Хөрс:ус (1:2.5), ЕС метр	
6.	Органик агууламж	Тюрины, Бихроматын исэлдэлт	
7.	Хөдөлгөөнт Фосфор, Кали	Мачигины арга	
8.	Механик бүрэлдэхүүн (элс-2-0.05мм, тоос 0.05-0.002мм, шавар <0.002 мм)	Пипеткийн арга	ISO11277:2009 Soil quality-Determination of particle size distribution in mineral soil material-Method by sieving and sedimentation

Хүснэгт 19. Хөрсний зүсэлтийн цэгүүдийн бичиглэлийн мэдээлэл

№	Байршил	Хүдэр тээвэрлэдэг төв замын урд	Баяжуулах үйлдвэрийн зүүн урд	Хаягдлын далангийн доод талд	Уурхайн хашааны гадна талын атар газар	Герман амны доод талд	Герман ам
1.	Өргөрөг	48°33'59"	48°34'01"	48°34'6"	48°34'01.0	48°34'40.4"	48°34'33"
2.	Уртраг	105°55'38"	105°55'36"	105°55'23"	105°55'07.6"	105°56'09.7"	105°55'59"
3.	Өндөр	1090	1100	1100	1109	1068	1080
4.	Гадарга	Уулын бэл, хажуу	Уулын бэл, хажуу	Уулын бэл, хажуу	-	-	Хажуугийн дунд
5.	Бичил гадарга	Налуу	Тэгшивтэр	Уулын бэл хажуу	Хажуугийн дунд	Уулын хөндий	Налуу
6.	Гадаргын налуу	8-15	3-5	8-15	8-15	3-5	8-15
7.	Зүг зовхис	Зүүн хойд	Зүүн урд	Баруун урд	Баруун	Зүүн хойд	Зүүн хойд
8.	Хөрсний эвдрэл	Техникийн нөлөөгөөр хөрсний гадарга нь эвдрэлд орсон	Гадаргад маш нарийн тоосорхог хэсэг хуримтлагдсан	Гадаргад маш нарийн тоосорхог хэсэг хуримтлагдсан	Техникийн нөлөөгөөр ойр орчмын хөрсний гадарга эвдрэлд орсон	-	-
9.	Гадаргын чулуу	0-5%	10-15%	5-10%	0-5%	10-20%	Чулуугүй
10.	Өнгөр	Байхгүй	0-1	Байхгүй	Байхгүй	Байхгүй	-
11.	Ургамлын бүрхэц	40-45%	60-65%	60-65%	35-40%	80-85%	50-55%
12.	Зонхилох ургамал	<i>Festuca lenensis</i> , <i>Artemisia sieversiana</i> , <i>Vicia</i> , <i>Potentilla longifolia</i>	<i>Leymus chinensis</i> , <i>Carex duriuscula</i>	<i>Stipa krylovii</i> , <i>Pulsatilla turczaninovii</i>	<i>Carex duriuscula</i> , <i>Artemisia scoparia</i>	<i>Carex duriuscula</i> , <i>Taraxacum officinalis</i> , <i>Artemisia pectinata</i>	<i>Carex pediformis</i>
13.	Хөрсний хэв шинж	Карбонатгүй Хар хүрэн хөрс	Хар хүрэн тоосорхог саарал өнгөтэй хурдсаар хучигдсан	Дээд карбонаттай Хар хүрэн 0-1 тоосорхог нарийн шавар	Хар хүрэн	Карбонатгүй Хар хүрэн	-

Зураг 55. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 1-Баяжуулах үйлдвэр

Судалгааны үр дүнд талбайн хөрсний үе давхарга дахь урвалын орчин 7.7 ± 0.5 буюу сул шүлтлэг орчинтой байдаг бөгөөд 2024 оны хэмжилтээр судалгааны цэгийн хөрсний урвалын орчин дунд зэрэг шүлтлэг байна. Карбонатын агууламж $0.5 \pm 0.6\%$ буюу сул карбонатжсан.

Зураг 56. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 2-Уурхайн кемп

Судалгааны үр дүнд талбайн хөрсний үе давхарга дахь урвалын орчин 7.6 ± 0.6 буюу сул шүлтлэг орчинтой байдаг бөгөөд 2024 оны хэмжилтээр судалгаагаар цэгийн хөрсний урвалын орчин 8.3 буюу дунд зэрэг шүлтлэг, карбонат илэрээгүй А үе давхаргад 0.09 ± 0.03 сул давсархаг шинжтэй байна.

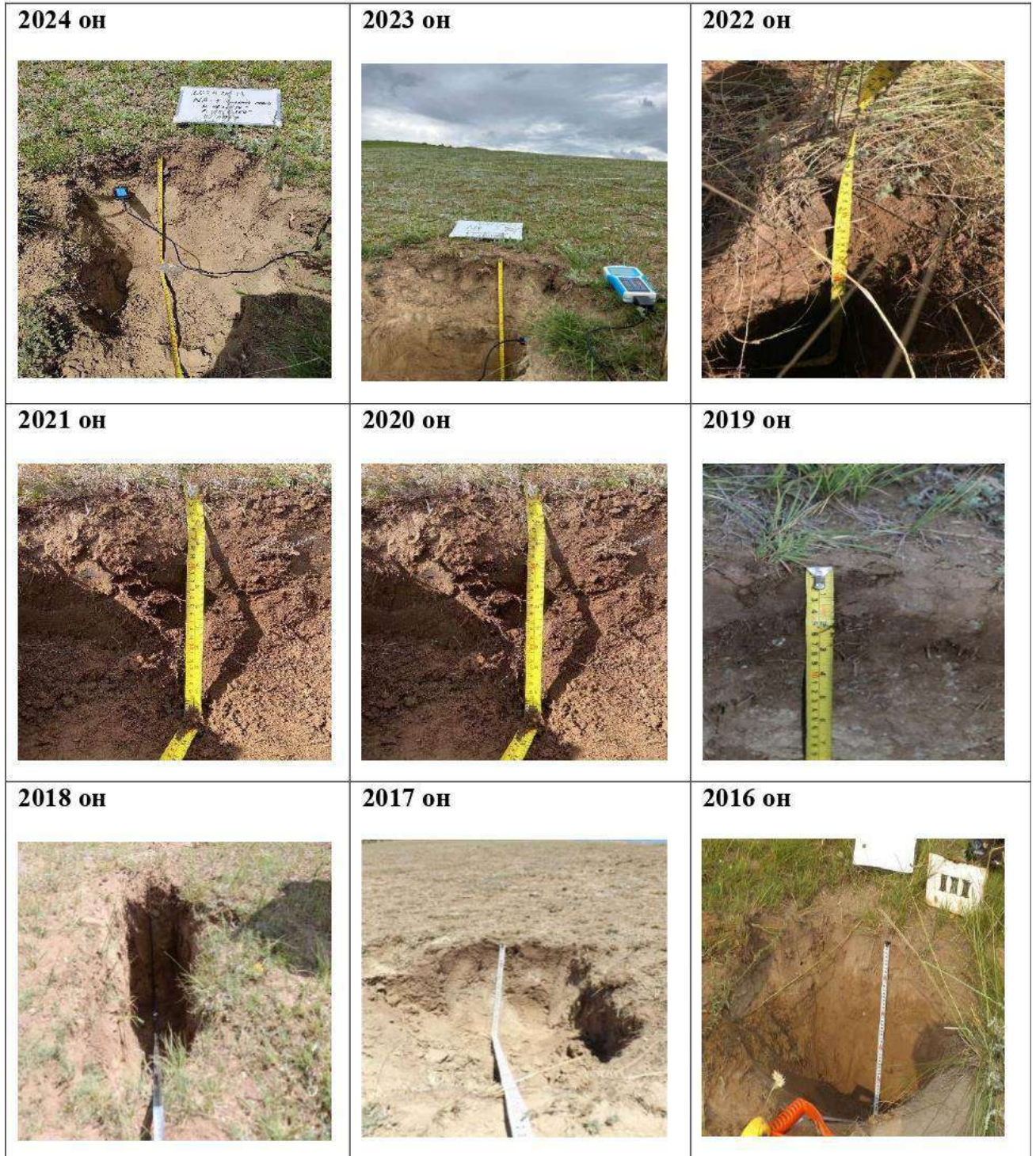
Зураг 57. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 3-Хаягдлын далан

Судалгааны үр дүнд талбайн хөрсний үе давхарга дахь урвалын орчин 7.8 ± 0.4 буюу сул шүлтлэг орчинтой байдаг бөгөөд 2024 оны хэмжилтээр судалгааны цэгийн хөрсний урвалын орчин 8.6 буюу хүчтэй шүлтлэг байна. Карбонатын агууламж $4.2 \pm 7.3\%$ буюу дунд зэрэг А үе давхаргад 0.1 ± 0.04 сул давсархаг шинжтэй.

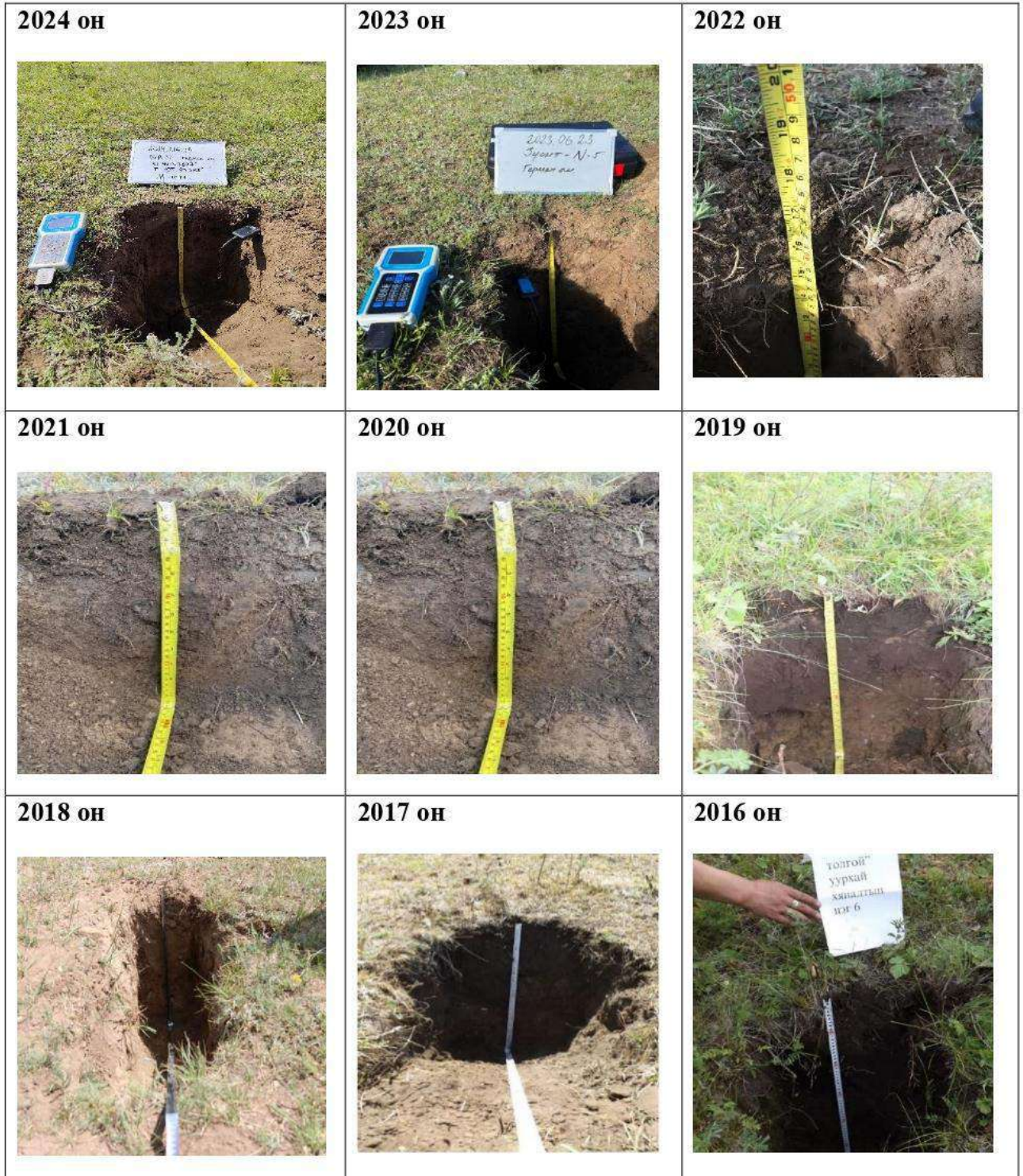
Зураг 58. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 4-Талбайн гадна

Судалгааны үр дүнд талбайн хөрсний үе давхарга дахь урвалын орчин 7.7 ± 0.4 буюу сул шүлтлэг орчинтой байдаг бөгөөд 2024 оны хэмжилтээр судалгааны цэгийн хөрсний урвалын орчин 8.5 буюу хүчтэй шүлтлэг карбонатын агууламж $7.2 \pm 7.9\%$ буюу дунд зэрэг байдаг нь 2024 оны судалгаагаар 10.5 хүчтэй карбонажсан, А үе давхаргад 0.01 ± 0.04 сул давсархаг шинжтэй байна.

Зураг 59. Хөрсний зүсэлтийн бичиглэл: Зүсэлт 5-Герман ам

Судалгааны үр дүнд талбайн хөрсний үе давхарга дахь урвалын орчин 7.7 ± 0.3 буюу сул шүлтлэг орчинтой байдаг бөгөөд 2024 оны хэмжилтээр 8.2 буюу мөн адил сул шүлтлэг орчинтой байна. Карбонатын агууламж $0.1 \pm 0.3\%$ буюу сул байдаг нь 2024 оны судалгаагаар карбонат илэрээгүй А үе давхаргад 0.1 ± 0.04 сул давсархаг шинжтэй байна.

11.2. Ургамлан нөмрөгийн мониторинг

Ургамалжилтын мониторингийн хээрийн судалгааг 2023 оны 06 дугаар сарын 23-нд хийж гүйцэтгэсэн. Нарантолгойн уурхайн үйл ажиллагааны явцад ургамлан бүрхэвчийн өөрчлөлт, доройтол ажиглагдаж байгаа эсэх, мөн уурхайн үйл ажиллагаанаас ургамлан нөмрөгт сөргөөр нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг тодорхойлоход зорилготой. Мониторингийн ажлын хүрээнд хяналт шинжилгээний тогтоосон 6 цэг тус бүрт ургамлын бичиглэл хийн, зүйлийн бүрдлийг тодорхойлон, өөрчлөлт доройтлыг тогтоож, биомассын хэмжилт хийсэн. Геоботаникийн бичиглэл хийхийн тулд тухайн газарт $10 \times 10 \text{ м}^2$, $1 \times 1 \text{ м}^2$ раменскийн тор татаж тус талбайд зүйл тус бүрээр нь бичиглэл хийж, хээрийн судалгааны мэдээ материал цуглуулан боловсруулалт хийсэн.

Ургамлын бичиглэл №1

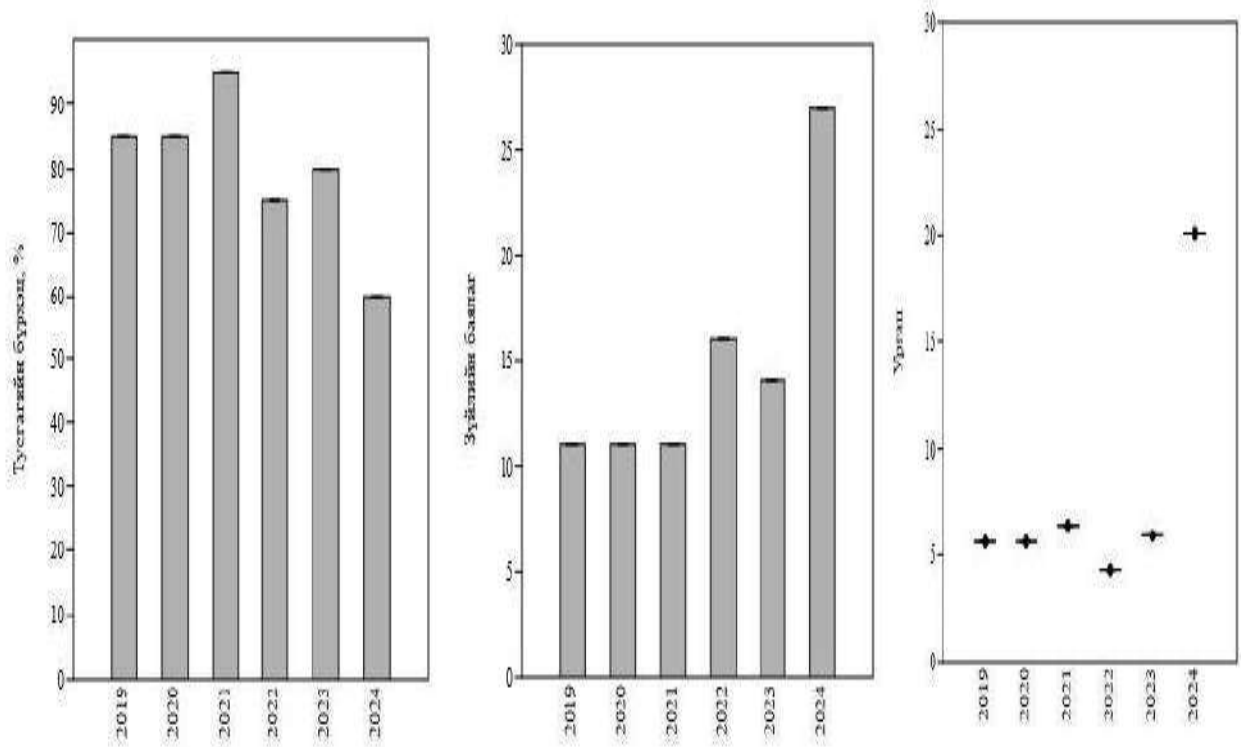
Бүлгэмдэлд 1 м^2 дунджаар 27 зүйл ургамалтай. Зүйлийн баялаг судалгааны өмнөх жилүүдэд тогтвортой бол 2024 онд тус талбайн ургацын баялаг өмнөх оныхоос дахин нэмэгдсэн байна ($y=0.1071x+12.286$; $R^2=0.0184$), тэмдэглэгдсэн зүйлүүдийн тохиолдоцоор жилүүдийн хооронд статистик ялгаатай ($p=1.0969E-06$).

Судалгааны жилүүдэд бүлгэмдлийн тусгагийн бүрхэцийн ерөнхий хандлага тогтвортой ($y=-1.9143x+79.629$; $R^2=0.0367$) ч жилүүдийн хооронд статистик ялгаатай (***) байна. Бүлгэмдэл 5-6 сард 28.8%, зуны саруудад 95% тусгагийн бүрхэцтэй. Бүлгэмдлийн ургац жил бүр буурч байна ($y=-3.6843x+2554$; $R^2=0.748$).

Жилийн нийлбэр тунадасны хэмжээ үетэн ургамлын ургацад нөлөө багатай ($r=0.4$), алаг өвс болон улалжийн ургацад жилийн нийлбэр хур тунадасны хэмжээ бараг нөлөөгүй ($r=0.1$) байв. Эерэг температуртай үеийнхур тунадасны нийлбэр буюу дулаан саруудын хур тунадасны хэмжээ үетний ургацад хамгийн нөлөөтэй ($r=0.5$), алаг өвсөнд сул ($r=0.2$), зуны сарын хур тунадасны нийлбэрээсүетэн болон цөөн настын ургац сул хамааралтай ($r=0.1$) бол буурцагтан зуны саруудын хур тунадас бага үед бүлгэмдэл дэх бүтээмж өндөр байх хандлагатай ($r=-0.2$) нь ажиглагдав.

Агаарын дундаж температур нэмэгдэхэд үетэн, алаг өвсний ургац буурч ($r=-0.4$), буурцагтан, улалж, цөөн настын ургац бага зэрэг нэмэгдэх хандлагатай ($r=0.1$), бусад үзүүлэлтээс сул хамааралтай гарсан. Судалгааны жилүүдийн дунджаар 10.8 ц/га .

Зураг 60. Баяжуулах үйлдвэр орчмын ургамлын бичиглэл

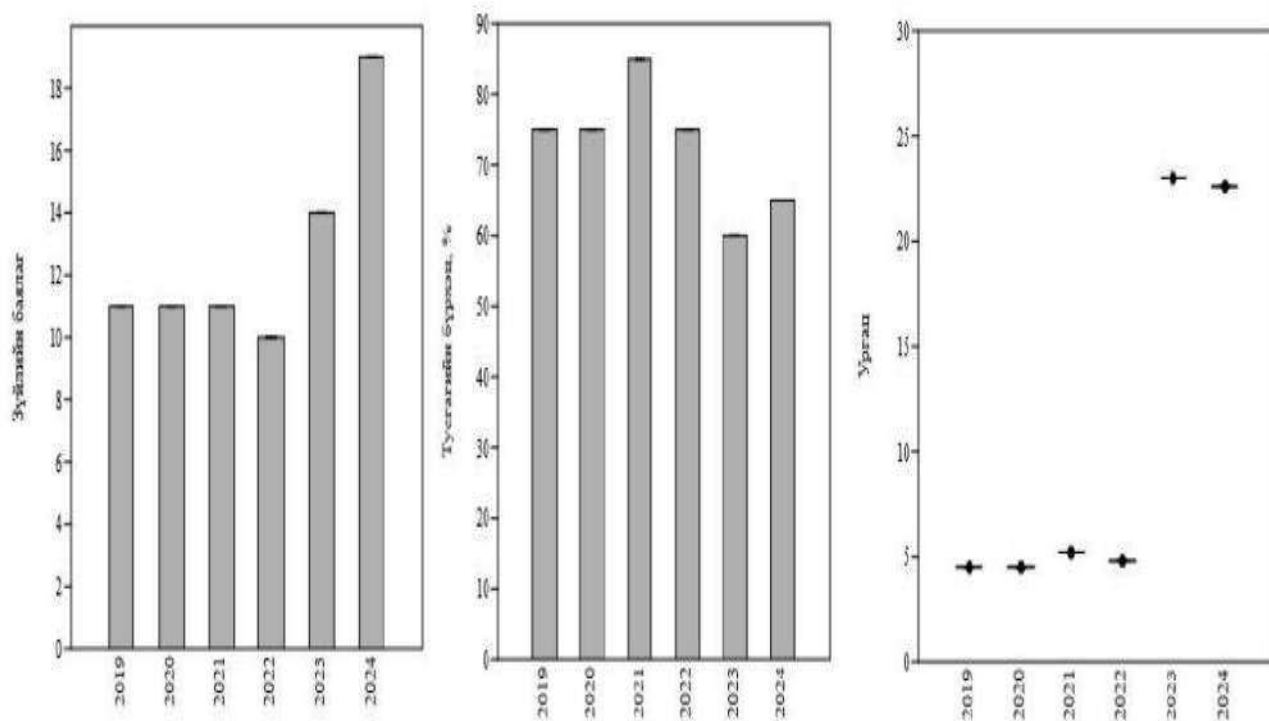

Ургамлын бичиглэл №2

Удвал навчит тавилгана (*Spiraea aquilegifolia*), Булцуут туйпланцар (*Phlomis tuberosa*), Саман ерхөг (*Agropyron cristatum*), Коржинскийн өлөн (*Carex korshinskyi*) үетнээс: Нангиад түнгэ (*Leymus chinensis*), Крыловын хялгана (*Stipa krylovii*), Биелэг өвс (*Poa botryoides*), Арзгар голгэсэр (*Aster hispidus*) зэрэг зүйлүүд зонхилон тархдаг. Бүлгэмдлийн ургамал ургалтын үеийн дундаж өндөр 40 см ба энэхүү бүлгэмдэл өвслөг ургамлын 1 ташинга үүсгэдэг. Ургамлын өндрийн үеллээр (босоо бүтэц) авч үзвэл 2 үеллийг үүсгэнэ. Үүнд 1-р үеллийг 10-40 см өндөр бүхий *Leymus chinensis*, *Artemisia Glycyrrhiza uralensis*, *Stipa krylovii* зэрэг ургамлуудын ургал болон үржлийн найлзуурууд, 2-р үеллийг 0-10 см өндөр бүхий *Potentilla bifurca*, *Cleistogenes squarrosa* зэрэг ургамлуудын ургал болон үржлийн найлзуурууд тус тус тархана. Хүний нөлөө, ургамалжил сул доройтолтой.

Бүлгэмдэлд 1м² дунджаар 19 зүйл ургамалтай. Зүйлийн баялаг судалгааны жилүүдэд тогтвортой ($y=0.4286x+9,1429$; $R^2=0.4737$), тэмдэглэгдсэн зүйлүүдийн тохиолдоцоор жилүүдийн хооронд статистик ялгаатай ($p=6.8787E-07$). Судалгааны жилүүдэд бүлгэмдлийн тусгагийн бүрхэцийн ерөнхий хандлага тогтвортой ($y=-0.0036x+59.057$; $R^2=1E-07$) ч жилүүдийн хооронд статистик ялгаатай (***)¹³). Бүлгэмдэл 5-6 сард 23.3%, зуны саруудад 85% тусгагийн бүрхэцтэй. Бүлгэмдлийн ургац жил бүр буурч байна ($y=-0.795x+9.2543$; $R^2=0.7843$).

Жилийн нийлбэр тунадасны хэмжээ үетэн ургамлын ургацад нөлөө багатай ($r=0.4$), алаг өвс болон улалжийн ургацад жилийн нийлбэр хур тунадасны хэмжээ бараг нөлөөгүй ($r=0.1$) байв. Эерэг температуртай үеийн хур тунадасны нийлбэр буюу дулаан саруудын хур тунадасны хэмжээ үетний ургацад хамгийн нөлөөтэй ($r=0.5$). Судалгааны жилүүдийн дунджаар 6.07 ц/га.

Зураг 61. Уурхайн кемп орчмын ургамлын бичиглэл

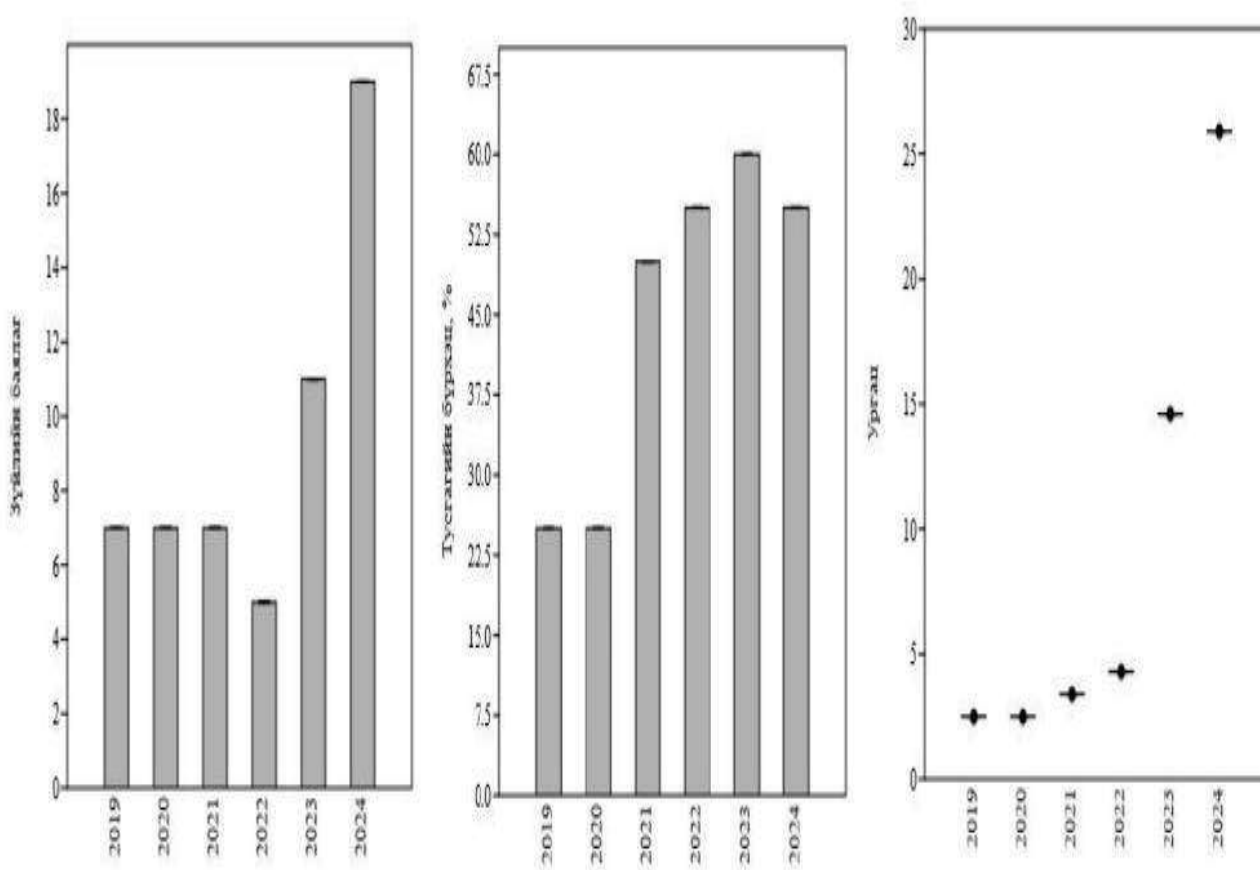

Ургамлын бичиглэл №3

Бүлгэмдлийн бүтэц: Уулын ойт хээрийн тойрогт хялгана-алаг өвст бүлгэмдэлд алаг өвснөөс: Турчаниновын яргуй (*Pulsatilla turczaninovii*), Өлчир шарилж (*Artemisia frigida*), Лаксманн хунчир (*Astragalus laxmannii*), Ширэг өлөн (*Carex duriuscula*), Ишгүйгичгэнэ (*Potentilla acaulis*), Буурал гандбадраа (*Veronica incana*), Дэрвээн хазааргана (*Cleistogenes squarrosa*), Хулганын гиш (*Vicia cracca*), Ишгэн шарилж (*Artemisia dracunculus*), Одой харгана (*Caragana pumilea*), Сибирь зүр-өвс (*Filifolium sibiricum*), Бар цоохор цахилдаг (*Iris tigridia*), Хэвтээ дэгд (*Gentiana decumbens*), Ацан ажигана (*Stellaria dichotoma*), Одой сараана (*Lilium pumilum*), Шоргор лууль (*Chenopodium acuminatum*), сөөгнөөс: Нарийн навчит харгана (*Caragana stenophylla*) үетнээс: Крыловын хялгана (*Stipa krylovii*), Биелэг өвс (*Poa botryoides*) зэрэг зүйлүүд зонхилон тархдаг. Бүлгэмдлийн ургамал ургалтын үеийн дундаж өндөр 25 см ба энэхүү бүлгэмдэлсөөг болон өвслөг ургамлын 2 ташинга үүсгэдэг.

Ургамлын өндрийн үеллээр (босоо бүтэц) авч үзвэл 3 үеллийг үүсгэнэ. Үүнд 1-р үеллийг сөөш ургамал *Caragana stenophylla*, 10-40 см өндөр бүхий *Stellaria dichotoma*, *Gentiana decumbens*, *Stipa krylovii*, *Poa botryoides*, 3-р үеллийг 0-10 см өндөр ургамал бүхий *Pulsatilla turczaninovii*, *Iris dichotoma*, *Lilium pumilum*, *Chenopodium acuminatum* зэрэг ургамлуудын ургал

болон үржлийн найлзуурууд тус тус тархана. Ургамалжил сул доройтолтой, үетний ургалт сайтай соргог. Бүлгэмдэлд 1м² дунджаар 19 зүйл ургамалтай. Зүйлийн баялаг судалгааны жилүүдэд тогтвортой ($y=6.714$; $R^2=2E-13$), тэмдэглэгдсэн зүйлүүдийн тохиолдоцоор жилүүдийн хооронд статистик ялгаагүй ($p=0.08$). Судалгааны жилүүдэд бүлгэмдлийн тусгагийн бүрхэцийн ерөнхий хандлага буурсан ($y=-6.2143x+68$; $R^2=0.4027$) үзүүлэлттэй ч энэ нь ургамал ургалтын ялгаатай хугацаанд ургамалжлын судалгааг хийснээс үүдэлтэй, бүлгэмдлийн үзүүлэлт буурч байна гэсэн үг биш юм.

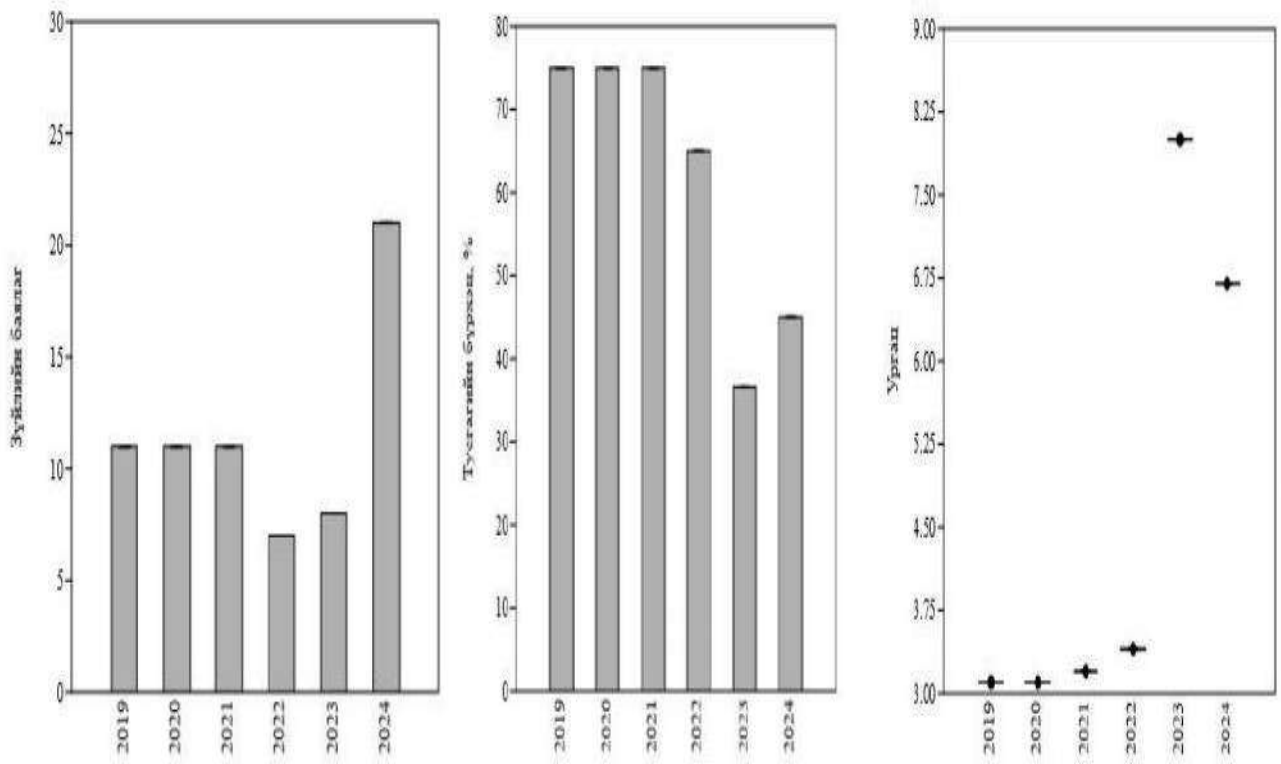

Жилүүдийн хооронд статистик ялгаатай (**¹⁴). Бүлгэмдэл 5-6 сард 17%, зуны саруудад 52.5% тусгагийн бүрхэцтэй. Судалгааны өмнөх жилүүдэд бүлгэмдлийн ургац тогтвортой ($y=-0.4546x+10.251$; $R^2=0.0083$). Судалгааны жилүүдийн дунджаар 12.04 ц/га.

Ургамлын бичиглэл №4

Бүлгэмдэлд 1м² дунджаар 21 зүйл ургамалтай. Зүйлийн баялаг судалгааны жилүүдэд буурсан үзүүлэлттэй ($y=-2.3571x+24.143$; $R^2=0.8043$), тэмдэглэгдсэн зүйлүүдийн тохиолдоцоор жилүүдийн хооронд статистик ялгаатай (***)¹⁵). Судалгааны энэхүү талбай уурхайн хашааны гадна, мал бэлчээрлэлттэй хэсэгт байрласан. Өмнө жилийн босоо болон хэвтээ хагд бусад талбайнуудаас хамгийн багатай учраас халцгай гадаргын хэмжээ тэр хэмжээгээр нэмэгдсэнээр (Болормаа, 2004) хөрсөн дээр халалт явагдаж температур нэмэгдэх, мөн бэлчээрлэлтэд тэсвэртэй доройтлын таниур ургамал (Түвшинтогтох, 2014) тул бүлгэмдэл дэх оролцоо өндөртэй болж байна.

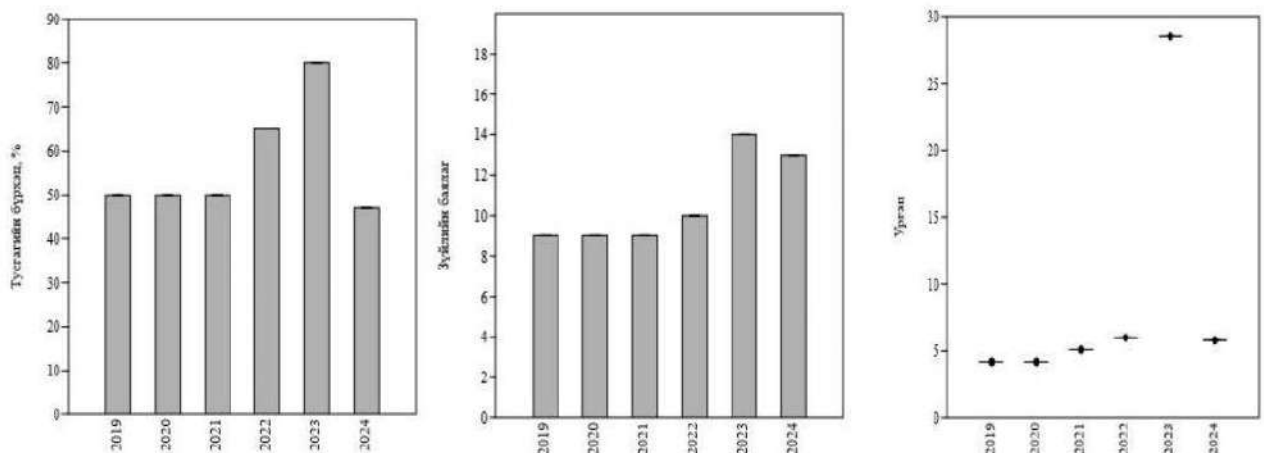
Зураг 62. Лицензийн талбайн гадны орчмын ургамлын бичиглэл

Судалгааны жилүүдэд бүлгэмдлийн тусгагийн бүрхэцийн ерөнхий хандлага тогтвортой ($y=3.9143x+34.8$; $R^2=0.1289$) үзүүлэлттэй ч тухайн жилийн нийлбэр хур тунадас, түүний хувиарлалтаас үүдэлтэй статистик ялгаатай (**¹⁶). Бүлгэмдэл 5-6 сард 30.8%, зуны саруудын дундаж бүрхэц 75%. Судалгааны жилүүдэд бүлгэмдлийн ургац тогтвортой ($y=0.105x+3.0114$; $R^2=0.0392$). 2022 онд ургацын хэмжээ өмнөх жилүүдийн дунджаас илүү байсан нь мал бэлчээрлэлттэй холбоотойгоор хөл газрын ургамлуудыгн оролцоо бүлгэмдэлд өсөж бүтээмж нэмэгдсэнтэй холбоотой. Мал бэлчээрлэлтийн нөлөө ургамлын аж ахуйн бүлгүүдэд ялгаатай байдаг. Бэлчээрлэлт үетний ургацад өндөр хамааралтай ($r=0.9$), улалж болон цөөн настын ургацад хамааралгүй ($r=0.02$), алаг өвсний тэр дундаа шарилжын төрлийхөнд сөрөг буюу бэлчээрлэлт нэмэгдэхэд ургац нэмэгддэг байна. Судалгааны жилүүдийн дунджаар 3.43 ц/га.

Ургамлын бичиглэл №5

Бүлгэмдлийн бүтэц: Уулын ойт хээрийн тойрогт алаг өвснөөс: Эмийн багваахай (*Taraxacum officinale*), Марцны гэц (*Halerpestes salsuginosa*), (*Neopallasia pectinata*), Ширэг өлөн (*Carex duriuscula*), Шүүрэн шарилж (*Artemisia scoparia*), Ишгэн шарилж (*Artemisia dracunculus*), Ахар навчит хунчир (*Astragalus brevifolius*), Арзгар голгэсэр (*Aster hispidus*), Өлчир шарилж (*Artemisia frigida*), Урт навчит гичгэнэ (*Potentilla longifolia*), Ишгүй гичгэнэ (*Potentilla acaulis*) үетнээс: Саман ерхөг (*Agropyron cristatum*), Нангиад түнгэ (*Leymus chinensis*) зэрэг зүйлүүд зонхилон тархдаг. Бүлгэмдлийн ургамал ургалтын үеийн дундаж өндөр 13 см ба энэхүү бүлгэмдэл өвслөг ургамлын 1 ташинга үүсгэдэг. Ургамлын өндрийн үеллээр (босоо бүтэц) авч үзвэл 2 үеллийг үүсгэнэ. Үүнд 1-р үеллийн 10-40 см өндөр бүхий *Agropyron cristatum*, *Artemisia scoparia*, *Artemisia dracunculus*, *Aster hispidus*, *Potentilla longifolia*, 2-р үеллийг 0-10 см өндөр бүхий *Taraxacum officinalis*, *Halerpestes salsuginosa*, *Artemisia pectinate*, *Carex duriuscula*, *Astragalus brevifolius*, *Artemisia frigida* зэрэг ургамлуудын ургал болон үржлийн найлзуурууд тус тус тархана. Бүлгэмдэлд 1м² дунджаар 13 зүйл ургамалтай. Зүйлийн баялаг судалгааны жилүүдэд тогтвортой ($y= -0.2143x+10.714$; $R^2=0.0865$), тэмдэглэгдсэн зүйлүүдийн тохиолдоцоор жилүүдийн хооронд статистик ялгаатай (3.077E-06). Судалгааны жилүүдэд бүлгэмдлийн тусгагийн бүрхэцийн ерөнхий хандлага тогтвортой ($y= -3.4607x+57.443$; $R^2=0.3158$) үзүүлэлттэй.

Зураг 63. Герман амны доод хэсгийн ургамлын бичиглэл

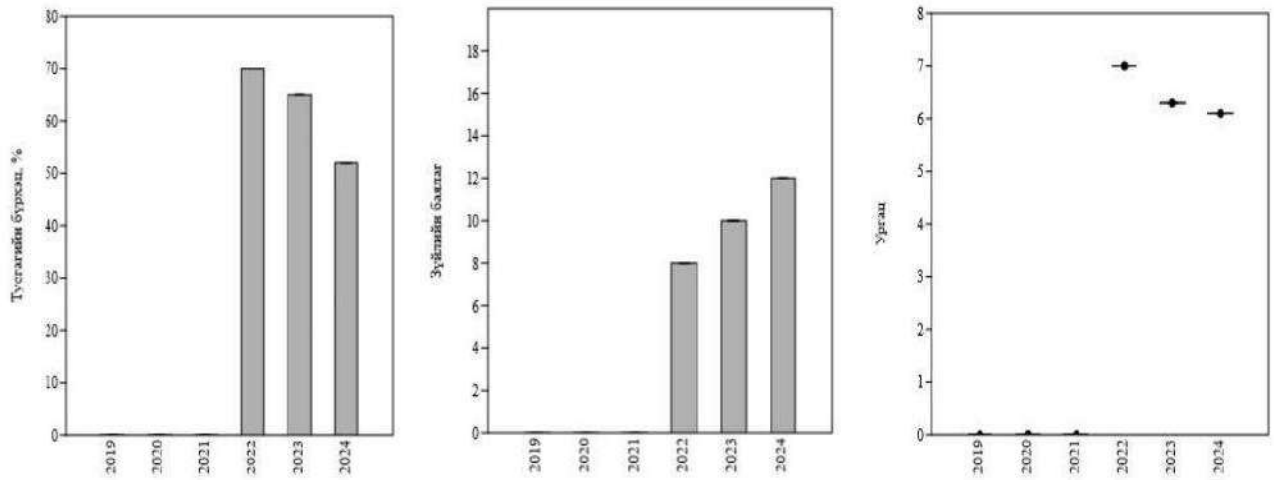

Бүлгэмдэл 5-6 сард 15.2%, зуны саруудын дундаж бүрхэц 50%. Судалгааны жилүүдийн дунджаар 4.8 ц/га.

Ургамлын бичиглэл №6

Бүлгэмдлийн бүтэц: Уулын ойт хээрийн тойрогт алаг өвснөөс: Булцуут туйпланцар (*Phlomis tuberosa*), Навтгар тавансалаа (*Plantago depressa*), Цуулбар шарилж (*Artemisia laciniata*), Эмийн сөд (*Sanguisorba officinalis*), Урт навчит гичгэнэ (*Potentilla longifolia*), Сөөгөн боролзгоно (*Dasiphora fruticosa*), Британи зоосонцэцэг (*Inula britannica*), Шарилж (*Artemisia sp.*), Нарийн цэцэгт хонхлой (*Adenophora stenanthina*) улалж: Коржинскийн өлөн (*Carex korshinskyi*), Зогдор өлөн (*Carex pediformis*), үетэн: Биелэг өвс (*Poa botryoides*), зэрэг зүйлүүд зонхилон тархдаг. Бүлгэмдлийн ургамал ургалтын үеийн дундаж өндөр 13 см ба энэхүү бүлгэмдэл өвслөг ургамлын 1 ташинга үүсгэдэг. Ургамлын өндрийн үеллээр (босоо бүтэц) авч үзвэл 2 үеллийг үүсгэнэ. Үүнд 1-р үеллийн 10-40 см өндөр бүхий *Agropyron cristatum*, *Artemisia scoparia*, *Artemisia dracuncululus*, *Aster hispidus*, *Potentilla longifolia*, 2-р үеллийг 0-10 см өндөр бүхий *Taraxacum officinalis*, *Halerpestes salsuginosa*, *Artemisia pectinate*, *Carex duriuscula*, *Astragalus brevifolius*, *Artemisia frigida* зэрэг ургамлуудын ургал болон үржлийн найлзуурууд тус тус тархана.

Бүлгэмдэлд 1м² дунджаар 12 зүйл ургамалтай. Зүйлийн баялаг судалгааны жилүүдэд тогтвортой ($y = -0.2143x + 10.714$; $R^2 = 0.0865$), тэмдэглэгдсэн зүйлүүдийн тохиолдоцоор жилүүдийн хооронд статистик ялгаатай ($3.077E-06$). Судалгааны жилүүдэд бүлгэмдлийн тусгагийн бүрхэцийн ерөнхий хандлага тогтвортой ($y = -3.4607x + 57.443$; $R^2 = 0.3158$) үзүүлэлттэй. Бүлгэмдэл 5-6 сард 15.2%, зуны саруудын дундаж бүрхэц 50%. Бүлгэмдлийн ургац жил бүр буурах хандлагатай ($y = -0.6254x + 7.3543$; $R^2 = 0.7399$). Судалгааны жилүүдийн дунджаар 4.8 ц/га.

Зураг 64. Герман амны ургамлын бичиглэл

11.3. Агаарын чанарын мониторинг

“Тэн Хун” ХХК-ийн MV-000713 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий “Нарантолгой” нэртэй алтны үндсэн ордын олборлолтын явцад тээврийн хэрэгслийн хөдөлгүүрийн дутуу шаталтаас үүсэх хийн хаягдал, олборлолт, төслийн талбайн орчны элэгдэж эвдэрсэн талбайгаас механик нөлөөгөөр үүсэх тоосжилт зэрэг нь орчны агаарын чанарыг илэрхийлнэ. Иймд төслийн талбайн талбайн орчны агаарын чанарын өнөөгийн байдлыг тодорхойлох зорилгоор агаар дахь бохирдуулагч бодисуудыг агууламжын хэмжилт судалгааны мэдээллийг үндэслэн тооцсон. Агаарын чанарыг 2024 оны 06 дугаар сарын 13-ны өдөр Portable multi-gas detector Model:BN-4A багажаар хэмжилтийг хийв.

Хэмжилтийн төрөл нь:

1. O₂-Хүчилтөрөгч
2. H₂S-Устөрөгчийн сульфид
3. CO-Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл
4. PM1.0-Тоосонцор
5. PM2.5-Тоосонцор
6. PM10-Тоосонцор
7. TSP-Нийт тоос
8. Temperature-Агаарын температур
9. Humidity-Чийгшил
10. AQI-Агаарын чанар

Хүснэгт 20. Төслийн талбай орчмын агаарын чанар

№	Сорьц авсан цэг	O ₂ %	H ₂ S ppm	CO ppm	PM1.0 ug/m ³	PM2.5 ug/m ³	PM10 ug/m ³	TSP ug/m ³	Temp °O	Hum %	AQI
1	Хүдэр тээвэрлэдэг төв замын урд	20.9	0	0	4	8	9	0.007	26.8	42	Маш сайн
2	Баяжуулах үйлдвэрийн зүүн урд	20.9	0	0	8	14	18	0.007	25.1	53	Маш сайн
3	Хаягдлын далангийн доод хэсэг	20.9	0	0	4	7	9	0.002	25.9	47	Маш сайн
4	Уурхайн хашааны гадны эрүүл газар	20.9	0	0	4	8	10	0.006	27.7	45	Маш сайн
5	Герман амны доод хэсэг	20.9	0	0	8	14	18	0.005	25.6	16	Маш сайн
6	Герман ам	20.9	0	0	7	13	16	0.597	33.8	16	Маш сайн

“Тэн Хун” ХХК-ийн Нарантолгойн орд талбай орчим O₂-Хүчилтөрөгчийн хэмжээ хэвийн ЕХ-Шатамхай хий, H₂S-Хүхэрт устөрөгч болон CO-Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл илэрсэнгүй.

11.4. Усан орчны мониторинг

Нарантолгойн уурхайн талбай ус зүйн сүлжээний хувьд Хараа голын ай сав газарт хамаардаг уурхайн усны хэрэгцээг гүний худгаас хангадаг.

Усны мониторингийн гол зорилго нь Нарантолгойн уурхайн ажилчдын ундны усны чанар болон тухайн орон нутгийн гүний усны шинж чанарын ерөнхий үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж ундны усны стандартыг хангаж байгаа эсэхийг тодорхойлоход оршино. Усны мониторингийн ажлыг “Нарантолгой” уурхайн гал тогооны буюу Монгол, Хятад ажилчдын ундны уснаас мониторингийн дээжлэлт авч Шинжлэх ухааны академи Газарзүй-Геозкологийн хүрээлэн усны шинжилгээний лабораторид өгч шинжлүүлсэн болно.

Усны мониторингийн хүрээнд уурхайн үйлвэрлэлийн болон ажилчдын унд ахуйн хэрэгцээний усыг гүний худгаас ашиглаж байгаа бөгөөд тухайн худагт баталгаажсан тоолуур байршуулж хэрэглээгээ бүртгэлжүүлэн үйл ажиллага явуулж байна. Жил бүр усны хэрэгцээнээс хамаарч холбогдох байгууллагаар /орон нутгийн захиргаа, аймгийн байгаль орчны газар/ ус ашиглах дүгнэлт мөн ус ашиглах гэрээ байгуулж хамтран ажилласан.

“Усан сан бүхийн газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам”, БОАЖСайд, БХБСайдын хамтарсан 2015 оны 06 дугаар сарын 05-ны А-230/127 тоот тушаалын хавсралт болон гүний худаг орчимд Усны хуульд заасны дагуу энгийн хамгаалалтын бүс болон онцгой хамгаалалтын бүс 50 м-ээр тогтоож, байнгын харуул хамгаалалттай байлгах тушаалын дагуу харуул хамгаалалттай байгаа.

Сорьц авсан газрын нэр: Төв аймаг Жаргалант сум, Тэн Хун ХХК

Уст цэгийн төрөл: Гал тогоо

Хүснэгт 21. Гал тогооны усны шинжилгээний дүн

Нэршил	Анион	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	1 дм ³ -д байгаа			Катион	1 дм ³ -д байгаа		
			Мг	Мг-экв	Мг-экв %		Мг	Мг-экв	Мг-экв %
Хлорид	Cl ⁻	<350.0	7.1	0.20	29.4	Na ⁺ K ⁺	8.7	0.38	55.9
Сульфат	SO ₄ ²⁻	<500	4.0	0.08	12.3	Ca ⁺⁺	3.4	0.17	25.0
Нитрит	NO ₂ ⁻	<1.000	0.0	0.0	0.0	Mg ⁺⁺	1.6	0.13	19.1
Нитрат	NO ₃ ⁻	<50.0	6.0	0.10	14.2	NH ₄ ⁺	0.0	0.0	0.0
Карбонат	CO ₃ ²⁻	-	0.0	0.0	0.0	Fe ⁺⁺	0.0	0.0	0.0
Гидрокарбонат	HCO ₃ ⁻	-	18.3	0.30	44.1	Fe ⁺⁺⁺	0.0	0.0	0.0
Дүн		-	35.4	0.68	100.0	Дүн	13.7	0.68	100.0

Шинжилсэн үзүүлэлт	Нэгж	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	Гал тогоо
Ерөнхий хатуулаг	Мг-экв/дм ³	7.0	0.30
Урвалын орчин	pH	6.5-8.5	6.80
ЦДЧ (ЕС)	dS/m	-	6 0
Үнэр	Оноо	<2.0	Үгүй
Өнгө	Градус	<20.0	Үгүй
Амт	Оноо	<2.0	***
Тунгалаг	см	-	30 см
Тунадас	-	-	Үгүй

Химийн бүрэлдэхүүнээрээ гидрокарбонатын ангийн, натрийн бүлгийн, 1-р төрлийн, чанарын хувьд нэн цэнгэг, маш зөөлөн ус байна. Шинжилсэн химийн үндсэн үзүүлэлтүүд нь “Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 0900:2018” стандартын шаардлага хангаж байна.

№	Дээжийн дугаар	Хүнд металлын агууламж									
		Элемент мг/л									
		Ag	Al	As	B	Ba	Bi	Ca	Cd	Co	Cr
1	Гал тогоо	<0.004	<0.01	<0.01	<0.1	<0.01	<0.2	2.7	<0.01	<0.01	<0.01
2	3-р амны шавхалтын ус	<0.004	0.02	<0.01	0.1	0.01	<0.2	82.5	<0.01	0.02	<0.01
3	Замын хажуугийн тогтоол	<0.004	1.36	0.03	0.1	0.11	<0.2	67.2	<0.01	<0.01	<0.01
Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010		0.1	0.5	0.01	1	2	-	-	-	-	0.07
		Элемент мг/л									
		Cu	Fe	Hg	K	La	Li	Mg	Mn	Mo	Na
1	Гал тогоо	<0.01	0.01	<0.02	<0.5	<0.05	<0.1	1.5	<0.01	<0.01	4.1
2	3-р амны шавхалтын ус	<0.01	<0.01	<0.02	4.4	0.05	<0.1	52.1	<0.01	0.02	47.4
3	Замын хажуугийн тогтоол	0.02	1.19	<0.02	43.1	<0.05	<0.1	19.8	0.02	0.01	26.4
Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010		1.0	0.3	0.002	-	-	-	-	0.1	0.04	-

№	Дээжийн дугаар	Хүнд металлын агууламж									
		Элемент мг/л									
		Ni	P	Pb	S	Sb	Sc	Si	Sn	Sr	Ta
1	Гал тогоо	<0.01	<0.5	<0.02	2.6	<0.04	<0.02	0.2	<0.1	0.04	<0.1
2	3-р амны шавхалтын ус	<0.01	<0.5	0.04	72.5	<0.04	<0.02	6.2	<0.1	2.28	<0.1
3	Замын хажуугийн тогтоол	<0.01	1.3	0.03	31	<0.04	<0.02	7.7	<0.1	0.69	<0.1
Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010		0.1	0.1	-	0.05	-	0.006	-	-	-	-
		Элемент мг/л									
		Ti	Tl	V	W	Y	Zn	Zr			
1	Гал тогоо	<0.01	<0.1	<0.01	<0.5	<0.01	<0.01	<0.1			
2	3-р амны шавхалтын ус	<0.01	<0.1	<0.01	<0.5	<0.01	<0.01	<0.1			
3	Замын хажуугийн тогтоол	0.04	<0.1	<0.01	<0.5	<0.01	0.02	<0.1			
Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010		-	0.0005	0.06	-	-	5.0	-			

Усны бохирдлын үзүүлэлтүүдийг тодорхойлохоор Нарантолгойн ордын гал тогоо, 3-р амны шавхалтын ус, замын хажуугийн тогтоол усны дээжийн хүнд металлын агууламжийг “Алс ХХК”-ийн итгэмжлэгдсэн лабораторит тодорхойлуулсан ба MNS6148:2010 стандарттай харьцуулахад Замын хажуугийн тогтоол ус дахь Хөнгөнцагаан (Al), Хүнцэл (As), Төмөр (Fe)-ийн агууламж стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан үзүүлэлттэй, металлын бохирдолтой байна.

12. ХАВСРАЛТ МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТУУД

Хөрс болон усны шинжилгээний дүнгийн хариунууд

1-р улирлын усны шинжилгээний хариу

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗАР
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УСНЫ ГАЗАР

ХЯНАЛТЫН ТӨВ ЛАБОРАТОРИ
/Central inspection laboratory/

Утас: 332128 хэт, 5 нөнгөл, дүүрэг: 2-н орчим,
Чонон-Уул сум, Төв аймгийн Төв сум, 72180375

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН
СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС
/ Test result of accredited laboratory /

TL 092
MNS ISO 17025

Захиалагчийн нэр / Customer name /: "Тэн хун" ХХК

Шинжилгээний тодорхойлолт /Analysis type/	Дээжний дугаар /Test number/	Дээжний хаяг, байршил /Sample location/	Уст цэгийн төрөл /Type of water/	
Цэвэр усны хими	238	Нарантолгой алтны далд уурхай "Гал тогоо" (Шүүлтүүртэй)	Гүний худаг	-

Дээжний хэмжээ /Quantity of sample/	Дээж хүлээн авсан огноо /Receiving date/	Шинжилсэн огноо /Analyzing date/	Хэвлэсэн огноо /Printed date/	Техникийн шаардлага /Technical requirements/
1.5л/1.5л	2024.03.19	2024.03.19-04.01	2024.04.02	MNS 0900:2018

№	Үзүүлэлт /Parameters/	Шинжлэх аргын стандарт /Test method/	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ /Technical specification/	Үр дүн / Test result/
1	pH-Усны орчин /Hydrogen ions/	MNS ISO 10523-2001	6.5-8.5	5.36
2	Цахилгаан дамжуулах чанар, мСм/см /Electrical conductivity/	MNS ISO 7888:1999	<1.0	0.07
3	Карбонат, (CO ³⁻) мг/л /Carbonate ion, mg/L	MNS ISO 9963-1:2005	-	0.00
4	Гидрокарбонат, (HCO ³⁻) мг/л /Hydrocarbon ion, mg/L	MNS ISO 9963-1:2005	-	3.05
5	Ерөнхий хатуулаг, мг-экв/л /Total hardness, mg-eq/L	MNS ISO 6059:2005	<7.0	0.36
6	Кальци, (Ca ²⁺) мг/л /Calcium ion, mg/L	MNS 1097:1970	<100.0	4.81
7	Магни, (Mg ²⁺) мг/л /Magnesium ion, mg/	MNS 1097:1970	<30.0	1.46
8	Хлорид, (Cl ⁻) мг/л /Chloride ion, mg/L	MNS ISO 9297:2005	<350.0	2.84
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л /TDS, mg/L	MNS 4423:1997	<1000.0	31.00
10	Сульфат, (SO ⁴⁻²) мг/л /Sulfate ion, mg/L	MNS 6271:2011	<500.0	10.98
11	Нитрат, (NO ³⁻) мг/л /Nitrate ion, mg/L	MNS ISO 7890-3:2001	<50.0	3.42
12	Нитрит, (NO ²⁻) мг/л /Nitrite ion, mg/L	MNS 4431-2005	<1.0	0.00
13	Аммони, (NH ⁴⁺) мг/л /Ammonia ion, mg/L	MNS 1097:1970	<1.5	0.01
14	Төмөр, (Fe ³⁺) мг/л /Ferrum ion, mg/L	MNS 4430:2005	<0.3	0.00
15	Натри +Кали, (Na ⁺ , K ⁺) /Sodium+Potassium ion, mg/L	MNS 1097:1970	<200	1.24

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн /Test performed by/:

Химич /Chemist/

Ө.Энхбаясгалан /Enkhbayasgalan, Ц/

Хянасан /Approved/:

Лабораторийн эрхлэгч /Head of laboratory/

Б.Хулагчин /Khulagchin, B MSc/

Хуудас/ page: 1/1

Сорилтын дүнгийн хуудас нь тухайн оорьцонд хаммаарна. /The test result report is applicable to the sample/
Сорилтын лабораторийн зөвшөөрөлгүйгээр хуулбарлахыг хориглоно. /It is prohibited to reproduce the results without laboratory authorization/

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УСНЫ ГАЗАР

ХЯНАЛТЫН ТӨВ ЛАБОРАТОРИ
/Central inspection laboratory/

Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг, 2-н хороо,
Чингэлзнийн гудамж, Утас 70160075

**ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН
СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС**
/Test result of accredited laboratory/

TL 092
MNS ISO 17025

Захиалагчийн нэр /Customer name/: "Тэн Хун" ХХК

Дээжн дугаар /Test number/	Дээжний хаяг, байршил /Sample location/			Уст цэгийн төрөл /Type of water/	
№ 238	Наран толгой алтны далд уурхайн гал тогоо шүүлтүүртэй			Гүний худар	-
Дээжний тоо, хэмжээ /Quantity of the sample/	Дээж хүлээн авсан огноо /Date receipt/	Шинжилсэн огноо /Analyzing date/	Хэвлэсэн огноо /Printed date/	Техникийн шаардлага /Technical requirements/ MNS 0900 2018	
1.5 л / 1.5 л /	2024.03.19	2024.03.19-04.03	2024.04.04	Шинжгээний аргын стандарт /Test method/ MNS ISO 11885:2011 /ICPI/	

№	Үзүүлэлт /Parameters/	ЗДХ /Technical specification/ мг/л	Үр дүн /Test result/	№	Үзүүлэлт /Parameters/	ЗДХ /Technical specification/ мг/л	Үр дүн /Test result/
1	Манган, (Mn) мг/л /Manganese, Mn, mg/L /	<0.1	<0.0082	11	Хөнгөнцагаан, (Al), мг/л /Aluminum, Al, mg/L /	<0.5	<0.0116
2	Никель, (Ni) мг/л /Nickel, Ni, mg/L /	<0.02	<0.0079	12	Лити, (Li) мг/л /Lithium, Li, mg/L /	-	<0.0178
3	Зэс, (Cu) мг/л /Copper, Cu mg/L /	<2.0	<0.0052	13	Бари, (Ba) мг/л /Barium, Ba, mg/L /	<0.7	0.0064
4	Кадми, (Cd) мг/л /Cadmium, Cd mg/L /	<0.003	<0.0077	14	Мөнгө, (Ag) мг/л /Silver, S, mg/L /	<0.1	<0.0124
5	Кобальт, (Co) мг/л /Cobalt, Co, mg/L /	-	<0.0088	15	Бор, (B) мг/л /Bor, B, mg/L /	<2.4	0.1581
6	Хар тугалга, Pb мг/л /Lead, Pb mg/L /	<0.01	<0.0186	16	Галли, (Ga) мг/л /Gallium, Ga, mg/L /	-	<0.0133
7	Цайр, (Zn) мг/л /Zinc, Zn, mg/L /	<5.0	<0.0136	17	Стронци, (Sr) мг/л /Strontium, Sr, mg/L /	<2.0	0.0532
8	Нийт хром (Cr) мг/л /Chromium, Cr, mg/L /	<0.05	<0.0051	18	Инди, (In) мг/л /Indium, In, mg/L /	-	<0.005
9	Нийт төмөр (Fe) мг/л /Iron, Fe, mg/L /	<0.3	<0.0886	19	Талли, Ta мг/л /Tallium, Tl mg/L /	-	<0.0352
10	Бисмут, (Bi) мг/л /Bismuth, Bi, mg/L /	-	<0.0367	20	Ванади, V мг/л /Vanadium, V mg/L /	-	<0.0049

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн /Test performed by/:
Химич /Chemist/..... Н. Халиунаа / N.Haliunaa, N MSc/

Хянасан /Approved/:
Лабораторийн эрхлэгч /Head of laboratory/..... Б. Хулагчин / B.Khulagchin, B MSc/

Хуудас/1/

Сорилтын дүнгийн хуудас нь тухайн сорьцонд хамаарна. /The test result report is applicable to the sample/
Сорилтын лабораторийн эвчлэлгүйгээр хуулбарласнаар хэвлэхийг хориглоно. /It is prohibited to reproduce the results without laboratory authorization/

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УСНЫ ГАЗАР

ХЯНАЛТЫН ТӨВ ЛАБОРАТОРИ
/Central inspection laboratory/

Увсанбаатар хот, Бэлэнсүр дүүрэг, Эхэрэн,
Цэцэрлэгийн тусгай Утас: 70150075

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН
СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС
/ Test result of accredited laboratory /

TL 092
MNS ISO 17025

Захиалагчийн нэр / Customer name /: "Тэн хун" ХХК

Шинжилгээний тодорхойлолт /Analysis type/	Дээжний дугаар /Test number/	Дээжний хаяг, байршил /Sample location/	Уст цэгийн төрөл /Type of water/	
Цэвэр усны хими	239	Нарантолгой алтны далд уурхай "3-р ам"	Гадаргын ус	-

Дээжний хэмжээ /Quantity of sample/	Дээж хүлээн авсан огноо /Receiving date/	Шинжилсэн огноо /Analyzing date/	Хэвлэсэн огноо /Printed date/	Техникийн шаардлага /Technical requirements/
1.5л/1.5л	2024.03.19	2024.03.19-04.01	2024.04.02	MNS 4586:98

№	Үзүүлэлт /Parameters/	Шинжлэх аргын стандарт /Test method/	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ /Technical specification/	Үр дүн / Test result/
1	pH-Усны орчин /Hydrogen ions/	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.82
2	Цахилгаан дамжуулах чанар, мСм/см /Electrical conductivity/	MNS ISO 7888:1999	-	0.93
3	Карбонат, (CO ³⁻) мг/л /Carbonate ion, mg/L	MNS ISO 9963-1:2005	-	0.00
4	Гидрокарбонат, (HCO ³⁻) мг/л /Hydrocarbon ion, mg/L	MNS ISO 9963-1:2005	-	305.00
5	Ерөнхий хатуулаг, мг-экв/л /Total hardness, mg-eq/L	MNS ISO 6059:2005	-	8.24
6	Кальци, (Ca ²⁺) мг/л /Calcium ion, mg/L	MNS 1097:1970	-	82.56
7	Магни, (Mg ²⁺) мг/л /Magnesium ion, mg/	MNS 1097:1970	-	50.10
8	Хлорид, (Cl ⁻) мг/л /Chloride ion, mg/L	MNS ISO 9297:2005	<300.0	43.96
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л /TDS, mg/L	MNS 4423:1997	-	581.00
10	Сульфат, (SO ⁴⁻²) мг/л /Sulfate ion, mg/L	MNS 6271:2011	<100.0	117.70
11	Нитрат, (NO ³⁻) мгN/л /Nitrate ion, mgN/L	MNS ISO 7890-3:2001	<9.0	4.61
12	Нитрит, (NO ²⁻) мгN/л /Nitrite ion, mgN/L	MNS 4431-2005	<0.02	0.01
13	Аммони, (NH ⁴⁺) мгN/л /Ammonia ion, mgN/L	MNS 1097:1970	<0.5	0.17
14	Төмөр, (Fe ³⁺) мг/л /Ferrium ion, mg/L	MNS 4430:2005	-	0.14
15	Натри+Кали, (Na ⁺ , K ⁺) /Sodium+Potassium ion, mg/L	MNS 1097:1970	-	17.96

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн /Test performed by/:

Химич /Chemist/.....

Ө Энхбаясгалан /Enkhbayasgalan. U/

Хянасан /Approved/:

Лабораторийн эрхлэгч /Head of laboratory/.....

Б.Хулагчин /Khulagchin. B MSc/

Хуудас/ page: 1/1

Сорилтын дүнгийн хуудас нь тухайн сорьцонд хамаарна. /The test result report is applicable to the sample/

Сорилтын лабораторийн зөвшөөрөлгүйгээр хуулбарлахыг хориглоно. /It is prohibited to reproduce the results without laboratory authorization/

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УСНЫ ГАЗАР

ХЯНАЛТЫН ТӨВ ЛАБОРАТОРИ
/Central inspection laboratory/

Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг, 2 хороо,
Хангуйн замын сүдэнж Утас 70150075

**ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН
СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС**
/Test result of accredited laboratory/

TL 092
MNS ISO 17025

Захиалагчийн нэр /Customer name/: "Тэн Хун" ХХК

Дээжн дугаар <i>/Test number/</i>	Дээжний хаяг, байршил <i>/Sample location/</i>			Уст цэгийн төрөл <i>/Type of water/</i>	
№ 239	Наран толгой алтны далд уурхай 3-р ам			Гадаргын ус	-
Дээжний тоо, хэмжээ <i>/Quantity of the sample/</i>	Дээж хүлээн авсан огноо <i>/Date receipt/</i>	Шинжилсэн огноо <i>/Analyzing date/</i>	Хэвлэсэн огноо <i>/Printed date/</i>	Техникийн шаардлага <i>/ Technical requirements/</i> MNS 4586:98	
1.5 л / 1.5 /	2024.03.19	2024.03.19-04.03	2024.04.04	Шинжгээний аргын стандарт <i>/Test method/</i> MNS ISO 11885:2011 /ICPI/	

№	Үзүүлэлт <i>/Parameters/</i>	ЗДХ <i>/Technical specification/</i> мг/л	Үр дүн <i>/Test result/</i>	№	Үзүүлэлт <i>/Parameters/</i>	ЗДХ <i>/Technical specification/</i> мг/л	Үр дүн <i>/Test result/</i>
1	Манган, (Mn) мг/л <i>/Manganium, Mn, mg/L /</i>	<0.1	<0.0157	11	Хөнгөнцагаан, (Al), мг/л <i>/Aluminum, Al, mg/L /</i>	<0.5	<0.2127
2	Никель, (Ni) мг/л <i>/Nickel, Ni, mg/L /</i>	<0.02	<0.0904	12	Лити, (Li) мг/л <i>/Lithium, Li, mg/L /</i>	-	<0.0035
3	Зэс, (Cu) мг/л <i>/Copper, Cu mg/L /</i>	<2.0	<0.0278	13	Барий, (Ba) мг/л <i>/Barium, Ba, mg/L /</i>	<0.7	0.0194
4	Кадми, (Cd) мг/л <i>/Cadmium, Cd mg/L /</i>	<0.003	<0.0415	14	Мөнгө, (Ag) мг/л <i>/Silver, S, mg/L /</i>	<0.1	<0.0617
5	Кобальт, (Co) мг/л <i>/Cobalt, Co, mg/L /</i>	-	<0.0726	15	Бор, (B) мг/л <i>/Bor, B, mg/L /</i>	<2.4	<0.0981
6	Хар тугалга, Pb мг/л <i>/Lead, Pb mg/L /</i>	<0.01	<0.156	16	Галли, (Ga) мг/л <i>/Gallium, Ga, mg/L /</i>	-	<0.0799
7	Цайр, (Zn) мг/л <i>/Zinc, Zn, mg/L /</i>	<5.0	<0.0473	17	Стронци, (Sr) мг/л <i>/Strontium, Sr, mg/L /</i>	<2.0	<2.1072
8	Нийт хром (Cr) мг/л <i>/Chromium, Cr, mg/L /</i>	<0.05	<0.0444	18	Инди, (In) мг/л <i>/Indium, In, mg/L /</i>	-	<0.005
9	Нийт төмөр (Fe) мг/л <i>/Iron, Fe, mg/L /</i>	<0.3	<0.1296	19	Талли, Ta мг/л <i>/Tallium, Tl mg/L /</i>	-	<0.2304
10	Бисмут, (Bi) мг/л <i>/Bismuth, Bi, mg/L /</i>	-	<0.2915	20	Ванади, V мг/л <i>/Vanadium, V mg/L /</i>	-	<0.0342

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн /Test performed by/:

Химич /Chemist/..... Н. Халиунаа /KHaliunaa.N MSc/

Хянасан /Approved/:

Лабораторийн эрхлэгч /Head of laboratory/..... Б. Хулагчин /KHulagchin.B MSc/

Хуудас 1/1

Сорилтын дүнгийн хуудас нь тухайн сорьцонд хамаарна. /The test result report is applicable to the sample/
Сорилтын лабораторийн зөвшөөрөлгүйгээр хуулбарлахыг хориглоно. /It is prohibited to reproduce the results without laboratory authorization/

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УСНЫ ГАЗАР

ХЯНАЛТЫН ТӨВ ЛАБОРАТОРИ
/Central inspection laboratory/

Утас: 3320200 хэт; 3320200 дунд; 2 нөмөр
Нэнхуучайн гудамж Утас: 70150973

**ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН
СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС**
/Test result of accredited laboratory/

TL 092
MNS ISO 17025

Захиалагчийн нэр /Customer name/: "Тэн Хун" ХХК

Шинжилгээний тодорхойлолт <i>/Analysis type/</i>	Дээжний дугаар <i>/Sample number/</i>	Дээжний хаяг, байршил <i>/Sample location/</i>	Уст цэгийн төрөл <i>/Type of water/</i>	
Бохир усны хими/микробиологи	№ 240	Нарантолгой алтны далд уурхайн бохирын цооног	Бохир ус	-

Дээжний хэмжээ <i>/Quantity of sample/</i>	Дээж хүлээн авсан огноо <i>/Receiving date/</i>	Шинжилсэн огноо <i>/Analyzing date/</i>	Хэвлэсэн огноо <i>/Printed date/</i>	Техникийн шаардлага <i>/Technical requirements/</i>
1.5л / 1.5L /	2024.03.19	2024.03.19-04.05	2024.04.08	MNS 4943:2015

№	Үзүүлэлт <i>/Parameters/</i>	Шинжлэх аргын стандарт <i>/Test method/</i>	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ <i>/Technical specification/</i>	Үр дүн <i>/Test result/</i>
1	pH-Усны орчин <i>/Hydrogen ions, mg/l /</i>	MNS ISO 10523:2001	6.0-9.0	7.92
2	Аммони, (NH ⁴) мгN/л <i>/Ammonia, mgN/l /</i>	MNS ISO 4428:1997	-	55.44
3	Хлорид, Cl ⁻ , мг/л <i>/Chloride Cl⁻ mg/l /</i>	MNS ISO 9297: 2007	-	354.50
4	Сульфат (SO ₄) ²⁻ мг/л <i>/ Sulfate, mg/l /</i>	MNS ISO 6271:2011	-	363.58
5	Умбуур бодис, мг/л <i>/TSS, mg/L /</i>	MNS ISO 11923:2001	<30.0	30.00
6	Химийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч, (ХХХ), мг/л <i>/COD, mg/l /</i>	ХТЛ-СА3-4/02	<50.0	471.50
7	Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч, (БХХ), мг/л <i>/BOD, mg/l /</i>	ХТЛ-СА3-4/01	<20.0	181.34
8	Нитрит (NO ₂), мгN/л <i>/ Nitrite, mgN/l /</i>	MNS ISO 4431:2005	-	0.00
9	Нитрат (NO ₃), мгN/л <i>/ Nitrate, mgN/l /</i>	MNS ISO 7890-3:2001	-	3.28
10	Гэдэсний бүлгийн эмгэг төрөгч 1 мл-т	MNS 5668:2006	илрэхгүй	Илэрсэн

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн /Test performed by/:

Химич /Chemist/

Н. Халиунаа /N.Haliunaa.N MSc/

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн /Test performed by/:

Микробиологич /Microbiologist /

Б.Сосорбурам / Sosorburam.B/

Хянасан /Approved/:

Лабораторийн эрхлэгч / Head of laboratory/

Б. Хулагчин / Khulagchin.B MSc/

Хуудас/ page: 1/1

Сорилтын дүнгийн хуудас нь тухайн сорьцонд хамаарна. /The test result report is applicable to the sample/
Сорилтын лабораторийн зөвшөөрөлгүйгээр хуулбарлахыг хориглоно. It is prohibited to reproduce the results without laboratory authorization/

2-р улирлын усны шинжилгээний хариу

ГЕОАНАЛИТИК ЛАБОРАТОРИ

Г-Б-09/ШЦД
Хэв:03/15.02.2023

ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
ҮР ДҮНГИЙН ХУУДАС

Захиалгын дугаар:	GA2024/149
Захиалагч компани:	Тэн-Хун ХХК (2839717)
Төслийн нэр:	
Захиалагчийн хаяг:	Төв жаргалан, 3-р баг, Нарантолгой, Монгол улс
	Утас:+976-80280249, 88289813
Захиалагчийн нэр:	
Дээж хүлээн авсан огноо:	6/5/2024
Шинжилсэн огноо:	13/5/2024
Төлбөр нэхэмжилсэн огноо:	
Нэхэмжлэлийн дугаар:	GA2024/149
Дээжийн тоо:	4
Дээжийн төрөл:	Ус
Шинжилгээний арга:	Микро-элемент - MNS ISO 11885 NH ₄ ⁺ - MNS ISO 7150 Ca ²⁺ , Mg ²⁺ - MNS ISO 6059 Cl ⁻ - MNS ISO 9297 CO ₃ ²⁻ , HCO ₃ ⁻ - MNS ISO 9963 NO ₂ ⁻ - MNS4431 NO ₃ ⁻ - MNS ISO 7890 pH - MNS ISO 8467 TDS - MNS 4423
Тайлбар:	1. Шинжилгээний дүн нь захиалагчаас ирүүлсэн тухайн дээжинд хамаарна. 2. Чанарын хяналтанд стандарт уусмал ашиглагдсан.

Гарын үсэг: _____
Э.Бямбадулам
Үр дүн тайлагнасан: _____
Лабораторийн Менежер

Г.Б-09/ИД
Х.эв.:03/15.02.2023

Макро бүрэлдэхүүн

ГЕОНАЛИТИК ЛАБОРАТОРИ

ЗАХЛАЛГА №: БА.2024.149
ШИНЖИЛГЭЭ ЭХЭЛСЭН ОГНОО: 2024.05.06
ШИНЖИЛГЭЭ ДУУССАН ОГНОО: 2024.05.13

ЭЛЕМЕНТ	Калий (K)	Натри (Na)	Аммоний (NH ₄)	Кальций (Ca)	Магний (Mg)	Хлор (Cl)	Сульфат (SO ₄)	Нитрат (NO ₃)	Нитрит (NO ₂)	Карбонат (CO ₃)	Гипрокарбонат (HCO ₃)	pH	Нитр ууссан бодис, TDS	Ууссан хүчлээр, г/л	Хатуулаг	Деликатиз дамуулах шаар. ЕС	
Д/Д																	
НЭГЖ																	
ТӨЛӨРХОЙЛОХ ДООД ХЯЗГААР																	
ШИНЖИЛГЭЭНИЙ АРГА																	
1 Гал тороо (дээр)	<0.01	4.60	<0.01	2.70	<0.01	11.3	10.0	<0.01	1.46	<1.5	12.2	7.83	36.0	0.79	0.13	54.0	
2 3-р ал (дээр)	<0.01	35.7	<0.01	78.0	47.0	39.3	223	<0.01	1.82	<1.5	250	7.87	545	0.65	7.76	800	
MNS 0900:2018 Уламж. усны зүүдүлэхийн шийрэгдэл - Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	-	200	1.5	100	30	350	500	1	50	-	-	6.5-8.5	-	-	7	1000	
3 Хэвдэвчлэл дэвлэл (бохир)	24.9	295	<0.01	142	8.60	294	689	0.50	4.21	<1.5	97.6	8.20	1305	1.10	7.79	1976	
4 Акуфил (бохир)	23.2	253	<0.01	226	158	384	1550	1.45	1.12	<1.5	812	7.82	2150	0.50	23.85	3000	
MNS 4943:2015 Хүрээлэн байгаа орчин, Усик чийр, Халдгал ус, Ерөнхий шийрэгдэл																	
1 Хоосон дээг.	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01	<5	<0.01	<0.01	<0.01	<1.5	<3	-	<0.3	<0.5	<5	-	
Акуфил (бохир)	23.2	253	<0.01	226	158	384	1550	1.45	1.12	<1.5	812	7.82	2150	0.50	23.85	3000	
2 Акуфил (бохир) Дагван	23.3	253	<0.01	225	156	384	1543	1.36	1.18	<1.5	812	7.85	2199	0.53	24.06	2980	
STD Solution Cert.	1	1	1.00	1	10	50	-	1	1	-	-	6.99	-	-	84.02	1413	
3 STD Solution Meas.	1.05	0.98	1.04	1.02	9.98	48.4	-	1.03	0.98	-	-	7.01	-	-	83.2	1408	

Цагарил хяналт

1 Хоосон дээг.	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01	<5	<0.01	<0.01	<0.01	<1.5	<3	-	<0.3	<0.5	<5	-
Акуфил (бохир)	23.2	253	<0.01	226	158	384	1550	1.45	1.12	<1.5	812	7.82	2150	0.50	23.85	3000
2 Акуфил (бохир) Дагван	23.3	253	<0.01	225	156	384	1543	1.36	1.18	<1.5	812	7.85	2199	0.53	24.06	2980
STD Solution Cert.	1	1	1.00	1	10	50	-	1	1	-	-	6.99	-	-	84.02	1413
3 STD Solution Meas.	1.05	0.98	1.04	1.02	9.98	48.4	-	1.03	0.98	-	-	7.01	-	-	83.2	1408

Хуудас 2/4

Г-Е-09/ШД
Хэв-03/15.02.2023

Микро элемент

ГЕОНАЛТИК ЛАБОРАТОРИ

ЗАХИАЛГА № GA2024.149
ШИНЖИЛЭЭ ЭХЭЛСЭН ОГНОО 2024.05.06
ШИНЖИЛЭЭ ДУУССАН ОГНОО 2024.05.13

ЭЛЕМЕНТ	Ag	Al	As	B	Ba	Be	Bi	Ca	Cd	Co	Cr	Cu	Fe	Ga	Hg	In	K	La	Li	Mg
НЭГЖ	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L
ДЛ ТӨЛӨРХӨЙЛӨХ ДООДХЯГААР	10000	15000	10000	10000	10000	10000	10000	15000	10000	10000	10000	10000	15000	15000	15000	10000	15000	10000	10000	15000
ТӨЛӨРХӨЙЛӨХ ДЭЭД ХЯНГААР	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP
ШИНЖИЛЭЭНИЙ АРГА	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP
1 Гал тогоо (цээр)	<0.01	<0.01	<0.005	<0.01	<0.01	<0.002	<0.05	3	<0.003	<0.01	<0.01	<0.005	<0.01	<0.01	<0.005	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01
2 3-р ам (цээр)	<0.01	0.21	<0.005	<0.01	<0.01	<0.002	<0.05	78	<0.003	<0.01	<0.01	<0.005	<0.01	<0.01	<0.005	0.03	<0.01	<0.01	<0.01	47.0
MNS 0900:2018 Уялны усны эрүүл ахуйн шаардлага - Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	0.1	0.5	0.01	-	0.7	0.002	-	100	0.003	-	0.05	2	0.30	-	0.001	-	-	-	-	30
3 Хялгдлын дашиг (бохир)	<0.01	0.02	<0.005	<0.01	<0.01	<0.002	<0.05	142	<0.003	<0.01	<0.01	14.57	<0.01	<0.01	<0.005	<0.01	24.9	<0.01	<0.01	8.62
4 Ахуйн (бохир)	<0.01	0.13	<0.005	<0.01	<0.01	<0.002	<0.05	226	<0.003	<0.01	<0.01	0.04	<0.01	<0.01	<0.005	0.03	23.2	<0.01	0.02	153
MNS 4943:2015 Хуралын байгаа орчин Усны чанар. Хялгдэл ус. Ерөнхий шаардлага	-	0.5	0.01	-	-	0.001	-	-	0.03	0.02	0.3	1	1	-	-	-	-	-	-	-

Чанарын хяналт

1 Хоосон дээж	<0.01	<0.01	<0.005	<0.01	<0.01	<0.002	<0.05	<0.01	<0.003	<0.01	<0.01	<0.005	<0.01	<0.01	<0.005	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01
Ахуйн (бохир)	<0.01	0.13	<0.005	<0.01	<0.01	<0.002	<0.05	226	<0.003	<0.01	<0.01	0.04	<0.01	<0.01	<0.005	0.03	23.2	<0.01	0.02	153
2 Ахуйн (бохир) Давган	<0.01	0.11	<0.005	<0.01	<0.01	<0.002	<0.05	225	<0.003	<0.01	<0.01	0.02	<0.01	<0.01	<0.005	0.02	23.3	<0.01	0.02	156
3 СУ- 5 мг/л	-	-	5.04	0.10	4.60	4.96	-	-	5.01	5.05	5.61	5.35	-	-	5.01	-	-	5.04	5.01	0.01
4 СУ- 10 мг/л	10.02	10.03	-	10.04	9.95	-	10.02	9.94	9.60	10.05	10.07	10.05	9.96	10.31	-	9.65	9.67	-	10.08	10.08

Хуудас 3/4

Г-Б-09/ШД
Хэв-03/15.02.2023

Микро элемент

ГЕОНАЛИТИК ЛАБОРАТОРИ

ЗАХИАЛГА №:
ШИНЖИЛГЭЭ ЭХЭЛСЭН ОГНОО:
ШИНЖИЛГЭЭ ДУУССАН ОГНОО:

ЭЛЕМЕНТ НЭГЖ	Mn mg/L	Mo mg/L	Na mg/L	Ni mg/L	P mg/L	Pb mg/L	S mg/L	Sb mg/L	Sc mg/L	Se mg/L	Sn mg/L	Sr mg/L	Ti mg/L	U mg/L	V mg/L	W mg/L	Y mg/L	Zn mg/L	Zr mg/L
Д/д ТОДОРХОЙЛОХ ЛООД ХЯВГААР	0.005	0.03	0.01	0.01	0.01	0.03	0.01	0.05	0.01	0.01	0.03	0.01	0.01	1	0.01	0.05	0.005	0.005	0.03
ТОДОРХОЙЛОХ ДЭЭД ХЯВГААР	10000	10000	15000	10000	15000	10000	15000	10000	10000	15000	10000	10000	15000	15000	10000	10000	10000	10000	10000
ШИНЖИЛЭЭНИЙ АРГА	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP	ICP
1 Галтгоо (тэвэр)	<0.005	<0.03	5	<0.01	<0.01	<0.03	3	<0.05	<0.01	<0.01	<0.03	0.037	<0.01	<0.01	<0.01	<0.05	<0.005	<0.005	<0.03
2 3-р ам (тэвэр)	<0.005	<0.03	36	<0.01	<0.01	<0.03	74	<0.05	<0.01	<0.01	<0.03	2.422	0.032	<0.01	<0.01	<0.05	<0.005	<0.005	<0.03
MNS 0900:2018 Уацны усны эрүүл ахуйн шаардлага - Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	0.1	-	200	0.02	-	0.01	-	0.02	-	-	2	-	-	0.03	-	-	-	5	-
3 Хаягдалын давтан (бохир)	<0.005	0.09	294	0.36	0.10	<0.03	230	<0.05	<0.01	<0.01	<0.03	1.871	0.037	<0.01	<0.01	<0.05	<0.005	<0.005	<0.03
4 Ахуйн (бохир)	<0.005	<0.03	253	<0.01	20.0	<0.03	517	<0.05	<0.01	<0.01	<0.03	3.572	0.072	0.013	<0.01	<0.03	<0.005	0.012	<0.03
MNS 4943:2015 Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага	0.5	0.5	-	0.2	-	0.1	-	-	-	-	0.05	2	-	0.05	0.1	-	-	3	-
1 Хоосон дэж	<0.005	<0.03	<0.01	<0.01	<0.01	<0.03	<0.01	<0.05	<0.01	<0.01	<0.03	<0.01	<0.01	<0.01	<0.01	<0.05	<0.005	<0.005	<0.03
Ахуйн (бохир)	<0.005	<0.03	253	<0.01	20.0	<0.03	517	<0.05	<0.01	<0.01	<0.03	3.572	0.072	0.013	<0.01	<0.05	<0.005	0.012	<0.03
2 Ахуйн (бохир) Давтан	<0.005	<0.03	253	<0.01	20.2	<0.03	515	<0.05	<0.01	<0.01	<0.03	3.573	0.074	<0.01	<0.01	<0.05	<0.005	0.007	<0.03
3 СУ- 5 мг/л	4.99	-	-	5.02	-	5.01	-	4.99	-	4.99	-	4.99	5.01	-	5.03	-	5.06	5.01	5.01
4 СУ- 10 мг/л	9.73	10.00	10.03	10.03	10.03	9.96	0.29	5.04	-	5.00	9.65	-	10.05	5.02	-	5.01	-	9.98	-

Хуудас 4/4

3-р улирлын усны шинжилгээний хариу

ХАНЛАБ ХХК
Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 17 р хороо, Богд Жавзандамба
гудамж 34/6 тоот, Хан Рашаан компанийн байр
Утас: 70109968, 99995316
<http://www.khanlab.mn>

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

ЗАХИАЛАГЧИЙН НЭР: ТЭН ХУН ХХК

ДЭЭЖИЙН ТӨРӨЛ,
ТОО

Ус, 1

ЗАХИАЛГА №: 2024/1538-1

ХҮЛЭЭН АВСАН ОГНОО: 2024.09.10

ШИНЖИЛСЭН ОГНОО: 2024.09.24

ДЭЭЖ БОЛОВСРУУЛАЛТ: хийгдээгүй

ХУУДАСНЫ ТОО: 1

Сорилтын үр дүн зөвхөн тухайн дээжинд хамаарна.
Дуудгалтийн талаарх асуудлыг манай лаборатори хариуцахгүй болно.

Чанарын менежер

Д.Пүрэвжаргал

Хамтран амжилсан танд талархлаа.

ЗАХИАЛГА №: 2024/1538-1
 ДЭЭЖИЙН ДУГААР: Гал тогоо
 ЛАБОРАТОРИЙН ДУГААР: Л-15639

№	ЭЛЕМЕНТ	НЭГЖ	ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН	ЭВШӨӨРӨГДӨХ	СТАНДАРТ АРГА
				ХЭМЖЭЭ /MNS 0900:2018/	
1	pH	-	6.66	6.5-8.5	MNS ISO 10523:2001
2	Кали (K ⁺)	мг/л	0.25	-	MNS 5465:2005
3	Натри (Na ⁺)	мг/л	4.66	200.0	
4	Кальци (Ca ²⁺)	мг/л	4.44	100.0	MNS ISO 2572:1999
5	Магни (Mg ²⁺)	мг/л	2.32	30.00	
6	Амьсгал (NH ₄ ⁺)	мг/л	<0.10	1.50	MNS ISO 7150-1:2006
7	Хлори (Cl ⁻)	мг/л	10.21	350.0	MNS ISO 9297:2005
8	Сульфат (SO ₄ ²⁻)	мг/л	5.28	500.0	MNS 3652.4:1984 MNS ISO 11885:2011
9	Нитрат (NO ₃ ⁻)	мг/л	<0.05	1.00	MNS 4431:2005
10	Нитрат (NO ₂ ⁻)	мг/л	0.28	50.00	MNS ISO 7890-3:2001
11	Карбонат (CO ₃ ²⁻)	мг/л	<1.5	-	MNS ISO 9963-1:2005
12	Гидрокарбонат (HCO ₃ ²⁻)	мг/л	12.20	-	
13	Нийт хатуулаг	мг-хатуу/л	0.41	7.00	
14	Хуурай үлдэгдэл, TDS	мг/л	36.00	1000	MNS 4423:1997
15	Цахуурын хүчил, H ₂ SiO ₃	мг/л	0.27	-	
16	Исэлтэх чадвар /KMnO ₄ /	мгO ₂ /л	3.60	-	MNS ISO 4889:1999
17	Фосфат, PO ₄ ³⁻	мг/л	<0.05	3.5	MNS ISO 6878:2001
18	Фтор, F	мг/л	0.21	0.7-1.5	MNS ISO 10359-1:2002
19	Хүчгүстөрөгч, H ₂ S	мг/л	<0.10	0.1	
20	Чөлөөт хлорид, Cl _{free}	мг/л	<0.10	0.2-0.3	MNS ISO 7393-1:2001
21	Бумпгар	NTU	<10.0	1.5	
22	Монго, Ag	мг/л	<0.01	0.1	
23	Холгоцогдсон, Al	мг/л	<0.025	0.50	
24	Мизинг, As	мг/л	<0.01	0.01	
25	Бор, B	мг/л	0.01	2.40	
26	Барн, Ba	мг/л	<0.01	0.70	
27	Берели, Be	мг/л	<0.001	0.0002	
28	Кадм, Cd	мг/л	<0.001	0.003	
29	Кобальт, Co	мг/л	<0.001	-	
30	Хром, Cr	мг/л	<0.005	0.05	
31	Эс, Cu	мг/л	<0.02	2.0	MNS (ISO) 11885:2011
32	Төмөр, Fe	мг/л	0.04	0.3	
33	Марганец, Mn	мг/л	<0.01	0.1	
34	Молибден, Mo	мг/л	<0.005	0.07	
35	Никель, Ni	мг/л	<0.005	0.02	
36	Хартугагца, Pb	мг/л	<0.01	0.01	
37	Сурьма, Sb	мг/л	<0.01	0.02	
38	Селен, Se	мг/л	<0.01	0.04	
39	Стронци, Sr	мг/л	0.05	2.00	
40	Уран, U	мг/л	<0.01	0.03	
41	Цайр, Zn	мг/л	0.020	5.0	
42	Цинкис, CN _{free}	мг/л	<0.002	0.01	MNS ISO 6703(II):2005
43	Мөнгөн ус, Hg	мг/л	<0.001	0.001	EPA Method 7473

ХАНЛАБ ХХК
 Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 17 р хороо, Богд Жавзандамба
 гудамж 34/6 тоот, Хан Рашаан компанийн байр
 Утас: 70109968, 99995316
<http://www.khanlab.mn>

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

ЗАХИАЛГА №: 2024/1538-2

ЗАХИАЛАГЧИЙН НЭР: ТЭН ХУН ХХК

ДЭЭЖИЙН ТӨРӨЛ,
 ТОО:

Ус, 1

Д/л	1		ЗӨВШӨӨРӨГДӨХ ХЭМЖЭЭ /MNS 0900:2018/
ЛАБ №	Л-15641		
ДЭЭЖ №	3-р ам		
ЭЛЕМЕНТ / НЭГЖ	мг/л	мг-экв/л	мг/л
K ⁺	4.04	0.10	-
Na ⁺	35.71	1.55	200
NH ₄ ⁺	<0.10	-	6
Ca ²⁺	87.10	4.35	100
Mg ²⁺	53.02	4.36	30
НИЙЛБЭР КАТИОН	179.9	10.37	-
Cl ⁻	40.84	1.15	350
SO ₄ ²⁻	185.0	3.85	500
NO ₂ ⁻	0.10	-	1.0
NO ₃ ⁻	2.46	0.04	50
CO ₃ ²⁻	<1.5	-	-
HCO ₃ ⁻	298.9	4.90	-
НИЙЛБЭР АНИОН	527.3	9.94	-
НИЙЛБЭР ИОН	707.1		-
pH	7.69		6.5-8.5
H ₂ SiO ₃	15.81		-
ХУУРАЙ ҮЛДЭГ ДЭЛ (TDS)	582.0		1000
ХУУРАЙ ҮЛДЭГ ДЭЛ (TDS) (гооноо)	573.5		-
ИСЭЛДҮҮЛЭХ ЧАДВАР	4.00		-
ХАТУУЛАГ		8.71	7.0

Чанарын менежер: Д. Пүрэвжаргал

Сорилтын үр дүн зөвхөн тухайн дээжинд хамаарна.
 Дээжлэлтийн тазархайгуудыг мөвийн лаборатори хариуцахгүй болно.

ХҮЛЭЭН АВСАН ОГНОО: 2024.09.10

ДЭЭЖ БОЛОВСРУУЛАЛТ: хийгдээгүй

ШИНЖИЛСЭН ОГНОО: 2024.09.24

ХУУДАСНЫ ТОО: 1

Хамтран ажилласан танд талархлаа.

Хуудас 1-1

ХАНЛАБ ХХК
Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 17 р хороо, Богд Жавзандамба
гудамж 34/6 тоот, Хан Рашаан компанийн байр
Утас: 70109968, 99995316
<http://www.khanlab.mn>

ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДУН

ЗАХИАЛАГЧИЙН НЭР: ТЭН ХУН ХХК

ДЭЭЖИЙН ТӨРӨЛ,
ТОО

Ус, 2

ЗАХИАЛГА №: 2024/1538-3

ХҮЛЭЭН АВСАН ОГНОО: 2024.09.10

ШИНЖИЛСЭН ОГНОО: 2024.09.23

ДЭЭЖ БОЛОВСРУУЛАЛТ: хийгдээгүй

ХУУДАСНЫ ТОО: 2

Сорилтын үр дүн зөвхөн тухайн дээжинд хамаарна.
Дээжлэлтийн тазаарх асуудлыг манай лаборатори хариуцахгүй болно.

Чанарын менежер:

Д. Пүрэвжаргал

Хамтран ажилласан танд талархлаа.

ЗАХИАЛГА №: 2024/1538-3
 ЛЭЭЖИЙН ДУГААР: Хаягдлын дэвж
 ЛАБОРАТОРИЙН ДУГААР: Л-15640

№	ЭЛЕМЕНТ	НЭГЖ	ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН	ЗӨВШӨӨРӨГДӨХ ХЭМЖЭЭ /MNS 4943:2015/	СТАНДАРТ АРГА
1	pH	-	7.72	6-9	MNS ISO 10523:2001
2	Чөлөөт хлор, Cl_{free}	мг/л	59.20	1.0	
3	Хуурай үлдэгдэл, TDS	мг/л	1864	1000	MNS 4423:1997
4	Умбуур болос, TSS	мг/л	5.00	30	
5	Исэлдэх чадвар $/KMnO_4/$	мг $O_2/л$	20.48	20	
6	Химийн хэрэгцээг хүчлэгдэгч, COD	мг $O_2/л$	22.00	50	MNS ISO 6060:2001
7	Биологийн хэрэгцээг хүчлэгдэгч, BOD	мг $O_2/л$	7.69	20	MNS ISO 5815:2001
8	Хүхэрхүстөрөгч, H_2S	мг/л	<0.10	0.5	MNS 5597:2006
9	Хром, Cr (VI)	мг/л	<0.05	0.01	MNS ISO 11083:2001
10	Хөнгөшмөгч, Al	мг/л	<0.025	0.5	
11	Мысмак, As	мг/л	<0.01	0.01	
12	Бар, B	мг/л	0.07	0.50	
13	Бар, Ba	мг/л	0.04	1.5	
14	Берили, Be	мг/л	<0.001	0.001	
15	Кобальт, Co	мг/л	0.073	0.02	
16	Кадм, Cd	мг/л	<0.005	0.03	
17	Хром, Cr	мг/л	<0.005	0.3	
18	Зэс, Cu	мг/л	<0.02	1.0	
19	Темур, Fe	мг/л	0.04	1.0	
20	Марганец, Mn	мг/л	0.03	0.5	MNS (ISO) 11885:2011
21	Молибден, Mo	мг/л	0.05	0.5	
22	Никель, Ni	мг/л	<0.005	0.2	
23	Фосфор, P	мг/л	<0.05	1.5	
24	Хартгалга, Pb	мг/л	<0.01	0.1	
25	Сурьма, Sb	мг/л	0.03	0.05	
26	Селен, Se	мг/л	<0.01	0.02	
27	Стронци, Sr	мг/л	3.88	2.0	
28	Ванади, V	мг/л	<0.01	0.10	
29	Уран, U	мг/л	<0.03	0.05	
30	Цайр, Zn	мг/л	<0.01	3.0	
31	Цэвнэл, CN_{total}	мг/л	<0.002	0.050	MNS ISO 6703(1):2006
32	Цэвнэл, CN_{free}	мг/л	<0.002	0.050	MNS ISO 6703(2):2006
33	Монгол ус, Hg	мг/л	<0.001	0.005	MNS 4420:1997

ЗАХИАЛГА №: 2024/1538-3

ДЭЭЖИЙН ДУГААР: Батхрын цооног

ЛАБОРАТОРИЙН ДУГААР: Л-15642

№	ЭЛЕМЕНТ	НЭГЖ	ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН	ЗӨВШӨӨРӨГДӨХ ХЭМЖЭЭ /MNS 4943:2015/	СТАНДАРТ АРГА
1	pH	-	8.00	6-9	MNS ISO 10523:2001
2	Чөлөөт хлор, Cl_{free}	мг/л	<0.10	1.0	
3	Хуурай үхэлтэй, TDS	мг/л	1976	1000	MNS 4423:1997
4	Узбуур болж, TSS	мг/л	16.00	30	
5	Исэлдэх чадвар / $KMnO_4$ /	мг O_2 /л	43.84	20	
6	Хэсгийн хэрэгцээт хүчлэсрөгч, COD	мг O_2 /л	468.0	50	MNS ISO 6060:2001
7	Билэгийн хэрэгцээт хүчлэсрөгч, BOD	мг O_2 /л	163.6	20	MNS ISO 5815:2001
8	Хүхэрхүстөрөгч, H_2S	мг/л	80.09	0.5	MNS 5597:2006
9	Хром, Cr (VI)	мг/л	<0.05	0.01	MNS ISO 11083:2001
10	Хөнгөншлээн, Al	мг/л	0.04	0.5	
11	Мысгал, As	мг/л	<0.01	0.01	
12	Бар, B	мг/л	0.05	0.50	
13	Бар, Ba	мг/л	0.03	1.5	
14	Берили, Be	мг/л	<0.001	0.001	
15	Кобальт, Co	мг/л	0.002	0.02	
16	Кадм, Cd	мг/л	<0.005	0.03	
17	Хром, Cr	мг/л	<0.005	0.3	
18	Эс, Cu	мг/л	<0.02	1.0	
19	Төмөр, Fe	мг/л	0.23	1.0	
20	Марганец, Mn	мг/л	0.04	0.5	MNS (ISO) 11885:2011
21	Молибден, Mo	мг/л	0.006	0.5	
22	Никель, Ni	мг/л	<0.005	0.2	
23	Фосфор, P	мг/л	6.66	1.5	
24	Харгугага, Pb	мг/л	<0.01	0.1	
25	Сурам, Sb	мг/л	<0.01	0.05	
26	Селен, Se	мг/л	<0.01	0.02	
27	Стронци, Sr	мг/л	3.03	2.0	
28	Ванади, V	мг/л	<0.01	0.10	
29	Уран, U	мг/л	<0.03	0.05	
30	Цайр, Zn	мг/л	0.04	3.0	
31	Цэвэр, CN_{tot}	мг/л	<0.002	0.050	MNS ISO 6703(1):2006
32	Цэвэр, CN_{tot}	мг/л	<0.002	0.050	MNS ISO 6703(1):2006
33	Мөнгөн ус, Hg	мг/л	<0.001	0.005	MNS 4420:1997

ХАНЛАБ ХХК
 Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 17 р хороо, Богд Жавзандамба
 гудамж 34/6 тоот, Хан Рашаан компанийн байр
 Утас: 70109968, 99995316
<http://www.khanlab.mn>

ИТГЭМЖ.ТЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

ЗАХИАЛГА №: МБ 2024/395-1

ДЭЭЖИЙН ТӨРӨЛ,
 ТОО:

Ус, 1

ЗАХИАЛАГЧИЙН НЭР: ТЭН ХУН ХХК

ДЭЭЖИЙН ДУГААР: Ус

ЛАБОРАТОРИЙН ДУГААР: Л-1420

ДЭЭЖИЙН ХЭМЖЭЭ, мл: 500

№	ҮЗҮҮЛЭЛТ	СТАНДАРТ АРГА	НЭГЖ	ЗӨВШӨӨРӨГДӨХ ДЭЭД ХЭМЖЭЭ MNS 0900:2018	ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН
1	Бактерийн сөрөгсий тоо	MNS ISO 6222:1998	1 мл-д	100	33
2	Халуун тэсвэртэй гэдэсний бүлгийн нянгийн тоо	MNS ISO 9308-1:1998	100 мл-д	илрэхгүй	илрээгүй
3	Коллиформ гэдэсний бүлгийн нянгийн тоо	MNS ISO 9308-1:1998	100 мл-д	илрэхгүй	илрээгүй
4	Гэдэсний бүлгийн эмгэг төрөгч нэг	MNS ISO 19250:2017	25 мл-д	илрэхгүй	илрээгүй
5	<i>Clostridium perfringens</i>	MNS ISO 6461-2:1998	100 мл-д	илрэхгүй	илрээгүй

Чанарын менежер

Д.Пүрэвжаргал

Соригтын үр дүн өмнө тухайн дөжөөд хянагна.
 Дөжөөгчийн талаар асуудлыг манай лаборатори хариуцаггүй болно.

ДЭЭЖИЛСЭН ОГНОО: 2024.09.19

ШИНЖИЛГЭЭ ЭХЭЛСЭН ОГНОО: 2024.09.20

ДЭЭЖ ВОЛОВСРУУЛАЛТ: хийгдээгүй

ШИНЖИЛГЭЭ ДУУССАН ОГНОО: 2024.10.01

ХУУДАСНЫ ТОО: 1

Хамтран ажилласан таньд талархлаа.

Хуудас 2-1

ХАНЛАБ ХХК
 Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 17 р хороо, Богд Жавзандамба
 гудамж 34/6 тоот, Хан Рагшаан компанийн байр
 Утас: 70109968, 99995316
<http://www.khanlab.mn>

ИТГЭМЖ, ТЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

ЗАХИАЛГА № МБ 2024/395-2

ДЭЭЖИЙН ТӨРӨЛ,
 ТОО:

Бохир ус, 1

ЗАХИАЛАГЧИЙН НЭР: ТЭН ХУН ХХК

ДЭЭЖИЙН ДУГААР: Бохир ус

ЛАБОРАТОРИЙН ДУГААР: Л-1421

ДЭЭЖИЙН ХЭМЖЭЭ, мл: 500

№	ҮЗҮҮЛЭЛТ	СТАНДАРТ АРГА	НЭГЖ	ЗӨВШӨӨРӨГДӨХ ДЭЭД ХЭМЖЭЭ MNS 4943:2015	ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН
1	Гэдэсний бүлгийн эмгэг төрөгч юм (Salmonella)	MNS ISO 19250:2017	1 мл-д	илрэхгүй	илрэхгүй
Чанарын менежер			Д.Пүрэвжаргал		

Борлогын үр дүн зөвхөн тухайн долоонд хамарна.
 Дотоодын шаардлага зөвхөн үндэсний лаборатори хариуцахгүй болно.

ДЭЭЖИЛСЭН ОГНОО: 2024.09.19

ШИНЖИЛГЭЭ ЭХЭЛСЭН ОГНОО: 2024.09.20

ШИНЖИЛГЭЭ ДУУССАН ОГНОО: 2024.10.01

ДЭЭЖ БОЛОВСРУУЛАЛТ: хийгдээгүй

ХУУДАСНЫ ТОО: 1

Хамтран ажилласан таньд талархлаа.

Хуудас 2-2

Хөрсний шинжилгээний хариу

Маягт ХФ-01

ГСШТ-ийн захирлын 2023 оны
А/03 тусгайлын 1-р хавсралт

ГЕОЛОГИЙН СУДАЛГАА-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВ ТӨҮГ
ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

Захиалгын дугаар	: ХФ 2024/1759
Захиалагчийн нэр	: Тэн Хун ХХК
Объект	: Төв аймгийн Жаргалант сум
Хаяг	: Төв аймгийн Жаргалант сум, 3-р баг
	: Нарантолгойн алтны далд уурхай
Утас	: 80280249
Цахим хаяг	: Odna.dorj@gmail.com
Нэгжийн нэр	: Химийн шинжилгээний лаборатори
Шинжилгээний төрөл	: Хими
Шинжилсэн элементийн тоо	: 21
Дээжийн боловсруулалт	: ГСШТ-боловсруулсан
Дээжийн тоо, төрөл	: 2, хөрс, шавар
Лабораторийн дугаар	: 15957-15958
Хүлээн авсан огноо	: 2024.09.11
Шинжилгээ эхэлсэн огноо	: 2024.09.12
Шинжилсэн огноо	: 2024.09.23
Хуудасны тоо	: 2

Тайлбар: (1) АСЗ-Аттестатчилсан стандартчилсан загвар
(2) *Эдгээр элементийн зарим эрдсүүд хэсэгчлэн уусдаг болно.

Лабораторийн эрхлэгч
(гэмдэг)

(гарын үсэг)

А.Ариунбат
(нэр)

Аргачлал хяналтын
инженер

(гарын үсэг)

Э.Наранчимэг
(нэр)

Манай байгууллагаар үйлчлүүлсэнд баярлалаа.

ГСШТ нь MNS ISO/IEC 17025, ISO 17034, ISO/IEC 17043 стандартуудын шаардлага хангасан, Монгол улсын УИТ, Хойд Америкийн Үндэсний итгэмжлэлийн байгууллага (ANAB)-аар үндэсний болон олон улсын түвшинд итгэмжлэгдсэн болно. Шинжилгээний дүн нь захиалагчаас ирүүлсэн тухайн дээжинд хамаарах бөгөөд гарын үсэг, тэмдэг дарсан эх хувь хүчинтэй. Энэхүү баримт бичгийг хуурамчаар үйлдвэл хуулийн хариуцлага хүлээнэ.

18080 н/х-437, Улаанбаатар хот, СХД,
Үйлдвэрчний эргэлтийн гудамж, ГСШТ-ийн байр,
Утас: 976-7018 2904, 7018 0101 Факс: 976-7018 4212
Цахим хаяг: info@gem.gov.mn, callcenter@gem.gov.mn

Хэвлэсэн огноо: 9/23/2024
Хуудас (2/1)

Маягт ХФ-01

ГЕОЛОГИЙН СУДАЛГАА-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВ ТӨҮТ
ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

ГСПП-ийн захирлын 2023 оны
А/03 тушаалын 1-р хэсгээр

Захиалгын дугаар: ХФ 2024/1759

Захиалагчийн нэр: Тэн Хун ХХК,
Төв аймгийн Жаргалант сум

№	Лаб №	Дэжж №	Дэлхийн тодорхойлолт	Элемент, мг/кг																					
				С*	Со	Не	Нi	Вb	Мо	Сd	Sn*	Sb	W*	Pb	Bi	As	Ba	Cu	Mn	St	Ti	V	Zn	Fe, %	CN _{max}
1	15957	Шийт хөрсний овоолго	-	59.67	9.70	26.81	63.99	1.41	0.18	1.64	1.13	3.74	20.57	<0.5	12.84	589	30.01	644	348	3186	81.30	62.71	3.58	<1	
2	15958	Хавцлын даваагийн шавар	-	120	23.34	35.90	56.82	5.33	6.89	1.08	4.33	7.55	365	1.76	39.08	267	169	447	271	1769	80.89	209	3.03	5.72	
				Чагарын хяналт																					
1	АСЗ	Шифр-3027	Агсласны утга	68.88	14.01	31.55	80.49	-	-	-	-	-	17.26	-	9.46	657	29.40	840	387	4606	97.00	-	3.95	-	
				Шийжсэн утга	97.26	18.62	41.45	105	2.38	0.24	2.96	1.79	6.17	2.119	<0.5	11.80	633	20.57	741	376	4313	109	130	3.55	6.24
				Шинжлэлийн аргын код	ICP-80																				
				ICP-17																					
				Тип-73																					

Гүйцэтгэсэн инженер Д.Сарангэрэл ШИШИНОРОВ, О.Элсэмидэх
(нэр)

Хэвлэсэн огноо: 2023.09.23

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УСНЫ ГАЗАР

УС АШИГЛУУЛАХ ДҮГНЭЛТ

2024 оны 8 дугаар
сарын 14 -ний өдөр

Дугаар Е-2405-000002

Улаанбаатар хот
Утас: 265528, 265578

1. Аж ахуйн нэгж байгууллага, захирлын нэр, утас, факс, улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар

Оноосон нэр: Тэн Хун
Улсын бүртгэлийн дугаар:
Регистрийн дугаар: 2839717
Захирал: Song Hui
Холбоо барих дугаар: 11305842
Факс :
И-мэйл хаяг :

2. Төслийн нэр байршил

Төслийн нэр: Нарантолгой алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах,
цианитаар уусган баяжуулах төсөл
Байршил: Төв, Жаргалант, 2-р баг, Өгөөмөр
Харьяалагдах сав газар: Хараа голын сав газар
Хамаарах салбар: Үүл уурхай

3. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр

Тэн Хун

4. Ажиллах горим, хүчин чадал

Үргэлжлэх хугацаа	Ажиллах горим	Жилд ажиллах хоног	Хоногт ажиллах ажилчидын тоо	Хоногт ажиллах цаг
9	2 ээлжээр	215	100	20

5. Үйлдвэрлэх, боловсруулах бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээний хэмжээ

Ажлын нэр	Тоо хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тайлбар
Алт-холимог металлыг уусган баяжуулахад нөхөн сэлбэлтээр авч ашиглах нийт усны хэмжээ	69900.0	тонн	2024 онд 14,400.0 м3 хөрс хүүлж, өөрийн уурхайгаас 39,700 тн хүдэр олборлон, 69,900.0 тн хүдэр баяжуулна. Бусад уурхайгаас (Цүй ханг, Сонор трейд болон хаягдал шлам) 30,200 тн хүдэр авна. Далд уурхайн хүдрээс нийт 160.35 кг алт, 384.4 кг мөнгө гарган авна. (2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөө маягт 3, 4.1) Технологид эргэлтээр ашиглах усны хэмжээ 85 хувь, нөхөн

Ажлын нэр	Тоо хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тайлбар
			сэлбэлтээр авч ашиглах усны хэмжээ 15 хувь байна. (ТЭЗҮ 135 хуудас, БОННУТ, 62х)
Зам талбайн тоосжилт дарахад ашиглах усны хэмжээ	8000.0	м2	Зам талбайн тоосжилтийг 8000 м2 талбайд 150 хоног дарахаар БОННУ-ний тайлан нэмэлт тодотгол 2022 оны 62-р хуудсанд төлөвлөсөн. Уурхайн шүүрлийн уснаас эргүүлэн ашиглах тул 100 хувь хөнгөлөв.
"Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарихад ашиглах усны хэмжээ	40000.0	ш	2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөөний маягт 10-т нийт 4 га газар 40,000 ширхэг мод тарихаас 10,000 ширхэгийг уурхайн хашаан дотор тарихаар төлөвлөсөн. Уурхайн шүүрлийн уснаас эргүүлэн ашиглах тул 100 хувь хөнгөлөв.
Уурхайн үхлагад шүүрэн орж ирэх усны хэмжээ	268.272	м3	2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөөний маягт 3-т 10 сар буюу 300 хоног ажиллахаар төлөвлөж батлуулсан. 2021 оны ТЭЗҮ-ийн 26-р хуудсанд шүүрлийн усны хэмжээг 100 м3/цаг тодорхойлсон нь бодит байдлаас зөрүүтэй байсан тул дахин 2024 оны 2-р улиралд "Нарантолгойн" алтны үндсэн ордын шүүрлийн усны судалгааг "Эм Ай Даблю" ХХК-иар хийлгэсэн. Газрын доорх шүүрлийн усыг хэвтээ малталтуудаас сүвгаар урсгаж босоо гол амны ёроолын мөргөцөгт байх ус хуримтлуулах зумфэд нийлүүлдэг. Шүүрлийн усны ундаргыг 3.105 л/сек гэж тодорхойлсон (2024 оны гидрогеологийн тайлан 5-р хуудас). Шавхан зайлуулах ус буюу уурхайн үхлагад шүүрэн орж ирэх усыг зам, талбайн усалгаа, технологийн хэрэгцээнд болон биологийн нөхөн сэргээлт, мод тарихад эргүүлэн ашиглана.
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах усны хэмжээ	206.0	хоногт 1 хүн	2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөөний маягт 3-т 10 сар буюу 300 хоног, маягт 12-т нийт 206 хүн ажиллахаар төлөвлөж, батлуулсан.

6. Усны эх үүсвэр, нөөц, хоногт ашиглах хэмжээ

Эх үүсвэр	Зориулалт	Усны нөөц (л)	Усны нөөц (м3)	Тайлбар
Гүний худаг	Үнд ахуй	1.57	135.648	Худагт 130QJ5.5-130/80-20 маркын ус өргөгч, 380в-т холбогдсон маркын хөдөлгүүр тавив. Ус өргөгч яндангийн диаметр 40 мм, урт нь 7 м. Ус өргөгч төхөөрөмжийг угсарсны дараа 4 цаг зүгшрүүлэх шавхалт хийхэд усны ундарга 1,57 л/сек болов.
Гүний худаг	Үнд ахуй	2.3	198.72	Худагт FROG-5QJ8/20, 380kW, маркийн ус өргөгч, төвийн эрчим хүч маркийн хөдөлгүүр тавив. Насосыг 113 м гүнд байрлуулав. Ус өргөгч яндангийн диаметр 140 мм, урт нь 2,3 м. Насосын штангийн

Эх үүсвэр	Зориулалт	Усны нөөц (л)	Усны нөөц (м3)	Тайлбар
				диаметр 40 мм, урт нь 118 мр. Үс өргөгч төхөөрөмжийг угсарсны дараа 3 цаг зүгшрүүлэх шавхалт хийхэд усны ундарга 2,3 л/сек болов.
Шүүрлийн ус	Технологийн хэрэгцээнд	3.105	268.272	Наран толгой алтны үндсэн ордын шүүрлийн усны судалгааг 2024 онд "Эм ай дабльд" ХХК хийж босоо амуудын ёроолын мөргөцөгт урсан орж ирж буй газрын доорх усны шүүрлийн урсацуудад ундаргын хэмжилтийг хийж 3.105 л/сек буюу 268.272 м3/хон гэж тодорхойлсон.

7. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, нөхцөл

Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ боловсруулсан ААНБ:	Саблайм ХХК
Холбоо барих:	88109298, 70009298
Нэмэлт мэдээлэл:	

8. Усны барилга байгууламжууд

Барилга байгууламж	Хүчин чадал (м3)	Хэмжээ хийц
Усан сан	187.0	Нарантолгойн үүрхэйн баяжуулах үйлдвэрийн баруун аманд байдаг бөгөөд 18 га ашигтай талбайтай 1,0-1,5 сая м.куб хаягдлыг хадгалах боломжтой байсан бөгөөд нэмэлт өргөтгөлийн ажлыг 2019 онд шинээр хийж 180,000 тн нэмэгдүүлсэн. 3 мм-н зузаантай зориулалтын нийлэг материалаар (PVC) -р бүрэн доторлосон. Хаягдлын санд хураагдсан хаягдлаас газрын гүнд химийн хорт бодис нэвчихээс сэргийлэн HDPE нягтруулсан полиэтилен хулдаасаар хүчиж өгсөн.

9. Дамжуулах байгууламж

Хаанаас (эхлэх цэг)	Хаана хүртэл (төгсгөлийн цэг)	Шугамын голч, мм	Дамжуулах шугамын урт, м
	210	60	210

10. Онцгой нөхцөл

- Үүрхэйн үхлага буюу ашиглалт явуулж буй талбай болон хаягдлын санд шар усны болон гэнэтийн үерийн ус орохоос хамгаалах суваг шуудуу эвдрэхээс сэргийлж ажиллах;
- Усны тухай хуулийн 30.1.4-т заасны дагуу усны эх үүсвэрийн гүний худаг, эргэлтийн усны шугам хоолой, ус авах цэг, газар

доорх усны цооног, шугам хоолой бүрд баталгаажуулсан цахим тоолуур суурилуулж ажиллахад анхаарах;

- Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсэд үйл ажиллагаа явуулахыг хориглох;
  - Тусгай зөвшөөрлийн талбайд байгаа голыг хамгаалах, хөв цөөрөм байгуулах, татмын ойжуулалт хийх гэх мэт арга хэмжээ авч ажиллах;
  - Хаягдал хадгалах байгууламжаас цианит натрийн агууламжтай уусмал нь уурших, цаг агаар хуурай, салхитай үед хийсч тоос босох, орчиндоо тархах зэргээр хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлөх магадлалтай учир хор аюулаас сэргийлэх горим, журмыг мөрдлөг болгон ажиллах;
  - Газрын доорх усанд нэвчилт үүсгэхгүй байх аюулгүй ажиллагааг тогтмол хангаж байх;
  - Газрын доорх усны төлөв байдал, горимын ажиглалтыг тогтмол хийж, химийн бодисын хор, аюулаас сэргийлэн ажиллах;
- Улирал бүр хоёроос доошгүй удаа хаягдал усны холимог сорьц авч, байгаль орчны итгэмжлэгдсэн лабораториор шинжилгээ хийлгэж, хариуг улирал бүрийн сүүлийн сарын 15-ны өдрийн дотор Усны газарт ирүүлэх шаардлагатайг анхаарах.
  - “Наран толгой” алтны шороон ордын гирогелогийн нарийвчилсан судалгааг явуулж тооцооны параметруудийг тодорхойлох, уулын малталтын ажлыг орон нутгийн эрозийн базисийн түвшнээс доош явуулах үед конденсац, гадаргын ус, анцав давхаргасдын устай гидравликийн хэрхэн хамааралтай болох, далд уурхайд шүүрэх үс нэмэгдэх эсэхийг судлах;

11. Усны зарцуулалт

Ажлын нэр	Тоо Хэмжээ	Хэмжих нэгж	Усны хэрэглээ, м3 (Норм)	Гүйцэтгэх давтамж	Хэмжих нэгж	Нийт ашиглах усны хэмжээ, м3	Хөнгөлөх усны хэмжээ м3	Төлбөр тооцох усны хэмжээ м3
Алт-холимог металыг уусган баяжуулахад нөхөн сэлбэлтээр авч ашиглах нийт усны хэмжээ	69900.0	тонн	3.8	1.0	Удаа	265,620.00	225,777.00	39,843.00
Зам талбайн тоосжилт дарахад ашиглах усны хэмжээ	8000.0	м2	0.002	150.0	Хоног	2,400.00	2,400.00	0.00
“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарихад ашиглах усны хэмжээ	40000.0	ш	0.04	16.0	Удаа	25,600.00	25,600.00	0.00
Уурхайн үхлагад шүүрэн орж ирэх усны хэмжээ	268.272	м3	1.0	300.0	Хоног	80,481.60	0.00	80,481.60
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах усны хэмжээ	206.0	хоногт 1 хүн	0.15	300.0	Хоног	9,270.00	0.00	9,270.00
Нийт						383,371.60	253,777.00	129,594.60

12. Урьдчилсан байдлаар тооцсон усны нөөц ашигласны төлбөрийн хэмжээ

Ажлын нэр	Төлбөр тооцох усны хэмжээ, м3	Усны ангилал	Хөнгөлөх хувь хэмжээ, %	1 м3 усны үнэ	Усны нөөц ашигласны төлбөр, ₮	Төлбөрөөс хөнгөлсөн дүн, ₮	Төлбөл зохих дүн, ₮
Алт-холимог металыг уусган	39843.00	Газрын	0.0	1354.36	53,961,765.48	0.0	53,961,765.48

Ажлын нэр	Төлбөр тооцох усны хэмжээ, м3	Усны ангилал	Хөнгөлөх хувь хэмжээ, %	1 м3 усны үнэ	Усны нөөц ашигласны төлбөр, ₮	Төлбөрөөс хөнгөлсөн дүн, ₮	Төлбөл зохих дүн, ₮
баяжуулахад нөхөн сэлбэлтээр авч ашиглах нийт усны хэмжээ		доорх ус					
Зам талбайн тоосжилт дарахад ашиглах усны хэмжээ	0.00	Газрын	0.0	165.84	0.00	0.0	0.00
"Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод тарихад ашиглах усны хэмжээ	0.00	Газрын	0.0	82.92	0.00	0.0	0.00
Уурхайн үхлагад шүүрэн орж ирэх усны хэмжээ	80481.60	Газрын	0.0	580.44	46,714,739.90	0.0	46,714,739.90
Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд ашиглах усны хэмжээ	9270.00	Газрын	0.0	82.92	768,668.40	0.0	768,668.40
Нийт	129,594.60				101,445,173.78		101,445,173.78

13. Тавигдах шаардлага, цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөгөө

- Усны тухай хуулийн 28.6-д заасны дагуу Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргаанаас ус ашиглах зөвшөөрөл авч, зохих журмын дагуу гэрээ байгуулж ажиллах;
- Усны тухай хуулийн 30.1.4-д заасны дагуу ус татах шугам хоолой бүрт баталгаажуулсан тоолуур суурилуулж, тоолуурын заалтаар усны нөөц ашигласны төлбөрийг тооцож, Төсвийн тухай хуулийн 23.6.5-д заасны дагуу төсөвт төвлөрүүлэх;
- Усны тухай хуулийн 28.18-д зааснаар ус ашиглуулах дүгнэлт, холбогдох зөвшөөрөлгүйгээр ус ашиглахыг хориглодог болохыг анхаарах;
- Хаягдал усны дүгнэлтийг дараа жилийн эхний улиралд багтаан гаргуулах;
- Жил бүрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөөг үндэслэлтэй, үнэн зөв гаргаж байх.
- Засгийн газрын 2018 оны 391 дүгээр тогтоолоор баталсан журмын дагуу зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны нөөц ашигласны төлбөрийг шатлан өсгөж тооцохыг анхаарах.
- Үйл ажиллагаа нь зогсох, тасалдах нөхцөл байдал үүссэн үед Сав газрын захиргаа болон холбогдох төрийн захиргааны байгууллагуудад даруй мэдэгдэж, тухайн оны ус ашиглалтын тайланд тусгаж ирүүлэх;
- Усны тухай хуулийн 7.5-д заасны дагуу улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэхэд шаардлагатай ус ашиглалтын тайлан (газрын доорх усны хяналт шинжилгээний мэдээ, ус ашиглах зөвшөөрөл, гэрээ, гэрээ дүгнэсэн акт, усны нөөц ашигласны төлбөрийн баримт, ус ашиглалтын тоо, хэмжээ) -г 2024 оны 12 дугаар сарын 20-ны дотор Усны газарт office@water.gov.mn цахим хаягаар болон холбогдох газруудад хүргүүлж ажиллах;

Боловсруулсан:

УС АШИГЛАЛТЫН ХЭЛТЭС

Боловсруулсан огноо:

Б.Мэндбаяр

2024.08.14

Байгууллагын нэр: Усны газар
 Газар хэлтэс: Усны газар
 Албан тушаал: Даргын албыг түр өрлөн гүйцэтгэгч
 Өвөг нэр: Энээнлдар Батбаяр
 Зурсан огноо: 2024.08.14 17:37:55

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ
ХАРАА - ЕРӨӨ ГОЛЫН САВ ГАЗРЫН
ЗАХИРГАА

45053 Дархан-Уул аймаг, Дархан сум,
14-р баг Монгол банкны 3-р давхарт
Утас/Факс: 7037-3171, E-mail: kharaaerlu@yahoo.com

2024.02.04 № 38
танай 2024.02.28 ны № 11 -И

"ТЭН ХУН" ХХК-НИЙ ГҮЙЦЭТГЭХ
ЗАХИРАЛ Г.БАЯРЖАРГАЛ-Д

Хаягдал усны гэрээ, зөвшөөрөл
хүргүүлэх тухай

Усны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсэг, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1, 6 дугаар зүйлийн 6.1 дэх хэсэг, Засгийн газрын 2019 оны 316 дугаар тогтоолын нэгдүгээр хавсралтаар баталсан "Ус бохирдуулсны төлбөрийн хэмжээ", БОАЖ-ын Сайд, Сангийн Сайдын 2021 оны А-406/226 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан Хаягдал усны эзлэхүүн, бохирдуулах бодисын агууламжийг үндэслэн хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээг тогтоох журам, тооцоолох аргачлал", лабораторийн шинжилгээний дүн болон Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газраас ирүүлсэн 2023 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 05 дугаартай хаягдал усны дүгнэлт, танай компанийн 2024 оны 11 тоот хүсэлтийг тус тус үндэслэн гэрээ байгуулан, зөвшөөрөлийг хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт 5-хуудастай

ДАРГА

Ө.АРИУНБААТАР

ХАРАА-ЕРӨӨ ГОЛЫН
САВ ГАЗРЫН ЗАХИРГААНЫ ДАРГЫН
ТУШААЛ

2024 оны 03 сарын 04 өдөр

Дугаар А/08

Дархан

Зөвшөөрөл олгох тухай

Усны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсэг, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газарын 2023 оны 12 сарын 05 тоот хаягдал усны дүгнэлтийг үндэслэн тушаах нь:

1. "Тэн хун" ХХК-ний 2023 онд байгальд шууд нийлүүлсэн нөхөн сэлбэлтээр авсан 51,816.0 м³/жил, технологид эргүүлэн ашигласан 293,624.0 м³/жил, унд ахуйгаас гарсан 10,059.0 м³/жил хаягдал усанд оногдох ус бохирдуулсны төлбөрийг тооцож 2023 онд хаягдал бохир усыг байгальд шууд нийлүүлэхийг зөвшөөрсүгэй.

2. Хаягдал усны дүгнэлтийг үндэслэн "Тэн хун" ХХК-тай хаягдал усны төлбөрийн гэрээ байгуулж биелэлтэнд хяналт тавьж ажиллахыг ахлах мэргэжилтэн Г.Оюунгэрэлд даалгасугай.

Хавсралт... хуудастай.

ДАРГА

Ө.АРИУНБААТАР

БАТЛАВ
ХАРАА-ЕРӨӨ ГОЛЫН САВ ГАЗРЫН
ЗАХИРГААНЫ ДАРГААМ
Ө.АРИУНБААТАР

БАТЛАВ
"ТЭН ХУН" ХХК-ИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ
ЗАХИРАЛ
Г.БАЯРЖАРГАЛ

**ХАЯГДАЛ УСЫГ БАЙГАЛЬД ШУУД НИЙЛҮҮЛЖ БАЙГАА ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДТЭЙ
БАЙГУУЛАХ УС БОХИРДУУЛСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ГЭРЭЭ**

2024 оны 03 сарын 04-ний өдөр

Дугаар 04

Дархан-Уул аймаг

Нэг. Ерөнхий зүйл

Усны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсэгт заасны дагуу Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газрын 2023 оны 12 сарын 28-ны өдрийн 05 тоот хаягдал усны дүгнэлт, Хараа-Ерөө голын сав газрын даргын гаргасан 2024 оны 03 сарын 04-ний өдрийн А/08 тоот хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрлийг үндэслэн нэг талаас ус ашиглуулагчийг төлөөлж Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргааны ахлах мэргэжилтэн Г.Оюунгэрэл нөгөө талаас ус бохирдуулагчийг төлөөлж Төв аймаг Жаргалант суманд байрладаг 9019016020 тоот улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, 2839717 регистрийн дугаартай "Тэн хун" ХХК-ийг төлөөлж Байгаль орчны хэлтсийн дарга Б.Пүрэвбат нар ус бохирдуулсны төлбөр, нөхөн төлбөр төлөх талаар харилцан тохиролцон энэхүү гэрээг 1 /нэг/ сарын хугацаатай байгуулав.

Хоёр. Гэрээний гол нөхцөл

2.1. Ус бохирдуулагч нь хаягдал усыг Хүрээлэн байгаа орчин.Усны чанар.Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага" MNS 4943:2015 стандартын норматив шаардлагад нийцүүлэн байгальд шууд нийлүүлнэ.

2.2. Ус бохирдуулагч нь Усны тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хаягдал усны чанарыг энэхүү гэрээний 2.1-д заасан стандартын нормтив шаардлагад нийцүүлсэн тохиолдолд ус бохирдуулсны төлбөр, стандартын нормтив шаардлагад нийцүүлээгүй тохиолдолд ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг хаягдал усанд агуулагдах бохирдуулах бодисын хэмжээнээс хамааран 2-5 дахин шатлан өсгөх хэлбэрээр тооцож төлнө.

2.3. Төлбөр төлөгч нь Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хаягдал усан дахь бохирдуулах бодист ногдох төлбөр, нөхөн төлбөрийг дараа улирлын эхний сарын 20-ны өдрийн дотор харьяалах татварын албанд төлнө.

2.4. Ус бохирдуулагч нь дараах мэдээллийг улирал тутамд Сав газрын захиргаа, харъяа татварын албанд хүргүүлнэ. Үүнд:

2.4.1.Хаягдал ус нийлүүлдэг хүн, хуулийн этгээдийн нэр;

2.4.2.Цэвэрлэх байгууламж болон зөөврийн машинд нийлүүлсэн хаягдал усны хэмжээ;

2.4.3.Байгальд нийлүүлсэн хаягдал усны хэмжээ;

2.4.4.Хаягдал усанд байгаль орчны итгэмжлэгдсэн лабораториор хийлгэсэн шинжилгээний дүн;

2.4.5.Бохирдуулах бодисын ялгарал шилжилтийн системд усны бохирдлын мэдээллийг бүртгүүлнэ;

Гурав. Хаягдал усны талаарх мэдээлэл

3.1. Хаягдал ус хаях цэгийн байршил, цэвэрлэгээний арга түвшин:

"Тэн хун" ХХК нь ажилчдын хотхоны унд ахуйн хаягдал усыг хөрсөнд нэвчүүлэн зайлуулдаг. Технологийн хаягдал усыг 285,000 м³ эзэлхүүнтэй хаягдлын санд хүлээн авч, баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлыг саармагжуулан хаягдлын санд хийдэг.

3.2. Хаягдал усны хэмжээ:

"Тэн хун" ХХК нь 2023 оны ус ашиглалтын тайлангаар унд, ахуйд 10,059.0 м³/жил, технологид нөхөн сэлбэлтээр авч ашигласан 51,816.0 м³/жил, эргэлтийн усан сангаас дахин авч ашигласан 293,624.0 м³/жил байхаар тооцов.

3.3. Хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ, төрөл: Унд ахуйн хаягдал усны хэмжээ 2023 оны III, IV улиралд 50 м³/хоногоос бага тул Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.2 дахь заалт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Сангийн сайдын 2021 оны А-406/226 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан “Хаягдал усны эзлэхүүн, бохирдуулах бодисын агууламжийг үндэслэн хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээг тогтоох журам”-ын 3 дугаар зүйлийн 3.11 дэх заалт, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2019 оны А-816/218 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан “Хаягдал усанд агуулагдах бохирдуулах бодисын жишиг хэмжээ”-г үндэслэн бохирдуулах бодисын хэмжээг унд ахуйд ажилчдын хотхон 1.5 кг/м³-ээр тооцов.

бохирдуулах бодисын төрөл	улиралд хийсэн шинжилгээний давтамж	эдх, (мг/л)	бохирдуулах бодисын дундаж агууламж, (мг/л)			
			II улирал		III	IV улирал
			унд ахуй	технологи		технологи
Жинлэгдэх бодис	1/1/1/1	30	36	2325	3	64
Органик бодис /XXX/	1/1/1/1	50	1511	678.5	10	366
Органик бодис /БХХ/	1/1/1/1	20	581.15	260.96	3	145.1
Органик бодис /ПИЧ/	0/0/0/1	20				28.16
Органик бодис /TN/	1/1/1/0	15	50.02	4.63	1.22	
Эрдэс бодис /фосфор/	0/0/0/1	1.5				3.32
Хүнд металл /зэс/	1/1/1/1	1	0.03	0.06	0.025	0.03
Хүнд металл /хром/	0/0/1/0	0.3			0.001	
Хүнд металл /А1/	0/1/1/0	0.5		0.0455	0.071	
Хүнд металл /бор/	0/1/0/1	0.5		0.0053		0.04
Хүнд металл /төмөр/	1/1/0/1	1	0.0061	0.0406		0.23
Хүнд металл /кобальт/	0/0/1/1	0.02			0.013	0.002
Аюултай бодис /хүнцэл/	0/0/1/1	0.01			0.021	0.01
Аюултай бодис /РЬ/	0/0/0/1	0.1				0.01
Хүнд металл /никель/	0/0/0/1	0.2				0.02
Хүнд металл /цайр/	0/0/0/1	3				0.02
Хүнд металл /манган/	0/0/0/1	0.5				0.05
Хүнд металл /селен/	0/0/1/1	0.02			0.002	0.02
Хүнд металл /барий/	0/1/1/1	1.5		0.0114	0.011	0.03
Хүнд металл /стронци/	0/1/1/1	2		0.0053	0.611	2.57

4.1. Ус бохирдуулсны төлбөрийн хэмжээ: Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1 дэх хэсэг, Засгийн газрын 2019 оны 316 дугаар тогтоолын нэгдүгээр хавсралтаар баталсан “Ус бохирдуулсны төлбөрийн хэмжээ”, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Сангийн сайдын 2021 оны А-406/226 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан “Хаягдал усны эзлэхүүн, бохирдуулах бодисын агууламжийг үндэслэн хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээг тогтоох журам, тооцоолох аргачлал”, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын Сайдын 2019 оны А/635 тоот тушаалаар баталсан “Ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг шатлан есгөх хэлбэрээр ногдуулах журам”-ыг тус тус үндэслэн тооцоход **28,700,837.99** /хорин найман сая долоон зуун мянга найман зуун гучин долоон төгрөг ерэн есөн мөнгө/ төгрөг ногдож байна.

Тав. Төлбөр төлөлт

5.1. Төлбөр төлөгч нь Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хаягдал усан дахь бохирдуулах бодист ногдох төлбөр, нөхөн төлбөрийг дараа улирлын эхний сарын 20-ны өдрийн дотор харьяалах татварын албанд төлнө.

Зургаа. Ус ашиглуулагчийн эрх, үүрэг

- 6.1. Ус бохирдуулагчийг мэдээ, мэдээлэл, удирдлагаар хангаж, хяналт тавина.
- 6.2. Усны тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.8, 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсэгт заасны дагуу Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг “Усны газар”-н хаягдал усны дүгнэлтийг

үндэслэн хаягдал ус нийлүүлэх зөвшөөрөл олгож ус бохирдуулсны гэрээ байгуулан хаягдал ус хаях, зайлуулах цэг тогтооно.

6.3. Сав газрын захиргаа нь хаягдал усыг энэхүү гэрээний 2.1-д заасан стандарт норм норматив шаардлагад нийцүүлэн цэвэрлэсэн, дахин ашигласан ус бохирдуулагчийг төлбөрөөс хөнгөлөх, чөлөөлөх жагсаалтыг гаргана.

6.4 Сав газрын захиргаа нь хаягдал ус хаях, зайлуулах шаардлагыг зөрчсөн ус бохирдуулагчийн хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрлийг цуцална.

Долоо. Ус бохирдуулагчийн эрх, үүрэг

7.1. Ус бохирдуулагч нь Сав газрын захиргаанаас мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө авах хаягдал ус хаях, зайлуулах цэг тогтоолгох, ногдуулсан ус бохирдуулсны төлбөр болон нөхөн төлбөрийн хэмжээг үндэслэлгүй гэж үзвэл дээд шатны байгууллагад гомдол гаргах эрхтэй.

7.2. Ус бохирдуулагч нь үйл ажиллагаандаа энэхүү гэрээг болон холбогдох хууль, дүрэм, журам, стандарт, норм норматив, ТЭЗҮ, зураг төсөл, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг мөрдөж ажиллана.

7.3. Ус бохирдуулагч нь хаягдал усны эзэлхүүнийг тодорхойлох хэмжих хэрэгсэл / тоолуур /-г "Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам"-д заасны дагуу хаягдал усны шугамын гаргалгаан дээр суурилуулах ба суурилуулах тоолуур нь гаргалгааны шугамын голчтой адил байх бөгөөд мэдрэгчийн хийц нь хаягдал усны найрлагаас хамааран өөрчлөгдөх, эвдрэх гэмтэх зэрэг эрсдлээс хамгаалагдсан эд ангиар хийгдсэн байх шаардлагад нийцүүлэн суурилуулна.

7.4. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Сангийн сайдын 2021 оны А-406/226 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан "Хаягдал усны эзлэхүүн, бохирдуулах бодисын агууламжийг үндэслэн хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээг тооцоолох аргачлал"-ын хүснэгт № 2-ын 14, 32-д заасан хаягдал усанд тодорхойлох үзүүлэлтүүдийг бүрэн шинжлүүлээгүй тохиолдолд бохирдуулах бодисыг жишиг хэмжээгээр авч тооцно.

7.5. Усны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.5-д заасны дагуу усны мэдээллийн сан бүрдүүлэхэд шаардагдах хаягдал усны хэмжээ, хаягдал усанд улирал тутам хийлгэсэн шинжилгээний дүн, хаягдал усыг стандарт, норм нормативд нийцүүлэн цэвэрлэж хаягдал усны төв шугамд нийлүүлэх талаар авч хэрэгжүүлсэн ажлын тайланг сав газрын захиргаанд 2024 оны 12 сарын 20-ний өдрийн дотор ирүүлсэн байна.

7.6. Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газарын 05 тоот хаягдал усны дүгнэлтийн долдугаар хэсэгт заагдсан Хаягдал усанд тавигдах шаардлага цаашид авах арга хэмжээний талаарх зөвлөмжийг хэрэгжүүлэн ажиллах.

Найм. Бусад

8.1. Хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрөл нь энэхүү гэрээний салшгүй хэсэг байна.

8.2. Ус бохирдуулагч нь ус бохирдуулсны төлбөр, нөхөн төлбөрийг хугацаанд нь төлөөгүй бол Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу хариуцлага хүлээнэ.

8.3. Энэхүү гэрээг сунгах, дуусгавар болгох, хүчингүй болгохтой холбоотой асуудлыг хоёр тал харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр шийдвэрлэнэ.

8.4. Энэхүү гэрээтэй холбогдон гарсан аливаа маргааныг эвийн журмаар шийдвэрлэхийг эрмэлзэх бөгөөд эс тохиролцвол иргэний журмаар шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

Ес. Давтагдашгүй хүчин зүйлс

9.1 Ус бохирдуулагч нь давтагдашгүй хүчин зүйл тухайлбал: / газар хөдлөлт, үер, гал түймэр, хар салхи, халдварт өвчний тархалт болон байгалийн бусад аюулт үзэгдэл, ажил хаялт гэх мэт /-ийн нөхцөл байдлын улмаас гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх боломжгүй болсон тохиолдолд гэрээний хариуцлагаас / нөхөн төлбөр, торгууль / чөлөөлөгдөх үндэслэл болно.

9.2. Ус бохирдуулагч нь давтагдашгүй хүчин зүйл бий болсныг нотолно.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

Ус ашиглуулагчийг төлөөлж
Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргааны
ахлах мэргэжилтэн *[Signature]* Оюунгэрэл

Ус бохирдуулагчийг төлөөлж
"Тэн хун" ХХК-ийн Байгаль орчны
хэлтсийн дарга *[Signature]* Б.Пүрэвбат

ХАЯГ:

Дархан-Уул аймаг, Дархан сумын 14 баг,
Монгол банкны 3 давхарт
Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргаа

УБ хот Баянгол дүүрэг 1-р хороо
2-р хороолол Богд ар 1а байрны
20 тоот Утас: 362073 88289813

ХАРАА-ЕРӨӨ ГОЛЫН
САВ ГАЗРЫН ЗАХИРГААНЫ ДАРГЫН
ТУШААЛ

2024 оны 08 сарын 20 өдөр

Дугаар 7/41

Дархан

УС АШИГЛАХ ЗӨВШӨӨРӨЛ ОЛГОХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Усны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.4, 28.6 дахь заалт, 29 дүгээр зүйлийн 29.1 дэхь заалт, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газрын 2024 оны 08 дугаар сарын 14-ний өдрийн Е-2405-000002 тоот ус ашиглуулах дүгнэлтийг үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Хараа-Ерөө голын сав газарт "Наран толгойн" алтны үндсэн ордыг далд аргаар олборлон баяжуулж алт, мөнгө олборлох үйл ажиллагаа явуулж байгаа "Тэн хун" ХХК-д 2024 онд ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд 9'270.0 м³/жил, 120'324.6 м³/жил усыг шавхан зайлуулж шүүрлийн уснаас технологийн хэрэгцээнд ашиглахыг зөвшөөрсүгэй.

2. "Усны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.6, 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д заасны дагуу гэрээ байгуулж, энэ хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.5, 28 дугаар зүйлийн 28.18, 29 дүгээр зүйлийн 29.1, 30 дугаар зүйл, 31 дүгээр зүйлийн 31.2 дэх заалт болон ус ашиглахад тавигдах шаардлага, эрх үүргийг мөрдөж ажиллах, усны мэдээллийн сан бүрдүүлэхтэй холбогдсон тухайн оны ус хэрэглээний мэдээ, тайланг 2024 оны 12 дугаар сарын 20-ны дотор Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргаанд ирүүлэхийг "Тэн хун" ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал Г.Баяржаргал-д даалгасугай.

3. Тушаалын биелэлтэнд хяналт тавьж ажиллахыг Төв аймгийн Байгаль орчин аялал жуулчлалын газрын дарга Ж.Даш-Яйчил, Жаргалант сумын Засаг дарга, Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч нарт зөвлөсүгэй.

Хавсралт 3 хуудастай.

ДАРГА

Ө.АРИУНБААТАР

<p>Батлав:</p> <p>Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргааны дарга</p> <p>.....Ө. Ариунбаатар</p> <p>2024 оны 08 сарын 20-ны өдөр</p>	<p>Батлав:</p> <p>"Тэн хун" ХХК-ний гүйцэтгэх захирал</p> <p>.....Г.Баяржаргал</p> <p>Дархан-Уул аймаг</p>
<p>УС АШИГЛАХ ГЭРЭЭ</p> <p>Дугаар № 17</p>	

Нэг. Ерөнхий зүйл

Монгол Улсын Усны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.4, 28.6, 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д заасны дагуу Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газрын 2024 оны 08 дугаар сарын 14-ний өдрийн Е-2405-000002 тоот ус ашиглуулах дүгнэлт, Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргаанаас олгосон 2024 оны 08 дугаар сарын 20-ний өдрийн № 41 тоот ус ашиглах зөвшөөрлийг үндэслэн:

Усны нөөц ашиглуулагчийг төлөөлж: Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргааны гадаргын усны нөөц, судалгаа шинжилгээний асуудал хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Галя овогтой Оюунгэрэл, Ус ашиглагчийг төлөөлж Төв аймаг Жаргалант сумын Баянбулаг багт байрлах МУ-000713 тусгай зөвшөөрөлтэй, 9019016020 тоот улсын бүртгэлийн, 2839717 регистрийн дугаартай Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар олборлох, баяжуулах "Тэн хун" ХХК-ийн Байгаль орчны хэлтсийн дарга ажилтай Б.Пүрэвбат нар ус ашиглах талаар тохиролцон энэхүү гэрээг 2024 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл 5 сарын хугацаатайгаар байгуулав. Усны газрын ус ашиглуулах дүгнэлтээр 215 хоног ажиллахаар тооцоо гаргасан.

1.2. Гэрээг монгол хэлээр 3% үйлдэж талуудад нэг нэг хувь хадгалагдах бөгөөд аль ч хувь нь хуулийн хүчинтэй баримт мөн.

1.3. Энэхүү гэрээнд тусгагдаагүй зүйлийг Монгол Улсын холбогдох хуулиар зохицуулна.

Хоёр. Гэрээний гол нөхцөл

2.1. Ус ашиглах зориулалт: Ашиг олох зориулалтаар ахуйн үйлдвэрлэл үйлчилгээ, үйлдвэрийн хэрэгцээнд усны нөөцийг ашиглана. Баяжуулах технологид болон, зам талбайн тоосжилт дарах усалгааны хэрэгцээнд уурхайн шүүрлийн ус болон худгаас ашиглана.

2.2. Нийт ашиглах усны хэмжээ: 129,594.60 м³/жил

Унд ахуйд 206 хүн х 150 л/хон х 300 хон = 9'270.0 м³/жил

2024 онд 14'400.0 м³ хөрс хуулж 39'700.0 тн хүдэр олборлон 69'900.0тн хүдэр баяжуулна. Үүнээс 38'630.0 тн хүдэр өөрийн уурхайгаас олборлож "Цүй ханг инвест" ХХК болон "Сонортрейд" ХХК-аас 30'200 тн хүдэр гэрээгээр авна. Нийт 160.35 кг алт, 384.4 кг мөнгө авахаар төлөвлөсөн байна. Биологийн нөхөн сэргээлт хийхгүй. "Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд 40000 ш мод тарина.

Байгаль орчин аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/301 тоот тушаалаар баталсан "Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны хэрэглээний норм"-ын дагуу үйлдвэрлэлийн хэрэгцээний усны хэмжээг тооцоход:

129'594.60 м³ ус шаардлагатай.

Техникийн хүчин чадлаар үйлдвэрлэл болон бусад үйл ажиллагаанд шаардагдах усны хэмжээг тооцвол: Баяжуулах үйлдвэр 300.0тн/хон хүдэр баяжуулах хүчин чадалтай.

69'900.0 м³ х 3,8 м³ = 265'620.0 м³ -Баяжуулахад нөхөн сэлбэлтээр авах усны хэмжээ

8'000.0м² х 2л/м² х 150хон =2'400.0м³ -Зам талбайн тоосжилт дарах шаардагдах усны хэмжээ / БОННУ 62 хуудас /

40000 ш х 40 л х 16 удаа = 25.600 м³- Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд

265'620.0 + 2'400.0м³ + 25.600 м³ = 293'620.0 м³- Үйлдвэрлэлд ашиглах ус

256.272 м³/цаг х 300 хон = 80'481.60 м³/жил / ТЭЗҮ 26-р хуудас / - Шүүрлийн усны хэмжээ

2.3. Усны чанар, найрлага: Үйлдвэрлэлд шавхан зайлуулах шүүрлийн ус хэрэглэх ба дутагдах усыг худгаас хангана. Худгийн уснаас улирал тутам дээж авч шинжилгээ хийлгэн хариу болон дүгнэлтийг сав газрын захиргаанд ирүүлнэ.

2.4. Усны эх үүсвэрийн байршил, хоногт ашиглах усны хэмжээ: Унд ахуйн хэрэгцээнд 38,25 м³/хон усыг 1.57 л/сек ундрагатай гүний худгаас авч ашиглана. Үйлдвэрлэлд шавхан зайлуулах уснаас ашиглана. Наран толгой алтны үндсэн ордын шүүрлийн усны судалгааг 2024 онд “Эм ай дабльд” ХХК хийсэн. 268,272 м³/хон гэж тодорхойлсон.

2.5. Усны барилга байгууламж: Хаягдлын сангийн нийт эзэлхүүн 285,000.0 м³, Үер, гадаргын уснаас хамгаалах шуудуу далантай. Хаягдлын ул, хананд нэвчих байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэхээс хамгаалж 3.0 мм-н зузаантай зориулалтын нийлэг материал/ PVC /-ээр бүрэн доторлосон. Далд уурхайн шүүрлийн усны шавхалтад 500м³/цаг хүчин чадалтай ЦНС-105/343 болон ЦНС-500/480 маркийн насос ашигладаг.

2.6. Худаг өргөлтийн станцууд усны тоолуур насосны хүчин чадал, Баяжуулах үйлдвэрийн усан хангамжийн худгийн байршил:

3У 105° 55' 85" ХӨ48° 34' 10,13" ундарга 1,57 л/сек

Насосны марк FROG-5QJ8/20, LXLG-100 маркийн усны тоолууртай

2.7. Дамжуулах байгууламж: Худгаас баяжуулах үйлдвэрт ус дамжуулах хоолойн голч-100мм, урт-3,8 км, Шүүрлийн ус зайлуулах 2 шугам хоолойтой. 100,0 мм голчтой хоолойн урт 250,0 м, 76,0 мм голчтой хоолойн урт 340,0м.

2.8. Хаягдал усны хэмжээ цэвэрлэгээний арга:

Унд ахуйн хэрэгцээнээс гарсан бохир усыг хаягдлын цооногт зайлуулна. Баяжуулах үйлдвэрийн хаягдлыг саармагжуулсны дараа хаягдлын сан руу хийнэ.

2.9. Байгаль орчны үнэлгээ, нөхцөл:

“Наран толгой” алтны үндсэн ордыг далд уурхайн аргаар ашиглах, цианитаар уусган баяжуулах төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголын тайланг 2022 онд “Саблайм” ХХК хийж гүйцэтгэсэн.

2.10 Онцгой нөхцөл:

- Усны тухай хуулийн 30.1.3-д заасны дагуу Хаягдал усны дүгнэлт гаргуулж үйлдвэрлэлийн явцад гарсан хаягдал усыг стандартын шаардлагад нийцүүлэн цэвэрлэж зайлуулах, усны нөөц горим, чанарын мэдээ болон ус ашиглалтын тайланг сав газрын захиргаанд ирүүлэх;

-Хаягдал хаях байгууламжаас цианид натрийн агууламжтай уусмал нь уурших, цаг агаар хуурай салхитай үед хийсч тоос босох, орчиндоо тархах зэргээр хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлөх магадлалтай учир хор уюулаас сэргийлэх горим журмыг мөрдлөг болгон ажиллах;

-Агаар дахь цианидын хэмжээг тогтмол хэмжиж байх;

- Цианид натригаар уусган баяжуулалт хийхэд цианид натри алдагдахаас урьдчилан сэргийлж ажиллах;

-Газрын доорх усны төлөв байдал горимын ажиглалтыг тогтмол хийж химийн бодисын хор аюулаас тогтмол урьдчилан сэргийлж ажиллах;

- Улирал бүр 2-оос доошгүй удаа хаягдал усны холимог сорьц авч байгаль орчны итгэмжлэгдсэн лабораториор шинжилгээ хийлгэж дүнг улирал бүр сав газрын захиргаанд ирүүлэх.

2.11. Ус ашигласны төлбөрийн хэмжээ:

Далд уурхайгаас шавхан зайлуулах 80'481.60 м³/жил газрын доорх усны төлбөрийн хэмжээг “Усны экологи-эдийн засгийн суурь үнэлгээг шинэчлэн батлах” тухай Засгийн газрын 2011 оны 302 дугаар тогтоолоор Хараа-Ерөө голын сав газарт тогтоосон газрын доорх усны экологи-эдийн засгийн суурь үнэлгээ, “Тогтоолын хавсралтанд өөрчлөлт оруулах” тухай Засгийн газрын 2013 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 327 дугаар тогтоолд заасан ашиглалтын зориулалтын итгэлцүүр, “Усны нөөц ашигласны төлбөрийн хувь хэмжээг тогтоох, хөнгөлөх” тухай Засгийн газрын 2013 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 326 дугаар тогтоолд заасан хувь хэмжээг ашиглан тооцвол:

Шавхан зайлуулж байгаа усны төлбөр:

1 м³ усны нөөц ашигласны төлбөр: 2'764.0 төг/м³ x 0,15 x 1,4 =580,44 төг/м³

- 2'764.0 төг/м³ – Хараа-Ерөө голын сав газарт газрын доорх ус ашигласан нөхцөлд экологи эдийн засгийн суурь үнэлгээ

- (15%) – Засгийн газрын 2013 оны 326-р тогтоолын дагуу батлагдсан усны нөөц ашигласны төлбөрийн 7в-д заасан хувь, хэмжээ
- 1,4 – Газрын доорх ус шавхан зайлуулах нөхцөлд тооцох итгэлцүүр
Нийт: $80'481.60 \text{ м}^3/\text{жил} \times 580,44 \text{ төг}/\text{м}^3 = 46'714'739,0 \text{ төгрөг}$

Шавхан зайлуулах усыг зам талбайн тоосжилт дарах усалгаа, технологийн болон биологийн нөхөн сэргээлт, мод тарихад ашиглана.

Нийт төлбөр; /101,445,173.78 төгрөг/

/ Нэг зуун нэг мянга дөрвөн зуун дөчин таван мянга нэг зуун далан гурван төгрөг /

Төлбөр төлөлт: Усны нөөц ашигласны төлбөрийг шавхан зайлуулах насосны тоолуур, үйлдвэрлэлд нөхөн сэлбэлтээр авч ашиглах гүний худгийн тоолуурын заалтыг татварын байцаагчаар баталгаажуулан Төв аймгийн төрийн сан банкны 100140100944 тоот дансанд 2024 оны 12 сарын 01-ний өдрийн дотор төлж барагдуулна.

Ус ашиглалтын мэдээ тайлан, болон усны нөөц ашигласны төлбөрийг орон нутгийн төсөвт төлсөн /хагас, бүтэн жилээр төвлөрүүлж / тайланг Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргаанд гаргаж өгнө.

Засгийн газрын 2018 оны 391 тоот тогтоолоор батлагдсан “Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөр тооцох журмын дагуу илүү ашигласан усны төлбөрийг илүү ашигласан усны эзлэх хувийн жингээр шатлан өсгөж төлөхөөр заасныг анхаарч, жил бүрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөө, календарьчилсан графикайг үндэслэлтэй, үнэн зөв гаргаж байх.

Гурав. Талуудын эрх, үүрэг

3.1. Гэрээ байгуулагч талууд нь Усны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.5, 17 дугаар зүйл, 30 дугаар зүйлд заасан эрх эдэлж үүрэг хүлээнэ.

Дөрөв. Бусад

4.1. Гэрээ нь талууд гарын үсэг зурж, тамга, тэмдэг, дарж баталгаажсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

4.2. Ус ашиглуулах дүгнэлт, ус ашиглах зөвшөөрөл, хаягдал усны талаарх дүгнэлт, хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрөл нь гэрээний салшгүй хэсэг байна.

4.3. Гэрээний биелэлтийг талууд 2024 оны 12 дугаар сарын 20-ны дотор ус ашиглалтын тайлан болон усны нөөц ашигласны төлбөрийн мэдээг хүлээн авч гэрээний биелэлтийг дүгнэж, тэмдэглэл үйлдэнэ.

4.4. Талуудын тохиролцсоноор гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болох ба бичгээр үйлдэнэ.

4.5. Гэрээг Усны тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.9, 29 дүгээр зүйлийн 29.3 дахь заалтууд болон дор дурдсан үндэслэлээр хугацаанаас нь өмнө цуцална.

4.5.1. Ашиглаж байгаа усны эх үүсвэр тусгай хэрэгцээнд шилжсэн.

4.5.2. Аль нэг тал нь татан буугдсан.

4.6. Талуудын хооронд үүссэн маргааныг эвийн журмаар шийдвэрлэхийг эрхэмлэх бөгөөд эс зөвшөөрвөл холбогдох шатны шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН ТАЛУУД:

Ус ашиглуулагчийг төлөөлж:

Гадаргын усны нөөц, судалгаа шинжилгээний

Ус ашиглалт хариуцсан мэргэжилтэн

асуудал хариуцсан ахлах мэргэжилтэн

..... Г.Оюунгэрэл

Ус ашиглагчийг төлөөлж:

“Тэн хун” ХХК-ний

Байгаль орчны хэлтсийн дарга

..... Б.Пүрэвбат

ХАЯГ:

Дархан-Уул аймаг, Дархан сумын 14 баг,
Монгол банкны 3 давхарт
Хараа-Ерөө голын сав газрын захиргаа
Утас: 70373171

УБ хот Баянгол дүүрэг 1-р хороо
2-р хороолол Богд ар 1а байрны
20 тоот Утас: 362073 88289813

НХМаягт МХ 1

Төлбөрийн даалгавар ХЗ100067

2024/10/21

Маягт N: ТС-7 Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот тушаалаар батлав.

Төлөгч		Данс	Дүн
Код	Тэн Хун ХХК	Дебет	50,722,586.89
Төлөгчийн банк	ХААН банк	5009019074	
Хүлээн авагч			
Код	Төв аймаг Татварын алба	Кредит	50,722,586.89
Хүлээн авагчийн банк	Төрийн сан	3241003834790	
Мөнгөний дүн (тоогоор)			...хоногийн .... хувийн .... торгууль бүгд ..... төг..... мөн
Мөнгөний дүн (үсгээр)			
Тавин сая долоон зуун хорин хоёр мянга таван зуун наян зургаан төгрөг наян есөн мөнгө			
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн огноо			Дүн (торгуулийн хамт)
2024/10/21			
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)			Гүйлгээнийууга
2024 оны 1,2,3-р улирлын усны төлбөр			Төлбөрийн зориулалт
			Төлөх хугацаа
			Төлбөрийн ээлж

Тамга

Захирал:

Нягтлан бодогч:

Банкинд гүйлгээ хийсэн
2024 оны 10 сарын 21 өдөр

тэмдэг, гарын үсэг

203

"ТЭН ХУН" ХХК-ИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ
ЗАХИРАЛ Г.БАЯРЖАРГАЛ ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УСНЫ ГАЗАР

Чингүнжавын гудамж, 2 дугаар хороо,
Баянгол дүүрэг, Улаанбаатар хот, 16050
Утас/Факс: (976-51) 26 55 78, (976-51) 26 55 36,
Цахим шуудан: office@water.gov.mn,
Цахим хуудас: www.water.gov.mn

2024.05.01 № 01/593
танай _____-ны № _____-т

**Ус бохирдуулсны төлбөрийн
мэдээлэл хүргүүлэх тухай**

Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1, 6 дугаар зүйлийн 6.1 дэх хэсэг, Засгийн газрын 2019 оны 316 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Ус бохирдуулсны төлбөрийн хэмжээ", Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Сангийн сайдын 2021 оны А-406/226 дугаар хамтарсан тушаалаар баталсан "Хаягдал усны эзлэхүүн, бохирдуулах бодисын агууламжийг үндэслэн хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээг тогтоох журам, тооцоолох аргачлал", Байгаль орчин, аялал жуулчлалын Сайдын 2019 оны А/635 дугаар тушаалаар баталсан "Ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг шатлан өсгөх хэлбэрээр ногдуулах журам", танай компанийн 2024 оны 61 тоот хүсэлтийг тус тус үндэслэн 2024 оны 1 улирлын төлбөрийн мэдээллийг хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт: ... хуудастай.

Ирээдүй хойч үедээ усны нөөцөө үлдээхийн төлөө, усаа хамгаалъя, хуримтлуулъя, хамтран ажиллая.

ДАРГЫН АЛБАН ҮҮРГИЙГ
ТҮР ОРЛОН ГҮЙЦЭТГЭГЧ

З.БАТБАЯР

16.4.00007

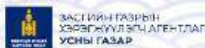

Усны газрын 2024 оны 05 дугаар сарын 01-ны өдрийн ажлын тоот албан бичгийн хавсралт

“ТЭН ХУН” ХХК-ИЙН 2024 ОНЫ I УЛИРЛЫН УС БОХИРДУУЛСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТООЦОО

№	Бохирдуулах бодисын төрөл	Шинжилгээний давтамж	MNS 4943:2015 стандартын ЗДХ	Бохирдуулах бодисын дундаж агууламж		ЗДХ-ээс хэтэрсэн агууламж	Нөхөн төлбөр тооцох шатлан өсгөх	Хаягдал усны хэмжээ, м ³	Бохирдуулах бодисын хэмжээ, кг	Бодис тус бүрийн төлбөрийн хэмжээ, төгрөг		Ус бохирдуулсны төлбөр, төгрөгөөр	Нөхөн төлбөр, төгрөгөөр	Нийт төлбөр, төгрөгөөр	
				мг/л	кг/м ³					нэгж	тариф				
1	2	3	4	5	6	7=5/4	8	9	10=5*9*(10) ³	11	12	13=10*12	14=13*8-13	15=13*14	
1	Органик бодис /XXX/	1	50	1500	1.5	0.00	0	3313	4969.50	төгр/кг	50	248,475.00	-	248,475.00	
2024 оны I улиралд нөхөн сэлбэлтээр авч ашигласан технологийн хаягдал усны төлбөр, төгрөгөөр															
1	Жинлэгдэх бодис	1	30	30	0.0300	1.00	0	20719	621.57	төгр/кг	50	31,078.50	-	31,078.50	
2	Органик бодис /XXX/	1	50	471.5	0.4715	9.43	5	20719	9769.01	төгр/кг	50	488,450.43	1,953,801.70	2,442,252.13	
3	Органик бодис /БХХ/	1	20	181.34	0.1813	9.07	5	20719	3757.18	төгр/кг	50	187,859.17	751,436.69	939,295.87	
4	Органик бодис /ТН/	1	20	58.72	0.0587	2.94	3	20719	1216.62	төгр/кг	50	60,830.98	121,661.97	182,492.95	
2024 оны I улиралд нөхөн сэлбэлтээр авч ашигласан технологийн хаягдал усны төлбөр, төгрөгөөр															
1	Жинлэгдэх бодис	1	30	30	0.0300	1.00	0	117407.7	3522.23	төгр/кг	50	176,111.50	-	176,111.50	
2	Органик бодис /XXX/	1	50	471.5	0.4715	9.43	5	117407.7	55357.71	төгр/кг	50	2,767,885.74	11,071,542.97	13,839,428.71	
3	Органик бодис /БХХ/	1	20	181.34	0.1813	9.07	5	117407.7	21290.71	төгр/кг	50	1,064,535.31	4,258,141.26	5,322,676.57	
4	Органик бодис /ТН/	1	20	58.72	0.0587	2.94	3	117407.7	6894.18	төгр/кг	50	344,708.91	689,417.82	1,034,126.73	
2024 оны I улиралд эргэлтийн усан сангаас дахин ашигласан технологийн хаягдал усны төлбөр, төгрөгөөр															
2024 оны I улиралд нийт төлбөр, төгрөгөөр															
Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 8.1.2 дэхь заалтад заасны дагуу эргүүлэн ашигласан хаягдал усны төлбөрийг 100% чөлөөлөж Улсын төсвөг төвлөрүүлэх ус бохирдуулсны төлбөрийн дүн:															
													5,369,935.55	18,846,002.40	24,215,937.95
													3,843,594.44		3,843,594.44

Ус бохирдуулсны төлбөрийн тооцоог хийсэн:
Хаягдал усны зөвшөөрөл, төлбөр, хариуцсан мэргэжилтэн *Л. Хуучин* Л.Хуучин Л.Хуучин

ХАЯГДАЛ УСНЫ ДҮГНЭЛТ

2024 оны 10 дугаар сарын 18 -ний өдөр

Дугаар Е-2410-000051

Улаанбаатар хот Утас: 265528, 265578

Нэг. Ерөнхий мэдээлэл

1.1. Иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллага, захирлын нэр, утас факс, улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар:

Оноосон нэр: Тэн Хун
Улсын бүртгэлийн дугаар:
Регистрийн дугаар: 2839717
Захирал: Song Hui
Холбоо барих дугаар: 11305842

1.2. Төслийн нэр, байршил:

Төслийн нэр: Нарантолгой алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах, цианитаар уусган баяжуулах төсөл
Байршил: Төв, Жаргалант, 2-р баг, Өгөөмөр
Дэлгэрэнгүй хаяг: Төв, Жаргалант, 2-р баг, Өгөөмөр, 14 тоот
Харьяалагдах сав газар: Хараа голын сав газар

Хоёр. Хаягдал усны талаарх мэдээлэл

2.1. Хаягдал ус хаях цэгийн байршил, цэвэрлэгээний арга, түвшин

Хаягдал ус нийлүүлэх хэлбэр: Байгальд нийлүүлэх
Нийлүүлж буй хаягдал усны төрөл:
Нэмэлт тайлбар: -

2.2. Хаягдал усны хэмжээ

Хаягдал ус нийлүүлэх байгууламж	Хүчин чадал	Хаягдал усны төрөл	Хаягдал ус хаях зайлуулах цэг	Нийлүүлэлт	Цэвэрлэгээний арга	Тайлбар
Унд ахуйн хаягдал ус	150 м ³ эзлэхүүнтэй цооног	[Унд ахуйн хаягдал ус]	Байгальд нийлүүлэх хүрээлэн буй орчинд (Гадаргын ус, хөрс)		Цэвэрлэдэггүй	II улиралд 1956 м ³ , III улиралд 2327 м ³
Технологийн	1680000 м ³	[Технологийн]	Хаягдлын		Механик аргаар	II улиралд 6663 м ³ , III улиралд 2139 м ³

Хаягдал ус нийлүүлэх байгууламж	Хүчин чадал	Хаягдал усны төрөл	Хаягдал ус хаях зайлуулах цэг	Нийлүүлэлт	Цэвэрлэгээний арга	Тайлбар
хаягдал ус	эзлэхүүнтэй	хаягдал ус]	санд			
Эргүүлэн ашиглах	1680000 м3	[Эргүүлэн ашигласан	Хаягдлын санд		Механик аргаар	II улиралд 37757 м3, III улиралд 12121 м3
хаягдал ус	эзлэхүүнтэй	хаягдал ус]				

2.3. Хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ, төрөл

2024 оны II-р улирал

Лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

Стандарт: S_MNS4943

Шинжилгээний давтамж: 1

Nº	Бохирдуулах бодисын төрөл	ЗДХ, (мг/л)	Хаягдал усны холимог дээж дэх бохирдуулах бодисын дундаж агууламж, (мг/л)	ЗДХ-ээс дахин хэтэрсэн агууламж	Нөхөн төлбөр тооцох шатлан өсгөх хэлбэр
----	---------------------------	-------------	---	---------------------------------	---

Жишиг хэмжээгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

Nº	Үйл ажиллагаа	ЗДХ, (мг/л)
1	Нийгмийн үйлчилгээ болон бусад	
2	Үйлдвэрлэл	
3	Үйлчилгээ	
	Зочид буудал, Жуулчны бааз, Ажилчдын тосгон	1.5

2024 оны II-р улирал

Лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

Стандарт: S_MNS4943

Шинжилгээний давтамж: 1

Nº	Бохирдуулах бодисын төрөл	ЗДХ, (мг/л)	Хаягдал усны холимог дээж дэх бохирдуулах бодисын дундаж агууламж, (мг/л)	ЗДХ-ээс дахин хэтэрсэн агууламж	Нөхөн төлбөр тооцох шатлан өсгөх хэлбэр
2	Органик бодис				
	Нийт азот	15.0	4.72	0.31	1.00
3	Эрдэс бодис				
	Нийт фосфор	1.5	0.10	0.07	1.00
4	Хүнд металл				
	Зэс	1.0	14.57	14.57	5.00
	Кобальт	0.02	0.01	0.50	1.00
	Никель	0.2	0.36	1.80	2.00
	Селен	0.02	0.01	0.50	1.00

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

Нийт төмөр	1.0	0.01	0.01	1.00
Хөнгөн цагаан	0.5	0.02	0.04	1.00
Нийт хром	0.3	0.01	0.03	1.00
Цайр	3.0	0.01	0.00	1.00
Барий	1.5	0.01	0.01	1.00
Бор	0.5	0.01	0.02	1.00
Ванадий	0.1	0.01	0.10	1.00
Манган	0.5	0.01	0.01	1.00
Анзаан /Молибден /	0.5	0.09	0.18	1.00
Стронций	2.0	1.87	0.94	1.00
5 Аюултай бохирдуулах бодис				
Биндэр	0.001	0.00	2.00	2.00
Зөөлөн цагаан /Кадми /	0.03	0.00	0.10	1.00
Мөнгөн ус	0.001	0.01	5.00	3.00
Уран	0.05	1.00	20.00	5.00
Хар тугалга	0.1	0.03	0.30	1.00
Хүнцэл	0.01	0.01	0.50	1.00

Жишиг хэмжээгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

№	Үйл ажиллагаа	ЗДХ, (мг/л)
1	Нийгмийн үйлчилгээ болон бусад	
2	Үйлдвэрлэл	
3	Үйлчилгээ	

2024 оны II-р улирал

Лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

Стандарт: S_MNS4943

Шижилгээний давтамж: 1

№	Бохирдуулах бодисын төрөл	ЗДХ, (мг/л)	Хаягдал усны холимог дээж дэх бохирдуулах бодисын дундаж агууламж, (мг/л)	ЗДХ-ээс дахин хэтэрсэн агууламж	Нөхөн төлбөр тооцох шатлан өсгөх хэлбэр
2 Органик бодис					
	Нийт азот	15.0	4.72	0.31	1.00
3 Эрдэс бодис					
	Нийт фосфор	1.5	0.10	0.07	1.00

4 Хүнд металл				
Зэс	1.0	14.57	14.57	5.00
Кобальт	0.02	0.01	0.50	1.00
Никель	0.2	0.36	1.80	2.00
Селен	0.02	0.01	0.50	1.00
Нийт төмөр	1.0	0.01	0.01	1.00
Хөнгөн цагаан	0.5	0.02	0.04	1.00
Нийт хром	0.3	0.01	0.03	1.00
Цайр	3.0	0.01	0.00	1.00
Барий	1.5	0.01	0.01	1.00
Бор	0.5	0.01	0.02	1.00
Ванадий	0.1	0.01	0.10	1.00
Манган	0.5	0.01	0.01	1.00
Анзаан /Молибден /	0.5	0.09	0.18	1.00
Стронций	2.0	1.87	0.94	1.00
5 Аюултай бохирдуулах бодис				
Биндэр	0.001	0.00	2.00	2.00
Зөөлөн цагаан /Кадми /	0.03	0.00	0.10	1.00
Мөнгөн ус	0.001	0.01	5.00	3.00
Уран	0.05	1.00	20.00	5.00
Хар тугалга	0.1	0.03	0.30	1.00
Хүнцэл	0.01	0.01	0.50	1.00

Жишиг хэмжээгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

№	Үйл ажиллагаа	ЗДХ, (мг/л)
1	Нийгмийн үйлчилгээ болон бусад	
2	Үйлдвэрлэл	
3	Үйлчилгээ	

2024 оны III-р улирал

Лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

Стандарт: S_MNS4943

Шижилгээний давтамж: 1

№	Бохирдуулах бодисын төрөл	ЗДХ, (мг/л)	Хаягдал усны холимог дээж дэх бохирдуулах	ЗДХ-ээс дахин хэтэрсэн агууламж	Нөхөн төлбөр тооцох шатлан
---	---------------------------	-------------	---	---------------------------------	----------------------------

	бодисын дундаж агууламж, (мг/л)	өсгөх хэлбэр
--	------------------------------------	--------------

Жишиг хэмжээгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

№	Үйл ажиллагаа	ЗДХ, (мг/л)
1	Нийгмийн үйлчилгээ болон бусад	
2	Үйлдвэрлэл	
3	Үйлчилгээ	
	Зочид буудал, Жуулчны бааз, Ажилчдын тосгон	1.5

2024 оны III-р улирал

Лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

Стандарт: S_MNS4943

Шинжилгээний давтамж: 1

№	Бохирдуулах бодисын төрөл	ЗДХ, (мг/л)	Хаягдал усны холимог дээж дэх бохирдуулах бодисын дундаж агууламж, (мг/л)	ЗДХ-ээс дахин хэтэрсэн агууламж	Нөхөн төлбөр тооцох шатлан өсгөх хэлбэр
1	Жинлэгдэх бодис				
	Умбүүр бодис	30.0	5.00	0.17	1.00
2	Органик бодис				
	Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	20.0	7.69	0.38	1.00
	Химийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	50.0	22.00	0.44	1.00
	Перманганатын исэлдэх чанар /ПИЧ/	20.0	20.48	1.02	2.00
3	Эрдэс бодис				
	Хүхэрт үстөрөгч	0.5	0.10	0.20	1.00
	Нийт фосфор	1.5	0.05	0.03	1.00
4	Хүнд металл				
	Зэс	1.0	0.02	0.02	1.00
	Кобальт	0.02	0.07	3.65	3.00
	Никель	0.2	0.01	0.02	1.00
	Селен	0.02	0.01	0.50	1.00
	Нийт төмөр	1.0	0.04	0.04	1.00
	Хөнгөн цагаан	0.5	0.03	0.05	1.00
	Нийт хром	0.3	0.01	0.02	1.00

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

Цайр	3.0	0.01	0.00	1.00
Барий	1.5	0.04	0.03	1.00
Бор	0.5	0.07	0.14	1.00
Ванадий	0.1	0.01	0.10	1.00
Манган	0.5	0.03	0.06	1.00
Анзаан /Молибден /	0.5	0.05	0.10	1.00
Стронций	2.0	3.88	1.94	2.00
5 Аюултай бохирдуулах бодис				
Зөөлөн цагаан /Кадми /	0.03	0.01	0.17	1.00
Мөнгөн ус	0.001	0.00	1.00	1.00
Уран	0.05	0.03	0.60	1.00
Хар тугалга	0.1	0.01	0.10	1.00
6 валенттай хром	0.01	0.05	5.00	3.00
Хүнцэл	0.01	0.01	1.00	1.00
Нийт цианид	0.05	0.00	0.04	1.00

Жишиг хэмжээгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

№	Үйл ажиллагаа	ЗДХ, (мг/л)
1	Нийгмийн үйлчилгээ болон бусад	
2	Үйлдвэрлэл	
3	Үйлчилгээ	

2024 оны III-р улирал

Лабораторийн шинжилгээний дүнгээр тооцсон бохирдуулах бодисын хэмжээ

Стандарт: S_MNS4943

Шинжилгээний давтамж: 1

№	Бохирдуулах бодисын төрөл	ЗДХ, (мг/л)	Хаягдал усны холимог дээж дэх бохирдуулах бодисын дундаж агууламж, (мг/л)	ЗДХ-ээс дахин хэтэрсэн агууламж	Нөхөн төлбөр тооцох шатлан өсгөх хэлбэр
1 Жинлэгдэх бодис					
	Умбуур бодис	30.0	5.00	0.17	1.00
2 Органик бодис					
	Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	20.0	7.69	0.38	1.00
	Химийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	50.0	22.00	0.44	1.00

3 Үйлчилгээ

Гурав. Ус бохирдуулсны төлбөрийн хэмжээ

3.1. Ус бохирдуулсны төлбөр тооцсон үндэслэл

Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1 баталсан "Ус бохирдуулсны төлбөрийн хэмжээ", Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Сангийн сайдын 2021 оны А-406/226 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан "Хаягдал усны эзлэхүүн, бохирдуулах бодисын агууламжийг үндэслэн хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээг тогтоох журам, тооцоолох аргачлал"

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2019 оны А-816/218 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан "Хаягдал усанд агуулагдах бохирдуулах бодисын жишиг хэмжээ"

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны А/635 тоот тушаалаар баталсан "Ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг шатлан өсгөх хэлбэрээр ногдуулах журам"

3.2. Ус бохирдуулсны төлбөрийн тооцоо

Огноо	Улирал	Тооцсон хаягдал усны хэмжээ	Төлбөр, тооцоо, ₮	Чөлөөлөлт дүн, ₮	Хөнгөлөлтийн дүн, ₮	Нийт төлбөл зохих дүн, ₮
2024	II-р улирал	1,956.00	146,700.00	0.00	0.00	146,700.00
2024	II-р улирал	6,663.00	33,948,341.47	0.00	0.00	33,948,341.47
2024	II-р улирал	37,757.00	192,373,935.00	192,373,935.00	0.00	0.00
2024	III-р улирал	2,327.00	174,525.00	0.00	0.00	174,525.00
2024	III-р улирал	2,139.00	461,879.62	0.00	0.00	461,879.62
2024	III-р улирал	12,121.00	2,617,317.83	2,617,317.83	0.00	0.00
Нийт			229,722,698.92	194,991,252.83	0.00	34,731,446.09

Дөрөв. Тавигдах шаардлага

-Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайдын 2013 оны А-156 дугаар тушаалаар баталсан "Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам"-ын 2.1.4, 3.6.1 дэх заалтын дагуу хаягдал усны шугам дээр тоолуур суурилуулах;

-Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Сангийн сайдын 2021 оны А-406/226 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан "Хаягдал усны эзлэхүүн, бохирдуулах бодисын агууламжийг үндэслэн хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээг тооцоолох аргачлал"-ын хүснэгт №2-ын 14, 32-д заасан хаягдал усанд тодорхойлох үзүүлэлтүүдийг бүрэн шинжлүүлээгүй тохиолдолд бохирдуулах бодисыг жишиг хэмжээгээр авч тооцно;

-Үнд ахуйн бохир усыг бага оврын цэвэрлэх байгууламж суурилуулан цэвэрлэж "Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий шаардлага MNS 4943:2015" стандартын шаардлагыг хангасан хаягдал усыг байгальд нийлүүлэх, стандартаас давсан бол Усны тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.2, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны А/635 дугаар тушаалаар баталсан "Ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг шатлан өсгөх хэлбэрээр ногдуулах журам"-ын дагуу нөхөн төлбөр ногдуулахыг анхаарах;

-Ус бохирдуулсны төлбөрийг улирал бүр тооцоулах, хаягдал усны дүгнэлтийг дараа оны эхний улиралд багтаан гаргуулах бөгөөд хүсэлтийг ewater.mn цахим системээр ирүүлэх;

-Ус бохирдуулсны төлбөрийг дараа улирлын эхний сарын 20-ны өдрийн дотор харьяалах татварын албанд төлөх;

Боловсруулсан:

УСНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХЭЛТЭС

Боловсруулсан огноо:

Хишигдулам

2024.10.18

Байгууллагын нэр:
Газар хэлтэс:
Албан тушаал:
Овог нэр:
Зурсан огноо:

Усны газар
Усны газар
Даргын албыг түр орлон гүйцэтгэгч
Занзэмждар Батбаяр
2024.10.21 20:02:57

Газрын гэрээ төлбөрийн баримт

ГХГЗЗГ-ын даргын 157 тоот
тушаалын 2 дугаар хавсралт

Нэгж талбарын дугаар: 4120042065
Улсын бүртгэлийн дугаар: A-1414000001
Гэрчилгээний дугаар: 0000104227

ГАДААДЫН ИРГЭН, АЖ АХУЙН НЭГЖ, ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТТАЙ АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГАД ГАЗАР АШИГЛУУЛАХ ГЭРЭЭ

2024 оны 6 сарын 18 өдөр

№ 04149-2022/00195

Төв аймаг/хот Жаргалант сум/дүүрэг

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Монгол Улсын Газрын тухай хууль, Төв аймаг /нийслэл/-ийн Жаргалант сум /дүүрэг/-ын Засаг даргын 2022 оны 07 сарын 04 -ны өдрийн 04149-А/211/2022 тоот шийдвэрийг үндэслэн газрын асуудал эрхэлсэн албан тушаалтан Дхангаа овогтой Цэцэгмаа газар ашиглагчийг төлөөлж

(Тэн Хүн)
(иргэн, аж ахуйн нэгжийн нэр)
Тэн Хүн-ны Захирал Сүн Хүй

нар энэхүү гэрээг байгуулав.

Энэхүү гэрээнд гэрээний салшгүй хэсэг болох дараахь зүйлийг заавал тусгах бөгөөд эдгээрийн бүрдэл дутуу бол гэрээг хүчингүйд тооцох үндэслэл болно. Үүнд:

1.1. газрын байршил, хэмжээ, хил хязгаар, заагийг тодорхой харуулсан кадастрын зураг

1.2. газар өмчлөгчөөс газар ашиглагчид тус газрыг хүлээлгэн өгсөн тухай акт;

1.3. газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг зохих журмын дагуу хийлгүүлж баталгаажуулсан баримт;

Хоёр. Гэрээний нөхцөл

2.1. Газар э зэмшигчид олгосон газрын нийт хэмжээ

3737683 Үүнээс:

Нэгж талбарын тодорхой хэсгийг эзэмших зориулалт
Нөөц газар

Тухайн зориулалтаар эзэмших газрын хэмжээ
3737683

Газар эзэмших хугацаа
5 жил

2.2. Газар ашиглах эрхийг улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн буюу Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн санд улсын бүртгэлийн дугаарыг оруулсан өдрөөс эхлэн хуульд заасны дагуу газрын төлбөрийг тооцож ногдуулна.

2.3. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу Татварын албанд тушаана. Газрын төлбөр төлөгч жилийн төлбөрийг тэнцүү хэмжээгээр хуваан улиралд ногдох төлбөрийг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор төлөх бөгөөд дараа улирлуудын төлбөрийг урьдчилан төлж болно.

2.4. Эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр газрын суурь үнэлгээ, газрын үнэлгээний тойрог, зэрэглэл, бүс, газар эзэмших, ашиглах зориулалтын итгэлцүүр, төлбөрийн хувь, хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай бүр уг өөрчлөлттэй холбогдуулан газрын төлбөрийг 30 хоногийн дотор шинэчлэн ногдуулна.

Гурав. Газар ашиглагчийн эрх, үүрэг

3.1. Гэрээний нөхцлийн дагуу газрыг ашиглах;

3.2. Газар өмчлөгчөөс газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг гаргуулж авах;

3.3. Гэрээнд үүргээ зохих ёсоор биелүүлж ирсэн бол эрхийн гэрчилгээний хугацаа дуусахад уг газрыг үргэлжлүүлэн ашиглахаар эрхийн гэрчилгээний хугацааг сунгуулах;

3.4. Газрын төлбөрийг газрын ашигт шинж чанарыг ашигласан эсэхээс үл хамааран хуульд заасан хугацаанд нь төлөх;

3.5. Төлбөр төлөх үүргээ хугацаандаа гүйцэтгээгүй тохиолдолд гүйцэтгээгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.5 хувиар хэтэрсэн хоног тутамд алданги төлөх;

3.6. Газар өмчлөгчөөс газрын ашиглалттай холбогдуулан тавьсан шаардлагыг цаг тухайд нь биелүүлэх;

3.7. Холбогдох хууль тогтоомжоор тогтоосон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

3.8. Газар ашиглагч нь оршин байгаа хаягаа үнэн зөв гэрээнд тусгуулна. Хаяг байршил өөрчлөгдсөн тохиолдолд газар ашиглуулагчд 10 хоногийн дотор албан бичгээр мэдэгдэнэ;

Дөрөв. Газар ашиглуулагчийн эрх, үүрэг

- 4.1. Газрыг гэрээнд заасан зориулалтын дагуу ашиглаж байгаа эсэхийг хянах;
- 4.2. Уг газрыг ашиглуулахын зэрэгцээ дараахь шаардлагыг газар ашиглагчид тавих эрхтэй.

Үүнд:

- а. Газрыг үр ашигтай зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх, байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээнээс гарсан зөвлөмжийг мөрдөж ажиллах
  - б. Ашиглалтын явцад байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлсэн бол ашиглагч өөрийн хөрөнгөөр уг элэгдэл, эдвэрлэлд орсон газрыг сэргээн сайжруулах
  - в. Орчны бохирдлоос сэргийлэх арга хэмжээг газар ашиглагч өөрийн хөрөнгөөр авч хэрэгжүүлнэ.
  - г. Газрын тухай хууль тогтоомж, газар ашиглах гэрээний нөхцөл, болзлыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн
  - д. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр гэрээнд заасан зориулалтын дагуу тухайн газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй тохиолдолд газар ашиглах эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгоно.
- 4.3. Газрын тухай хуулийн 35.3.1.-35.3.6.-д заасан үүргээ гүйцэтгээгүй, энэ талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд гэрээг цуцалж, мөн хуулийн 62 дугаар зүйлд зааснаар хохирлыг нөхөн төлөхийг шаардах;
- 4.4. Газар ашиглуулах гэрээг жил бүр дүгнэх;
  - 4.5. Холбогдох хууль тогтоомжоор олгогдсон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Тав. Газрын талаарх эд хөрөнгийн эрхийн зарим зохицуулалт

- 5.1. Газар ашиглагчийн өмчлөлд байгаа тухайн газар дээрх үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжвэл **2 тал харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр газар ашиглах эрхийг шилжүүлж болно** гэж шийдвэрлэнэ.
- 5.2. Энэхүү гэрээгээр ашиглах газрыг хязгаартай ашиглах эрх бүхий газар ашиглагч байгаа болон ийнхүү ашиглахаар шаардсан бол түүний газар ашиглах нөхцөл, журам нь газрын тухай хуулийн 48-р зүйлд заасан нөхцөлийг дагаж мөрдөх болно. Шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү гэрээнд хавсаргаж болно.
- 5.3. Гэрээний талуудын шаардлагатай гэж үзсэн бусад нөхцөл: Ашиглах эрх бүхий газраа зориулалтын дагуу ашиглаагүй болон тогтоосон төлбөрийг зохих журмын дагуу төлөөгүй тохиолдолд газар ашиглах эрхийг нь хүчингүй болгох хүртэл арга хэмжээ авч газар дээрх эд хөрөнгийн эрхийн асуудлыг шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ. Мөн Зохих зөвшөөрөлгүйгээр газрын хэмжээнд өөрчлөлт оруулсан нөхцөлд газар ашиглах эрхийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авна.

Зургаа. Гэрээний зөрчил, хариуцлага

6.1. Ноцтой зөрчил:

- 6.1.1. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу хуулийн хугацаанд төлбөрийг төлж барагдуулаагүй.
- 6.1.2. Газрын зориулалтыг дур мэдэн өөрчилсөн.
- 6.1.3. Гэрээний үүргийн зөрчлийг арилгуулах талаар газар ашиглуулагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэхээс үндэслэл шалтгаангүй татгалзсан.
- 6.1.4. Хууль тогтоомж зөрчин дараах байдлаар хашаа, хайс, түр хашааг барьсан. Үүнд:
  - а. эдэлбэр газрын хил заагаас хэтрүүлэн барьсан хашаа, хайс, түр хашаа;
  - б. замын уулзварт үзэгдэх орчныг хязгаарлан хаасан хашаа, хайс, түр хашаа;
  - в. газар ашиглах эрх нь хүчингүй болсон эдэлбэр газрын хашаа;

6.2. Хариуцлага:

- 6.2.1. Газар ашиглуулах гэрээг дүгнүүлээгүй, тухайн жилийн гэрээний биелэлтээр тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг арилгах арга хэмжээ аваагүй, зөрчил дахин давтагдсан, гэрээнд заасан ноцтой зөрчил гаргасан тохиолдолд, гэрээг нэг талын санаачлагаар цуцлах, Газрын тухай хууль тогтоомжийн дагуу газар ашиглах эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгох саналыг холбогдох албан тушаалтанд уламжлан шийдвэрлүүлнэ.
- 6.2.2. Энэхүү гэрээний 6.1, 7.3-т заасан зөрчлийг гаргасан тохиолдолд албан шаардлага хүргүүлж, албан шаардлагын хугацаа өнгөрмөгц, албадан буулгалтын ажлыг гүйцэтгүүлж, ажлын хөлсний зардал, хохирлыг үл маргах журмаар газар ашиглагчаас гаргуулж төлүүлднэ.

Долоо. Газар ашиглах эрх дуусгавар болоход тухайн газар дээрх барилга байгууламж, бусад эд хөрөнгийг хэрэх тухай тохиролцоо

7.1. Газар ашиглагчийн газар ашиглах эрх дуусгавар болоход хуульд өөрөөр заагаагүй бол уг этгээдийн газар дээрх барилга байгууламж, бусад эд хөрөнгө өмчлөгч этгээдийн тэрхүү эд хөрөнгөө тухайн газар дээр ашиглах эрх дуусгавар болно.

7.2. Хуулинд заасан үндэслэлээр газар ашиглах эрх дуусгавар болоход уг газар дээрх барилга байгууламж, бусад эд хөрөнгийг шилжүүлэх зардлыг газар ашиглагч этгээд өөрөө хариуцна.

7.3. Хуулийн хугацаанд газрыг чөлөөлөөгүй бол тухайн шатны Засаг дарга албадан нүүлгэх ажлыг зохих хууль тогтоомжийн дагуу зохион байгуулна.

Найм. Бусад зүйл

8.1. Гэрээ нь газар ашиглагчид газрыг актаар хүлээлгэн өгч, Эрх бүхий Засаг дарга газар ашиглах эрхийг олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болж мөрдөгдөнө.

8.2. Энэхүү гэрээг хоёр хувь үйлдэж, талууд гарын үсэг зурсан өдрөөс эхлэн _____ (үсгээр) жилийн хугацаатай байгуулав.

8.3. Энэхүү гэрээтэй холбоотой бусад асуудлыг Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

8.4. Газар ашиглуулах гэрээг талууд жил бүр дүгнэх ба газар ашиглагч гэрээний биелэлтийг жил бүрийн 06 дугаар сарын 25-ны дотор, газар ашиглуулагч гэрээний 3 дугаар зүйлд заасан үүргийн биелэлтийг 07 дугаар сарын 01-ний дотор багтаан дүгнэнэ.

Гэрээний талуудын албай ёсны хаяг, харилцах утас:

Газар ашиглуулагч:
Төв аймгийн Жаргалант сум
Жаргалант сумын 2-р баг

Утас: 88767608

Газар ашиглагч: *Тэн Хун овогтой*
Газрын байршил: *Төв Жаргалант 1-р баг, Буурал Нарийн уул 1*
Газар ашиглагчийн хаяг: *Төв Жаргалант 1-р баг, Буурал Нарантолгой*
Регистр / улсын бүртгэл /-ийн дугаар: */2839717/*
Банк, дансны дугаар: *1,*
Харилцах утас: *11362073*
Цахим хаяг:

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

Газар ашиглуулагчийг төлөөлж:

Сумын Газрын даамал

Л.Цэцэгмаа тамга/

Сумын Газрын даамал
Лхангаа овогтой Цэцэгмаа
гарын үсэг

Энэхүү гэрээний нэг хувийг
хадгалав.

Газар ашиглагчийг төлөөлж:

Тэн Хун-ны Захирал Сун Хуй

/гарын үсэг/ _____ /тамга/

4120042065 дугаар бүхий нэгж талбарын хувийн хэрэгт

ГАЗАР ЭЗЭМШҮҮЛЭХ, АШИГЛУУЛАХ ГЭРЭЭНИЙ
ҮҮРГИЙН БИЕЛЭЛТИЙГ ДҮГНЭХ АКТ

2024 оны 6 -р сарын 18 -ны өдөр № 01

Нэгж талбарын дугаар: 4120042065
Газар эзэмшигч, ашиглагчийн нэр: Тэн Хун
Регистрийн дугаар: 2839717
Сумын Засаг даргын 2022 —оны 04149-А/211/2022 дугаар захирамжаар Жаргалант сумын 1-р баг, Буурал нутаг дэвсгэрт 3737683 м2 газрыг Нөөц газар зориулалтаар 5 жилийн хугацаатай эзэмшиж / ашиглаж буй газрын гэрээний үүргийн биелэлтийг дараах байдлаар дүгнэв.

1. Дуудлага худалдааны анхны үнэ / бусад төлсөн эсэх:

Төлбөрийн утга	Талбайн хэмжээ /м2/	Төлөх	Төлсөн
	3737683 м2		☒

2. Нийтийн эзэмшлийн зам талбайн орц гарцыг чөлөөтэй байлгасан эсэх: Тийм Үгүй
3. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэсэн эсэх: Тийм Үгүй
4. Газрын төлөв байдал чанарын улсын хянац баталгаанд хамрагдсан эсэх: Тийм Үгүй
5. Газрын хэмжээ, зориулалтыг өөрчилсөн эсэх: Тийм Үгүй
6. Бусдын газар эзэмших, ашиглахтай холбогдсон эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн эсэх: Тийм Үгүй
7. Өөрийн эзэмшлийн газар болон орчны 50-метр хүртлэх нийтийн-эзэмшлийн зам, талбай, ногоон байгууламжийг хамгаалж, тохижилт хийсэн эсэх: Тийм Үгүй
8. Бүх төрлийн хамгаалалт, хязгаарлалтын бүсэд орсон эсэх: Тийм Үгүй
9. Бусад /гэмдэглэл/

Гэрээний үүргийг биелүүлсэн эсэх талаар гаргасан дүгнэлт:

Хянасан: Ашигласан бусдаа газрын 1/9 нэгж зардал
Сумын Газрын даамал _____ /Л.Цэцэгмаа/ тамга

Гэрээг дүгнэсэн: _____ /Л.Цэцэгмаа/
Сумын Газрын даамал _____

Хүлээн зөвшөөрсөн: _____ /Л.Цэцэгмаа/

МОНГОЛ УЛС

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ГАЗАР АШИГЛАХ ЭРХИЙН

ГЭРЧИЛГЭЭ

Дугаар: 0000104227

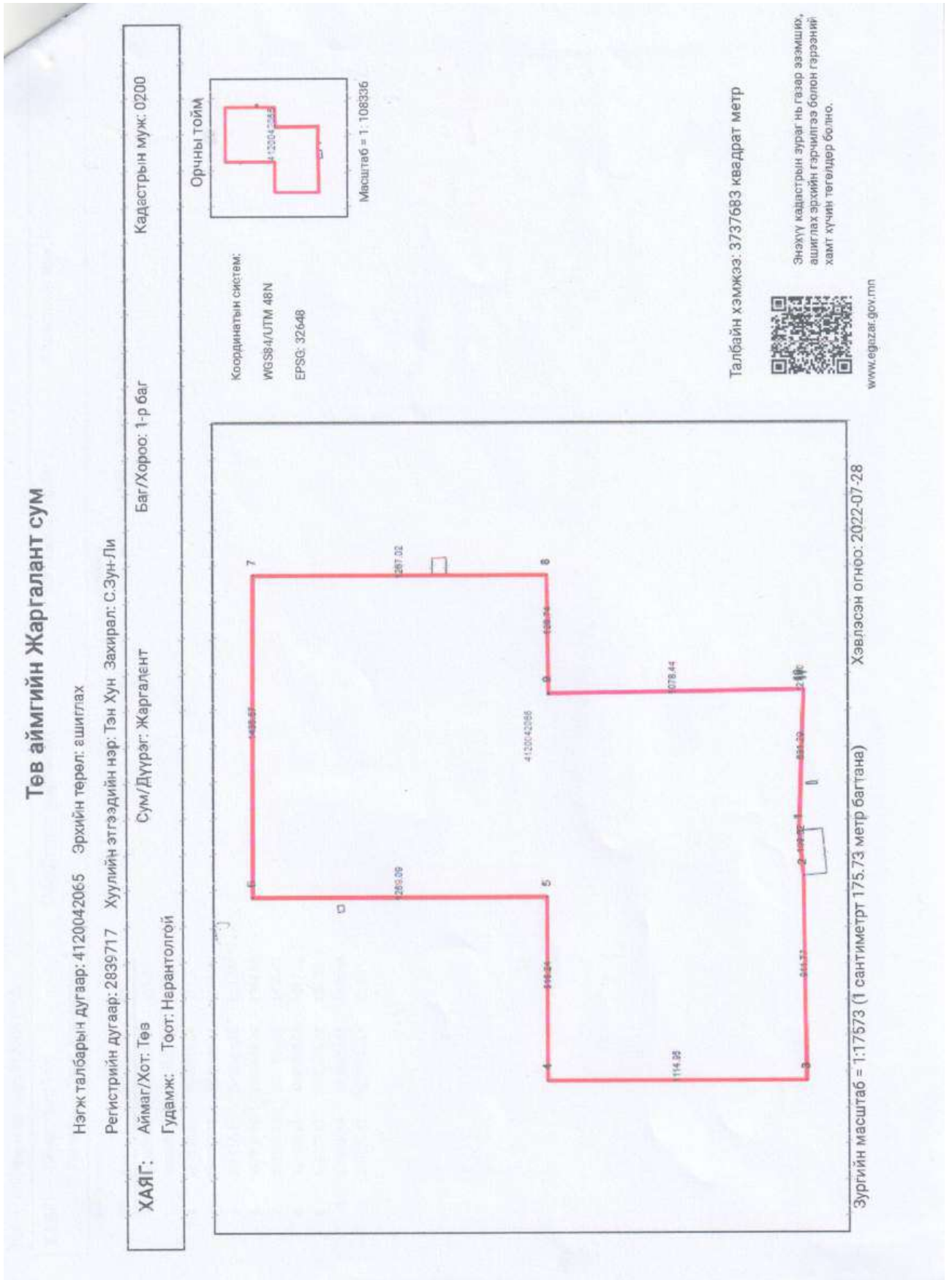
Хятад	улсын харъяат	Тэн Хун	2839717
		(нэр)	(регистр)
Сумын Засаг даргын захирамж	20 22 оны 07 сарын 04 өдрийн А/211 тоот		
(шийдвэр гаргагч)			
шийдвэрийг үндэслэн	Төв	Жаргалант	1-р баг
	(аймаг, нийслэл)	(сум, дүүрэг)	(баг, хороо)
		Нарантолгой	хаягт
	(гудамжны нэр)		(хашааны дугаар)
байрлах, нэгж талбарын	4120042065	дугаар бүхий	3737683
Нөөц газар			м.кв газрыг
			зориулалтаар
5	жилийн хугацаатай эзэмшүүлж, эрхийн улсын бүртгэлийн		А-1414000001
	дугаарт бүртгэж гэрчилгээ олгов.		

Энэхүү гэрчилгээ хүчинтэй эсэхийг QR кодыг уншуулж шалгах бөгөөд гэрчилгээнд агуулагдаж буй мэдээллийг харах боломжтой.

Хэвлэсэн огноо: 2022-07-28

Нэгж талбарын дугаар: 4120042065

ХАЯГ: Аймаг/Хот: Төв

Гудамж: Тоот: Нарантолгой

Сум/Дүүрэг: Жаргалант

Баг/Хороо: 1-р баг

Кадастрын муж: 0200

Нэгж талбар

№	Х	У	Урт
1	568676.05	5379525.33	631.29
2	568043.91	5379537.82	199.62
3	567845.09	5379516.84	911.77
4	566932.18	5379494.78	1114.95
5	566918.95	5380608.08	818.24
6	567738.36	5380619.39	1269.09
7	567722.10	5381886.60	1436.57
8	569130.81	5381900.64	1267.02
9	569177.57	5380635.51	528.74
10	568648.16	5380622.86	1078.44
11	568675.52	5379546.29	21.00

Барилга

№ Х У Урт Дугаар Талбай

ГХГЗЗГ-ын даргын 157 тоот
тушаалын 2 дугаар хавсралт

Нэгж талбарын дугаар: 4120042305
Улсын бүртгэлийн дугаар: A-1414000002
Гэрчилгээний дугаар: 0000104232

ГАДААДЫН ИРГЭН, АЖ АХУЙН НЭГЖ, ГАДААДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТАЙ АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГАД ГАЗАР АШИГЛУУЛАХ ГЭРЭЭ

2024 оны 6 сарын 18 өдөр

№ 04149-2022/00196

Төв аймаг/хот Жаргалант сум/дүүрэг

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

Монгол Улсын Газрын тухай хууль, Төв аймаг /нийслэл/-ийн Жаргалант сум /дүүрэг/-ын Засаг даргын 2022 оны 07 сарын 04-ны өдрийн 04149-А/210/2022 тоот шийдвэрийг үндэслэн газрын асуудал эрхэлсэн албан тушаалтан Дхангаа овогтой Цэцэгмаа, газар ашиглагчийг төлөөлж

(Тэн Хун)

(иргэн, аж ахуйн нэгжийн нэр)

Тэн Хун-ны Захирал Сүн Хүй

нар энэхүү гэрээг байгуулав.

Энэхүү гэрээнд гэрээний салшгүй хэсэг болж дараахь зүйлийг заавал тусгах бөгөөд эдгээрийн бүрдэл дутуу бол гэрээг хүчингүйд тооцох үндэслэл болно. Үүнд:

1.1. газрын байршил, хэмжээ, хил хязгаар, заагийг тодорхой харуулсан кадастрын зураг

1.2. газар өмчлөгчөөс газар ашиглагчид тус газрыг хүлээлгэн өгсөн тухай акт;

1.3. газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг зохих журмын дагуу хийлгүүлж баталгаажуулсан баримт;

Хоёр. Гэрээний нөхцөл

2.1. Газар эзэмшигчид олгосон газрын нийт хэмжээ

19984 Үүнээс:

Нэгж талбарын тодорхой хэсгийг эзэмших зориулалт

Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн барилга, байгууламж

Тухайн зориулалтаар эзэмших газрын хэмжээ

19984

Газар эзэмших хугацаа

5 жил

2.2. Газар ашиглах эрхийг улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн буюу Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн санд улсын бүртгэлийн дугаарыг оруулсан өдрөөс эхлэн хуульд заасны дагуу газрын төлбөрийг тооцож ногдуулна.

2.3. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу Татварын албанд тушаана. Газрын төлбөр төлөгч жилийн төлбөрийг тэнцүү хэмжээгээр хуваан улиралд ногдох төлбөрийг дараа сарын 20-ны өдрийн дотор төлөх бөгөөд дараа улирлуудын төлбөрийг урьдчилан төлж болно.

2.4. Эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр газрын суурь үнэлгээ, газрын үнэлгээний тойрог, зэрэглэл, бүс, газар эзэмших, ашиглах зориулалтын итгэлцүүр, төлбөрийн хувь, хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай бүр уг өөрчлөлттэй холбогдуулан газрын төлбөрийг 30 хоногийн дотор шинэчлэн ногдуулна.

Гурав. Газар ашиглагчийн эрх, үүрэг

3.1. Гэрээний нөхцлийн дагуу газрыг ашиглах;

3.2. Газар өмчлөгчөөс газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг гаргуулж авах;

3.3. Гэрээнд үүргээ зохих ёсоор биелүүлж ирсэн бол эрхийн гэрчилгээний хугацаа дуусахад уг газрыг үргэлжлүүлэн ашиглахаар эрхийн гэрчилгээний хугацааг сунгуулах;

3.4. Газрын төлбөрийг газрын ашигт шинж чанарыг ашигласан эсэхээс үл хамааран хуульд заасан хугацаанд нь төлөх;

3.5. Төлбөр төлөх үүргээ хугацаандаа гүйцэтгээгүй тохиолдолд гүйцэтгээгүй үүргийн үнийн дүнгийн 0.5 хувиар хэтэрсэн хоног тутамд алданги төлөх;

3.6. Газар өмчлөгчөөс газрын ашиглалттай холбогдуулан тавьсан шаардлагыг цаг тухайд нь биелүүлэх;

3.7. Холбогдох хууль тогтоомжоор тогтоосон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

3.8. Газар ашиглагч нь оршин байгаа хаягаа үнэн зөв гэрээнд тусгуулна. Хаяг байршил өөрчлөгдсөн тохиолдолд газар ашиглуулагчд 10 хоногийн дотор албан бичгээр мэдэгдэнэ;

Дөрөв. Газар ашиглуулагчийн эрх, үүрэг

4.1. Газрыг гэрээнд заасан зориулалтын дагуу ашиглаж байгаа эсэхийг хянах;

4.2. Уг газрыг ашиглуулахын зэрэгцээ дараахь шаардлагыг газар ашиглагчид тавих эрхтэй.

Үүнд:

а. Газрыг үр ашигтай зохистой ашиглах, хамгаалах, байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж болон төрийн эрх бүхий байгууллагаас газар ашиглалттай холбогдуулан тавьсан нийтлэг шаардлагыг биелүүлэх, байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээнээс гарсан зөвлөмжийг мөрдөж ажиллах

б. Ашиглалтын явцад байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлсэн бол ашиглагч өөрийн хөрөнгөөр уг элэгдэл, эдвэрэлд орсон газрыг сэргээн сайжруулах

в. Орчны бохирдлоос сэргийлэх арга хэмжээг газар ашиглагч өөрийн хөрөнгөөр авч хэрэгжүүлнэ.

г. Газрын тухай хууль тогтоомж, газар ашиглах гэрээний нөхцөл, болзлыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн

д. Хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр гэрээнд заасан зориулалтын дагуу тухайн газраа 2 жил дараалан ашиглаагүй тохиолдолд газар ашиглах эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгоно.

4.3. Газрын тухай хуулийн 35.3.1.-35.3.6.-д заасан үүргээ гүйцэтгээгүй, энэ талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд гэрээг цуцалж, мөн хуулийн 62 дугаар зүйлд зааснаар хохирлыг нөхөн төлөхийг шаардах;

4.4. Газар ашиглуулах гэрээг жил бүр дүгнэх;

4.5. Холбогдох хууль тогтоомжоор олгогдсон бусад эрх, үүрэг, хариуцлага хүлээх;

Тав. Газрын талаарх эд хөрөнгийн эрхийн зарим зохицуулалт

5.1. Газар ашиглагчийн өмчлөлд байгаа тухайн газар дээрх үл хөдлөх эд хөрөнгийн өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжвэл **2 тал харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр газар ашиглах эрхийг шилжүүлж болно** гэж шийдвэрлэнэ.

5.2. Энэхүү гэрээгээр ашиглах газрыг хязгаартай ашиглах эрх бүхий газар ашиглагч байгаа болон ийнхүү ашиглахаар шаардсан бол түүний газар ашиглах нөхцөл, журам нь газрын тухай хуулийн 48-р зүйлд заасан нөхцөлийг дагаж мөрдөх болно. Шаардлагатай гэж үзвэл энэхүү гэрээнд хавсаргаж болно.

5.3. Гэрээний талуудын шаардлагатай гэж үзсэн бусад нөхцөл: Ашиглах эрх бүхий газраа зориулалтын дагуу ашиглаагүй болон тогтоосон төлбөрийг зохих журмын дагуу төлөөгүй тохиолдолд газар ашиглах эрхийг нь хүчингүй болгох хүртэл арга хэмжээ авч газар дээрх эд хөрөнгийн эрхийн асуудлыг шүүхийн журмаар шийдвэрлэнэ. Мөн Зохих зөвшөөрөлгүйгээр газрын хэмжээнд өөрчлөлт оруулсан нөхцөлд газар ашиглах эрхийг цуцлах хүртэл арга хэмжээ авна.

Зургаа. Гэрээний зөрчил, хариуцлага

6.1. Ноцтой зөрчил:

6.1.1. Газрын төлбөрийг нэхэмжлэхийн дагуу хуулийн хугацаанд төлбөрийг төлж барагдуулаагүй.

6.1.2. Газрын зориулалтыг дур мэдэн өөрчилсөн.

6.1.3. Гэрээний үүргийн зөрчлийг арилгуулах талаар газар ашиглуулагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлэхээс үндэслэл шалтаангүй татгалзсан.

6.1.4. Хууль тогтоомж зөрчин дараах байдлаар хашаа, хайс, түр хашааг барьсан. Үүнд:

а. эдэлбэр газрын хил заагаас хэтрүүлэн барьсан хашаа, хайс, түр хашаа;

б. замын уулзварт үзэгдэх орчныг хязгаарлан хаасан хашаа, хайс, түр хашаа;

в. газар ашиглах эрх нь хүчингүй болсон эдэлбэр газрын хашаа;

6.2. Хариуцлага:

6.2.1. Газар ашиглуулах гэрээг дүгнүүлээгүй, тухайн жилийн гэрээний биелэлтээр тооцсон дүгнэлтээр илэрсэн зөрчлүүдийг арилгах арга хэмжээ аваагүй, зөрчил дахин давтагдсан, гэрээнд заасан ноцтой зөрчил гаргасан тохиолдолд, гэрээг нэг талын санаачлагаар цуцлах, Газрын тухай хууль тогтоомжийн дагуу газар ашиглах эрхийн гэрчилгээг хүчингүй болгох саналыг холбогдох албан тушаалтанд уламжлан шийдвэрлүүлнэ.

6.2.2. Энэхүү гэрээний 6.1, 7.3-т заасан зөрчлийг гаргасан тохиолдолд албан шаардлага хүргүүлж, албан шаардлагын хугацаа өнгөрмөгц, албадан буулгалтын ажлыг гүйцэтгүүлж, ажлын хөлсний зардал, хохирлыг үл маргах журмаар газар ашиглагчаас гаргуулж төлүүлнэ.

Долоо. Газар ашиглах эрх дуусгавар болоход тухайн газар дээрх барилга байгууламж, бусад эд хөрөнгийг хэрхэх тухай тохиролцоо

7.1. Газар ашиглагчийн газар ашиглах эрх дуусгавар болоход хуульд өөрөөр заагаагүй бол уг этгээдийн газар дээрх барилга байгууламж, бусад эд хөрөнгө өмчлөгч этгээдийн тэрхүү эд хөрөнгөө тухайн газар дээр ашиглах эрх дуусгавар болно.

7.2. Хуулинд заасан үндэслэлээр газар ашиглах эрх дуусгавар болоход уг газар дээрх барилга байгууламж, бусад эд хөрөнгийг шилжүүлэх зардлыг газар ашиглагч этгээд өөрөө хариуцна.

7.3. Хуулийн хугацаанд газрыг чөлөөлөөгүй бол тухайн шатны Засаг дарга албадан нүүлгэх ажлыг зохих хууль тогтоомжийн дагуу зохион байгуулна.

Найм. Бусад зүйл

8.1. Гэрээ нь газар ашиглагчид газрыг актаар хүлээлгэн өгч, Эрх бүхий Засаг дарга газар ашиглах эрхийг олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болж мөрдөгдөнө.

8.2. Энэхүү гэрээг хоёр хувь үйлдэж, талууд гарын үсэг зурсан өдрөөс эхлэн _____ (үсгээр) жилийн хугацаатай байгуулав.

8.3. Энэхүү гэрээтэй холбоотой бусад асуудлыг Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

8.4. Газар ашиглуулах гэрээг талууд жил бүр дүгнэх ба газар ашиглагч гэрээний биелэлтийг жил бүрийн 06 дугаар сарын 25-ны дотор, газар ашиглуулагч гэрээний 3 дугаар зүйлд заасан үүргийн биелэлтийг 07 дугаар сарын 01-ний дотор багтаан дүгнэнэ.

Гэрээний талуудын албан ёсны хаяг, харилцах утас:

Газар ашиглуулагч:
Төв аймгийн Жаргалант сум
Жаргалант сумын 2-р баг

Утас:

Газар ашиглагч: *Тэн Хун овогтой*
Газрын байршил: *Төв Жаргалант 1-р баг, Буурал Нарийн уул 1*
Газар ашиглагчийн хаяг: *Төв Жаргалант 1-р баг, Буурал Нарантолгой*
Регистр / улсын бүртгэл /-ийн дугаар: */2839717/*
Банк, дансны дугаар: *1,*
Харилцах утас: *11362073*
Цахим хаяг:

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

Газар ашиглуулагчийг төлөөлж:

Сумын Газрын даамал

Л.Цэцэгмаа /тамга/

Сумын Газрын даамал
Лхангаа овогтой Цэцэгмаа
гарын үсэг

Энэхүү гэрээний нэг хувийг хадгалав.

Газар ашиглагчийг төлөөлж:

Тэн Хун-ны Захирал Сун Хуй

/гарын үсэг/

4120042305 дугаар бүхий нэгж талбарын хувийн хэрэгт

ГАЗАР ЭЗЭМШҮҮЛЭХ, АШИГЛУУЛАХ ГЭРЭЭНИЙ
ҮҮРГИЙН БИЕЛЭЛТИЙГ ДҮГНЭХ АКТ

2024 оны 6 -р сарын 18 -ны өдөр № 02

Нэгж талбарын дугаар: 4120042305
Газар эзэмшигч, ашиглагчийн нэр: Тэн Хун
Регистрийн дугаар: 2839717

Сумын Засаг даргын 2022 –оны 04149-А/210/2022 дугаар захирамжаар Жаргалант сумын 1-р баг, Буурал нутаг дэвсгэрт 19984 м2 газрыг Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн барилга, байгууламж зориулалтаар 5 жилийн хугацаатай эзэмшиж / ашиглаж буй газрын гэрээний үүргийн биелэлтийг дараах байдлаар дүгнэв.

1. Дуудлага худалдааны анхны үнэ / бусад төлсөн эсэх:

Төлбөрийн утга	Талбайн хэмжээ /м2/	Төлөх	Төлсөн
	19984 м2		☒

2. Нийтийн эзэмшлийн зам талбайн орц гарцыг чөлөөтэй байлгасан эсэх: Тийм Үгүй
3. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийлгэсэн эсэх: Тийм Үгүй
4. Газрын төлөв байдал чанарын улсын хянан баталгаанд хамрагдсан эсэх: Тийм Үгүй
5. Газрын хэмжээ, зориулалтыг өөрчилсөн эсэх: Тийм Үгүй
6. Бусдын газар эзэмших, ашиглахтай холбогдсон эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн эсэх: Тийм Үгүй
7. Өөрийн эзэмшлийн газар болон орчны 50 метр хүртлэх нийтийн эзэмшлийн зам, талбай, ногоон байгууламжийг хамгаалж, тохижилт хийсэн эсэх: Тийм Үгүй
8. Бүх төрлийн хамгаалалт, хязгаарлалтын бүсэд орсон эсэх: Тийм Үгүй
9. Бусад /тэмдэглэл/

Гэрээний үүргийг биелүүлсэн эсэх талаар гаргасан дүгнэлт:

Ашигласан байгаа газрын 10% гүйцэтгэл

Хянасан: Сумын Газрын даамал /Л.Цэцэгмаа/ тамга

Гэрээг дүгнэсэн: Сумын Газрын даамал /Л.Цэцэгмаа/

Хүлээн зөвшөөрсөн: *[Signature]*

МОНГОЛ УЛС

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ГАЗАР АШИГЛАХ ЭРХИЙН

ГЭРЧИЛГЭЭ

Дугаар: 0000104232

Хятад улсын харъяат Тэн Хун 2839717
(нэр) (регистр)

Сумын Засаг даргын захирамж 20 22 оны 07 сарын 04 өдрийн А/210 тоот
(шийдвэр гаргагч)

шийдвэрийг үндэслэн Төв Жаргалант 1-р баг
(аймаг, нийслэл) (сум, дүүрэг) (баг, хороо)

Нарантолгой хаягт
(гудамжны нэр) (хашааны дугаар)

байрлах, нэгж талбарын 4120042305 дугаар бүхий 19984 м.кв газрыг
Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн барилга, байгууламж зориулалтаар

5 жилийн хугацаатай эзэмшүүлж, эрхийн улсын бүртгэлийн А-1414000002
дугаарт бүртгэж гэрчилгээ олгов.

Энэхүү гэрчилгээ хүчинтэй эсэхийг QR кодыг уншуулж шалгах бөгөөд гэрчилгээнд агуулагдаж буй мэдээллийг харах боломжтой.

Хэвлэсэн огноо: 2022-07-28

Төв аймгийн Жаргалант сум

Нэгж талбарын дугаар: 4120042305 Эрхийн төрөл: ашиглах

Регистрийн дугаар: 2839717 Хуулийн этгээдийн нэр: Тэн Хун Захирал: С.Зун-Ли

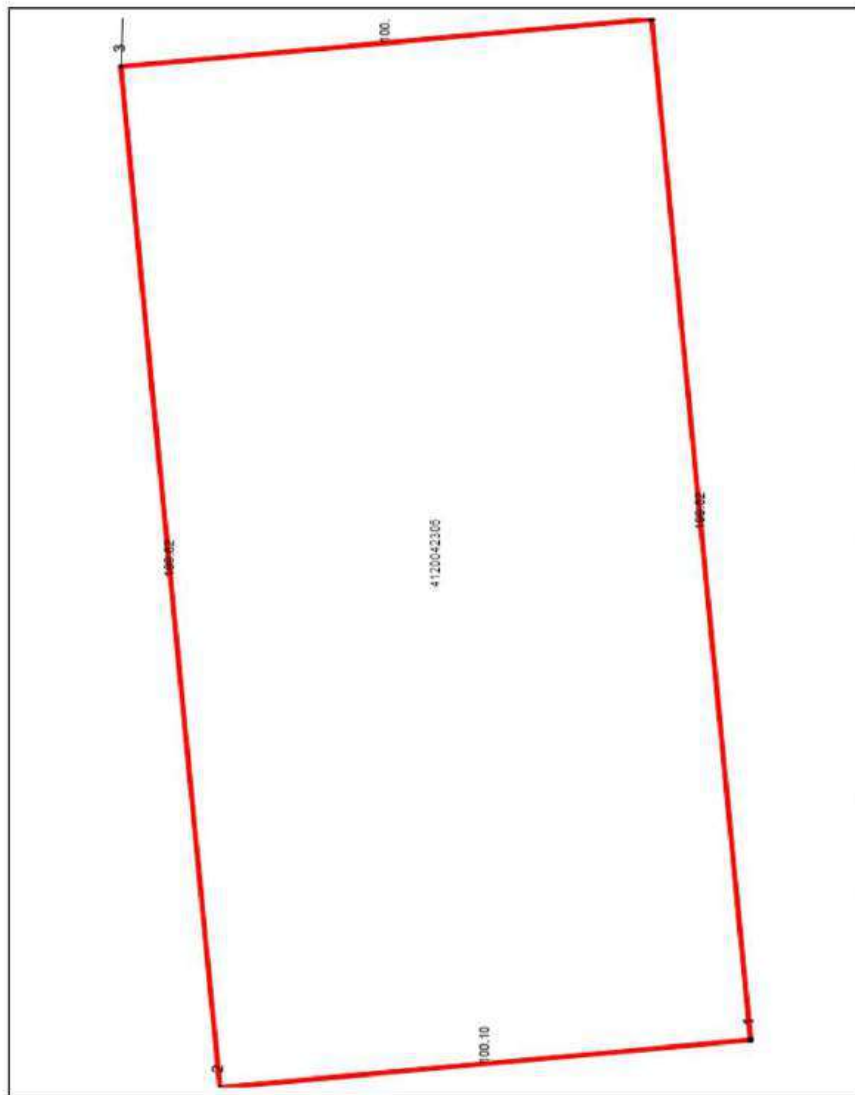
ХАЯГ: Аймаг/Хот: Төв

Гудамж: Нарантолгой Тоот:

Сум/Дүүрэг: Жаргалант

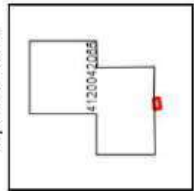
Баг/Хороо: 1-р баг

Кадастрын муж: 0200

Зургийн масштаб = 1:1029 (1 сантиметрт 10.29 метр багтана) Хэвлэсэн огноо: 2022-07-28

Орчны тойм

Координатын систем:

WGS84/UTM 48N

EPSG: 32648

Нэгж талбар Масштаб = 1: 108336

№	X	Y	Урт
1	568054.39	5379438.41	199.62
2	567855.58	5379417.44	100.10
3	567845.09	5379516.84	199.62
4	568043.91	5379537.82	100.10

Берилгэ

№ X Y Урт Дугаар Талбай

Талбайн хэмжээ: 19984 квадрат метр

Энэхүү кадастрын зураг нь газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээ болон гэрээний хамт хүчин төгөлдөр болно.

www.egazag.gov.mn

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 03 сарын 05 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Тэн Хун ХХК		Данс	Дүн
Хаан банк		Дебет	9 378 376,00
агч : Татварын алба		5009019074	
		Кредит	
агчийн Төрийн сан банк		1240114615074	
дүн тоогоор ... 9378376 ... төгрөг ... 50 ... мөн (гурван зуун далан найман мянга гурван зуун далан зургаан төгрөг 00 мөн)			.....хоногийн .....хувийн торгууль бүгд.... төг..... мөн
тээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ...2024.....оны.....сарын.....өдөр			Дүн (торгуулийн хамт)
н зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)			Гүйлгээний утга
2024 оны газрын төлбөр /1-р улирал /			Төлбөрийн зориулалт
Захирал 		Утас 88102408 Банкинд гүйлгээ хийсэн ...оны...сарын...өдөр	Төлбөрийн зориулалт
Нягтлан бодогч.....			Төлөх хугацаа
тэмдэг, гарын үсэг			Төлбөрийн ээлж

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 06 сарын 17 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч		Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
код	Хаан банк		Дебет	9 378 376,00
Төлөгчийн	Хүлээн авагч: Татварын алба		5009019074	
Код			Кредит	
Хүлээн авагчийн:	Төрийн сан банк		1240114619266	
Мөнгөний дүн тоогоор ...9378376...төгрөг ...00...мөн (Есөн сая гурван зуун далан найман мянга гурван зуун далан зургаан төгрөг ...22... мөн)				.....хоногийн .....хувийн торгууль бүгд.... төг..... мөн
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн 2024.....оны.....сарын.....өдөр				Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)				Гүйлгээний утга
2024 оны 02-р улирлын газрын төлбөр				Төлбөрийн зориулалт
Захирал 		Утас 88102408 Банкинд гүйлгээ хийсэн ...оны...сарын...өдөр		Төлбөрийн зориулалт
Нягтлан бодогч.....				Төлөх хугацаа
тэмдэг, гарын үсэг				Төлбөрийн ээлж

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 08 сарын 30 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч	Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
код		Дебет	
Төлөгчийн	Хаан банк	5009019074	9,378,376.00
Хүлээн авагч :	Татварын алба		
Код		Кредит	
Хүлээн авагчийн	Төрийн сан банк	1240114625081	
Мөнгөний дүн тоогоор ...9378376... төг...00...мөн (Есөн сая гурван зуун далан найман мянга гурван зуун далан зургаан төгрөг...00... мөн)			.....хоногийн .....хувийн торгууль бүгд..... төг..... мөн
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ...2024...оны... сарын...өдөр			Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар) 2024 оны газрын төлбөр			Гүйлгээний утга
Утас 88102408			Төлбөрийн зориулалт
Банкинд гүйлгээ хийсэн			Төлөх хугацаа
Захирал			Төлбөрийн ээлж
Нягтлан бодогч			
тамга			
		тэмдэг, гарын үсэг	

Нөхөн сэргээлтийн барьцаа

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2023 оны 12 сарын 22 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч	Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
код		Дебет	
Төлөгчийн	Хаан банк	5009019074	36 020 000.00
Хүлээн авагч:	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам		
Код		Кредит	
Хүлээн авагчийн:	Төрийн сан банк	100900013406	
Мөнгөний дүн тоогоор ...36020000...төгрөг ...00...мөн (Гучин зургаан сая хорин мянган төгрөг ...00... мөн)			.....хоногийн .....хувийн торгууль бүгд..... төг..... мөн
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн 2023...оны... сарын...өдөр			Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар) нөхөн сэргээлтийн барьцаа "Тэн Хун" ХХК 713/А			Гүйлгээний утга
Утас 88102408			Төлбөрийн зориулалт
Банкинд гүйлгээ хийсэн			Төлөх хугацаа
Захирал		2023 оны 12 сарын 22 өдөр	Төлбөрийн ээлж
Нягтлан бодогч			
тамга			
		тэмдэг, гарын үсэг	

Орчны хяналт шинжилгээний үр дүн

“МОН ГАЗАР КОНСАЛТИНГ” ХХК

Байгаль орчны аудитын мэргэжлийн байгууллага

**“ТЭНХУН” ХХК-ИЙН “MV-000713 ТООТ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛТЭЙ “НАРАН ТОЛГОЙ” АЛТНЫ ҮНДСЭН ОРДЫГ ДАЛД
АРГААР АШИГЛАХ, ЦИАНИТААР УУСГАН БАЯЖУУЛАХ” ТӨСЛИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АУДИТЫН ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот
2023 он

“МОН ГАЗАР КОНСАЛТИНГ” ХХК

Байгаль орчны аудитын мэргэжлийн байгууллага

**“ТЭНХУН” ХХК-ИЙН “MV-000713 ТООТ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛТЭЙ “НАРАН ТОЛГОЙ” АЛТНЫ ҮНДСЭН ОРДЫГ ДАЛД
АРГААР АШИГЛАХ, ЦИАНИТААР УУСГАН БАЯЖУУЛАХ” ТӨСЛИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АУДИТЫН ТАЙЛАН ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
АУДИТЫН ТАЙЛАН**

Тайлан боловсруулсан:

“Мон газар консалтинг” ХХК-ийн

захирал бөгөөд ахлах аудитор: *Ю. Дэлгэрмаа* Доктор Ю. Дэлгэрмаа

Аудитор: *Б. Даваажаргал* Доктор Б. Даваажаргал

Аудитор: *Ч. Сономдагва* Доктор Ч. Сономдагва

Туслах аудитор: *Б. Баярцэцэг* Магистрант Б. Баярцэцэг

Улаанбаатар хот

2023 он

Хог хаягдлын гэрээ төлбөрийн баримт

ЗАСАГ ДАРГА НӨНХБОЛД

ХОГ ХАЯГДАЛ ЦУГЛУУЛАХ ТЭЭВЭРЛЭХ ГЭРЭЭ

2024 он

Жаргалант

Монгол Улсын Хог хаягдлын тухай хуулийн 2 дугаар бүлгийн 9 дугаар зүйл, Монгол улсын Татварын тухай хуулийн 7.4.17, Төв аймгийн Жаргалант сумын ИТХ-ын тэргүүлэгчдийн 2022 оны 10-р сарын 14-ний өдрийн 02 тоот тогтоолыг үндэслэн

Нэг талаас Төв аймаг Жаргалант сумын Байгаль хамгаалагч ажилтай Сандуйжав овогтой Нямдорж нөгөө талаас "ТЭН ХУН" ХХК-н газрыг төлөөлж БОХЭАХ-ын дарга ажилтай Бат-Өлзийт овогтой Пүрэвбат нар хог хаягдлын төлбөр хураамж төлөх талаар харилцан тохиролцож энэхүү гэрээг байгуулав

Нэ- Нийтлэг үндэслэл

1. Энэхүү гэрээний зорилго нь хүний эрүүл мэнд (байгаль орчинд үзүүдэх хортой нөлөөллийг арилгах түүнээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хог хаягдлыг бууруулах, ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, хадгалах эргүүлэн ашиглах устгах, булах үйлчилгээ хийх тэдгээртэй холбогдон гарах зардлыг төвлөрүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Хоёр. Гэрээний хугацаа

2.1. Гэрээний хугацаа 2024 оны 01-р сарын 01 өдрөөс 2025 оны 01-р сарын 01-нийг дуустал

Энэхүү гэрээний сунгалт:

20... оны.....-р сарын.....өдрөөс 20.....оны.....сарын.....ний өдрийн хүртэл

20.. оны.....-р сарын.....өдрөөс 20.....оны.....сарын.....ний өдрийн хүртэл

Гурав. Аж ахуйн нэгж байгууллагын эрх үүрэг

3.1 Аж ахуйн нэгж байгууллага бүр тогтоосон журамын дагуу зориулалтын түр хогийн цэг байгуулж, хогийн сав байршуулна хог хаягдлын сав нь 200 кг-аас дээш багтаамжтай тагтай үнцний сав хар өнгөтэй аюултай хог хаягдлын сав улаан өнгөтэй, дахин ашиглах хог хаягдлын сав ногоон өнгөтэй байна

3.2 Аж ахуйн нэгж байгууллага, үйлчилгээний цэгүүд нь үүдний талбай коридор, хог гарч болох газрууддаа хогийн сав байрлуулсан байна

3.3 Хог хаягдал гаргасны төлбөр хураамжийг сумын ИТХ-ын тэргүүлэгчдийн тогтоолоор тогтоосон журмын дагуу хог хаягдал гаргасны төлбөр хураамжийг төлнө

3.4 Төлбөр хураамжийг улирал бүр тогтоосон хугацаанд төлнө

3.5 Ил задгай хог хаягдал шатаахгүй байх

3.6 Хог хаягдал тээвэрлэгч нь гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй нөхцөлд ЗДТГ-т гомдол гаргах

Дөрөв. Хог хаягдал тээвэрлэгчийн эрх үүрэг

4.1 Хог хаягдлыг тээвэрлэх аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангасан битүүмжилсэн зориулалтын тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэх

4.2 Зуухнаас гарсан шатаж дуусан нүүрсний үнс болон бусад хог хаягдлыг сар нэг удаа очиж ачиж тээвэрлэнэ.

4.3 Төлбөр хураамжаа төлөөгүй ААНБ, үйлчилгээ газрын хог хаягдлыг ачихаас татгалзах, Тээвэрлэхэд ачилтын хураамжаа гухайн компани өөрсдөө хариуцна.

Тав. Төлбөр тооцооны журам

5.1 Сумын ИТХ-ын тэргүүлэгчдийн 2022 оны 10 дүгээр сарын 14 өдрийн 02 тоот тогтоолын дагуу сар бүр 70000/ далан мянга/-н төгрөг төлнө

5.2 Захиалагч нь хог хаягдал гаргасаны төлбөр хураамжийг улирал бүрийн сүүлийн сарын 20-ны дотор нэхэмжлэлийн дагуу Төв аймгийн Жаргалант сумын Төрийн сан дахь Тө. Хог хаягдлын хураамж 100141200947 тоот дансанд шилжүүлнэ

Зургаа. Талуудын хүлээх эрх, үүрэг

6.1. Захиалагч нь гэрээнд заасан хугацаанд нэхэмжилсэн төлбөрийг барагдуулаагүй тохиолдолд төлсөрийн үлдэгдэл хоног тутам 0,3%-ийн алданги тооцож дараа сарын төлбөрт оролцуулан тооцно

6.2 Гүйцэтгэгч нь хүндэтгэх шалтгаангүйгээр хог хаягдлыг тээвэрлэх үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд хоног тутам 0,3 %-ийн алдангт тооцож нэхэмжилсэн төлбөрөөс хасаж тооцно

6.3. Хэрэв талуудын хооронд энэхүү гэрээтэй холбоотой асуудлаар маргаан гарвал түүнийг харилцан зөвшилцөх журмаар шийдвэрлэх ба шийдвэрлэж эс чадвал хууль тогтоомжид заасны дагуу шүүхээр шийдвэрлүүнэ

Долоо. Гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах журам

7.1 Энэхүү гэрээнд аливаа нэмэлт өөрчлөлт оруулах, гэрээг цуцлах тухай саналаа нөгөө талд албан бичигээр 14 хонгийн өмнө мэдэгдэнэ.

7.2 Энэхүү гэрээнд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт нь зөвхөн бичгээр хийгдэж талуудын гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болох бөгөөд энэхүү гэрээний салшгүй хэсэг байна

ТЭЭВЭРЛЭГЧИЙГ ТӨЛӨӨЛЖ:

Байгаль хамгаалагч

 /С.Нямдорж /88313188/

ЗАХИАЛАГЧИЙГ ТӨЛӨӨЛЖ

ТӨВ АЙМАГ

 /Б.Пүрэвбат /88289813/

ТӨВ АЙМАГ
ЖАРГАЛАНТ СУМЫН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ХУРАЛДААНЫ ТОГТООЛ

2022 оны 10 сарын 19 өдөр

Дугаар 02

Жаргалант сум

Хог хаягдал үүсгэсний хураамжийн хэмжээг
шинэчлэн тогтоох тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.1, Хог хаягдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.1 дэх заалтыг тус тус үндэслэн сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын хуралдаанаас ТОГТООХ нь:

1. “Хог хаягдлын үйлчилгээний санд орлого төвлөрүүлэх, зарцуулах журам”-ыг 1 дүгээр хавсралтаар, “Энгийн хог хаягдлыг цэвэрлэх, тээвэрлэх, цуглуулах, дахин боловсруулах, булшлах зардлыг 2 дугаар хавсралтаар, “Хог хаягдлын төлбөрийн хэмжээ”-г 3 дугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.
2. Сумын Засаг дарга /Н.Энхболд/-д үүрэг болгох нь:
  - 2.1. Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийн хэмжээ шинэчлэгдсэнтэй холбогдуулан айл, өрх, албан газар, ААН, худалдаа эрхлэгчдэд тогтоол, шийдвэрийг сурталчилан таниулж ажиллах
  - 2.2. Хог хаягдлын цэгийг хашиж хамгаалах, нөхөн сэргээх, харуул хамгаалалттай байлгах, хог хаягдлыг дахин боловсруулах дарж булаах ажлыг тогтмол зохион байгуулах.
  - 2.3. Хог хаягдал үүсгэсний төлбөрийг айл өрх, төсөвт байгууллага, худалдаа үйлчилгээний цэг салбар, аж ахуй нэгж байгууллага бүрээс сар тутамд хураан авч санд төвлөрүүлэх ажлыг оновчтой зохион байгуулах
  - 2.4. Айл, өрх, аж ахуй нэгж бүрийг хог хаягдлын дэвтэртэй болгох ажлыг зохион байгуулах
3. Тогтоолыг 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.
4. Энэхүү тогтоол гарсантай холбогдуулан сумын ИТХ-ын 2019 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдрийн 13 тоот тогтоолыг хүчингүйд тооцсугай.
5. Энэ тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулж ажиллахыг ИТХ-ын нарийн бичгийн дарга /П.Ганпүрэв/-г үүрэг болгосугай.

ДАРГА

ДДАШДАВАА

C:\My Documents\TOGTOOL

410064

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2022 оны
10 дугаар сарын 14-ний өдрийн Есдүгээр
хуралдааны 2 дугаар тогтоолын нэгдүгээр хавсралт

ХОГ ХАЯГДЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ САНД ОРЛОГО
ТӨВЛӨРҮҮЛЭХ, ЗАРЦУУЛАХ ЖУРАМ

Нэг: “Хог хаягдлын үйлчилгээний санд орлого төвлөрүүлэх, зарцуулах журам”-ын зорилго нь:

Энэхүү журмын зорилго нь сум, багийн төвийн хур хогийг цэвэрлэн зайлуулах, орчны хог хаягдлыг цэвэрлэн цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах булах үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх бие даасан эх үүсвэрийг бий болгох иргэдийг эрүүл цэвэр орчинд ажиллаж амьдрах нөхцөлийг хангахад оршино.

Хоёр: Хог хаягдлын үйлчилгээний сангийн орлого нь дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ.

1. Хог хаягдал үүсгэсний төлбөрийн орлого
2. Зээл, тусламж, хандивын орлого
3. Нийтийн эдэлбэр газрын хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах ,булах зориулалтаар орон нутгийн төсвөөс зарцуулах хөрөнгө
4. Хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэрээс олсон орлого
5. Бусад

Гурав: Хог хаягдлын үйлчилгээний хөрөнгийг дараах зориулалтаар зарцуулна

1. Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах шатахууны зардал
2. Ажлын багаж хэрэгслийн зардал
3. Засвар үйлчилгээний зардал
4. Цалин хөлс урамшууллын зардал
5. Хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийг хашиж хамгаалах, нөхөн сэргээх зардал
6. Иргэдэд мэдээлэл, сургалт, сурталчилгаа явуулах

Дөрөв: Хог хаягдлын үйлчилгээний сангийн хөрөнгийг энэ журмын гурав дахь хэсэгт зааснаас бусад арга хэмжээнд зарцуулахыг хориглоно.

Тав: Хог хаягдлын үйлчилгээний санд оруулах орлогод хяналт тавих

1. Энэ журмын хоёр дахь хэсэгт заасан орлого бүрдүүлэлтэд багийн Засаг дарга нар, Цагдаа, Байгаль орчин хяналтын улсын байцаагч, Татварын улсын байцаагч, болон хууль тогтоомжоор эрх олгогдсон бусад албан тушаалтан хяналт тавина.
2. Төрийн үйлчилгээг ард иргэдэд үзүүлэх явцад иргэдийн хог хаягдлын хураамжийн дэвтрийг шалгаж, орлого бүрдүүлэлтэнд заавал оролцоно.
3. Хог хаягдлын тухай хууль тогтоомж зөрчсөн тухай мэдээлэл өгсөн иргэнд уг мэдээлэл нь батлагдсан тохиолдолд зөрчил гаргагчид ноогдуулсан торгуулийн 15 хувиар тооцож сумын

Засаг дарга мөнгөн урамшуулал олгоно.

Зургаа:Хог хаягдлын үйлчилгээний санд оруулах орлого түүний зарцуулалтын гүйцэтгэлд хяналт тавих тайлагнах

1. Сар бүрийн 20-ны дотор хог хаягдал үүсгэсний хураамжийг Татварын улсын байцаагч, Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч , Байгаль хамгаалагч нар, Багийн засаг дарга нар Жаргалант төрийн сангийн 100141200947 тоот дансанд төврүүлэх, холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу анхан шатны болон НББ-ын баримт бүрдүүлэлтийг хангаж улирал бүр Засаг даргын зөвлөлд хэлэлцүүлж байх

2. Мөнгөн хөрөнгийн зарцуулалтын эрхийг /1-р гарын үсгийг сумын Засаг дарга, 2 дугаар гарын үсгийг Засаг даргын тамгын газрын нягтлан бодогч нар баталгаажуулна.

Долоо: Бусад зүйл

1. “Хог хаягдлын тухай хууль” тогтоомжийн хэрэгжилтэнд хяналт тавих эрх бүхий албан тушаалтан нь үүргээ биелүүлээгүй, холбогдох шаардлага тавиагүй, орлого бүрдүүлэлтэнд хохирол учруулсан тохиолдолд зохих шатны албан тушаалтан, эрх бүхий байгууллага нь хариуцлага тооцно.

2. Журамд заасан орлогыг зориулалтын бус зүйлд зарцуулсан тохиолдолд санхүүжилтийг зогсоож дансыг хаах хүртэл арга хэмжээг авч холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлүүлнэ.

3. Энэ журмын хоёр дахь хэсэгт заасан орлогын зарцуулаагүй үлдэгдлийг дараагийн онд шилжүүлэн зарцуулна.

*****

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2022 оны
10 дугаар сарын 14-ний өдрийн Есдүгээр
хуралдааны 2 дугаар тогтоолын хоёрдугаар хавсралт

Энгийн хог хаягдлыг дахин боловсруулах, булшлах зардлын зарцуулах хөрөнгө

Үзүүлэлтүүд		Нэгж	Бодолт	Жилд
1	Шатахууны үнэ	төг/л	3750	9.900.000
2	Ажилтны нэг өдрийн цалин	төг	18.333	13.200.000
3	Нэг өдөрт ажиллах ажилтны тоо	тоо	2	
4	Ажлын багаж хэрэгсэл	өдөр/төг	1.388	500.000
5	Засвар үйлчилгээний зардал	өдөр/төг	13.888	5.000.000
6	Манаач	Өдөр/төг	26.666	9.600.000
7	Хог хаягдлыг дахин боловсруулах дарж булах зардал	тн/төг	300л/37,500	1.125.000
	Нийт			39.325.000

*****

Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2022 оны
10 дугаар сарын 14-ний өдрийн Есдүгээр
Хуралдааны 2 дугаар тогтоолын гуравдугаар хавсралт.

Хог хаягдлын төлбөрийн хэмжээ

№	Ангилал	Төлбөр ноогдуулах хугацаа, нэгж	Төлбөрийн хэмжээ /төгрөг/
	Худалдаа үйлчилгээний газар	Сард	20000
2	Аялал жуулчлалын газар, хүүхдийн зуслан	Сард	70000
3	Төсөвт байгууллага	Сард	10000
4	Уул уурхайн ААН	Сард	200000
5	Аж ахуйн нэгж байгууллага, улирлын чанартай үйл ажиллагаа явуулдаг	Улирал	100000
6	Аж ахуйн нэгж байгууллага, байнгын үйл ажиллагаа явуулдаг	Сард	20000
7	Иргэн	Сард	1000
8	Төсөвт байгууллагын албан хаагчид	Сард	4000

*****

Хогны төлбөр төлсөн баримт

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 01 сарын 29 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч		Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
код			Дебет	200 000,00
Төлөгчийн	Хаан банк		5009019074	
Хүлээн авагч	Төв Жаргалант татварын алба			
Код			Кредит	
Хүлээн авагчийн	Төрийн сан банк		100141200947	
Мөнгөний дүн тоогоор ... 200000..төгрөг..00..мөн (Хоёр зуун мянган төгрөг 00 мөнгө)				
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ...2024.....оны.....сарын.....өдөр				Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар) 2024 оны 01-р сарын хог хаягдлын хураамж				Гүйлгээний утга
Захирал ..... Нягтлан бодогч.....				Төлбөрийн зориулалт
				Төлбөрийн зориулалт
Утас: 88102408 Банкинд гүйлгээ хийсэн ...оны...сарын...өдөр				Төлөх хугацаа
				Төлбөрийн ээлж

тэмдэг, гарын үсэг

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 02 сарын 27 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч		Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
код			Дебет	200 000,00
Төлөгчийн	Хаан банк		5009019074	
Хүлээн авагч	Төв Жаргалант татварын алба			
Код			Кредит	
Хүлээн авагчийн	Төрийн сан банк		100141200947	
Мөнгөний дүн тоогоор ... 200000..төгрөг..00..мөн (Хоёр зуун мянган төгрөг 00 мөнгө)				
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ...2024.....оны.....сарын.....өдөр				Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар) 2024 оны 02-р сарын хог хаягдлын хураамж				Гүйлгээний утга
Захирал ..... Нягтлан бодогч.....				Төлбөрийн зориулалт
				Төлбөрийн зориулалт
Утас: 88102408 Банкинд гүйлгээ хийсэн ...оны...сарын...өдөр				Төлөх хугацаа
				Төлбөрийн ээлж

тэмдэг, гарын үсэг

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 03 сарын 28 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч	Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
код		Дебет	200,000.00
Төлөгчийн	Хаан банк	5009019074	
Хүлээн авагч	Төв Жаргалант татварын алба		
Код		Кредит	
Хүлээн авагчийн	Төрийн сан банк	100141200947	
Мөнгөний дүн тоогоор ... 200000..төгрөг..00..мөн (Хоёр зуун мянган төгрөг 00 мөнгө)			.....хоногийн .....хувийн торгууль бүгд.... төг..... мөн
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ..2024.....оны.....сарын.....өдөр			Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар) 2024 оны 03-р сарын хог хаягдлын хураамж			Гүйлгээний утга
Утас: 88102408 Банкнд гүйлгээ хийсэн 28 Захирал ..... оны.....сарын.....өдөр Нягтлан бодогч..... тэмдэг, гарын үсэг			Төлбөрийн зориулалт
			Төлбөрийн зориулалт
			Төлөх хугацаа
			Төлбөрийн ээлж

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 04 сарын 25 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч	Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
код		Дебет	200,000.00
Төлөгчийн	Хаан банк	5009019074	
Хүлээн авагч	Төв Жаргалант татварын алба		
Код		Кредит	
Хүлээн авагчийн	Төрийн сан банк	100141200947	
Мөнгөний дүн тоогоор ... 200000..төгрөг..00..мөн (Хоёр зуун мянган төгрөг 00 мөнгө)			.....хоногийн .....хувийн торгууль бүгд.... төг..... мөн
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ..2024.....оны.....сарын.....өдөр			Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар) 2024 оны 04-р сарын хог хаягдлын хураамж			Гүйлгээний утга
Утас: 88102408 Банкнд гүйлгээ хийсэн 25 Захирал ..... оны.....сарын.....өдөр Нягтлан бодогч..... тэмдэг, гарын үсэг			Төлбөрийн зориулалт
			Төлбөрийн зориулалт
			Төлөх хугацаа
			Төлбөрийн ээлж

Төлбөрийн даалгавар ХЗ100064

Маягт N: ТС-7 Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот тушаалаар батлав.

НЯГТ МХ 1

2024/05/27

Төлөгч	Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
ийн банк	ХААН банк	Дебет 5009019074	200,000.00
сэн авагч	Төв Жаргалант Татварын алба	Кредит	
авагчийн банк	Төрийн сан	100141200947	
ий дүн (тоогоор)	200,000.00		
ий дүн (үсгээр)	Хоёр зуун мянган төгрөг		....хоногийн ..... хувийн .... торгууль бүгд ..... төг..... мөн
хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн огноо 2024/05/27			Дүн (торгуулийн хамт)
ийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)			Гүйлгээнийутга
2024 оны 05-р сарын хог хаягдлын хураамж			Төлбөрийн зориулалт
			Төлөх хугацаа
			Төлбөрийн ээлж

Захирал:

Нягтлан бодогч:

Банкинд гүйлгээ хийсэн
2024 оны 5 сарын 27 өдөр
ХААН БАНК
2024/05/27
тэмдэг, гарын үсэг

1

Төлбөрийн даалгавар ХЗ100198

Маягт N: ТС-7 Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот тушаалаар батлав.

2024/06/26

Төлөгч	Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
ийн банк	ХААН банк	Дебет 5009019074	200,000.00
сэн авагч	Төв Жаргалант Татварын алба	Кредит	
авагчийн банк	Төрийн сан	100141200947	
ий дүн (тоогоор)	200,000.00		
ий дүн (үсгээр)	Хоёр зуун мянган төгрөг		....хоногийн ..... хувийн .... торгууль бүгд ..... төг..... мөн
хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн огноо 2024/06/26			Дүн (торгуулийн хамт)
ийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)			Гүйлгээнийутга
Хог хаягдлын төлбөр 6-р сар төлөв.			Төлбөрийн зориулалт
			Төлөх хугацаа
			Төлбөрийн ээлж

:

ОГЧ:

Банкинд гүйлгээ хийсэн
2024 оны 6 сарын 26 өдөр
ХААН БАНК
2024/06/26
тэмдэг, гарын үсэг

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 07 сарын 29 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Тэн Хун ХХК		Данс	Дүн
Хаан банк		Дебет 5009019074	200 000,00
Төв Жаргалант татварын алба			
		Кредит	
Хүлээн авагчийн код	Төрийн сан банк	100141200947	
Мөнгөний дүн тоогоор ... 200000 ..төгрөг..00..мөн (Хойр зуун мянган төгрөг 00 мөнгө)			.....хоногийн .....хувийн торгууль бүгд.... төг..... мөн
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ...2024.....оны.....сарын.....өдөр			Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)			Гүйлгээний утга
2024 оны 07-р сарын хог хаягдлын хураамж Утас: 88102408			Төлбөрийн зориулалт
Банкинд гүйлгээ хийсэн 2024 оны 07 сарын 29 өдөр			Төлбөрийн зориулалт
Захирагч Нягтлан бодогч			Төлөх хугацаа
ХААН БАНК 5740-02			Төлбөрийн ээлж
Тэмдэг, гарын үсэг			

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 08 сарын 29 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч		Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
код			Дебет	200,000.00
Төлөгчийн	Хаан банк		5009019074	
Хүлээн авагч	Төв Жаргалант татварын алба			
Код			Кредит	
Хүлээн авагчийн	Төрийн сан банк		100141200947	
Мөнгөний дүн тоогоор ... 200000 ..төгрөг..00..мөн (Хоёр зуун мянган төгрөг 00 мөнгө)				.....хоногийн .....хувийн торгууль бүгд.... төг..... мөн
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ...2024.....оны.....сарын.....өдөр				Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар)				Гүйлгээний утга
2024 оны 07-р сарын хог хаягдлын хураамж Утас: 88102408				Төлбөрийн зориулалт
Банкинд гүйлгээ хийсэн 2024 оны 07 сарын 29 өдөр				Төлбөрийн зориулалт
Захирагч Нягтлан бодогч				Төлөх хугацаа
ХААН БАНК 5740-02				Төлбөрийн ээлж
Тэмдэг, гарын үсэг				

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН-2024

ТӨЛБӨРИЙН ДААЛГАВАР №
2024 оны 09 сарын 27 өдөр

Маягт № ТС-7
Санхүү, Эдийн засгийн сайдын 2002 оны
06 дугаар сарын 28-ны өдрийн 182 тоот
тушаалаар батлав.

Төлөгч		Тэн Хун ХХК	Данс	Дүн
Төлөгчийн код	Хаан банк		Дебет 5009019074	200,000.00
Хүлээн авагч	Төв Жаргалант татварын алба			
Код			Кредит	
Хүлээн авагчийн	Төрийн сан банк		100141200947	
Мөнгөний дүн тоогоор ... 200000. төгрөг..00..мөн (Хоёр зуун мянган төгрөг 00 мөнгө)				....хоногийн ....хувийн торгууль бүгд.... төг..... мөн
Барааг хүлээн авсан буюу ажил үйлчилгээ гүйцэтгүүлсэн ..2024.....оны.....сарын.....өдөр				Дүн (торгуулийн хамт)
Төлбөрийн зориулалт (Барааны болон ажил үйлчилгээний нэр, дагалдах баримтын дугаар) 2024 оны 09-р сарын хог хаягдлын хураамж				Гүйлгээний утга
				Төлбөрийн зориулалт
				Төлөх хугацаа
				Төлбөрийн ээлж

Утас: 88102408

Захирал .....
Нягтлан бодогч.....

Банкинд гүйлгээ хийсэн
...оны...сарын...өдөр

ХААН БАНК
146202

тэмдэг, гарын үсэг

Бусад холбогдох бичиг баримтууд

УБ-2

Монгол Улсын Засгийн газрын
2004 оны 20 дугаар тогтоолоор батлав.

МОНГОЛ УЛС
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

2006.07.08
/Бүртгэсэн он, сар, өдөр/

9019016020
/Улсын бүртгэлийн дугаар/

2839717
/Регистрийн дугаар/

Тэн Хун
/Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр/

ХХК - Гадаадын хөрөнгө оруулалттай

Дүрэм
/Үүсгэн байгуулах баримт бичиг/

Тушаал
/Иийдвэрийн нэр/

A-1276
/Уугаар/

2004.07.18
он, сар, өдөр

742500
/код/

Ашигт малтмалын ашиглалт
/Үндсэн эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл/

511000
/код/

Гадаад худалдаа

1
хугацаа

1
/Гишүүдийн тоо/

1,760,268.5
/Өөрийн хөрөнгийн хэмжээ, мянган төгрөгөөр/

Баянгол, 1-р хороо, 2-р хороолол, Богд-Ар 1-А байр - 20 тоот, утас1:05842, утас2:, факс:976-11-305839
/Хуулийн этгээдийн г.б.я.г.б.ны хаяг/

Улсын бүртгэлийн алба
/Бүртгэсэн байгууллагын нэр/

УХАБ175

Харилцах банкны бүртгэл:

Харилцагч банкны нэр	Дансны төрөл	Дансны дугаар	Бүртгэсэн ажилтан, тэмдэг
Голомт банк 1-р ТТ	Валютын	1102746222	Г.Алтантуяа
Голомт банк 1-р ТТ	Төгрөгийн	1102788030	Г.Алтантуяа
Голомт банк 1-р ТТ	Валютын	1102788403	Г.Алтантуяа
ХААН Зуун айл ТТ	Төгрөгийн	5009019074	Г.Алтантуяа
ХААН Зуун айл ТТ	Валютын	5009019085	Г.Алтантуяа

Хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн бүртгэл:

Д/д	Нэмэлт, өөрчлөлтийн агуулга	Бүртгэсэн	
		Огноо	Ажилтан, тэмдэг
1	ХААН Зуун айл ТТ 5009019096 тоот валютын дансыг бүртгэв.	2006.07.17	Г.Алтантуяа
2	Ашигт малтмалын ашиглалт Төв аймаг Жаргалант сум Баялбулаг 3-р баг Нарантолгой байрлах салбар нэгжийг бүртгэв.	2006.07.17	Г.Алтантуяа
3	Дүрмийн сан 622574.1-р нэмэгдэж 2382842.6.0 мянган төгрөг болж, үүсгэн байгуулагчийн тоо 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2006.10.17	Г.Алтантуяа
4	Дүрмийн сан 0-р хасагдаж 2382842.6.0 мянган төгрөг болж, үүсгэн байгуулагчийн тоо 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2006.12.18	Г.Алтантуяа
5	Хуулийн этгээдийн захирал 1-р томилогчийг бүртгэв.	2006.12.20	Г.Алтантуяа
6	1 жилийн хугацаагаар үйл ажиллагаа эрхлэхийг бүртгэв.	2007.01.29	Г.Алтантуяа
7	Хуулийн этгээдийн захирал 1-р томилогчийг бүртгэв.	2007.02.21	Б.Аюулзан
8	1 жилийн хугацаагаар үйл ажиллагаа эрхлэхийг бүртгэв.	2009.02.16	М.Баянжаргалант
9	1 жилийн хугацаагаар үйл ажиллагаа эрхлэхийг бүртгэв.	2010.02.25	Б.Ариунболд
10	1 жилийн хугацаагаар үйл ажиллагаа эрхлэхийг бүртгэв.	2011.03.14	Ш.Цэцэгэл
11	Оуэнг овогтой, Лицао-г захирал томилсныг бүртгэв.	2011.12.12	Ч.Батцэцэг
12	Ажиллах хугацааг 2012.07.16-ний өдөр хуртал сунгасныг бүртгэв.	2012.03.01	Н.Энхбат
13	Дүрмийн шинэчилсэн найруулгыг бүртгэв.	2012.07.25	Г.Батсүхбаяр
14	ХААН банк банкны 5740161902 тоот төгрөгийн дансыг бүртгэв.	2013.01.07	Д.Аюулзан
15	Ажиллах хугацааг 2013.07.16-ний өдрөөс 2014.07.16-ний өдөр хуртал сунгасныг бүртгэв.	2013.03.07	Г.Өлзийбаяр
16	Ажиллах хугацааг 2014.07.16-ний өдрөөс 2015.07.15-ний өдөр хуртал сунгасныг бүртгэв.	2014.02.21	У.Даваасүрэн
17	SONG овогтой НУЛЮН-г Ерөнхий захирал-р томилсныг бүртгэв.	2014.05.04	Э.Мөнхбаяр
18	Дүрмийн шинэчилсэн найруулгыг бүртгэв.	2014.03.03	С.Уянга
19	Хувь нийлүүлэгчээс 1 нэмэгдэж, 1 хасагдаж үүсгэн байгуулагчийн тоо нийт 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2014.09.11	С.Уянга
20	Голомт банк 1-р ТТ банкны 1102746222 тоот валютын дансыг хассаныг бүртгэв. Голомт банк 1-р ТТ банкны 1102788030 тоот төгрөгийн дансыг хассаныг бүртгэв. Голомт банк 1-р ТТ банкны 1102788403 тоот валютын дансыг хассаныг бүртгэв.	2014.12.17	Т.Ахбаяр

Энэхүү гэрчилгээг хуурамчаар үйцсэн этгээдд Мөнгөл Улсын хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ засвартай бол хүчингүй.

Улсын хуулийн дугаар 9019016020 Регистрийн 2839717 дугаартай
Тэн Хун Гадаадын хөрөнгө оруулалттай ХХК-ийн гэрчилгээний хавсралт:1

1	Ажиллах хугацааг 2015.04.15 -ний өдрөөс 2017.07.16 -ний өдөр хүртэл сунгасныг бүртгэв.	2015.04.15	Ж.Оюумаа
2	өөгтэй Song Zongji -г Ерөнхий захирал-р томилсныг бүртгэв.	2017.03.31	Д.Пэлсо
3	Ажиллах хугацааг 2017.07.16 -ний өдрөөс 2019.07.16 -ний өдөр хүртэл сунгасныг бүртгэв.	2017.03.31	Д.Пэлсо
4	Ажиллах хугацааг 2019.07.16 -ний өдрөөс 2021.07.16 -ний өдөр хүртэл сунгасныг бүртгэв.	2018.06.04	Д.Пэлсо
5	Үйл ажиллагаа зрхлэх хугацааг хугацаагүй болгов.	2020.11.09	Э.Эрдэнэбилэг
6	Эцсийн өмчлэгч ы иргэн ы бүртгэв.	2020.11.09	Э.Эрдэнэбилэг
7	Улаанбаатар, Байнгон, 1-р хороо, 2 хороолол, богд ар, 2а, 14 тоот Утас1: 11305842, Утас2: , Факс: 976-11-305839 хаягийг шинээр бүртгэв.	2021.01.27	Э.Эрдэнэбилэг
8	өөгтэй Song Hui-г Гүйцэтгэх захирал-р сонгосон(томилсон)-ыг бүртгэв.	2024.01.08	Э.Минхэяа

Энэхүү гэрчилгээг хуурамчаар үйлдсэн этгээдэд Монгол Улсын хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.
Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ засвартай бол хүчингүй.

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗАР

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар 713А

Ашигт малтмалын тухай Монгол улсын хуулийн 26 дугаар
зүйлийг үндэслэн

Төв аймаг /хот/-ийн

Жаргалант сум /дүүрэг/-ын

Нарантөмөр нэртэй газарт орших

375 гектар талбай бүхий уурхайн талбайд хуульд
заасан нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал ашиглахыг
зөвшөөрч улсын бүртгэлийн 9019016020 тоот гэрчилгээтэй

Тэн Хун ХХК -д

энэхүү тусгай зөвшөөрлийг 30 жилийн

хугацаагаар олгов.

Тусгай зөвшөөрөл хавсралтгүй бол хүчингүй.

АШИГТ МАЛТМАЛЫН НЭГДҮГЭЭР ОРЛОГЧ

ДАРГА

Ц. ГАНХУЯГ

2007 оны 01 сарын 23 өдөр

Улаанбаатар хот

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАХ 713 А ТООТ ЛИЦЕНЗИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ
ТҮСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН (гэрчилгээгүй бол хүчингүй)

Лицензээр олгогдсон талбайн хэмжээ болон лицензийн эзэмшилд орсон өөрчлөлт

д/д	Лицензэд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Өргөдлийн бүртгэлийн дугаар	Хасагдах талбайн хэмжээ (га-аар)	Үлдсэн талбайн хэмжээ (га-аар)
1.	Анх олгосон.	755А		374 1997-07-30
2.	Лицензийн хоёр дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	-	-	375 1998-07-30
3.	Лицензийг 24/773 тоот улсын бүртгэлийн гэрчилгээтэй "Наутилус" ХХК-д бүхэлд нь шилжүүлэв.	215А	-	375 1999-01-08
4.	Лицензийн 3 дахь жилийн төлбөрөө төлөв.			375 1999-07-29
5.	Лицензийн 4 дахь жилийн төлбөрөө төлөв.			375 2000-07-28
6.	ГУУКА-ны даргын 2001 оны 490 тоот шийдвэрээр лицензийг 35/4626 тоот улсын бүртгэлийн гэрчилгээтэй "Жеодриллинг" ХХК-д шилжүүлэв.	693А	-	375 2001-07-27
7.	Лицензийн тав дахь жилийн төлбөрөө төлөв.			375 2001-08-10
8.	Лицензийн зургаа дахь жилийн төлбөрөө төлөв.			375 2002-08-12
9.	Лицензийн долоо дахь жилийн төлбөрөө төлөв.			375 2003-07-30
10.	Лицензийн найм дахь жилийн төлбөрөө төлөв.			375 2004-08-05
11.	Лицензийг улсын бүртгэлийн 25/1608 тоот гэрчилгээтэй "Восток-Эрдэс" ХХК-д шилжүүлснийг ГУУКА-ны даргын 2004 оны 1723 тоот шийдвэрээр бүртгэв.	2847А		375 2004-12-22

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАХ 713А . . . . . ТООТ ЛИЦЕНЗИЙН
ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН (гэрчилгээгүй бол хүчингүй)

Лицензээр олгогдсон талбайн хэмжээ болон лицензийн эзэмшилд орсон өөрчлөлт

д/д	Лицензэд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Өргөдлийн бүртгэлийн дугаар	Хасагдах талбайн хэмжээ (га-аар)	Үлдсэн талбайн хэмжээ (га-аар)
12.	Лицензийг улсын бүртгэлийн 25/1240 тоот гэрчилгээтэй "Тэн хун" ХХК-д ишлэжүүлснийг ГУУКА-ны даргын 2005 оны 173 тоот шийдвэрээр бүртгэв	2942А		375 2005-02-04
13.	Лицензийн 9 дахь жилийн толбоороо төлөв.			375 2005-07-29 АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН
14.	Лицензийн 10 дахь жилийн толбоороо төлөв.			375 2006-07-04 ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН
				375 2007-06-13
15.	Тусгай зөвшөөрлийн 11 дахь жилийн толбоороо төлөв			375 2007-06-13
16.	Тусгай зөвшөөрлийн 12 дахь жилийн толбоороо төлөв.			375 2008-05-30
17.	Тусгай зөвшөөрлийн 13 дахь жилийн толбоороо төлөв.			375 2009-05-22
18.	Тусгай зөвшөөрлийн 14 дахь жилийн толбоороо төлөв.			375 2010-03-30

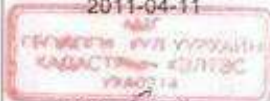

Тусгай зөвшөөрлийн 11 дахь жилийн толбоороо төлөв
АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН
А/ТЭ - 257
У. Албандаацбар
2010.06.23

**ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ
1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ**

MV-000713

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Хөдөлгөөний код	Хөдөлгөөний тайлбар	Гарын үсэг, огноо, тамга
000-CI	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Ашигт малтмалын газрын даргын 2010 оны 127 тоот тушаалын дагуу ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн талбайн солбицлыг WGS-84 тогтолцоонд албан ёсоор хөрвүүлж талбайн хэмжээг дахин тооцсон. 	
019-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 15 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2011.07.30 – 2012.07.30 хүртэл 	<p>2011-04-11</p> <p><i>Samjag</i></p>
020-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 16 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2012.07.30 – 2013.07.30 хүртэл 	<p>2012-05-11</p> <p><i>МНМ</i></p>
021-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 17 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2013.07.30 – 2014.07.30 хүртэл 	<p>2013-05-14</p> <p><i>МНМ</i></p>
022-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 18 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2014.07.30 – 2015.07.30 хүртэл 	<p>2014.07.02</p> <p><i>МНМ</i></p>
023-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 19 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2015.07.30 – 2016.07.30 хүртэл 	<p>2015-06-08</p>
024-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 20 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2016.07.30 – 2017.07.30 хүртэл 	<p>2016-06-20</p>

**ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ
1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ**

MV-000713

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Огноо, гарын үсэг, тэмдэг
025-FE	• Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 21 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2017.07.30 – 2018.07.30 хүртэл	2017-07-03
026-FE	• Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 22 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2018.07.30 – 2019.07.30 хүртэл	2018-07-09
027-FE	• Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 23 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2019.07.30 – 2020.07.30 хүртэл	2019-07-22
028-FE	• Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 24 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2020.07.30 – 2021.07.30 хүртэл	 2020.07.31
029-FE	• Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 25 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2021.07.30 – 2022.07.30 хүртэл	 2021.07.30
026-FE	• Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 26 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2022.07.30 – 2023.07.30 хүртэл	

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАХ 713А ТООТ ЛИЦЕНЗИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 2 ДУГААР ХАВСРААЛ

ТУСТАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН (гэрчилгээгүй бол хүчингүй)

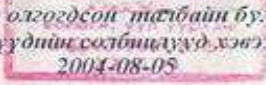
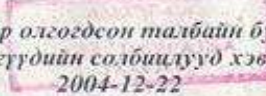

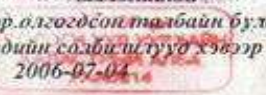

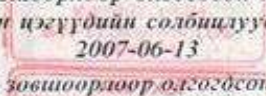
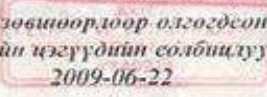
Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлын өөрчлөлтүүд

д/д	Солбицлууд өөрчлөгдөх үндэслэл	Хүчин төгөлдөр солбицлууд
1.	Анх олгосон.	1. $\frac{105^{\circ}54'25''}{48^{\circ}34'28''}$ 2. $\frac{105^{\circ}55'05''}{48^{\circ}34'28''}$ 3. $\frac{105^{\circ}55'05''}{48^{\circ}35'09''}$ 4. $\frac{105^{\circ}56'15''}{48^{\circ}35'09''}$ 5. $\frac{105^{\circ}56'15''}{48^{\circ}34'28''}$ 6. $\frac{105^{\circ}55'50''}{48^{\circ}34'28''}$ 7. $\frac{105^{\circ}55'50''}{48^{\circ}33'52''}$ 8. $\frac{105^{\circ}54'25''}{48^{\circ}33'52''}$
2.	Лицензийн хоёр дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр. 1998-07-30
3.	Лицензийг 24/773 тоот улсын бүртгэлийн гэрчилгээтэй "Наутилус" ХХК-д бүхэлд нь шилжүүрлэв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр шилжсэн. 1999-01-08
4.	Лицензийн 3 дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр. 1999-07-29
5.	Лицензийн дөрөв дэх жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр. 2000-07-28
6.	ГУУКА-ны даргын 2001 оны 490 тоот шийдвэрээр лицензийг 35/4626 тоот улсын бүртгэлийн гэрчилгээтэй "Жеодриллинг" ХХК-д шилжүүлэв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр. 2001-07-27
7.	Лицензийн тав дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр. 2001-08-10
8.	Лицензийн зургаа дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр. 2002-08-12

713А
 АШИГТ МАЛТМАЛЫН ХАЙГУУЛЫН . . . . . ТООТ
 ЛИЦЕНЗИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 2-ДУГААР ХАВСРАЛТ
 ТУСГАЙ ЗӨВИШӨӨРЛИЙН (гэрчилгээгүй бол хүчингүй)

Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлын өөрчлөлтүүд

д/д	Солбицлууд өөрчлөгдөх үндэслэл	Хүчин төгөлдөр солбицлууд
9.	Лицензийн долоо дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр. 2003-07-30
10.	Лицензийн найм дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр 2004-08-05
11.	Лицензийг улсын бүртгэлийн 25/1608 тоот гэрчилгээтэй "Восток-Эрдэс" ХХК-д ишлэжүүлснийг ГУУКА-ны даргын 2004 оны 172Э тоот шийдвэрээр бүртгэв	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр 2004-12-22
12.	Лицензийг улсын бүртгэлийн 25/1240 тоот гэрчилгээтэй "Тэн хун" ХХК-д ишлэжүүлснийг ГУУКА-ны даргын 2005 оны 173 тоот шийдвэрээр бүртгэв	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр 2005-02-04
13.	Лицензийн 9 дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр 2005-02-29
14.	Лицензийн 10 дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Лицензээр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр 2006-07-04
15.	Тусгай зөвшөөрлийн 11 дахь жилийн төлбөрөө төлөв	Тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр 2007-06-13
16.	Тусгай зөвшөөрлийн 12 дахь жилийн төлбөрөө төлөв	Тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр 2008-05-30
17.	Тусгай зөвшөөрлийн 13 дахь жилийн төлбөрөө төлөв.	Тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн солбицлууд хэвээр 2009-06-22

и-257

 Ч. Алтанбаатар
 1 7 0 23

713А

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАХ . . . . . ТООТ
 ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН 2 ДУГААР ХАВСРАЛТ
 (тусгай зөвшөөрөлгүй бол хүчингүй)

Тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн салбичилын өөрчлөлтүүд

д/д	Салбичилууд өөрчлөгдөх үндэстэл	Хүчин төгөлдөр салбичилууд
18.	Тусгай зөвшөөрлийн 14 дахь жилийн тогтворлоо төгсөв.	Тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн булангийн цэгүүдийн салбичилууд хэвээр 2010-03-10

**ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ
1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ**

MV-000713

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Огноо, гарын үсэг, тэмдэг
032-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 27 дахь жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2023.07.30 – 2024.07.30 хүртэл 	<div data-bbox="1138 520 1372 619" style="border: 1px solid red; padding: 2px; text-align: center;"> 1 АМГТГ КАДАСТРЫН ХӨЛТӨС ХТ07043 </div> <p style="text-align: right;">2023.07.27</p>
034-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 28 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2024.07.30 – 2025.07.30 хүртэл 	<div data-bbox="1175 913 1414 1003" style="border: 1px solid red; padding: 2px; text-align: center;"> АМГТГ 2024.07.29 СЭЛШЭХ-НИН ХЭЛТЭС ХТ07043 </div>

Огноо, байдлын сөрхийг гаргах даргын
2024 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдрийн
№154 дугаар тушаалын 2 дугаар хэсэртэй

ГАЛЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ДҮГНЭЛТ

Дугаар **0003604**

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр: **"ТЭН ХУН" ХХК ШТС**

Хаяг: **ЖАРГАЛАНТ СУМ 3 ДУГААР БАГ**

Ажлын байрны зориулалт, үйл ажиллагааны чиглэл:
ШАТАХ, ТОСЛОХ МАТЕРИАЛ ТҮГЭЭХ 15м³

Барилга байгууламжид гал унтраах тоног төхөөрөмж, /гал унтраах автомат болон дохиоллын систем, утаа зайлуулах систем, усан хангамж/ анхан шатны багаж хэрэгсэл, бодис материал зэргийг байрлуулан ашиглахад энэхүү дүгнэлтийг олгоно.
Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.3, 19 дүгээр зүйлийн 19.2

Олгосон: 2023 он 11 сар 07 өдөр
Хүчинтэй хугацаа: 2024 он 11 сар 07 өдөр хүртэл

Дүгнэлт олгосон:
аймаг, нийслэлийн Сндгай байдлын газар /хэлтсийн/ цалтай

Дарга **ТӨВ**
ДЭД ХУРАНДАА

Дүгнэлт гаргасан:
аймаг, нийслэлийн Сндгай байдлын газар /хэлтсийн/ цалтай

Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч цолтай
ДЭСЛЭГЧ
/гэмлэг дарга/

Г.ЭРДЭНЭБАТ
Д.ТЭГШЕБЯАР

Шалгалт хийсэн тухай тэмдэглэл

№	ШАЛГАХ ЧИГЛЭЛ	ХАМРАХ ХҮРЭЭ	ШАЛГАЛТАНД ХАМРАГДСАН	СТАНДАРТ ДҮРЭМ НОРМЫН ШААРДЛАГА	ШААРДЛАГА ХАНГАСАН ЭСЭХ
1.	Барилга байгууламжид байгаа гал унтраах болон галаас сэргийлэх тоног төхөөрөмж	Гал унтраах автомат тоног төхөөрөмж			
		Галын дохиололын систем			
		Утаа зайлуулах систем			
		Аврах хэрэгсэл			
2.	Гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгсэл	Гал унтраагуур			
		Галын сараач			
		Бусад			
3.	Галаас хамгаалах болон гал унтраах бодис материал	Гал унтраах усан хангамж			
		Гал унтраах хөөс			
		Галаас хамгаалах гүрхлэг/нэвчилгээ			
4.	Бусад	Авралтын зам гарцын тэмдэг, тэмдэглэгээ			
		Бусад			

Шалгасан

Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч

..... дотгой

Монгол Улсын Шалар сайдын 2023 оны
11 дүгээр сарын 10-ны өдрийн 75 дугаар
тушаалын гуравдугаар хэсгэрт

**ГАЛЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН
ДҮГНЭЛТ**

Дугаар **0019332**

Иргэн, хуулийн этгээдийн нэр: **"ТЭН ХУН" ХХК**

Хаяг: **ЖАРГАЛАНТ СУМ, 3 дугаар, Бат.**

Эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл:
УУЛ УУРХАЙ, АШИГТ МАЛТМАЛ

Барилга байгууламж, газрын тосны бүтээгдэхүүн тээвэрлэх авто тээврийн хэрэгслийг
ашиглахад энэхүү дүгнэлтийг олгоно.
Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн
6.1.3, 19 дүгээр зүйлийн 19.2, 23 дугаар зүйлийн 23.3/
Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.1.4/

Хяналт шалгалт хийсэн: **2024** он **08** сар **09** өдөр
Олгосон: **2024** он **10** сар **08** өдөр
Хүчинтэй хугацаа: **2026** он **10** сар **08** өдөр хүртэл
Баталгаажуулсан:

ТӨВ аймаг, нийслэлийн Онцгой байдлын газар /хэлтсийн/
дарга **ДЭД ХУРАНДАА** цолтой **Г.ЭРДЭНЭБАТ**

Дүгнэлт олгосон: **1424030008**
061223 & 061224

ТӨВ аймаг, нийслэлийн Онцгой байдлын газар /хэлтсийн/
Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч цолтой **ДЭСЛЭГЧ** **Б.ТАМИР**

QR code

Байцаагч
068

Тэмдэг дарна/

САНАМЖ

Галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийг үйлчилгээний танхимд хүний нүдэнд харагдахуйц газар байрлуулсан байна.

Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт нь үнэт цаас учраас гэмтээлгүй хадгалахаас гадна хувилж, үрэгдүүлж, олшруулж, хуурамчаар үйлдвэрлэсэн болон бусдад түрээслэх, худалдсан тохиолдолд хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт нь банкны зээлийн баталгаа, барьцаа болохгүй.

Галын аюулгүй байдлын тухай хууль тогтоомж, түүнтэй нийцүүлэн гаргасан норм, дүрэм, стандартыг зөрчсөн тохиолдолд Онцгой байдлын байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан хураан авах, цуцлах эрхтэй.

Галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийн хугацаа дууссанаас хойш 1 сарын хугацаанд дахин сунгуулах.

Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, норм, дүрэм стандарт зөрчигдсөнөөс үүдэн гарсан зөрчлийн болон эрүүгийн хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

Ойлогийн байдлын ерөнхий газрын даргын
2024 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдрийн
А/154 дугаар тушаалын 2 дугаар хайсралт

ГАЛЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ДҮГНЭЛТ

Дугаар **0003603**

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр: **"ТЭН ХУН" ХХК**

Хаяг: **ЖАРГАЛАНТ СУМ 3 ДУГААР БАГ**

Ажлын байрны зориулалт, үйл ажиллагааны чиглэл: **ТЭСРЭХ БОДИСЫН АГУУЛАХ**

Барилга байгууламжид гал унтраах тоног төхөөрөмж, /гал унтраах автомат болон дохиоллын систем, утаа зайлуулах систем, усан хангамж/ анхан шатны багаж хэрэгсэл, бодис материал зэргийг байрлуулан ашиглахад энэхүү дүгнэлтийг олгоно.
Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.3, 19 дүгээр зүйлийн 19.2/

Олгосон **2023** он **11** сар **07** өдөр
Хүчинтэй хугацаа **2024** он **11** сар **07** өдөр хүртэл

Дүгнэлт олгосон:
ТӨВ ..... аймаг, нийслэлийн Ойлогийн байдлын газар /хэлтсийн/ цолтой
ДЭД ХУРАНДАА .....
ТӨВ ..... аймаг, нийслэлийн Ойлогийн байдлын газар /хэлтсийн/ цолтой
Гал түймрийн улсын хяналтын байцагч **ДЭСЛЭГЧ** ..... цолтой
/тэмдэг дарна/

Г.ЭРДЭНЭБАТ
Д.ТЭГШБАЯР

Шалгалт хийсэн тухай тэмдэглэл

№	ШАЛГАХ ЧИГЛЭЛ	ХАМРАХ ХҮРЭЭ	ШАЛГАЛТАНД ХАМРАГДСАН	СТАНДАРТ ДҮРЭМ НОРМЫН ШААРДЛАГА	ШААРДЛАГА ХАНГАСАН ЭСЭХ
1.	Барилга байгууламжид байгаа гал унтраах болон галаас сэргийлэх тоног төхөөрөмж	Гал унтраах автомат тоног төхөөрөмж			
		Галын дохиоллолын систем			
		Утаа зайлуулах систем			
		Аврах хэрэгсэл			
2.	Гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгсэл	Гал унтраагуур			
		Галын саравч			
		Бусад			
3.	Галаас хамгаалах болон гал унтраах бодис материал	Гал унтраах усан хангамж			
		Гал унтраах хөөс			
		Галаас хамгаалах гүрхлэг/нэвчилгээ			
4.	Бусад	Аваралтын зам гарцын тэмдэг, тэмдэглэгээ			
		Бусад			

Шалгасан

Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч

Долтой

**ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫГ ЭКСПОРТЛОХ,
ИМПОРТЛОХ, ХИЛ ДАМЖУУЛАН ТЭЭВЭРЛЭХ, ҮЙЛДВЭРЛЭХ,
АШИГЛАХ, ХУДАЛДАХ АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛ**

Огноо: 2024.01.22

Дугаар: 0002622

Улаанбаатар хот

Аж ахуйн нэгжийн нэр: ТЭН ХУН ХХК

Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: 9019016020

Регистрийн дугаар: 2839717

Хаяг: Улаанбаатар, Баянгол, 1-р хороо, 2 хороолол, богд ар, 2а, 14 тоот

Утас: 11305842

Дараах химийн хортой, аюултай бодис:

Импортолох, ашиглах

2024.01.22-2029.01.22

тусгай зөвшөөрлийг
хүртэл хугацаагаар олгов.

№	Бодисын нэр		Томьёо	Олон улсын бүртгэлийн дугаар /CAS/	Ангилал	Үйлдвэрлэсэн улс	Хэмжээ
	Монгол	Олон улсын					
1	Натрийн цианид	Sodium cyanide	NaCN	143-33-9			200 тн
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

Улсын хилээр нэвтрүүлэх боомт:

Сүхбаатар, Алтанбулаг, Замын Үүд, Бичигт,
Баянхошуу, Гашуунсухайт, Чингис хаан

Зөвшөөрөл олгосон: Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам

Төрийн нарийн бичгийн дарга -ын албан үүргийг түр

орлон гүйцэтгэгч

С.ЦОГТГЭРЭЛ /

Химийн хорт болон аюултай бодисын бодлого
зохицуулалт харилцан мэргэжилтэн

Ц.БАТЖАРГАЛ /

ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫН БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТЫН
АСУУДАЛ ЭРХЭЛСЭН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН 2010 ОНЫ 10 ДУГААР САРЫН 19-
НИЙ ӨДРИЙН 02 ТООТ ЗӨВЛӨМЖ, ДҮГНЭЛТИЙГ ҮНДЭСЛЭН ОЛГОВ.

ТӨРИЙН НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГЫН
АЛБАН ҮҮРГИЙГ ТҮР ОРЛОН ГҮЙЦЭТГЭГЧ

С. ЦОГТГЭРЭЛ

УХОУНЬ Т.Т.

Хасачт.

2024 оны 04 сарын 19-ны өдрийн
05-2231003-24-I30373R-7007 мэдүүлгээр
22.200 кг натрийн цэвэр бургдуралт
хийв.

ТТБ. (Т.Т. Талбай)

2024-04-25 I30373R-108000 кг ТТБ-799

ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫГ ЭКСПОРТЛОХ,
ИМПОРТЛОХ, ХИЛ ДАМЖУУЛАН ТЭЭВЭРЛЭХ, ҮЙЛДВЭРЛЭХ,
АШИГЛАХ, ХУДАЛДАХ АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Огноо: 2021-03-29

Дугаар: 0001836

Улаанбаатар хот

Аж ахуйн нэгжийн нэр: Тэн Хун ХХК

Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: 9019016020

Регистрийн дугаар: 2839717

Хаяг: Улаанбаатар, Баянгол, 1-р хороо, 2-р хороолол, богд ар, 2а, 14 тоот

Утас: 11305842

Дараах химийн хортой, аюултай бодис:

Ашиглах

аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай

зөвшөөрлийг

2021.03.29-2024.12.31

хүртэл хугацаагаар олгов.

№	Бодисын нэр		Томьёо	Одон улсын бүртгэлийн дугаар /CAS/	Ангилал	Үйлдвэрлэсэн улс	Хэмжээ
	Монгол	Одон улсын					
1	Хавсралтад дурдсан 33 төрлийн бодис						
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

Улсын хилээр нэвтрүүлэх боомт: --

Зөвшөөрөл олгосон: Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам

Төрийн нарийн бичгийн дарга

/ Д. ГАНБОЛД /

Химийн хорт болон аюултай бодисын бодлого зохицуулалт хариуцсан мэргэжилтэн

/ Ц.БАТЖАРГАЛ /

Химийн хорт болон аюултай бодис
Ашиглах 0001836 дугаартай
тусгай зөвшөөрлийн хавсралт

№	Бодисын монгол нэр	Бодисын олон улсын нэршил	Томъёо	CAS дугаар	Зөвшөөрсөн хэмжээ, кг
1	Ацетон	Acetone	C_3H_6O	67-64-1	3
2	Цууны хүчил	Acetic acid	CH_3COOH	64-19-7	9
3	Фосфорын хүчил	Ortho-phosphoric acid	H_3PO_4	7664-38-2	50
4	Хлороформ	Trichloromethane	$CHCl_3$	67-66-3	2
5	Мөнгө 99,99%	Silver	Ag	7440-22-4	1
6	Устөрөгчийн хэт исэл	Hydrogen peroxide	H_2O_2	7722-84-1	50
7	Мөнгөний нитрат	Silver nitrate	$AgNO_3$	7761-88-8	1
8	Калийн иодид	Potassium salt	KI	7681-11-0	21
9	Натрийн хлорид	Salt, Rock salt	NaCl	7647-14-5	10
10	ЭДТА давс	Trilon B	$C_{10}H_{14}O_8N_2Na_2 \cdot 2H_2O$	6381-92-6	3
11	Цардуул	Potato starch	$(C_6H_{10}O_5)_n$	9005-84-9	10
12	Натрийн тиосульфат	Sodium thiosulfate, pentahydrate	$Na_2S_2O_3 \cdot 5H_2O$	10102-17-7	20
13	Тиомочевин	Thiourea	$CS(NH_2)_2$	62-56-6	10
14	Натрийн карбонат	Sodium carbonate	Na_2CO_3	497-19-8	10
15	Натрийн гидрофосфат	Disodium hydrogen phosphate	Na_2HPO_4	7558-79-4	4.5
16	Калийн дигидрофосфат	Potassium dihydrogen phosphate	KH_2PO_4	7778-77-0	4
17	Хлорамина Б	Sodium toluenesulfon chloramide, trihydrate	$C_7H_7ClNNaO_2S \cdot 3H_2O$	7080-50-4	4.5
18	Никотиний хүчил	Nicotinic acid	$C_6H_5NO_2$	59-67-6	2.5
19	Диметилформаид	Dimethylformamide	C_3H_7NO	68-12-2	20
20	Калийн нитрат	Nitric acid, potassium salt	KNO_3	7757-79-1	2.5
21	Фторт устөрөгчит аммони	Ammonium hydrogen difluoride	NH_4HF_2	1341-49-7	50
22	Пиразолон	Pyrazolone	$C_{10}H_{10}ON_2$	89-25-8	10
23	Этил ацетат	Ethyl acetate	$C_4H_8O_2$	89-25-9	10
24	Дарсны хүчил	Tartaric acid	$C_4H_6O_6$	89-25-10	10
25	Хүхрийн хүчил	Sulphuric acid	H_2SO_4	7664-93-9	1 тн
26	Кальцийн гипохлорит	Calcium hypochlorite	$Ca(ClO)_2$	7778-54-3	180 тн
27	Кальцийн исэл	Calcium oxide	CaO	1305-78-8	500 тн
28	Натрийн гидроксид	Sodium hydroxide	NaOH	1310-73-2	30 тн
29	Натрийн сульфат	Sodium sulfite anhydrous	Na_2SO_3	7757-83-7	4 тн
30	Хурган чихний хүчил	Oxalic acid	$C_2H_2O_4$	144-62-7	0.2 тн
31	Полиакриламид	Polyacrylamide	$-(CH_2CHCONH_2)-_n$	9003-05-8	3 тн
32	Давсны хүчил	Hydrogen chloride	HCl	7647-01-0	3 тн
33	Азотын хүчил	Nitric acid	HNO_3	7697-37-2	30 тн

 31/III

БАТЛАВ :
БОАЖЯ –НЫ ЕРӨНХИЙ ШИНЖЭЭЧ

Шүүмж хийсэн:
БОАЖЯ -НЫ ШИНЖЭЭЧ

Г.ЭНХМӨНХ

ТӨВ АЙМГИЙН ЖАРГАЛАНТ СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ
НАРАНТОЛГОЙ АЛТНЫ ҮНДСЭН ОРДЫГ ДАЛД АРГААР АШИГЛАХ,
ЦИАНИТААР УУСГАН БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
НӨЛӨӨЛЛИЙН НАРИЙВЧИЛСАН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАНГИЙН
НЭМЭЛТ ТОДОТГОЛ

Төсөл хэрэгжүүлэгч : “ТЭНХУН” ХХК

Нарийвчилсан үнэлгээ хийсэн :
“САБЛАЙМ” ХХК -ийн
Гүйцэтгэх захирал

Д.МӨНХЖИН

Төсөл хэрэгжүүлэгч :
“ТЭНХУН” ХХК -ийн
Захирал

СУН ХУЙ

Улаанбаатар хот, 2022 он

БАТЛАВ :

БОАЖЯ –НЫ ЕРӨНХИЙ ШИНЖЭЭЧ

Г.ЭНХМӨНХ

ТӨВ АЙМГИЙН ЖАРГАЛАНТ СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ
НАРАНТОЛГОЙ АЛТНЫ ҮНДСЭН ОРДЫГ ДАЛД АРГААР АШИГЛАХ,
ЦИАНИТААР УУСГАН БАЯЖУУЛАХ ТӨСЛИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

(2022 - 2026 он)

Төсөл хэрэгжүүлэгч : “ТЭНХУН” ХХК

Нарийвчилсан үнэлгээ хийсэн :

“САБЛАЙМ” ХХК -ийн

Гүйцэтгэх захирал

Д.МӨНХЖИН

Төсөл хэрэгжүүлэгч :

“ТЭНХУН” ХХК -ийн

Захирал

СУН ХУЙ

Улаанбаатар хот, 2022 он

/СҮН ХҮЙ ЖҮН/

ТАНИЛЦСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА:

/Б.ЭЛБЭГЗАЯА/

ТӨВ АЙМГИЙН ЖАРГАЛАНТ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ НАРАН ТОЛГОЙ АЛТНЫ ҮНДСЭН ОРДЫГ ДАЛД АРГААР АШИГЛАХ ТЕХНИК-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДЭСЛЭЛИЙН ТОДОТГОЛ-1

Тусгай зөвшөөрлийн талбайн дугаар: MV-000713

Хучин чадал: 80.0 мян.тн/жил

ХЯНАСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН
САЛБАР ХУРАЛДААНЫ НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

/Э.МӨНХЗОРИГ/

ТӨСӨЛ БОЛОВСРУУЛСАН:

"ГОУЛДМЭН ПРОЖЕКТ" ХХК
ЕРӨНХИЙ ЗАХИРАЛ

/Э.ТҮМЭН-ОД/

ЗӨВЛӨСӨН:

МОНГОЛ УЛСЫН ЗӨВЛӨХ ИНЖЕНЕР

/С.ИЧИННОРОВ/

ШИНЖЭЭЧ:

УУЛ УУРХАЙН МЭРГЭШСЭН ИНЖЕНЕР

/Б.МӨНХСҮРЭН/

ТӨСЛИЙН БАГ:

БАЯЖУУЛАГЧ ИНЖЕНЕР

/Б.БЯМБАДОРЖ/

ТӨСЛИЙН ИНЖЕНЕР

/Г.ГАЛТ/

ТӨСЛИЙН ИНЖЕНЕР

/Б.МӨНХ-ЭРДЭНЭ/

ТӨСЛИЙН ИНЖЕНЕР

/Г.НЯМДОРЖ/

ТӨСЛИЙН ИНЖЕНЕР

/Ө.ОТГОННЯМ/

Улаанбаатар хот
2021 он

АШИГТ МАЛТМАЛ,
ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗРЫН ДАРГЫН
ГУШААЛ

2021 оны 11 сарын 22 өдөр

Дугаар Т/21.

Улаанбаатар хот

Техник-эдийн засгийн үндэслэл
хүлээн авах тухай

Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.4 дэх хэсэг, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2021 оны 05 дугаар сарын 19-ний өдрийн Т/21-09-07 тоот дүгнэлтийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших Тэн Хун ХХК-ийн MV-000713 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол /1/-ыг хүлээн авсанд тооцсугай.

2. Хүлээн авсан техник-эдийн засгийн үндэслэлийн үйлдвэрлэлийн нөөцийг бүртгэж, геологийн нөөцөөс хөдөлгөөн хийхийг Уул уурхай, судалгааны хэлтэс (С.Энхболд)-т даалгасугай.

3. Ашигт малтмал ашиглах үйл ажиллагааг техник-эдийн засгийн үндэслэлийн дагуу явуулах зөвшөөрөл олгох, хяналт тавьж ажиллах, техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол /1/-ыг, түүнийг хуулсан диск, ЭБМЗ-ийн дүгнэлтийн хамт тус байгууллагын архивт хүлээлгэн өгөх ажлыг зохион байгуулахыг Уул уурхай, судалгааны хэлтэс (С.Энхболд)-т даалгасугай.

4. Техник-эдийн засгийн үндэслэлд тусгасан төслийн хүчин чадал, техник, технологид өөрчлөлт орсон, ордын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч өөрчлөгдсөн тохиолдолд уг техник-эдийн засгийн үндэслэлд тодотгол хийлгэж байхыг Уул уурхай, судалгааны хэлтэс (С.Энхболд)-т даалгасугай.

5. Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших MV-000713 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол /1/-ыг, түүнийг хуулсан диск, ЭБМЗ-ийн дүгнэлтийн хамт Геологийн баримтын төв архивт, Уул уурхай, судалгааны хэлтэст тус тус хүлээлгэн өгөхийг Тэн Хун ХХК -д даалгасугай.

ДАРГА

Х.ХЭРЛЭН

53711067

УУЛ УУРХАЙ, ХҮНД ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ
АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН
ДҮГНЭЛТ

2021 оны 05 дугаар сарын 19

№ Т/21-09-07

Улаанбаатар хот

Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших MV-000713 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол 1-ийг хэлэлцсэн тухай

“Тэн Хун” ХХК-ийн захиалгаар Уул уурхайн зураг төслийн “Гоулдмэн Прожект” ХХК боловсруулсан Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол 1-д Монгол улсын зөвлөх инженер Ч.Ичинноров зөвлөж, Уул уурхайн мэргэшсэн инженер Б.Мөнхсүрэн шинжээчийн дүгнэлт гаргасан байна. Техник-эдийн засгийн үндэслэлийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн Техник-эдийн засгийн үндэслэл хэлэлцэх салбар хуралдаанаар авч хэлэлцэж, дараах ДҮГНЭЛТ-ийг гаргаж байна.

1. Энэхүү техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол 1 нь ЭБЭХ-ийн сайдын 2012 оны 04 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 074-р тушаалаар баталсан “Ашигт малтмалын баялгийн урьдчилсан үнэлгээ, ашигт малтмалын ордын нөөцийг ашиглах боломжийн урьдчилсан үнэлгээ, уул уурхайн төслийн техник-эдийн засгийн үндэслэлд тавигдах үндсэн шаардлагууд ба техник-эдийн засгийн үндэслэл хүлээн авах журам”-ын дагуу гүйцэтгэгдсэн байна гэж үзлээ.
2. Техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол 1 нь уншихад ойлгомжтой, цэгц дараалал сайтай, мэргэжлийн түвшинд чанартай сайн боловсруулсан, уурхайг эхлэн байгуулж үйлдвэрлэл явуулах бүхий л шат дамжлага буюу үйл ажиллагааг хамарсан, ашиглалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулах үндсэн баримт бичиг болжээ.
3. Техник-эдийн засгийн үндэслэл тодотгол 1 нь Нарантолгойн алтны үндсэн ордын Төслийн танилцуулга, Ерөнхий мэдээлэл, Ордын судлагдсан байдал, геологийн тогтоц, нөөц, Олборлолтын технологи, Баяжуулалтын технологи, Дэд бүтэц, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, Уурхайн ажиллах хүч, хүний нөөц, Байгаль орчин хамгаалал, нөхөн сэргээлт, хаалт, Эдийн засгийн тооцоо зэрэг 10 бүлэг, дүгнэлт, хавсралт материал бүхий 261 хуудас тайлбар бичиг, 21 хавсралт зургуудаас бүрдэж байна.
4. Нарантолгойн алтны үндсэн ордын MV-000713 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2015 оны 02 дугаар сарын 16-ны өдрийн хурлын ХХ-01-12 тоот дүгнэлтийг үндэслэн гаргасан, АМГ-ын даргын

2015 оны 03 дугаар сарын 24-ний өдрийн Н-26 дугаар тушаалаар эдийн засгийн үр ашигтай бодитой болон боломжтой (В+С) зэргээр 7.88 гр/тн алтны, 29.25 гр/тн мөнгөний дундаж агуулгатай 736,479.48 тн хүдэрт 6,220.1 кг алт, 31,563.37 кг мөнгөний нөөц, мөн тодорхой нөхцөлд эдийн засгийн үр ашигтай бодитой болон боломжтой (В+С) зэргээр 5.89 гр/тн алтны, 21.54 гр/тн мөнгөний дундаж агуулгатай 247,452.03 тн хүдэрт 1,965.2 кг алт, 4,615.13 кг мөнгөний нөөц тус тус бүртгэгджээ.

Уурхайд 2015-2020 оны хооронд олборлолтын үйл ажиллагаа явуулсан ба 2021 оны 1-р сарын 1-ний байдлаар бодитой болон боломжтой (В+С) зэргээр 8.91 гр/тн алтны, 32.65 гр/тн мөнгөний дундаж агуулгатай 752.24 мян.тн хүдэрт 6,700 кг алт, 32,845 кг мөнгөний нөөцийн үлдэгдэлтэй байна. Уг техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол 1-ийг энэхүү үлдэгдэл нөөцөд тулгуурлан боловсруулжээ.

5. Төсөлд ашиглалтын үеийн хаягдал 3.15% буюу 9.2 мян.тн, бохирдол 35.44% буюу 53.4 мян.тн байх ба хамгаалалтын цулд 10.61 мян.тн хүдэр үлдэхээр тооцож геологийн бодитой болон боломжтой зэргийн нөөцийг үйлдвэрлэлийн магадалсан В' нөөцөд шилжүүлэн тооцсоноор үйлдвэрлэлийн нийт нөөц 293.3 мян.тн хүдэр байна. Үйлдвэрлэлийн энэхүү нөөцийг олборлохын тулд 55.68 мян.м³ малталт нэвтрэлтийн ажил нэмж гүйцэтгэхээр тооцжээ. Жилд 35.0 мян.тн хүдэр олборлох хүчин чадлаар нийт үйлдвэрлэлийн нөөцийг 9 жилийн хугацаанд ашиглахаар төлөвлөсөн байна.

6. Уурхайн ашиглалтын системн сонголтыг хийхдээ ордын уул геологийн тогтоц, хүдрийн биетийн зузаан, уналын өнцөг, хөрсний чулуулаг зэргийг харгалзан үзэж хоршоолон нураах ашиглалтын системийг үргэлжлүүлэн ашиглахаар тооцжээ.

7. Далд уурхайн хэвтээ, налуу, босоо малталтуудад 7655D маркийн гар перфоратор 2 ширхэг, дээш чиглэлтэй босоо малталтад YSP-45 маркийн гар перфоратор 3 ширхэг, ZWY-12 маркийн конвейерт ачигч машин 2 ширхэг, СТУ5/6G маркийн цахилгаан зүтгүүр болон 0.7 м³ тэвшний багтаамжтай тэргэнцэр тус тус 2-оос 10 ширхэг зэрэг үндсэн тоног төхөөрөмжүүдийг ашиглахаар төлөвлөжээ.

8. Далд уурхайгаас олборлосон хүдрийг гравитаци болон цианаар уусгах (СIP) хосолсон аргаар баяжуулах ба төслийн нийт хугацаанд далд уурхайгаас 5.35 гр/тн алтны, 27.36 гр/тн мөнгөний дундаж агуулгатай 293.31 мян.тн хүдрийг 95%-ийн алтны, 54.6%-ийн мөнгөний металл авалттайгаар баяжуулан 1,490.19 кг алт, 4,381.46 кг мөнгө гарган борлуулахаар тооцсон байна. Мөн баяжуулах үйлдвэр нь гаднаас гэрээгээр хүдэр авч баяжуулах ба ашиглалтын нийт хугацаанд 2.47 гр/тн алтны дундаж агуулгатай 300.29 мян.тн хүдэр баяжуулахаар тооцжээ.

9. Уурхайн цахилгаан хэрэглэгчдийг Борнуур-Жаргалант чиглэлийн 35 кВ-ын цахилгаан дамжуулах шугамын 124-р анкерын тулгуураас салаалан Жаргалант сумын Морин завод хүртэл татсан төвийн эрчим хүчний шугамаас эрчим хүчээр хангахаар төсөлд тусгажээ. Уг Морин завод нь уурхайгаас 2 км зайд байрладаг. Уурхайн дотоод цахилгаан хангамжийг уурхайд одоо ашиглаж байгаа 35/10кВ-ын 2500 кВА чадалтай бууруулах дэд станцаас хангах ба цахилгааны элдэв саатал, аваарын горимын үед 800 кВт болон 200 кВт-ын тус бүр 1 ширхэг дизель генераторыг ашиглахаар тооцжээ. Уурхайн ашиглалтын 9 жилийн хугацаанд унд ахуй, технологийн болон баяжуулах үйлдвэрийн усны нийт хэрэглээ 474.0 мян.м³ байхаар тооцоолжээ. Үүнээс уурхайн ажилчдын унд ахуйд 90.0 мян.м³, зам талбайн тоосжилт дарах, ногоон байгууламжийн усалгаанд 116.5 мян.м³, баяжуулах үйлдвэрт 267.1 мян.м³ ус ашиглахаар тус тус тооцсон байна. Унд ахуйн усны хэрэглээг уурхайгаас баруун урд зүгт 500 метр зайд байрлах 1.57 л/сек ундаргатай гүний худгаас, технологийн усны хэрэглээг далд уурхайн шүүрлийн усаар хангахаар төсөлд тусгасан байна.

10. Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээлт ба хаалтын зардалд нийт 2.38 тэрбум төгрөг зарцуулахаар тооцсон байна. Үүнээс бэлтгэл ажлын зардалд 295 сая төгрөг, байгаль орчин хамгаалах зардалд 115 сая төгрөг, техникийн нөхөн сэргээлтийн зардалд 1.8 тэрбум төгрөг, биологийн нөхөн сэргээлтийн зардалд 53.8 сая төгрөг, төслийн хаалтын дараах хяналтын зардалд 110 сая төгрөг зарцуулахаар тус тус тусгажээ.

11. Уг төслийг хэрэгжүүлснээр 281 хүн ажлын байраар хангагдах ба уурхайн ажилчдын сарын дундаж цалин 2050.0 мян.төг байхаар байна.

12. Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг ашиглах далд уурхайн төсөл хэрэгжүүлэхэд нийт 11.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийгдсэн бөгөөд үүнээс барилга байгууламжид 879.37 сая төгрөг, тоног төхөөрөмжид 1.74 тэрбум төгрөг, тээврийн хэрэгсэлд 1.11 тэрбум төгрөг, тавилга эд хогшилд 137.31 сая төгрөг, бусад хөрөнгө оруулалтад 7.67 тэрбум төгрөг байна. Өмнө нь хийгдсэн хөрөнгө оруулалтаас гадна цаашдын ашиглалтад нэмэлтээр хийгдэх хөрөнгө оруулалтын хэмээ нийт 33.4 тэрбум төгрөг бөгөөд үүнээс уурхайн тоног төхөөрөмжийн хөрөнгө оруулалт 1.8 тэрбум төгрөг, барилга байгууламжийн хөрөнгө оруулалт 22.5 тэрбум төгрөг, баяжуулалтын тоног төхөөрөмжийн хөрөнгө оруулалт 1.5 тэрбум төгрөг, дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт 7.0 тэрбум төгрөг, бусад хөрөнгө оруулалт 650 сая төгрөг байхаар тус тус тооцжээ. Элэгдэл хорогдлын шимтгэлийн зардал нийт 16.16 тэрбум төгрөг байхаар тооцоолсон байна.

13. Уурхайг ашиглах төслийн хугацаанд нийт 164.0 тэрбум төгрөгийн үйл ажиллагааны зардал гарган, 262.58 тэрбум төгрөгийн борлуулалт олж, 98.6 тэрбум төгрөгийн татварын өмнөх ашигтай ажиллахаар байна. Татвар ногдуулсны дараах байдлаар нийт 80.1 тэрбум төгрөгийн цэвэр ашигтай, 59.99 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтын дараах мөнгөн урсгалтай ажиллахаар байна. Улс, орон нутгийн төсөвт 45.1 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээр тусгажээ. Уурхайн ашиглалтын хугацаанд 1 грамм алтны бүрэн өөрийн өртөг 110.0 мян.төг/гр, 1 грамм мөнгөний бүрэн өөрийн өртөг 37.4 мян.төг/гр байна.

14. Төсөл хэрэгжих хугацаанд нийт 59.99 тэрбум төгрөгийн үйл ажиллагааны мөнгөн урсгал бий болох бөгөөд төслийн өгөөжийн дотоод норм (IRR) 33%, хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа 3.4 жил байхаар тооцжээ.

Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс техник-эдийн засгийн үндэслэлийн захиалагч, боловсруулагч болон төслийн шинжээчид дараах асуудлыг анхааруулж байна.

1. Төсөл захиалагч нь Уул уурхайн сайд, Хөдөлмөрийн сайдын 2015 оны 11 дүгээр сарын 19-ний өдрийн 229/А232 тоот хамтарсан тушаалаар батлагдсан Хүдрийн далд уурхайн аюулгүй байдлын дүрмийг дагуу үйл ажиллагаа явуулахыг ЭБМЗ-өөс анхааруулж байна.
2. Төсөл захиалагч нь Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 17-ны өдрийн А/205 тоот тушаалаар баталсан Баяжуулах үйлдвэрт тавигдах шаардлага, үйл ажиллагаа эрхлэх журмын дагуу үйл ажиллагаа явуулахыг анхааруулж байна.
3. Төсөл захиалагчид Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 08 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/181, А/458 тоот тушаалаар батлагдсан Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийн нөхөн сэргээлт, хаалтын журмын дагуу Хаалтын менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж холбогдох байгууллагаар хэлэлцүүлэн, уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлт хийхийг үүрэг болгож байна.

4. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хууль, дүрэм журмын дагуу ашиглалтын үйл ажиллагааг явуулж, олборлосон алтаа Монгол улсын төв банк Монголбанкинд “Тэн хун” ХХК-ийн нэр дээр тушааж байхыг анхааруулж байна.
5. Засгийн газрын 379-р тогтоолоор батлагдсан “Тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламж барих, ашиглах журам”-ын хэрэгжилтийг хангаж ажиллахыг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч компанид анхааруулж байна.
6. Техник-эдийн засгийн үндэслэлд тусгагдсан техник, технологийн сонголт, уулын ажлын төлөвлөлт, цахилгаан хангамж, дэд бүтцийн сонголт, байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлт, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шийдлийн талаар төслийн эдийн засгийн үнэлгээг боловсруулсан Уул уурхайн зураг төслийн “Гоулдмэн Прожект” ХХК, мөн ТЭЗҮ-ийн үнэн бодит байдал, чанарт дүгнэлт гаргасан шинжээч Уул уурхайн мэргэшсэн инженер Б.Мөнхсүрэн нар тус тус хариуцна.

Техник-эдийн засгийн үндэслэлд хийсэн шинжээчийн дүгнэлт, зөвлөлийн гишүүдийн саналыг үндэслэн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн Салбар хуралдаанаас Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.4, 48 дугаар зүйлийн 48.4, Газрын хэвлийн тухай хуулийн 45 дугаар зүйлийн 45.2 дахь хэсгүүд болон энэ дүгнэлт, холбогдох хуулийн заалтуудыг тус тус үндэслэн дараах шийдвэр гаргахыг Ашигт малтмал, газрын тосны газрын даргад уламжлахаар тогтов. Үүнд:

1. Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших MV-000713 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол 1-ийг хүлээн авах;
2. Техник-эдийн засгийн үндэслэлд тусгасан уурхайн хүчин чадал, техник тоног төхөөрөмж, технологи, эдийн засгийн тооцоог өөрчлөх тохиолдолд уг техник-эдийн засгийн үндэслэлд тодотгол хийлгэж ЭБМЗ-ийн салбар хуралдаанаар хэлэлцүүлж байхыг төсөл хэрэгжүүлэгчид анхааруулах;
3. Төв аймгийн Жаргалант сумын нутагт орших MV-000713 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Нарантолгойн алтны үндсэн ордыг далд аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол 1, түүнийг хуулсан диск, ЭБМЗ-ийн дүгнэлтийн хамт Геологийн баримтын төв архивд холбогдох шаардлагад нийцүүлэн хүлээлгэн өгөх арга хэмжээг авах.

ТАНИЛЦСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА

Б.ЭЛБЭГЗАЯА

ХУРАЛДААНЫГ УДИРДСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН САЛБАР
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА

Ч.ЦОГТБААТАР

БОЛОВСРУУЛСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН САЛБАР ЗӨВЛӨЛИЙН
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

Э.МӨНХЗОРИГ